

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 131

OSMANLI BELGELERİNDE
BİRİNCİ DÜNYA HARBİ
II
THE FIRST WORLD WAR
IN OTTOMAN DOCUMENTS

İSTANBUL 2013

Proje Yöneticisi / Project Manager

Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü
General Director of State Archives

Proje Sorumluları / Project Officers

Doç. Dr. Mustafa BUDAK
Genel Müdür Yardımcısı
Deputy Director General

Sebahattin BAYRAM
Daire Başkanı
Department Head

Mümin YILDIZTAŞ
Yayın İşleri Koordinatörü
Publishing Coordinator

Yayına Hazırlayanlar / Publishing Commission

Kemal GURULKAN	Ersin KIRCA
Yusuf İhsan GENÇ	Kevser ŞEKER
Uğurhan DEMİRBAŞ	Muzaffer ALBAYRAK
Resul KÖSE	Abdullah SİVRİDAĞ
Yılmaz KARACA	Ahmet ERGUN

Belge Fotoğrafları / Photographer of Documents

Osman Furkan KESKİN

İngilizce Çeviri / Translation into English

Durmuş KANDIRA
Hümeysra Seren YENİÇERİ

Grafik Tasarım / Graphics-Design

Esra AKBURAK

Baskı / Print

SEÇİL OFSET

100. Yıl Mah. MAS-SİT Matb. Sitesi 4. Cadde No:77 Bağcılar-İstanbul Tel: 0212 629 06 15

Takım Numarası: 978-975-19-5894-5

ISBN: 978-975-19-5896-9

Osmanlıların "Harb-i Umumî" Avrupalıların "Büyük Savaş" veya "Dünya Savaşı" adını verdikleri I. Dünya Savaşı'nın üzerinden 100 yıl geçti. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan bu küresel felâket; harp tarihi açısından pek çok ilkin yaşandığı genel bir savaş oluşu, savaşa dahil olan üç imparatorluğun son savaşı olması (Osmanlı, Avusturya-Macaristan ve Rusya), dört yıldan fazla süren savaşta yıpratıcı muharebeler neticesinde milyonlarca asker ve sivilin kaybına sebebiyet vermesi gibi neticeleri ile dünya tarihinde derin izler bırakmıştır.

Bilindiği gibi I. Dünya Savaşı; Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahdının Saraybosna'da bir Sırp tarafından öldürülmesiyle Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Sırbistan savaşı olarak başlamış ve daha sonra her iki ülkenin müttefiklerinin katılımıyla umumi bir harbe dönüşmüştü. Aslında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahdının öldürülmesi, savaşın başlatılması için beklenen bir bahane idi. Oysa savaş başlatan sebeplerden çok savaş ortamına geline sürece odaklanınca, olayın daha derin yansımaları olduğu görülür. Avrupalı büyük devletlerin küresel nüfuz mücadelesi ve menfaat kapışması, savaştan 30-40 yıl önce başlamış ve sürekli büyüyerek ve genişleyerek Avrupa'yı birbirine zıt iki kutba ayırmıştı. İtilaf ve İttifak Devletleri adıyla iki kutba ayrılan bu devletler arasındaki hasmane tutumun büyük bir hesaplaşmaya dönüşeceği beklenmekteydi. Bu beklenti sebebiyle her iki grup muhtemel ve mukadder harbe hazırlanmaktaydı. Dünyayı saracak büyük yangın, herkesin tahmini dahilindeydi. Nitekim Avusturya-Macaristan veliahdına yönelik gerçekleştirilen bu suikast, ilgili devletlere "o bahane"yi verdi.

I. Dünya Savaşı'nın aktörlerinden birisi olan Osmanlı Devleti, bu savaşa oldukça hazırlıksız yakalanmıştı. Beklemediği şekilde ağır bir mağlubiyet yaşadığı Balkan Savaşı'nın yaralarını henüz saramamıştı. Devlet ekonomik ve askeri yönden son derece kötü durumdaydı. Buna rağmen Avrupa'da şekillenen kutuplaşmada kendine bir yer edinin, yalnızlıktan kurtulmak için yaptığı girişimler, İngiltere, Fransa ve Rusya'nın oluşturduğu İtilaf cephesinde başarısız olmuştu. Hatta "eski tebaa" Yunanistan'a bile ittifak teklifinde bulunmuş ise de reddedilmişti. Bunun üzerine geride kalan yegâne seçeneğe sarılarak Almanya'nın temsil ettiği İttifak bloğuna dahil oldu.

1914 yılında Avrupa'da başlayan bu savaşa Osmanlı Devleti'nin taraf olarak katılıp katılmaması gerektiğine dair tartışmalar günümüze kadar devam etmiştir. Bu tartışma 1914 senesinde Osmanlı Hükümetini oluşturan kabine üyeleri arasında da yaşanmış, savaşa taraftar olanlar kadar savaş aleyhine görüş bildirenler de olmuştur. Neticede Osmanlı Hükümeti içinde etkili olan grup, Avrupa'da başlayan savaşı kendi geleceğini tayin edici bir savaş olarak gördüğünden, buna bir "var olma savaşı" gözüyle bakmış ve Almanya ile kader birliği yaparak savaşa fiilen girmiştir.

Muhtemeldir ki savaş kararı alan hükümet, bu savaşın yaklaşık altı asırdır devam eden Osmanlı Devleti'nin son savaşı olacağını düşünmemişti. Askeri açıdan hazırlıksız girilen savaşta Osmanlı ordusu, müttefikleri dahil, kimsenin beklemediği bir performans göstermiştir. 1915 yılında Çanakkale ve 1916 yılında Kutulamare zaferleri, Osmanlı'nın parlak günlerinde alınmış zaferlere nazire gibiydi.

I. Dünya Savaşı boyunca Çanakkale, Kafkasya, Irak, Filistin, Hicaz ve Yemen cephelerinde vatanı müdafaa eden, Galiçya, Makedonya ve Romanya gibi Avrupa cephelerinde müttefiklerinin yardımına koşan, cesaret ve fedakârlıkla muharebe eden Osmanlı ordusu için, savaşın son yılında kendini iyice belli eden yoksunluklar sebebiyle mağlubiyet kaçınılmazdı. 1918 yılı sonbaharında savaş İtilaf Devletleri lehine dönmüş ve nihayet imzalanan mütarekelerle savaşa bu yönde son verilmişti.

Dört yıllık savaşın hesabının görüleceği barış masaları her devlet için ayrı ayrı kuruldu. I. Dünya Savaşı'nın sonunu tayin eden barış antlaşmaları, galiplerin mağluplara merhamet ve hoşgörü göstermediği birer infaz masası haline geldiğinden, bu barış antlaşmaları hâli kurtarmış ancak geleceğe dair kuşkular bırakmıştı.

İki cilt halinde hazırlanan "*Osmanlı Arşivi Belgelerinde I. Dünya Savaşı*" kitabı, Osmanlı Arşivi'nde yer alan belge fonlarından özenle seçilen örnekleri ihtiva etmektedir. Kitapta savaşın siyasi ve askeri yönü ile alakalı belgelerin yanısıra diplomatik, ekonomik ve sosyal hayata dair belgelere de yer verilmiştir.

Eserin birinci cildi; 183 konu başlığında Haziran 1914 - Haziran 1916 tarihleri arasındaki savaşı ve bu dönemin toplumsal olaylarını kapsamaktadır.

Avusturya-Macaristan veliahdının öldürülmesi akabinde Avrupa'da başlayan savaşa Osmanlı Devletinin katılım süreci, silahlı tarafsızlık ilan eden hükümetin seferberlik hazırlıkları, sansür uygulamaları ve ordunun teçhizat-gıda ikmali gibi hususlar bu cildin başlangıcında vermiş olduğumuz belge örneklerinde ifade edilenler arasındadır.

Karadeniz'deki Rus limanlarına yapılan baskın oldu-bittisi neticesinde, Meclis-i Vükela kararıyla savaş ilan eden Osmanlı Devleti, cihat fetvası yayınlarak dünya Müslümanlarının desteğini sağlamak istemiştir. Kasım 1914'ü takip eden tarihlerde iç ve dış cephelere dair haberler ve savaşın seyrine ilişkin yayınlanan resmî tebliğlerin, çok defa propaganda niteliğinde hazırlandığı görülmektedir. Çanakkale zaferinin yansımaları; itihamlar, tebrikler, yardımlar belgelerde önemli yer tutmaktadır. Toplumsal düzeni korumak ve kollamak amaçlı tedbirler, ihanetlerin cezalandırılması gibi hususlar savaşın arka planını aksettirmektedir. Ayrıca şehit ailelerinin mektupları bu cildde yer verilen belgeler arasındadır.

Eserin ikinci cildi ise; 136 konu başlığında, Temmuz 1916 - Ekim 1918 tarihleri arasındaki olaylara ve Mondros Ateşkes Antlaşması uygulamasına ait belgeleri ihtiva etmektedir.

Irak ve Filistin cephelerinde umduğunu bulamayan İngiltere'nin, Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'daki topraklarında yaşayan Arap unsurun devletle olan bağını zayıflatmak ve bölgede kendilerine ait devletler vaat etmek suretiyle yaptığı propagandalar sonucu çıkartmış olduğu Hicaz İsyanı, esir kamplarının savaş hukukuna uymayan şartlarının karşılıklı olarak düzeltilmesi, esirlere yapılan yardımların organize edilmesi ve esir değişim görüşmeleri; kısmî barış girişimleri belgelerin seyrinde gözlenmektedir. Osmanlı ordularının başlangıçta elde ettiği başarıların ardından askerlerinin tüm cephelere dağılması ile aldığı yenilgiler ve yaşadığı ciddi insan kayıpları da belgelerde müşahade edilmektedir.

1917 yılına gelindiğinde tıkanmış olan savaşın seyrinde iki yeni gelişme olmuş; Amerika Birleşik Devletleri savaşa iştirak etmiş, aynı yıl Bolşevik Devrimi ile yüzleşen Rusya kendi iç dinamiklerine dönmek suretiyle savaştan kopmuştur. Filistin'de meydana gelen yeni durum ve bu bölgede bir Siyonist devlet kurma girişimlerinin, dönemin belgelerine ve gazete sayfalarına yansımalarını da kitabın bu cildinde takip etmek mümkündür. Mondros görüşmeleri ve ateşkesin kararlaştırılması sonucu antlaşma hükümlerinin uygulanmasını denetleyen İtilaf Devletlerinin bazı müdahale ve itirazları da yine bu cildin belgeleri arasında okunabilecek hususlar arasında bulunmaktadır.

Bu çalışmada belgelerin dönemi de göz önüne alınmak sureti ile basit transkripsiyon kuralları uygulanmıştır. Kitaba alınan belgelerde okunamayan yerler (...) şeklinde gösterilirken, konunun daha iyi anlaşılması için metne tarafımızdan yapılan ilaveler köşeli parantez [] içerisinde belirtilmiştir. Eserin sonuna analitik bir indeks ilave edilmiş, kitabın tasarımı sırasında konu bütünlüğünü bozmamak amacıyla transkripsiyon metinler kronolojik sıralama ile bir biri ardına verilmiştir. Bu kitaba alınan belgelerin görüntüleri, sonuna ilave edilen dvd içerisinde takdim edilmiştir.

Bu eserin hazırlanmasında emeği geçen Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü personeline teşekkür eder, ilgililere faydalı olmasını dilerim.

Doç. Dr. Uğur ÜNAL

T.C. Başbakanlık
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Preface

Called as the General War by the Ottomans and as the Great War or the World War by the Europeans, it has been 100 years since the First World War. Faced in the first quarter of the twentieth century, this global disaster as a general war in which many firsts were seen has left deep traces in the history of the World with its results: a last war for three empires involved in the War (Ottoman, Austria-Hungary and Russia), a war lasting more than four years, leading to death of millions of soldiers and civilians.

As it is known that the First World War started with assassination of the heir presumptive to the Austro-Hungarian throne by a Serb in Sarajevo as a war between the Austro-Hungarian Empire and Serbia. Later it had turned into a general war with the participation of both countries' allies. In fact, assassination of the heir was an expected pretext to start a war. However, focusing on the process of the War rather than its reasons, it can be seen that it has deeper reflections. Struggle of the European countries for global supremacy started 30-40 years before the War and divided Europe into two opposite poles constantly growing and expanding. It was expected that the hostile attitude occurred among these two opposite poles would turn a big revenge. Both two groups (the Allies and the Central Powers) were preparing themselves to the inevitable war because of this expectation. Everybody could estimate the great fire which would sweep the World. Thus, the assassination of the Austro-Hungarian heir gave "the pretext" to the states considered.

The Ottoman Empire, one of the actors in the First World War, was caught quite unprepared to the war. Yet, it could not find any opportunity to heal the wounds of the Balkan Wars in which it was heavily defeated unexpectedly. The state was in a very bad situation in terms of economics and military. However, its attempts to find a side for itself in the polarized Europe were failed for the side of the Allies consisting of Britain, France and Russia. Its offer for alliance to even Greece "the old subject" was refused. Thus, it involved in the Central Powers represented by Germany, which was the only alternative remained for it.

Discussions on whether the Ottoman Empire should enter the war started in Europe in 1914 or not have been continuing even today. These discussions were carried out also by the members of the cabinet consisting of the Ottoman Government in 1914; some of them supported entering the war, some of them rejected the proposal. Consequently, seeing the war started in Europe as the only solution for their future existence, the effective group in the Ottoman Government joined the War together with Germany.

It is probable that the government, who has decided to enter the war, did not think that it would be the last war of the Ottoman Empire which has survived for approximately six centuries. Without sufficient military preparations, the Ottoman Army showed an unexpected performance in the war for anyone including its allies. The victories of Çanakkale in 1915 and of Kut al-Amara in 1916 were similar to the victories taken at the brightest days of the Ottoman Empire.

Because of deprivations strongly felt in the last year of the war, the defeat was unavoidable for the Ottoman Army who bravely defended the homeland in Gallipoli, Caucasus, Mesopotamian, Sinai and Palestine Fronts during the World War I and who supported

its allies in Galicia, Macedonia and Romania Fronts of European Theatre. The war turned in favor of the Allies at the fall of 1918 and ended with the signed armistices.

Peace negotiations which are the results of the four-year war were held for each country respectively. The peace treaties, which put an end to the First World War, appeared to solve the present problems but left the future unclear because these treaties turned into execution desks for the defeated countries in the hands of the victorious countries.

The book *The First World War in the Ottoman Documents* consisting of two volumes contains the examples of documents chosen carefully among the collections of the Ottoman Archives. It also includes the diplomatic, economic and social documents besides the ones showing the political and military aspects of the war.

The first volume of the book consists of 187 subject headings which cover the war and social events between June 1914 and June 1916.

At the beginning of this volume, there are documents about process of the Ottoman Empire's participation to the war in Europe which started after the assassination of the Austro – Hungarian heir; preparations for mobilization by the Government which proclaimed the armed neutrality; implementations of censorship and army's demands for equipment and food.

The Ottoman Empire, which declared war with the decision of Council of Ministers as a result of the raids against Russian ports in the Black Sea, wanted to gain the support of the Muslim world by publishing a jihad fatwa. It is seen that the news about the internal and external campaigns and the official notifications on the course of the war were prepared for propaganda following November 1914. Reflections of the Çanakkale Victory, accusations, congratulations, supports and aids occupy an important place in the book. Issues like measures taken for protecting the social order and punishments of treacheries reflect the background of the war. Letters from families of casualties are also of the documents in this volume.

The second volume of the book consists of 150 subject headings which cover the events between July 1916 - October 1918 and the documents about the implementation of the Armistice of Mudros.

There are some issues which can be observed through the course of the documents: The Revolt of Hejaz caused by the propagandas of Britain, who could not get what it wanted in the Iraqi and Palestine Fronts, about establishing states in the Middle East with the aim of weakening Arabs' ties with the Ottoman Empire through giving promises to them living in the Ottoman territories; improving the conditions of prison camps which are against the law of war; organization of aids to be given to prisoners; exchange of prisoners and partial attempts for peace. It can also be observed from the documents that the Ottoman armies were defeated and faced with serious human losses as a result of spread of its soldiers to various campaigns after its early successes.

In 1917, two new developments occurred in the course of the clogged war: Participation of the United States in the war and in the same year withdrawal of Russia from the

War because of the Bolshevik Revolution, which compelled it to return to its own internal dynamics. Reflections of the new case occurring in Palestine and attempts to establish a Zionist state in this region on the documents and on newspapers of that time can be followed from the second volume of this book. The documents concerning some interventions and objections of the Allied Powers who supervised the implementation of the provisions after the negotiations and agreement on ceasefire according to the Armistice of Mudros are the other issues which can be read in this volume.

In this study, simple transcription rules have been applied taking into consideration the period of documents. Unreadable words in the documents have been shown in the round brackets () and explanatory additions given by us to understand the subject well have been shown in the square brackets []. An analytical index has been put at the end of the book and transcribed texts have been given in chronological order not to disrupt thematic unity. The images of documents in the book have been presented in the DVD attached to the end of the book.

I thank the staff of the General Directorate of the State Archives for their efforts in preparing the book, and hope that it will be beneficial for all those concerned.

Assoc. Prof. Uğur ÜNAL

Prime Ministry of the Turkish Republic
General Director of the State Archives

İçindekiler / Contents

ÖNSÖZ	3
İÇİNDEKİLER	9
KISALTMALAR	16
1- Cidde'ye saldıran Arap çeteleri / <i>Arab gangs attacked to Jeddah</i>	19
2- Osmanlı Bankası'nın yeniden yapılandırılması / <i>Restructuring of the Ottoman Bank</i>	20
3- Fransa'daki Osmanlı esirlerine gönderilen yardım / <i>Financial aid sent to the Ottoman prisoners of war in France</i>	22
4- İngiltere'nin Arabistan'da Hilafet unvanlı hükümet kurma gayretleri / <i>Britain's efforts to establish a caliphate-government in Arabia</i>	24
5- Esir kamplarına karşılıklı ziyaret / <i>Mutual visit to the prison camps</i>	25
6- Şerif Hüseyin'in müstakbel halifelğine destek toplantıları / <i>Meetings for supporting intended caliphate of Sharif Hüseyin</i>	27
7- İngilizlerden esirlere kötü muamele / <i>Bad treatments of the British to the prisoners of war</i>	28
8- Osmanlı askerlerinin Medine'deki kuşatmayı yarma çabaları / <i>Efforts of the Ottoman soldiers to split the siege in Medina</i>	32
9- Filistin'de Yahudi devleti kurma çabası / <i>Effort to establish a Jewish state in Palestine</i>	33
10- "Arap Cemiyeti"nin Şerif Hüseyin'i halife ilan edeceği kararı / <i>The decision of "Arab Society" for proclaiming Sharif Hüseyin as caliph</i>	34
11- Galiçya'ya gönderilen Türk askeri / <i>The Turkish soldiers sent to Galicia</i>	35
12- Kutulamare'de esir alınan İngiliz askerleri / <i>The British soldiers captured in Kut al Amara</i>	37
13- Galiçya'daki Türk askerlerin özellikleri / <i>Characteristics of the Turkish soldiers in Galicia</i>	38
14- Şehit eşinin taziye mektubuna verdiği cevap / <i>Reply of the wife of a martyr to a condolence letter</i>	40
15- Osmanlı Devleti'nin Romanya'ya savaş kararı / <i>The Ottoman Empire's decision to declare war on Romania</i>	41
16- Mekke Şerifi'nin istiklal ilanı hakkında haberler / <i>News about the Sharif of Mecca's proclamation of his independence</i>	43
17- Almanya'dan zırhlı gemiler satın alınması / <i>Purchasing armoured ships from Germany</i>	44
18- "Dış Yardım Komisyonu"nın lağvedilmesi / <i>Abolishment of "Foreign Aid Commission"</i>	47
19- Avrupalı siyasilerin Osmanlı Devleti üzerindeki planları / <i>Plans of the European politics on the Ottoman Empire</i>	48
20- Başkumandanlığın kurban bayramı kutlaması / <i>Celebration of the Supreme Command for the feast of sacrifice</i>	57

21-	Arap ve Dürzi liderlere hizmetlerinden dolayı madalya verilmesi / <i>Granting medals to Arab and Druze leaders because of their services</i>	60
22-	Alman imparatorundan Sultan'a hediye / <i>Present from the German Emperor to the Sultan</i>	63
23-	Kaybedilen Osmanlı topraklarındaki vatandaşların askere çağırılması / <i>Conscription of citizens in the lost lands of the Ottoman Empire</i>	64
24-	İngiltere'nin uluslararası ticaret kurallarına aykırı uygulamalarına karşı Almanya'nın aldığı tedbirler / <i>Precautions taken by Germany against Britain's practices against international trade law</i>	65
25-	Tophane fabrikalarına kadın işçi istihdamı / <i>Employment of women workers in the Tophane factories</i>	71
26-	Avrupalı'nın gözüyle Galiçya'daki Türk askeri / <i>The Turkish soldiers in Galicia according the Europeans</i>	72
27-	"Yaralı Askerlere Yardım Komisyonu" gelir-gider defteri / <i>Income-expense records of "Help Commission For the Wounded Soldiers"</i>	75
28-	Alman fabrikalarına sipariş edilen denizaltılar / <i>Submarines ordered to German factories</i>	84
29-	Osmanlı ordusunun modernizasyonu için yapılacak borçlanma / <i>Indebtedness for modernizing the Ottoman army</i>	86
30-	Yararlıkları görülen şahıslara madalya verilmesi / <i>Granting medals to helpful people in war</i>	90
31-	Afganistan'ın stratejik önemi / <i>Strategic importance of Afghanistan</i>	91
32-	İspanya'nın barışın hemen gelmesini istememesi / <i>Spain's unwillingness for peace to come immediately</i>	94
33-	Cephelere dağılan Osmanlı birlikleri / <i>The Ottoman troops distributed to fronts</i>	96
34-	Merkezi Devletlerin denizaltı ablukasının protesto edilmesi / <i>Protesting against submarine blockade of the Central States</i>	100
35-	Asker kaçakları için çıkarılan idam cezası / <i>Death penalty for deserters</i>	101
36-	Rus askerlerinin cepheden firarı / <i>The Russian soldiers' desertion from the front</i>	103
37-	İttifak Devletleri arasındaki sorunların ifşa edilmemesi / <i>Concealing problems between the Central Powers</i>	104
38-	"Genç Türk" liderlerinin servet biriktirdikleri iddiası / <i>Claims about amassing wealth of leaders of "the Young Turks"</i>	106
39-	Osmanlı ordusu lehinde yayınlanan bir makalenin yeniden neşredilmesi / <i>Republishing of an article in favor of the Ottoman Empire</i>	108
40-	Yeni Rus Hükümeti ve savaş / <i>The new Russian government and the war</i>	112
41-	İngilizlerin Gazze'deki tren hattını koruma gayretleri / <i>The British efforts to protect the train line in Gaza</i>	113
42-	Rusya'daki ihtilaldan yararlanma düşüncesi / <i>Thought to benefit from the revolution in Russia</i>	114

43-	Askeri kararlara müdahale eden Alman konsolosu / <i>Interference of the German consul to military decisions</i>	116
44-	İngiliz bakanın Gazze yorumu / <i>The British minister's comments on Gaza</i>	117
45-	Amerika'nın, İtilaf Devletleri safında savaşa dahil olması / <i>America's entry into the war in the Allies' side</i>	119
46-	Enver Paşa'nın Viyana gezisi / <i>Vienna visitation of Enver Pasha</i>	122
47-	Rus siperlerinde beyaz bayrak / <i>White flag in the Russian trenches</i>	124
48-	Almanlara vurulan büyük darbe / <i>Big loss of Germany</i>	126
49-	Osmanlı Devleti'nin Amerika ile ilişkilerini kestiği / <i>The Ottoman Empire cutting its ties with America</i>	127
50-	Talat Paşa'nın Almanya seyahati ve kapitülasyonlar / <i>Germany visitation of Talat Pasha and capitulations</i>	128
51-	İngilizlerin Mekke Emiri adına emirler yayınlaması / <i>Issuing orders of Britain in the name of Sharif of Mecca</i>	129
52-	Barış teklifleri ve Türkiye / <i>Peace deals and Turkey</i>	130
53-	Filistin'deki Alman Yahudilerine zulüm iddiası / <i>Alleged cruelty to the German Jews in Palestine</i>	131
54-	Karaborsacılığın engellenmesi için kanun çıkarılması / <i>Law to be enacted for prevention of jobbery</i>	132
55-	İtalyanların Sina Cephesi'ne asker sevki / <i>Italians' dispatch of soldiers to the Sinai Front</i>	134
56-	Uzayan savaşın İngiltere ve Fransa'ya sıkıntı vermesi / <i>Disadvantages of prolonged war for Britain and France</i>	136
57-	Kudüs savunmasının önemi / <i>Importance of defence of Jerusalem</i>	138
58-	Savaşın uzamasının Fransız askerlerinde huzursuzluk yaratması / <i>Creating unrest of prolongation of the war on the French soldiers</i>	139
59-	İttifak Devletlerini bölme çabaları / <i>Efforts to separate the Central Powers</i>	140
60-	Osmanlı Devleti'nin savaş ilan ettiği ülkeler ve tarihleri / <i>Countries and dates that the Ottoman Empire declare war on</i>	141
61-	Rusya'nın müttefikleri Rusya'ya karşı / <i>Russia's allies are against Russia</i>	143
62-	Rus basınının "Ordu Harpten Çekilirse Devrimi Bastırır" korkusu / <i>Fear felt in the Russian press: If the army withdraws from the war, it will suppress the revolution.</i>	145
63-	Seyahat edenlerin evraklarını yanlarında bulundurmaları / <i>The necessity for travelers to keep their documents with themselves</i>	148
64-	Osmanlı Rumlarının Yunanistan'a meyletme ihtimaline karşı önlem alınması / <i>Taking precautions against the possibility for the Ottoman Greeks' being in the Greek side</i>	150
65-	Kudüs Seferi'ne kutsal bir savaş havası verme çabaları / <i>Efforts to show the Jerusalem battle as a holy war</i>	152
66-	Rus askerlerinin politikayla ilgilenmesi / <i>The Russian soldiers' interest in politics</i>	154

67-	Harp tarihini yazmak üzere komisyon kurulması / <i>Establishment of a commission for writing history of the war</i>	155
68-	Rusların Galiçya mağlubiyetinin etkilerini silme çabası / <i>The Russians' effort to erase impacts of defeat in Galicia</i>	156
69-	Papa'nın barış teklifi / <i>The pope's peace proposal</i>	158
70-	Maruni kiliselerine zahire yardımı / <i>Delivering rations to Maronite churches</i>	160
71-	İngiltere'nin Filistin'e asker sevkî / <i>Dispatch of soldiers of Britain to Paletsine</i>	161
72-	Marsilya'dan gemilere bindirilen yüz bin askerin muhtemel istikameti/ <i>A hundred thousand soldiers be embarked on ships from Marseille</i>	162
73-	Alman fabrikalarına yerleştirilen Osmanlı işçileri / <i>The Ottoman workers placed on the German factories</i>	165
74-	Cenevre Konsolosluğu'nun istihbarat için tahsisat talebi / <i>Demand of the Consulate in Geneva for allowance for intelligence</i>	168
75-	Batı Cephesi'nde İngiliz ve Fransızların yarma harekâtı / <i>Split-based operation of Britain and France on the Western Front</i>	170
76-	Her çeşit deri satışının yasaklanması / <i>Ban of selling all kinds of leathers</i>	172
77-	Asker firarilerine çağrı / <i>Call to deserters</i>	173
78-	Savaş sebebi ile büyük bir borçlanmaya duyulan ihtiyaç / <i>Need for a big indebtedness because of war</i>	174
79-	Tahıl ve buğday ticaretinin yasaklanması / <i>Ban of grain and wheat trades</i>	175
80-	Hindistan'da bastırılmayan isyan / <i>Failure in suppressing the revolt in India</i>	176
81-	Fahiş fiyatla kumaş satanların Divan-ı Harbe sevkleri / <i>Judgement of fabrics sellers with exorbitant prices in the Court-Martial</i>	177
82-	Osmanlı ordusunun Galiçya'dan getirdiği ganimetler / <i>Trophies brought by the Ottoman army from Galicia</i>	178
83-	Japonya'dan İtilaf Devletlerine asker desteği / <i>Military support of Japan for the Allies</i>	180
84-	İtilaf Devletlerinin Kıbrıs'ta askerî yığılmaları / <i>Military build-ups of the Allies in Cyprus</i>	182
85-	Avusturya imparatoruna nişan takdimi / <i>Granting medal to the Austrian emperor</i>	183
86-	Rusya ve İtalya olayları sebebi ile münferit barış girişimleri / <i>Individual peace initiatives because of incidents in Russia and Italy</i>	184
87-	İngilizlerin Filistin başarısını abartması / <i>British exaggeration of success in Palestine</i>	187
88-	Bulgarların Müslüman ahaliye kötü muamelesi / <i>Bad treatmens of the Bulgarians to the Muslim community</i>	188
89-	İngiliz ve Fransızların Çanakkale veya İzmir'e denizden saldırı hazırlıkları / <i>British and French preparations for attacks to the Dardanelles or Izmir from sea</i>	189

90-	Amerika ve Avrupa'daki Suriyelilerden kurulacak ordu / <i>Army to be established from the Syrians in America and in Europe</i>	190
91-	“Tank” adı verilen zırhlı otomobiller / <i>Armored cars named as “tank”</i>	192
92-	Brest Litovsk görüşmeleri ve Kafkaslarda yeni durum / <i>The negotiations in Brest-Litovsk and new situation in the Caucasus</i>	193
93-	Brest Litovsk görüşmelerine gönderilen murahhasın yetkilendirilmesi / <i>Authorization of the delegate to be sent to the negotiations in Brest Litovsk</i>	194
94-	İaşe sıkıntısı çekilmemesi için alınan önlemler / <i>Precautions taken for preventing lack of food</i>	195
95-	Gazilere saygı gösterilmesi / <i>Respect to war veterans</i>	196
96-	Askerî sansür talimatnamesi / <i>Ordinance of military censorship</i>	197
97-	Batı Trakya Türklerini Bulgarlaştırma çabaları / <i>Efforts to Bulgarisate the Turks of the Western Thrace</i>	198
98-	Batırılan Midilli Kruvazörü / <i>Sunken Midilli Cruiser (Sms Breslau)</i>	200
99-	“Türk Siyaseti ve Rusya İhtilali” konulu makale / <i>Article named “Turkish Politics and Russian Revolution”</i>	202
100-	Türk ordusunun çeşitli cephelerde erimeye başladığına dair bir makale / <i>An article about the weakening of the Turkish army</i>	205
101-	İngilizlerin yeni bir saldırı hazırlığı içinde olması / <i>Preparation for a new attack by Britain</i>	208
102-	Alman-Rus yakınlaşması / <i>German-Russian rapprochement</i>	209
103-	Öncelikli olarak hasta esirlerin değiştirilmesi / <i>Exchange of primarily sick prisoners of war</i>	212
104-	İtilaf Devletlerinin oluşturdukları ihtiyat ordusu / <i>Reserve army established by the Allies</i>	219
105-	Garp Harekâtı başarısından dolayı Alman imparatorunun tebrik edilmesi / <i>Congradulation of the German emperor because of his success on the Eastern Operation</i>	220
106-	İngilizlerin Hindistan yolunun tehdit edilmesi / <i>Threatening the Indian road of Britain</i>	222
107-	İstanbul'da Lekeli Humma'ya karşı alınan tedbirler / <i>Precautions taken against spotted fever in Istanbul</i>	223
108-	Fiyatlarda aşırı artış ve fakirlere gıda yardımı / <i>High increases in prices and food aid for poor people</i>	226
109-	Almanların Finlandiya'da hâkimiyeti sağlaması / <i>German domination in Finland</i>	227
110-	İşgalden kurtarılan yerlerin ahalisine vergi muafiyeti / <i>Tax allowance for the community of places liberated from occupation</i>	228
111-	Seferberlik durumunda olan askerlerin oruçlarını ertelemesi / <i>Soldiers in mobilization delaying their fasts</i>	230

112-	Hilâl-i Ahmer'in Osmanlı esirlerine gönderdiği yardım / <i>Financial aid sent by Hilâl-i Ahmer (The Red Crescent) to the Ottoman prisoners of war</i>	231
113-	Sultan Reşat'ın vefatı ve Mehmet Vahdettin'in tahta çıktığı / <i>Death of Sultan Reşad and Mehmet Vahdettin's</i>	235
114-	Batum'da Gürcü ve Almanların Müslüman köylerini basarak zulüm yapması / <i>Tormenting of the Muslim villages by Georgians and the Germans in Batumi....</i>	238
115-	Şeyh Senusi'nin Arap dünyasında İngilizlere karşı mücadele ruhu olmadığından şikayet eden mektubu / <i>Sheikh as-Senussi's letter of complaint about absence of spirit to fight against Britain in the Arap world.....</i>	240
116-	Savaş sırasında haksız kazanç sağlanmasının önlenmesi / <i>Prevention of illegal income during the war</i>	241
117-	Vahdettin'in orduya hitabı / <i>Sultan Vahdettin's oration to the army.....</i>	247
118-	Kars, Ardahan ve Batum'un Osmanlı Devleti'nde kalması / <i>Remaining of Kars, Ardahan and Batumi on the Ottoman Empire.....</i>	248
119-	Papa'nın Osmanlı esirlerine yardım etmek istediği / <i>Pope's wish to help the Ottoman prisoners of war</i>	250
120-	İtilaf Devletlerinin Rus topraklarına asker çıkarması / <i>Landing troops by the Allies' to the Russian territories.....</i>	251
121-	İngiliz destekli Ermeni birliklerinin Bakü'de Müslüman köylerini basarak katliam yapmaları / <i>Massacre of British-supported Armenian troops by raiding the Muslim villages in Baku</i>	253
122-	Makedonya Cephesi'nde zor duruma düşen Bulgarlara Alman ve Avusturya birliklerinin yardımı / <i>Help of the German and Austrian troops to the Bulgarians in a difficult situation on the Macedonian Front</i>	254
123-	Almanların Bakü'nün Rusya'ya ait olduğuna dair Ruslarla yaptığı gizli anlaşma / <i>Secret agreement of the Germans made with the Russians about belonginess of Baku to Russia.....</i>	255
124-	Bulgaristan'ın sulh teklifini Balkan devletlerinin engelleme çabası / <i>Efforts of the Balkan states to prevent the Bulgarian peace proposal</i>	256
125-	Bulgaristan'ın İtilaf Devletlerine barış görüşmeleri için teklif götürme sebepleri / <i>Bulgaria's reasons for making an offer to the Allies for peace negotiations.....</i>	258
126-	İtilaf Devletlerinin Selanik ordusunun Tuna yönünde askerî harekât hazırlığında olması / <i>Thessaloniki army of the allies being in a preparation of military operation towards the Danube.....</i>	260
127-	Ahmet İzzet Paşa Hükümeti'nin programına dair / <i>Publication of program of the government of Ahmet Izzet Pasha.....</i>	261
128-	Osmanlı Devleti'nin İtilaf Devletlerine sunmuş olduğu barış teklifine esir İngiliz Generali Townshend'in de katılması / <i>Attendance of the captive British General Townshend to peace negotiations presented by the Ottoman Empire to the Allies.....</i>	263

129-	Mondros Mütarekesi görüşmelerinde Türk temsilcilerin Ermeniler için Doğu Anadolu'da yapılması öngörülen düzenlemelerin gizli kalması talepleri / <i>Request by Turkish representatives for keeping the proposed regulations in East Anatolia for the Armenians as secret during the negotiations of Mudros Armistice</i>	264
130-	İstanbul'un Türklerden alınmasına dair bir İngiliz rahibinin mütalaaları / <i>Considerations of an English priest about taking Istanbul from the Turks</i>	268
131-	Mondros Mütarekesi'nin Harbiye Nezareti'ne ait olan maddelerinin uygulanma şekli / <i>Method of implementing the provisions of Mudros Armistice related the Ottoman Ministry of War</i>	269
132-	İtilaf Devletlerinin Mondros Mütarekesi hükümlerinin uygulanmadığı şikayetleri / <i>Complaints of the Allies about the provisions of Armistice of Mudros not being enforced</i>	280
133-	İtilaf Devletlerinin, Osmanlı hapisanelerinde bulunan Ermeni ve Rum tutukluların salıverilmesi hakkında müdahaleleri / <i>Interventions of the Allies about releasing the Armenian and the Greek detainees in the Ottoman prisons</i>	281
134-	Mondros hükümlerinin uygulanmasını denetleyen subaylara yardımcı olunması / <i>Helping the officers supervising implementations of Mudros provisions</i>	283
135-	Bolşeviklik propagandası yapılmasına izin verilmemesi / <i>Prohibition of Bolshevism propaganda</i>	284
136-	Mütareke sonrasında İslam âleminin Osmanlı Devleti'nin geleceği ile ilgili düşünceleri / <i>Impressions of the Islamic World about future of the Otoman Empire after the armistice</i>	285
REFERANSLAR		289
İNDEKS		293

Kısaltmalar

Hicrî Ayların Rumuzları

Muharrem	M.
Safer	S.
Rebûlevvel	Ra.
Rebûlâhir	R.
Cemâziyelevvel	Ca.
Cemâziyelâhir	C.
Receb	B.
Şaban	Ş.
Ramazân	N.
Şevvâl	L.
Zilka'de	Za.
Zilhicce	Z.

Hicrî Ayların Rumuzları

BEO	Bâb-ı Âli Evrak Odası
DH. EUM	Dahiliye Emniyet-i Umumiye
DH. EUM. LVZ	Dahiliye Emniyet-i Umumiye Levâzım Kalemî
DH. KMS	Dahiliye Kalem-i Mahsus
EUM. ECB	Dahiliye Emniyet-i Umumiye Ecanib
DH. EUM. SSM	Dahiliye Emniyet-i Umumiye Seyr u Sefer
DH. ŞFR	Dahiliye Şifre
DH. SYS	Dahiliye Siyasi
DH. MB. HPS	Dahiliye Mebâni-i Emirîye Hapishaneler Müdüriyeti
DH. İ. UM	Dahiliye İdare-i Umumiye
HR. MA	Hariciye Matbuat
HR. SYS	Hariciye Siyasi
HSD. AFT	Haricîden Satın Alınan Evrak, Ali Fuad Türkgeldi Evrakı
İ. HR	İrade Hariciye
İ. TAL,	İrade Talfifat
İ. MMS,	İrade Meclis-i Mahsus
MV	Meclis-i Vükelâ

OSMANLI BELGELERİNDE

**BİRİNCİ
DÜNYA HARBI**

II

CİDDE'YE SALDIRAN ARAP ÇETELERİ

Mekke sahillerinde bulunan İngiliz donanmasının himayesinde Cidde'ye saldıran Urban çetelerinin Osmanlı kuvvetlerince püskürtüldüğü hakkında resmi tebliğ

1 TEMMUZ 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
18 Haziran [1]332 – 1 Temmuz [1]916

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Mahremdir

Devletli efendim hazretleri

17 Haziran tarihiyle harice yapılan tebliğin sûreti berây-ı ma'lûmât rabten takdim kılınmıştır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Başkumandan Vekili

Enver

*

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti

17 Haziran tarihiyle harice yapılan tebliğin sûreti:

Mahremdir

Mekke-i Mükerrreme sahilinde İngiliz parasıyla iğfal olunan ve öteden beri yağma ve soygunculukla ülfet etmiş olan bazı urbân ile reislerinin İngiliz sefâin-i harbiyesi himâyesinde olarak Cidde'de cüz'î kuvvetde buldukları muhafız efradımıza yaptıkları tecavüzî hareketleri, Medine-i Münevvere ile Mekke yolu arasında aynı vasıtalarla elde edilen bir kısım kalîl urbân tarafından dahi tekrar edilmek istenmiş ise de bunların cümlesi mahallî kuvvetlerimiz tarafından şiddetle te'dîb olunmuş ve bu havalide sükûn ve huzur iâde edilmiştir. Neticede asîler, bu hareketlerinin düşman parasıyla vücuda geldiğine âgâh olunca müşevvik olan reislerini hükûmete kendi elleri ile teslim etmişlerdir.

HR. SYS, 2112/11_16-17

OSMANLI BANKASI'NIN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

Hisse senetlerinin büyük çoğunluğu Fransız ve İngiliz sermayedarları elinde bulunan Osmanlı Bankası'nın Fransa ve İngiltere ile başlayan savaş sebebi ile Londra ve Paris'te bulunan şubelerine el konulması, bankanın yönetiminde Fransa ve İngiliz vatandaşlarının ağırlığı gibi sebeplerle savaştan sonra yeniden ve millî bir banka olacak şekilde teşkili hakkında alınan karar ve yeni müdürler tayin edilen bankanın yeni tahvil ihrac kararı hakkında "Gazete de Lausanne"da çıkan yorum

5 TEMMUZ 1916

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti
Aded: 97
22 Haziran 1332

İsviçre Matbûâtı

"Gazete de Lausanne"dan:

-Bank-ı Osmanî-i Şâhâne-

Hisse senedâtı, Paris ve Londra borsalarında mukayyed olan ve büyük bir kısmı, Fransız ve İngiliz sermayedârânı yedinde bulunan Bank-ı Osmanî ahvâl-i harbiye dolayısıyla gayet garib bir vaziyet iktisâb etmektedir.

Bir İngiliz-Fransız hey'et-i maliyesi tarafından te'sis edilmiş ve tâbiyet-i mezkûrede bulunan nâzırlar tarafından idare edilmekte bulunmuş olan bu banka, kaime ihrac etmek hakkını hâiz idi. Altın olarak mevcut ihtiyât akçesi poliçe ve memalik-i ecnebiyede olan "matlûbâtı" halinde idi.

Lâkin aynı zamanda Türkiye'de, mahzenlerinde dahi otuz milyon Frank rad-desinde parası mevcut idi. Hükûmet-i Osmaniye ile Fransa ve İngiltere arasında hâl-i harb tahaddüs edince bittab' hükûmât-ı mezkûre Paris ve Londra şubelerine vaz'-ı yed etdiler.

"Vaz'-ı yed" mana-yı hakikîyi ifhâm edemez; zira Bank-ı Osmanî şubeleri, Londra ve Mısır'daki Alman şubeleri misillü Fransız ve İngiliz tebaasından akçe

tevdî' eden zevâtın paralarını iâde etmek mecburiyetindedir. Fakat yeni muâmele yapmağa muktedir değildir.

Ancak İstanbul'da vaziyet, aynı merkezde değildir. Fî'l-hakika bankanın merkez-i idaresi İngiliz-Fransız müdürleri tarafından idare olunur, lâkin memâlik-i Osmaniye'de tedâvül etmek için kavâim-i nakdiye ihrac ediyordu.

İlân-ı harbden sonra Osmanlı Bankası'nın yeniden teşkili lüzumu hiss olunarak bankanın kâime ihracı hususunda haiz bulunduğu imtiyâzın ref'i ve Osmanlılar tarafından idare edilecek bir hükûmet bankası tarzında te'sisi bile mevzû'-ı bahs oldu. Bu sûretle mezkûr bankayı millî bir müessese şekline ifrâğ etmek arzusu mevcud idi.

Bunun üzerine Fransız ve İngiliz müdürleri Mösyö İstağ (Steeg) ile Nias (A. Nias) İstanbul'dan müfârakat etmeğe mecbur oldular. Lâkin azîmetlerinden evvel tebaa-i Osmaniye'den ve lâkin Rum, Ermeni ve Suriyeli olmak üzere Hristiyan unsuruna mensub üç zâta, müessesenin idaresini tevdî' etdiler.

Bize te'min edildiği vechile müessesât-ı mezkûrenin bu tarzda idare olunması ona bir şekl-i millî verilmesinden daha ziyade mûcib-i memnûniyet netâyic tevli edebileceği o zamanlar İngiliz ve Fransız müdürlerine ifhâm edilmiş idi.

Hamburg, Berlin, Viyana, Peşte'de Bank-ı Osmanî şubelerinin te'sisi münasebetiyle Almanya ve Avusturya müessesât-ı maliyelerine irsâl olunan beyânnâmelerden şimdi İstanbul'daki müdürlerin mukaddemâ tayin ve ilân olunan zevât olmadığı anlaşılmıştır.

Yeni müdürler "Hâmid" Bey, "Cavid" Bey [Maliye Nâzırı sâbık] Almanya Sefâreti'nin maliye müşâviri Von Wassermann ile Anadolu Demiryolu ve Anadolu Bankası müdürânı yani Türkiye'de Alman menâfi'ine hâdim iki zatdan ibaretdir.

Bu ma'lûmât, Osmanlı Bank-ı müessesenin Fransa ve İngiltere'de bulunan birçok hisse senedâtı hâmillerini hiç de memnun edecek değildir. Bittab' müdürlerin tayini hususunda zevât-ı mezkûrenin re'yları sorulmamıştır.

Bank-ı Osmanî Hey'et-i İdâre-i Cedîde'sinin harbden mukaddem mevki'-i tedavülde bulunan banka kâimelerinden mâadâ yüz milyon kadar yeniden kâimeler ihrac ettiğini ilâve-i makâl etmeği unutmayalım. Bu hâl şâyân-ı nazar-ı dikkat arsızcasına bir cür'et-kârlıktır.

HR. MA, 1174/49

FRANSA'DAKİ OSMANLI ESİRLERİNE GÖNDERİLEN YARDIM

Fransa'daki sivil Osmanlı esirlerinin acil ihtiyaçlarının karşılanması maksadıyla ayrılan elli bin kuruşluk bedelin İstanbul'daki Amerika sefaretine vasıtasıyla ulaştırılması hakkında

12 TEMMUZ 1916

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Muhasebe Şubesi
Aded-i umumî: 6848
Adet-i hususî: 18

Hulâsa: Fransa'daki sivil üserâ-yı Osmaniye için elli bin kuruş tahsis olunduğunun Dersaâdet Amerika Sefâreti'ne tebliği zımında.

Fransa'da muhtac-ı muâvenet bir hâlde bulundukları Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Merkez-i Umumîsi Riyâset-i sâniyyesi'nden vârid olan 23 Mayıs [1]332 tarihli tezkirede iş'âr olunan sivil üserâ-yı Osmaniye'nin masârıf-ı mübremelerine tahsisan elli bin kuruşun Dersaâdet Amerika Sefâreti vasıtasıyla hükûmet-i mezkûrenin Paris Sefâreti'ne irsâli Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne inbâ edilmiş olduğundan meblağ-ı mezbûrun üserâ-yı mûmâileyhime ale'd-derecât tevzî' olunarak keyfiyetin inbâsı lüzûmunun Dersaâdet Amerika Sefâreti'ne tebliği zımında Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi'ne havâle buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 28 Haziran [1]332

Muhasebe Müdürü namına
[imza]

*

Taht-ı Himâye-i Hazret-i Mülûkâne'de
Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti
Merkez-i Umumîsi

Hulâsa: Sivil üseraya muâvenet

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Alman Salîb-i Ahmeri Frankfurt merkezinden cemiyetimize vârid olan bir mektub ile Paris Amerika Sefâreti'nden mezkûr Salîb-i Ahmer merkezine irsâl

edilen ve sûreti cemiyetimize tebliğ olunan bir mektubun kopyaları leffen huzur-ı sâmilere arz kılındı.

Mütâlaasından müstebân buyurulacağı vechile sivil üserâ-yı Osmaniye tamamen muâvenetden mahrumdurlar. Bunlara bir an evvel muâvenet edebilmek esbâbının istikmâlini bilhassa istirhâm eyleriz ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 23/3/[1]332

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti
Reis-i Sânisî Doktor **Besim Ömer***
Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti
Üserâ Komisyonu

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Muhasebe Şubesi
138-84590
30 Haziran [1]332
12 Temmuz [1]916

*Hulâsa: Fransa'daki sivil üserâ-yı Osmaniye'ye
eli bin kuruş tahsis olduğuna dair.*

***Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Merkez-i Umumîsi
Riyâset-i Sâniyesi Cânib-i Vâlâsı'na***

23 Mayıs [1]332 tarihli tezkire-i vâlâlarına cevabdır. Fransa'da muhtac-ı muâvenet bir hâlde bulundukları iş'âr olunan sivil üserâ-yı Osmaniye'ye tahsisan elli bin kuruşun Dersaâdet'den Amerika Sefâret-i vasıtasıyla Paris'deki Amerika Sefâreti'ne irsâli Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne inbâ olunmuştur. Ol bâbda.

HR. SYS, 2247/43-1, 2247/37_1-2

* Besim Ömer

İNGİLTERE'NİN ARABİSTAN'DA HİLAFET UNVANLI HÜKÜMET KURMA GAYRETLERİ

Osmanlı hükümetini savaş meydanlarının dışında da sıkıştırmak isteyen İngiltere'nin Arabistan'da Hilâfet unvanlı müstakil bir hükûmet kurulmayı tercih ettiği ne dair

17 TEMMUZ 1916

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye
Cenevre Başşehbenderliği
Numara: 2067-203

[Hulâsa:] Mekke-i Mükەرreme isyanına müte'allik

Umûr-ı İdariye Müdüriyeti'ne

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlisi'ne

Mahremdir

Devletli efendim hazretleri

Saltanat-ı Seniyye'yi bilâ-ârâm tertib eyledikleri sevkîyât-ı askeriye ile mağlub edemeyeceklerini harb-i hâzırın ilk günlerinden beri idrak etmekte olan düşmanlarımızın miknet-i Osmaniye'yi ve salâbet-i İslâmiye'yi dahilî iğtişâşlar ihdâsı sûretiyle ihlâlâ sa'y ve tasaddî eyledikleri ve ahîren Mekke-i Mükەرreme'de zuhûra gelen isyanın da İngilizlerin tahrikât ve ilkâât-ı mefsedetkârânelerinin tezâhüründen başka bir şey olmadığı ma'lûmdur. İngilizler tarafından Mısır Hidiviyeti'ne getirilmiş olan Hüseyin Kâmil Mekke-i Mükەرreme'de ihtilâl zuhûrunu müteâkib asker sevk ederek havali-i mezkûreyi Mısır'a zam ve ilhâk teşebbüsünde bulunmak istemiş ise de Mısır Saltanatı'nın tezyîd-i nüfûzuna hâdim olacak böyle bir arzuya İngiltere Hükûmeti'nin muvâfakat etmeyerek Arabistan'da unvan-ı Hilâfetle kudret-i maddiye'yi câmi' bir hükûmet-i müstakille teşkilini tercih eyleyip Hüseyin Kâmil'e cevap-ı red verdiğini ve hükûmet-i hâzırayı müz'ic bir mevkide bulunduracak bu gibi dahilî karışıklıkların zuhûru Avrupa'daki muhâlefetce meserret-i azîme ile telakki olunduğunu arza müsâra'at eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir

Fî 17 Temmuz [1]916.

Cenevre Başşehbenderi

[imza]

HR. SYS, 2316/6-1

ESİR KAMPLARINA KARŞILIKLI ZİYARET

Rusya'da bulunan Osmanlı esir karargahlarının ziyaret edilmesi şartıyla Türkiye'deki Rus esirleri karargahlarının Uluslararası Salib-i Ahmer Teşkilatına mensup gözlemciler tarafından ziyaretlerine izin verileceği hakkında Harbiye Nezareti'nden Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ne gelen yazı

19 TEMMUZ 1916

Taht-ı Himaye-i Hazret-i Mülûkâne'de
Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti
Merkez-i Umumîsi

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'nden mevrûd bir tezkirede Rusya'da bulunan Osmanlı üserâ karargahları ziyaret edilmek şartıyla Türkiye'de bulunan Rus üserâsı karargahlarının beyne'l-milel Salîb-i Ahmer merkezi murahhasları tarafından ziyaretine muvâfakat buyurulduğu ve aynı zamanda keyfiyetin nezâret-i sâmiyelerine bildirildiği beyânıyla teşebbüsât-ı mukteziyede bulunulması lüzumu iş'âr olunmaktadır.

Cemiyet-i acizânemizden bu bâbda beyne'l-milel Salîb-i Ahmer komitesine yazılan tahrirâtta heyet-i askeriyeden Rus üserâ karargahlarının evvelâ veya hiç olmazsa Osmanlı üserâ karargahlarıyla aynı zamanda ziyaret edilmesi lüzumu beyân ve bunun Rusya'daki üserâ karargahlarının bu'diyetinden neşet eylediği iş'âr olunmuş ve murahhas olarak Rusya'ya i'zâm edilecek bî-taraf devlet tebaasından zâtın mümkün mertebe âdât ve elsine-i şarkiyyeye vakıf olması temennisi izhâr ile beraber şayet Türkçe'ye vakıf münasib bir zât bulunamadığı takdirde üserâ karargahlarının ziyaret ve teftişinden melhûz fevâidin zâil olmaması için her hâlde orada bulunan esir-i harb Fransızca'ya vakıf zâbitlerin her karargahda üserâ-yı harbiye ile murahhaslar arasında tercümanlık vazifesini ifa eylemesi ve bu sûretle kâfi mikdarda zâbit bulunamazsa bunlardan birinin murahhaslara seyahatinde refakat eylemesi hususuna müsade olunması için Rusya Hükûmeti nezdinde teşebbüsâtda bulunulması rica edilmiştir. Keza Osmanlı üserâ-yı harbiyesinin ihtiyacatının kısmen olarak tesviyesi için murahhaslar tarafından teftiş edilecek karargahlara tevzî' edilmek

üzere bir mikdar paranın tevdi‘ olunacağı ve her ne kadar üserâ-yı harbiyeye eşya-yı ayniye irsâli hususu İsviçre Hariciye Nezâreti'nden Bern sefâret-i seniyyesine mürsel tahrirâtda hariç tutulmakda ise de Osmanlı üserâ-yı harbiyesinin ihtiyacât-ı mübremesi nazar-ı dikkate alınarak en zarurî eşyadan bir mikdarının birlikde götürülerek muhtac üserâyâ tevzî‘i hususunun heyet-i murahhas tarafından kabul edileceği ümidinde bulunulduğu ve bu hizmet-i insaniyetperverânenin en ziyade mahal-line masrûf olabilmesi için ziyaret ve teftiş edilecek karargahlar miyânında Bakü, Tiflis ve Kütayis ve civarlarında üserâ-yı Osmaniye'nin iskân etdirilmekde oldukları mahallerinde bulunması çünkü buralarda bulunan üserâ-yı harbiye ekseriyetle ailelerine mektub yazmadıkları gibi şimdiye kadar isimlerinin de üserâ-yı harbiye cedvellerinde mevcut bulunmadıkları cihetle her türlü ihtiyaç içinde bulunmaları sair üserâdan evvel muâvenete mazhar olmaların icab etdirdiği iş‘âr edilmiştir.

Nezâret-i celîleleri tarafından Bern sefâret-i seniyyesi'ne vâki olacak tebliğâtda üserâ-yı harbiyemizin menfaati nokta-i nazarının teklif-i acizanemizin tervîci tensîb-i sâmililerine iktirân eylediği takdirde ol vechle icra-yı icabına müsaade buyurulması istirhâm olunur ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 6 Temmuz [1]332

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reis-i sânisî

Doktor Besim Ömer

HR. SYS, 2213/5-4

ŞERİF HÜSEYİN'İN MÜSTAKBEL HALİFELİĞİNE DESTEK TOPLANTILARI

Suriyeli Arap ileri gelenlerin Paris'te, Hintli ve sair ülke Müslümanlarının da Mısır'da toplanarak Şerif Hüseyin'in halifeliğini tasdik ve ilan edecekleri hakkında Bern Sefiri Fuat Bey'in raporu

22 TEMMUZ 1916

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
2005

Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye Bern Sefiri Fuad Bey'den vârid olan fî 22 Temmuz [1]916 tarihli ve 289 numaralı telgrafnamenin hallidir

Mahremdir

Ahîren Nice'e giden Arab İzzet ile diğer Suriyelilerin Fransa Hükûmeti tarafından Paris'e celb olundukları ve ayn-ı zamanda Hindli ve sair memleketli Müslümanların da İngiltere tarafından Mısır'a davet edildikleri ve her iki memleketde toplanacak olan bu hey'etlerin netice-i müzâkeresinden Mekke-i Mükەرreme Emâretinden ma'zûl Hüseyin Paşa'nın hilâfeti tasdik etdirilerek buna ilk önce Hüseyin Kâmil'in biat eyleyeceği ve Paris'de mün'akid hey'etin verdiği karara nazaran ley-le-i celîle-i kadire müsâdif günde merkûmun hilâfeti kabul ve keyfiyetinin gazetelerle neşr ve ta'mimi musammem bulunduğu Cenevre Başşehbenderliği'nin müstahberât-ı mevsûkasına atfen ma'rûzdur.

HR. SYS, 2316/18

İNGİLİZLERDEN ESİRLERE KÖTÜ MUAMELE

Irak cephesinde İngilizlere esir düşen subay adayı Bingazili Tahsin'in gördüğü işkenceye dair hazırladığı raporun gazetelerde yayınlanması isteğiyle matbuata gönderilmesi

22 TEMMUZ 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
2. Şube
Numara: 27894

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Irak Cebhesi'nde İngilizler elinde esir iken bir sûretle tarafımıza gelen bir zâbit nâmzedinin hîn-i esâretinde gördüğü işkenceye aid raporu gazetelere verilmek üzere takdim kılındı.

Fî 9 Temmuz [1]332.

Karargâh-ı Umumî
İstihbarât Şubesi Müdürü
[imza]

*

Esir olduğum gün ifademın alınması için fırka veya kolordu karargâhı olduğu mechûlüm olan bir ordugaha sevk edildiğim zaman kendimi za'îf ve uzun boylu bir erkân-ı harb zâbitinin önünde buldum. İsticvâbım icrâ edilirken; bu cebhede henüz bir aydan beri bulunduğumdan bahisle hiçbir şeyden ma'lûmâtım olmadığını söyler ve emr-i vâki' karşısında bulundukca da hakikatden büsbütün uzaklaştım. Benden işlerine yarayacak muvâfık cevablar alınamayınca nihayet "sen bir yalancısın!" hitabıyla ta'rîze ma'rûz kalmağa başladım. İsticvâbım esnasında hâzır bulunan tercüman bana tevcih-i hitab ederek "sen süvarisin değil mi? O hâlde geçenlerde İngiliz süvari livasına mensub bir keşif kolundan iki İngiliz askeri esir edilerek Türkler tarafından feci bir sûretde öldürülmüşdü, sen o yerde bulundun" dedi ben cevaben "böyle bir yerde bulunmadım velevki bulunsam da bu harbdır. Fakat biz üserâyı öldürmeyiz" mukabelesinde bulundum ise de mesmû' olmayarak tercüman ve sün-gülü muhafızlar vesâtatıyla kumandanlık çadırından uzaklaştırıldım ve hayvana binmiş bir İngiliz süvari zabitanın eğerlenmiş bir Hindli neferin yedeğinde bulunan bir hayvanın bulunduğu mahalle götürülerek hayvana bindirildim ve fakat bunun

sebebini sordum. Sûret-i feciada öldürülen İngiliz askerlerinin mahallini göstermek için süvari zabitanın refakatıyla İngiliz livasına götürüleceğim beş gün kadar İngiliz süvari zabitanlarının nezdinde kalarak iyi muâmele göreceğim ve iyi besleneceğim söyleniyordu. Verdiğim cevabda süvari livasına gidemeyeceğimi ve icbâr edilsem ölümü tercih edeceğimi tercüman oradaki zabite söyleyince İngiliz efradı itiş ve kakışlarıyla cebren beni hayvana bindirmek istediler ve gördükleri mümânaat-ı şedîde üzerine İngiliz zabitanın işaretleriyle bu icbârdan sarf-ı nazar etdiler. Bunu müteâkib tercüman "sen delisin çocukca hareket ediyorsun neden korkuyorsun!" cevabıyla beni tazmîn etmek istedikden sonra iyi muâmele göreceğimi ve iâşe edileceğimi tekrar etdi. Tabîî bunu da red etdim ve üserâ-yı harbiye hakkında cârî olan bütün kavânîn ve teâmülû ayaklar altına alarak bana her istediklerini yapabileceklerini ve hiçbir şeyden korkmak istemediğimi söylemem üzerine hayvan üzerinde bulunan İngiliz zabitanın işaretleriyle İngiliz neferi süngüsünü göğsüme dayayarak beni tehdid ettiği gibi tercüman da pür-hiddet "siz Türkler bizim esirlerimizi cebren istihkâmlarınıza sokmakda ve mecrûh zabitanımızın gözlerini oymakdasınız. Biz şimdiye kadar her türlü muâmele-i cebriyeyi tatbika muktedir olduğumuz hâlde sizi iyiliğe sevk etmek fikriyle mutedilâne hareket ediyorduk. Fakat şimdi hayatınız tehlikededir. Söylediklerimizi hüsn-i telakkî etmediğiniz takdirde sizin için âkibet vahîmdir" beyânıyla beni tehdid ediyordu. Ben ifadât-ı sâbıkamda ısrar ve göğsümü açarak "evet aciz bir esire her şeyi yapabilmek için fırsat elinizdedir fakat düşününüz ki bir kişinin imhasıyla hiçbir menfaat te'min edemezsiniz. Bu menfaat cebhe-i harbde aranır" tarzındaki hitabımı tercüman aynen tercüme eder etmez bu beyânât bir İngiliz neferinin taassubuna dokunmuş olmalıdır ki yerinden fırlayarak ve iki elleriyle boğazımdan kavrayarak beni yere yatırdı ve bu işkenceden beni ancak zabitanın müdahalesi kuratarabildi. Bu mümâna'atım kumandana iblâğ edilmiş olacak ki bu defa getirilen bir kelepçe ile ellerimiz yek-diğerine rabt etdiler ve sol kolumdan bağlanan bir ipin ucunu hayvan üzerindeki zabitanın eline verdiler ve bu sûretle sevkimi düşündüler fakat hayvanın hareketini hisseder etmez yere yatmak ve bütün mevcudiyetimi sarf etmek sûretiyle mümâna'at gösterdim. Bilâhare bir araba getirdiler ellerim kelepçeli olduğu hâlde araba derûnuna boyluboyuna arkası üstü yatırıldım ve kollarım arasından geçirilen iplerle arabaya sımsıkı bağlandım. Bir taraftan da sol omzuma yüklenen arabacı esna-yı seyirde "Türk! Türk!" diyerek başıma hafif urmak sûretiyle gidiyorduk. Nefsime pek girân gelen bu muâmeleye bir müddet sabredebildim ise de müteâkiben teessürden ağlamağa ve İngiliz medeniyetinin icab ettirdiği bu muâmeleye hedef olmakdan ise bir kurşunla öldürülmem daha münasib olacağını var kuvvetimle bağırarak söylemeğe başladım Her sözümü istihfâf ve kahrkahrarla karşılayan bu kütlenin tazyikleri altında araba kat'-ı mesafe ediyordu. Nihayet yarım saat sonra araba durdu ufak bir fâsıla-i tevakkufu müteâkib hareket edildi. Bu sûretle daha bir saat kadar yürüdükden sonra menzil merkezi olan bir ordugâh pîşgâhında duruldu. Derhal etrafımı İngiliz zabitan ve efradı aldı. Vücuduma dolanmış bulunan ipleri çözüldü, bileklerimdeki kelepçeyi yarım saat

mütemâdiyyen uğraşmak şartıyla ve törpü ile kesmek sûretiyle çıkarılabildi. Nezdime İstanbul'da bulunmuş –sâbık ataşemiliter- bir İngiliz zabiti geldi ne için bu kadar mukâvemet gösterdiğimi ve arkadaşlarımla nezdine getirilmekten ibaret olan bu sevk meselesine ne sebeble mümânaat etdiğimi sordu. Ve İngilizler hakkında fena fikirler beslediğim için tedâbîr-i cebriyeye müracaat mecburiyetinde kalındığını söyledi. Bundan anlıyorum ki bu şenâatdan mütevellid kabahat benim mümânaatıma haml edilmek isteniyordu. Ben bizim zabitanın bu gibi hunhârlıkla alakaları olmadığını herkesin kendi vazifesiyle iştigâl ettiğini söyleyince güldü ve teselli-i hâtır ederek yanımdan ayrıldı. Burada bir manganın taht-ı muhafazasında üç gün kaldım. Bu müddet zarfında hararet-i şemse ma'rûz bırakılmak sûretiyle açıkda beytûtet etdirildim. Gündüz iki ve gece üç nöbetçi neferi süngülü tüfenkleriyle başımda bekliyorlardı. Geceleri uykudan uyandırılarak isticvâb ediliyor ve İngilizler hakkında ne gibi fikirler beslediğim ve esna-yı sevkimdeki esbâb-ı mümânaatım soruluyordu. Ve icabında tazyik olunuyordum. Bütün bu suallere İngilizler hakkında hiçbir fikir beslemediğimi ve bu mümânaatın eser-i zuhûl olduğunu söylemekle tahlîs-i girîbân etdim. Ertesi gün Şeyh Said civarında etrafı tel örgülerle muhât üserâ karargâhına gönderildim. Buradaki meşhûdâtım serâpâ işkenceden ibaretdir. Üserâmızdan hasta bir neferin; hastalığı hasebiyle hizmete gitmek istememesinden nâşî ayakda olduğu hâlde kollarından bir arabaya bağlanarak iki gün bırakıldığını ve hastalığının kesb-i şiddet etmesi üzerine hastaneye nakl olunduğunu gördüm. Bu şenâ'ate ma'rûz kalan neferimizin adı Mehmed idi. Bunun âkibetinden ma'lûmât-dâr olamadım.

51'nci Fırka Süvari Bölüğü Muvazzaf Zâbit

Nâmzedi Bingazili

Tahsin

Esârete dūçâr olduğum günden beri Osmanlılardan görmüş olduğum hürmet ve riâyet fevkalâdedir cidden memnûnum.

89'ncu Pencabî Taburu'ndan

Hacadarhan Merhamet

Esnâ-yı muharebede dūçâr-ı esâret olarak sıhhatle Bağdad'a götürüldüm. Osmanlı zabitan ve efradı tarafından görmüş olduğum hürmet-i mahsusadan son derece memnun kaldığımdan dolayı işbu vesikayı kemâl-i mahzûziyetle takdim ediyorum.

İkinci Lister Shair Taburu Mülâzım-ı

sânîlerinden **F. D. Woodfield**

HR. MA, 1175/59

4. Ordu Komutanı Cemal Paşa, karargâh subaylarıyla birlikte Kudüs'te

OSMANLI ASKERLERİNİN MEDİNE'DEKİ KUŞATMAYI YARMA ÇABALARI

Medine-i Münevvere'yi müdafaa eden Osmanlı askerlerinin şehri kuşatan Arap asilere karşı huruç hareketi başlattığı, Taif'te ise Şerif Abdullah yandaşlarının ev ve kışlalara saldırdığına dair

24 TEMMUZ 1916

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-i Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Mühimme Kalemi
Tarih: 11 Temmuz [1]332

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Mahrem

Medine-i Münevvere muhâfızlarının şehri cenûbdan muhâsara eden Arablara karşı bir hurûc hareketi icrâ ve asâkir-i Osmaniye'nin iki bin beş yüz ve Arabların yalnız beş yüz kişi zâyî' ettiği ve Şerif Abdullah'ın Taif'deki hâne ve kışlalara taarruz eylediği ve oradaki kuvâ-yı Osmaniye'nin de karîben teslim-i nefis etmesine intizâr olduğu Ajans Reuters tarafından dün Kahire'den tebliğ edildiği Lahey Sefâret-i Seniyyesi'nden telgrafla bildirilmiştir. Emr u fermân.

11 Temmuz [1]332 / 24 Temmuz [1]916

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
2012

Lahey Sefâret-i Seniyyesi'nden 246 numara ile mevrûd fî 23 Temmuz [1]916 tarihli telegram hallidir

Medine-i Münevvere muhâfızlarının şehri cenûbdan muhâsara eden Arablara karşı bir hurûc hareketi icrâ ve Türklerin iki bin beş yüz ve Arabların yalnız beş yüz kişi zâyî' ettiğini ve Şerif Abdullah'ın Taif'deki hâne ve kışlalara taarruz eylediği ve oradaki kuvâ-yı Osmaniye'nin de karîben teslim-i nefis etmesine intizâr olduğunu bugün Ajans Reuters Kahire'den tebliğ ediyor. Fermân.

HR. SYS, 2316/19_1-2

FİLİSTİN'DE YAHUDİ DEVLETİ KURMA ÇABASI

Amerika Birleşik Devletleri'nin İstanbul elçisi Morgenthau'nun savaştan sonra Filistin topraklarının Siyonist teşkilatına satılması ve Filistin'de bir Musevi Devleti kurulması için Osmanlı vekilleri nezdinde girişimde bulunduğu hakkında Alman Frankfurter Zeitung Gazetesi'ndeki haberler

25 TEMMUZ 1916

-Arz-ı Filistin'de bir Musevî Hükûmeti-
"Frankfurter Zeitung" gazetesinin 25 Temmuz [1]916 tarihli nüshasından:

"Times" gazetesine Amerika'dan şöyle bir telgrafname çekildi:

"Müctemi'a-i Amerika Hükûmeti'nin Dersaadet Sefir-i sâbıkı Morgenthau harbdan sonra Arz-ı Filistin'in Siyonist teşkilâtına satdırılmasını bir müddet evvel Osmanlı vükelâsına teklif ettiğini, bu tasavvuruna vükelâ-yı müşârunileyhimce derhal beyân-ı muvâfakat olunduğunu, bedel-i fûrûht hakkında bazı müzâkerât cereyân ettiğini ve Arz-ı Filistin'i bir cumhuriyet hâline vaz' etmek münâsib olup olamayacağı meselesinin tezekkür olunduğunu bunun üzerine Yafa Limanı'nın inşasından ve seyyahîni celb için vücuda getirilecek müessesât ve saireden bahs edildiğini ve kendisine "parayı tedarik edinceye kadar neden bekliyorsunuz. İmtiyazları daha şimdiden verebiliriz. Siz limanı ve otelleri inşa etmeğe başlayınız" denildiğini beyân ediyor.

"Times" gazetesi bu merak-âver havâdisi neşr etmekle iki maksad takib ediyor. Bu maksadların birincisi: bir taraftan Osmanlı ricâl-i hükûmetinin nazar-ı dikkatini Siyonistlerin âmâl ve tasavvurât-ı siyasiyesine celb etmek ve diğer taraftan: bazı infî'âlâtı tevliid etmek sûretiyle bazı mehâfil-i ma'lûmede adem-i hoşnudî hissinin husûle getirmektir.

İkinci maksad İngiltere'nin Arz-ı Filistin'de bir Musevî Hükûmeti te'sis etmekden ibaret tasavvuru tasvîb ettiğini Amerika ve Avrupa Musevîlerine anlatmaktır.

Osmanlı vükelâsına atf olunan efkâr ve beyânâtın külliyyen bî-asl ve esas olduğunu ve zâten de her türlü mantıktan ârî bulunduğunu ayrıca beyân etmeğe lüzum yoktur.

Arz-ı Filistin ahvâline tamamıyla vakıf olan İngiliz ve Fransız gazetelerinin neşriyâtı yüzünden husûle gelen sû-i te'sîrâtı izâle için Osmanlı Hükûmeti'nin muhib sıfatıyla Dersaadet'deki Alman sefiri ile birlikde sarf-ı mesâil eden "Morgenthau'un bâlâdaki sözleri söylemiş olması bizce gayr-ı mümkündür."

Türkiye'nin Harb-i Umumî'ye iştirâki üzerine itilâf matbûâtı memalik-i Osmaniye'de sâkin Musevîlerin vatanperverliği hakkında bazı şüpheler hâsıl edecek sûretde neşriyâtda bulunduğu zaman Kudüs-i Şerif Hahambaşısı Osmanlı Musevîlerinin hissiyât-ı sadâkatkârânesini mübeyyin bir arîzayı Hükûmet-i Osmaniye'ye takdim eylemiştir.

HR. MA, 1176/104_5-7

"ARAP CEMİYETİ" NİN ŞERİF HÜSEYİN'İ HALİFE İLAN EDECEĞİ KARARI

Paris'te toplanan Arap Cemiyeti'nin aldığı karara göre Kadir Gecesi günü Osmanlılar tarafından azledilen Mekke Şerifi'nin halife kabul ve ilân olunacağına dair

30 TEMMUZ 1916

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye
Cenevre Başşehbenderliği
Numara: 2075/206

[Hulâsa:] Emir-i Mekke'nin ilân-ı Hilâfeti
hakkında Mühimme Kalemi'ne

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlisi'ne

Mahremdir

Devletli efendim hazretleri

19 Temmuz [1]916 tarihli ve 2070/205 numaralı mahrem tahrîrât-ı âcizîye zeyildir.

Paris'de in'ikâd ettiği haber verilen Arab Cemiyeti'nin verdiği karara nazaran leyle-i celîle-i Kadire müsâdif olan önümüzdeki Perşembe günü ma'zûl Şerif-i Mekke'nin hilâfeti kabul ve ilân olunacağı keyfiyetinin gazetelerle neşr ve ta'mim edileceği ahîren istihbâr edilmiş olmakla berây-ı ma'lûmât arza mücâseret kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 21 Temmuz [1]916

Cenevre Başşehbenderi
[imza]

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Mühimme Kalemi

Dahiliye Nezâreti'ne ve Başkumandanlık Vekâleti'ne

Mahrem

Paris'de in'ikâd etmekde olduğu haber alınan Arab Cemiyeti'nin verdiği karara nazaran leyle-i Kadire müsâdif olan Perşembe günü ma'zûl Şerif-i Mekke'nin

hilâfeti kabul ve ilân edileceğinin ve keyfiyetinin gazetelerle de neşr ve ta'mim olunacağını müstahber idüğü Cenevre Başşehbenderliği'nden iş'âr olunmuşdur.

Ma'lûmât verildi.

İktizasının kayda geldiği tahkik olunmuşdur

Baş[kumandanlık]: 85173-1186

Dahiliye: 85174-845

Fî 17 Temmuz [1]332 – Fî 30 Temmuz [1]916

HR. SYS, 2316/8_1-2

GALİÇYA'YA GÖNDERİLEN TÜRK ASKERİ

Türk askerinin Galiçya yerine Anadolu savunmasında kullanılmasının daha doğru olup olmayacağına dair "Nasyonal Zeitung" Gazetesi'nde yayınlanan makale

3 AĞUSTOS 1916

Alman ve Avusturya Matbûâtı

"Zeit" gazetesinin 3 Ağustos [1]916 tarihli nüshasından:

Avusturya cephesinde Türkler

Ball'da münteşir Nationel Zeitung gazetesinde bâlâdaki ser-levha altında zîr-deki makale okunmuşdur:

Galiçya'ya gönderilen Türk kuvvetleri Türkiye'ye acaba diğer bir dâru'l-harb-de ve bâ-husus Erzincan'ın zabtı ile Rusların mühim bir muvaffakiyet ihrâz etdikleri Asya-yı Osmani'de daha pek ziyade lâzım değil midir ?... sualine karşı şu mülâ-hazayı beyân ederiz ki:

Türk kuvâ-yı imdadiyesinin Ruslar ile en şedîd ve cesîm muharebâtın ce-reyân etmekde olduğu Galiçya Cebhesi'ne sevkî, düvel-i merkeziyenin kendi ha-rekât-ı askeriyelerini tam bir vahdet-i fikr ile ve vâsi' bir nazar-ı ihâta ile sevk ve idare etdiklerine yeni bir delil teşkil eder.

Ermenistan kıtasının Ruslar tarafından zabtı şübhesiz ki Türkler için ağır bir darbedir. Maamâfih Rusların Asya-yı Osmanî içinden Dersaâdet'e veya Bağdad'a doğru ilerlemeleri takdirinde Osmanlı ordusunun vaziyeti pek ziyade iyileşecektir.

Halbuki Ruslar garba veya cenûba doğru daha ziyade ilerlerler ise tehlikeli bir mevkide kalacaklardır. Bu tehlike Anadolu'da turuk-ı muvâsalanın hemen büsbütün mefkûd olmasından ileri gelecektir. Buna mukabil Ermenistan, Türkler için gayr-ı müsaid bir saha-i harekâtdır. Çünkü bu kıt'ada hareket eden bir orduyu zamanımızda, muvaffakiyet ile harb edebilmek için lâzım olan bi'l-cümle âlât ve malzeme ile techiz etmek, gayr-ı kâbildir.

Galiçya'da ihrâz olunacak bir muzafferiyetin Türkiye'ye te'min edeceği fâide, muharebât-ı kat'ıyyenin mahall-i cereyânı olan sahadan ba'îd bir noktada, mesela Anadolu'nun kısm-ı şarkisinde kazanılacak bir muharebenin te'min edeceği fâide-den kat kat büyük olacaktır.

İtilâf zümresi, fazla kuvvetlerinin tahşîd ve istimâli hususunda düvel-i merkeziyeden büsbütün farklı bir plan ve usul takib ediyor. Makedonya'ya her gün taze kuvvetler dökülüyor. İngilizlerden, Fransızlardan ve müstemlekât asâkirinden başka o saha-i harbde Sırp, Rus ve Portekiz kuvvetleri tecemmu' ediyor. Hatta İtalya'dan bile Selanik'e asker sevkine başlandığı haber veriliyor. Gerek bu kuvvetlerin sûret-i terekküb ve teşekkülü gerek şimâle doğru vukû' bulacak bir taarruz için el-yevm müsaid bir üssü'l-hareket teşkil etmeyen Yunanistan'ın ahvâl-i dahiliyesi, karîben Balkanlarda vukû' bulacak harekât-ı askeriyenin neticesi hakkında bazı şübheler tevlîd etmektedir.

Vâki'â Romanya harekete gelir ise Bulgaristan'ın mevkii vahîm olacaktır. Aksi takdirde itilâfcıların Balkanlardaki harekâtı vaziyet-i umumiye-i harbiyye üzerinde pek cüz'î bir te'sîr icrâ edecektir.

İtilâfcılar esbâb-ı siyasiyyeden dolayı Selanik seferine giriştikleri gibi Türkiye dahi esbâb-ı siyasiyyeye mebnî İran'a asker sevk etmiştir.

İngilizler Bağdad üzerine yürümek niyet ve tasavvurundan vazgeçmiş gibi görünüyorlar. Afrika-yı Şimâlî kabâilinin tehdidi altında bulunan Mısır'dan, Türkiye'ye karşı bir taarruz vukû'u gayr-ı muhtemeldir. Zâten Mısır'da bulunmuş olan İngiliz kuvvetlerinin büyük bir kısmı Avrupa dâru'l-harbine gönderilmiştir.

HR. MA, 1177/16_5-7

KUTÜLAMARE'DE ESİR ALINAN İNGİLİZ ASKERLERİ

Kutülamare'de esir alınan İngiliz subay ve askerlerinin miktarının İngilizler tarafından ilan edilenden fazla olduğuna dair Osmanlı Başkumandanlığı'ndan yapılan resmî tebliğ

5 AĞUSTOS 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 28876

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Kutülamâre'de aldığımız üserâ mikdarı İngiltere Hükûmeti altı yüzü zabıt olmak üzere cem'an 8.970 olarak ilân ediyorsa da hakikat böyle değildir. Mecnû'-ı üserâ (12.597) olup bunun (615)i zâbitdir.

Bu ma'lûmâtın Millî Ajans vasıtasıyla hem dahil ve hem de harice neşri ve harice yapılanın Fransızca sûretinin şubeye irsâli rica olunur.

Fî 23 Temmuz [1]332

Karargâh-ı Umumî İstihbarât Şubesi
Müdür
Edib

HR. MA, 1176/35

GALIÇYA'DAKİ TÜRK ASKERLERİN ÖZELLİKLERİ

"Berliner Tageblatt" Gazetesi'nde Galiçya'ya gelen Türk askerleri hakkındaki gözlemlerin ifade edildiği makalede, Türk askerlerinin çoğunluğunun Anadolulu ve yirmi beş, otuz beş yaşlarında kuvvetli ve dayanıklı insanlar olduğu ve pek çoğunun daha önce Çanakkale ve Kanal muharebelerinde de bulunduklarını ve kendilerine verilmiş olan eğitimle Almanca olarak verilen emirleri anladıklarını ifade edilmektedir

12 AĞUSTOS 1916

Galiçya'da Türk Asâkiri

"Berliner Tageblatt" gazetesinin Avusturya Karargâh-ı Umumîsi'ndeki muhabiri mahsus 11 Ağustos [1]916 tarihiyle ber-vech-i âtî iş'âr ediyor:

Galiçya Cebhesi'ne gelen Türk askerlerinin ekserisi 25'den 35 yaşına kadar dinç ve zinde gençlerden ibaretdir. Hemen cümlesi Anadolulu'dur. Maamâfih içlerinde bir çok Arab neferâtı dahi vardır. Bazıları Çanakkale ve Süveyş'de düşman ile döğüşmüşdür. Bir kaç az ve çok Almanca söylüyor. Cümlesi Alman lisanıyla verilen evâmiri anlamaktadır. Bu husus kendilerine ta'lim devresinde telkin olundu. Türk asâkirinin melbûsât ve techizâtı yepyeni ve pek elverişlidir. Şarka mahsus garib kazmalar ve hafif çantalar nazar-ı dikkati celb etmektedir.

(Fremdenbalatt) gazetesinin Avusturya Karargâh-ı Umumîsi'ndeki muhabiri 12 Ağustos [1]916 tarihiyle bildiriyor:

Türk asâkirini hâvî katarlar birbirini müteâkib şimâle doğru hareket etmektedir. İki bin kilometre imtidâdında bir mesafe üzerinde bu derece azîm insan kitlelerini nakletmek meselesi sûret-i mükemmelede hallolundu. Sevkiyat Avusturya-Macar ve Alman demiryolları idarelerine aid vagonlar derûnunda vukû' buluyor. Türk neferâtı Asya-yı Osmanî'nin kısm-ı şarkîsi ve Suriye havalisi ahâlisindendir. Cümlesi kaviyyü'l-bünyedir. Kafkasya ve Çanakkale muharebâtından yorgun olduklarına dair hiçbir eser görülmüyor. Tam mevcudlu olan makineli tüfenk kıta'âtı Alman usulüne göre tensik edilmiştir. Asâkirin refâkatinde Alman ve Avusturya-Macar zâbitânı bulunmaktadır.

HR. MA, 1177/64_8-9

Osmanlı 4. Ordu birlikleri Kanal Seferi yolunda

ŞEHİT EŞİNİN TAZİYE MEKTUBUNA VERDİĞİ CEVAP

Irak Cephesi'nde bulunan 43. Alay'ın Kumandanı iken şehit olan Kaymakam Fâzıl Bey'in eşi Safvet Fâzıl Hanım'ın Osmanlı Orduları Başkumandanlığı'ndan gönderilen taziye yazısına yazdığı cevabî mektubu

28 AĞUSTOS 1916

Başkumandan Vekil-i Muhteremî Enver Paşa hazretlerine

Devletli paşa hazretleri

Irak'ın sîne-i hâr ve tevkîrinde medfûn aziz bir Osmanlı zâbitinin sessiz ve garib mezarı önünde zât-ı devletlerine hitab cür'etinde bulunuyorum.

Muazzez ve hicrânzede vatanımızın o büyük ve mukaddes aşkı uğrunda hayatının son nefeslerini düşman ateşleri altında teslim eden zevcimin facia-i ufûli münasebetiyle irsâline inâyet buyurulan taziyenâme-i devletleri ruh-ı münkesir ve melûlûme mukaddes Osmanlı ordusunun kalb-i cesurundan yükselen bir nefha-i tesselli ve ta'zîz getirdi. Zevcim vatan ve hakan yolunda herkesin ve hepimizin özlediği şehidler ve ebedîler diyarına gitdi. Onun ufûli yıkılan lâne-i mes'ûduma mukabil üstünde ile'l-ebed ruh-ı nâlânımın tavaf ve takdis edeceği bir ma'bed-i şehâmet ve gazâ bina etdi.

Paşa hazretleri, telafisi gayr-ı mümkün olan bu zâyîin acıları pek derin ve tahammülsüzdür. Fakat câriyeniz o cerimesinin bütün zehir ve merâretlerini kalbimde gizleyecek ve zevcimin ancak vatan yolunda fedâ-yı can etmiş bulunmasıyla mütesellî olabileceğim.

Mukaddes dilek uğrunda çarpışan cesur Osmanlı asker ailesinin kahraman reis ve kumandanı olan zat-ı devletlerinin muzafferiyât-ı mütevâliyeye mazhariyetlerine duahân olan bir kalb-i münkesirin nihayetsiz ta'zîmlerini lutfen kabul buyurmanızı istirhâm eylerim, muhterem paşa hazretleri.

Fî Haziran [1]332

43. Alay Kumandanı Kaymakam
Fâzıl Bey'in zevcesi
Safvet Fâzıl

*

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu
Başkumandalığı Vekâleti
2. Şube
Numara: 29917

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi

Başkumandan Vekili paşa hazretlerine Irak'dan "Safvet Fâzıl" imzasıyla takdim kılınan mektubun aynen ve fakat "43" alay numarası yazılmamak şartıyla matbûâtla neşri rica olunur.

15 Ağustos [13]32.

Karargâh-ı Umumî
İstihbarât Şubesi Müdürü nâmına
Edib

HR. MA, 1174/17

OSMANLI DEVLETİ'NİN ROMANYA'YA SAVAŞ KARARI

Romanya'nın Osmanlı Devleti'nin müttefiklerine harb ilanı sebebi ile Romanya'ya savaş açılmasına karar verildiğine dair irade

30 AĞUSTOS 1916

Mazbata 139

29 Şevval [1]334 - 15 Ağustos [1]332

Romanya Hükûmeti şehr-i hâl-i Rûmî'nin on dördüncü Pazar günü akşamı vasatî saat dokuzda müttefikimiz Avusturya ve Macaristan Hükûmeti'ne ilân-ı harb eylemesine binâen diğer müttefiklerimiz Almanya ve Bulgaristan hükûmetlerinin devlet-i merkûmeye ilân-ı harb eylemeleri takdirinde hükûmet-i seniyyelerinin de müştereken hâl-i harbe girmesi menâfi'-i mahsûsamız icâbâtından olmasıyla iktizâsının bu sûretle ifâsına müsâade-i seniyye-i hazret-i Padişahî'nin şâyân buyurulması hey'et-i âcizânemizce bi't-tezekkür bu bâbda kaleme alınan irâde-i seniyye lâyihası leffen arz ve takdim kılındı kâtibe-i ahvâlde.

*

İrâde-i Seniyye

Müttefikimiz Avusturya ve Macaristan Hükûmeti'ne ilân-ı harb etmiş olan Romanya Hükûmeti'ne diğer müttefiklerimiz Almanya ve Bulgaristan hükûmetlerinin ilân-ı harb eylemleri takdirinde Hükûmet-i Seniyyemizin de devleteyn-i müşâ-rünileyhimâ ile müştereken hâl-i harbe girmesi tensîb olunmuştur.

Bu irâde-i seniyyemizin icrâsına Hey'et-i Vükelâ memurdur.

30 Şevval [1]334 - 16 Ağustos [1]332 [29 Ağustos 1916]

*

Mazbata

140

1 Zilkade [1]334 - 17 Ağustos [1]332

Almanya ve Bulgaristan hükûmetlerinin Romanya hükûmetine ilân-ı harb eylemesi şartıyla Hükûmet-i Seniyye ile Romanya arasında hâl-i harbin ilân edilmesi 16 Ağustos [1]332 tarihinde şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî iktizâ-yı âlîsinden ise de hükûmet-i merkûmeye şimdiye kadar yalnız Almanya Hükûmeti ilân-ı harb etmiş olup Bulgaristan Hükûmeti'nin bazı esbâb-ı askeriye dolayısıyla ilân-ı harb etmesinin bir iki gün te'hir edeceği muhâberât-ı câriyeden anlaşılmasına ve Almanya ve Avusturya-Macaristan hükûmetlerinin hasbe'l-ittifak hemen ilân-ı harb etmekliğimizi teklif etmelerine binâen bugünden itibaren Romanya Hükûmetiyle Hükûmet-i Seniyye arasında hâl-i harbin tahaddüs etdiğinin ilânına müsâade-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhînin şâyân buyurulması meclis-i âcizânemizce bi't-tezekkür bu bâbda kaleme alınan irâde-i seniyye lâyihası arz ve takdîm kılınmış olmağla kâtibe-i ahvâlde.

*

İrâde-i Seniyye

Şehr-i hâl-i Rûmî'nin on yedinci Çarşamba gününden itibâren Hükûmet-i Seniyyemiz ile Romanya Hükûmeti arasında hâl-i harb ilânı tensib olunmuştur.

Bu irâde-i seniyyenin icrâsına Hey'et-i Vükelâ memurdur.

MV/244-77, 82

MEKKE ŞERİFİ'NİN İSTİKLAL İLANI HAKKINDA HABERLER

Mekke şerifinin istiklalini ilan ettiğinin İngilizlerce yayılması üzerine Osmanlı Başkumandanlık Vekâleti tarafından yapılan yalanlamanın Müslümanlar arasında memnuniyet uyandırdığı

1 EYLÜL 1916

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye
Batavya Başşehbenderliği
Aded: 676-27

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Sâmi'si'ne

Umûr-ı İdariye Müdüriyet-i Umumiyesi

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Mekke-i Mükerreme şerifinin güyâ ilân-ı istiklâliyet eylediğine dair bir müddetden beri İngiliz Telgraf acentaları tarafından neşr ve işâ'a edilen erâcîf ve tasnî'âtın hakikat-i hâlini mübeyyin Nezâret-i celîle-i efhamîleri ve gerek Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi cânib-i sâmillerinden Lahey Sefâret-i Seniyyesi'ne keşîde buyurulan tekzîbnâme Batavya'ya posta ile vürûdunda sâlifü'l-arz telgrafnameler Hollanda ve Malay lisanlarına bi't-tercüme mahallî gazeteleriyle hakikat-i hâlin neşr ve ilân etdirilmesi beyne'l-İslâm memnûniyet-i azîmeyi mûcib olmuş ve mezkûr tercümeyi hâvî olan muhtelif gazete kıt'aları ve tercümesi manzûr-ı âlî-i cenâb-ı dâverîleri buyurulmak üzere bu kere leffen takdim kılınmıştır. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 1 Eylül 1916

Batavya Başşehbenderi
Re'fet

HR. SYS, 2316/20-1

ALMANYA'DAN ZIRHLI GEMİLER SATIN ALINMASI

Almanya ile devam olan ittifak çerçevesinde Goeben Zırhlısı, Moltke Zırhlısı ve Breslau Kruvazörü'nün Osmanlı Hükûmeti'ne uygun fiyatla satılması girişimi

5 EYLÜL 1916

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadaret
Umûr-ı Mühimme Kalemi
153

[Hulâsa:] Bazı süfün-i harbiye mübâyaaasının
kararlaştırılması hakkında

Hariciye Nâzırı Halil Beyefendi hazretlerine

Devletli efendim hazretleri

Almanya Devlet-i fahîmesi ile câygîr olan ittifak ve muhâdenetden bi'l-istifade Goben Zırhlısı ile ayn-ı sınıftan el-yevm Almanya donanması miyânında bulunan Moltke Zırhlısı'nın Breslau Kruvazörü'nün Hükûmet-i Seniyye'ye münasib fiyatla fûrûhtu için hükûmet-i müşârunileyhâyı irzâyâ şimdiden teşebbüs edilmesi ve Almanya Hükûmet-i fahîmesi tarafından bu gemilerin fûrûhtuna muvâfakat edildiği takdirde fiyatlarıyla şerâit-i te'diyenin bütün teferru'âtıyla kararlaştırılması ve ancak devir ve teslim muâmelesinin harbi müteâkib icrâsı ve bu gemilerden birisi batan yahud gayr-ı kâbil-i isti'mâl bir derecede dûcâr-ı harabî olur ise yalnız o gemiye aid olan alım-satım muâmelesinin hükümsüz addedilmesi hususlarının şerâit-i esasiyeden bulunmak üzere süfün-i mezkûrenin mübâyaaası zımında teşebbüsât-ı lâzımede bulunulması lüzumunu mutazammın Bahriye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi'nden vârid olan tezkire Meclis-i Vükelâ'da lede'l-kirâe sulhun in'ikâdında Almanya Devleti ile avanslardan dolayı yapılacak olan muâmele-i maliye miyânında bedelleri tesviye olunmak üzere Almanya'ya azîmet-i devletlerinde süfün-i mebhûsün-anhânın Hükûmet-i Seniyye nâmına mübâyaaasına teşebbüs edilmesinin taraf-ı âlîlerine tebliği Meclis-i Vükelâca tezekkür kılınmış olmakla ona göre îfâ-yı muktezâsı siyâkında tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

6 Zilkade [1]334 – 22 Ağustos [1]332

Sadrazam
Mehmed Said

**

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıtnâme
Tarih-i tebliği: 22 Ağustos [1]332

Hulâsa-i Meâli

Harb-i hâzıra esnasında Donanma-yı Hümâyûn esas büyük gemilerinden ma'dûd olan "Barbaros" ile "Mesudiye" zırhlılarını ve "Mecidiye" kruvazörünü gâib etmiş ve esasen bidâyet-i harbde lâ-şey hükmünde bulunan kıymet-i harbiyesi büsbütün dûçâr-ı ziyâ' olmuş olduğu gibi Karadeniz'deki Rus donanmasıyla Yunan donanması hemen hiçbir zarara dûçâr olmadıktan başka "İmparatoriçe Maria" drednot zırhlısının ilâvesiyle Karadeniz'deki Rus donanması kuvvetini fevkalâde tezyîd etmiş ve ikmâl-i inşââtı kuvve-i karîbeye geldiği muhakkak bulunan iki drednot dahi an-karîb mezkûr donanmaya iltihak etmek üzere olduğundan ve Rus donanmasının esna-yı harbde bile bu sûretle günden güne tezyîd-i kuvvet etmesine ve Yunan donanmasının da ahvâl-i hâzıra dolayısıyla tezâyüd edememekle beraber mevcudundan bir şey gâib etmemiş olmasına nazaran ba'de'l-harb donanmamızın mezkûr devletler donanmalarına rekabet edecek hâle is'âdı ve Karadeniz ile Adalar Denizi'ndeki sevâhilimizin emr-i müdâfaasını te'mîne kifayet edecek bir dereceye irtikâsı selâmet-i mülk ve millet nokta-i nazarından tahte'z-zeminde ise de sulhun akdinden sonra inşâât-ı bahriye destgâhları tercihen mensub oldukları hükûmetlerin hasarzede olan sefâin-i harbiye ve ticariyesini tamir yahud kendi hükûmetleri hesabına müceddeden sefâin inşa etmekle meşgul bulunacaklarından mezkûr destgâhların haricden sipariş almaları ve alsalar da bunları kısa bir zamanda teslim etmeği deruhde eylemeleri gayr-ı kâbil ve binâen alâ zâlik Hükûmet-i Seniyye'nin az bir zamanda sefâin-i harbiyeye ale'l-husus büyük gemilere mâlik olabilmesi ihtimali fevkalâde kesb-i za'f etmekde bulunduğundan ve el-yevm (Yavuz) ve (Midilli) nâmlarıyla Donanma-yı Hümâyûn miyânında ifa-yı hidmet eylemekde bulunan ve hadd-i zâtında Almanya Hükûmet-i fahîmesinin malı olan "Goben" zırhlısı ile "Breslau" kruvazörünün Hükûmet-i Seniyyece iştirâ edilmiş olduğu ilân edilmekle beraber Almanya donanmasına avdet etmeleri esbâbı henüz istikmâl olunmadığı cihetle bunların akd-i sulhda Almanya donanmasına avdetleri takdirinde bu gemiler yüzünden harb-i hâzırada oldukça isbat-ı mevcudiyet edegelmekde olan Donanma-yı Hümâyûn'un hiçbir kıymet-i maddiyesi kalmayıp bunun telâfisi için sâlifü'l-bahs müşkilât sebebiyle hayli zaman mürûr edeceğinden bahs ile Almanya Hükûmet-i fahîmesiyle câygîr olan ittifak ve muhâdenetden bi'l-istifade harb-i hâzırda hasara dûçâr olmakla beraber ehilleri elinde lâyıkiyla tamir edildikten sonra tekrar bir cüz'-i tam hâline ifrâğ edilebilecek olan "Goben" zırhlısı ile aynı sınıftan

el-yevm Almanya donanması miyânında bulunan "Moltke" zırhlısının ve "Breslau" kruvazörünün Hükûmet-i Seniyye'ye münasib fiyatla fûrûhtü için Hükûmet-i müşârunileyhâya arzaya şimdiden teşebbüs edilmesi muktezî olduğundan ve buna muvaffakiyet hâsıl olur ise hem "Yavuz" ile "Midilli"nin Hükûmet-i Seniyyece mübâyaa edilmiş olduğuna dair tebliğ-i resmîmiz tevsîk hem de nezâretçe takarrür eden Donanma-yı Hümayûn inşaât programında dahil-i sefâinden bir kısmı te'mîn edilerek ba'de'l-harb hükûmet-i mütecâvire donanmalarına kıyasen sıfru'l-yed kalmış vaziyet-i elîmesinin izâle edilmiş olacağından Almanya Hükûmet-i fahîmesi tarafından bu gemilerin fûrûhtuna muvâfakat edildiği takdirde fiyatlarıyla şerâit-i te'diyenin bütün teferruâtıyla kararlaştırılması ve ancak devir ve teslim muâmelesinin harbi müteâkib icrası ve bu gemilerden birisi batar yahud gayr-ı kâbil-i isti'mâl bir derecede dûçâr-ı harabî olur ise yalnız o gemiye aid olan alım-satım muâmelesinin hükümsüz addedilmesi hususlarının şerâit-i esasiyeden bulunmak üzere sūfûn-i mezkûrenin mübâyaaası zımnında Hariciye Nezâreti vesâtatıyla teşebbüsât-ı lazımede bulunulması lüzumu Bahriye Nezâreti Vekâleti'nin 13 Ağustos [1]332 tarihli ve 86 numaralı tezkiresi okundu.

Kararı

Sulhun in'ikâdında Almanya Devleti ile avanslardan dolayı yapılacak olan muâmele-i maliye miyânında bedelleri tesviye olunmak üzere Almanya'ya azîmetlerinde sūfûn-i mebhûsün-anhânın Hükûmet-i Seniyye nâmına mübâyaaasına teşebbüs edilmesi hususunun Hariciye Nâzırı beyefendi hazretlerine tebliği tezekkür edildi.

[Meclis-i Vükelâ azâlarının imzaları]

HR. SYS, 2270/7-7, MV, 203/17

"DIŞ YARDIM KOMİSYONU" NUN LAĞVEDİLDİĞİ

Avusturya-Macaristan'dan satın alınmakta olan eşyanın tedarik ve getirilmesine imkân kalmadığından dış yardım komisyonunun lağvedildiği

20 EYLÜL 1916

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Encümen-i Hariciye

Nezâret-i celîleleri memurînince mecrûhîn-i guzât-ı Osmaniye'nin temin-i istirahatları için verilen ve sefâret-i seniyye memurînince de bu emr-i hayra bi'l-iş-tirâk itâ edilen ve edilegelmekte olan iânâtın ahz u kabzıyla yatak ve yorgan çarşafı gibi eşyanın mübâyaaıyla hastahânelere tevzî'a memuren evvelce teşkil buyurulan komisyon şimdiye kadar vazifesini îfâ eylemiş ise de Avusturya-Macaristan'dan celb etmekde olduğu eşyanın el-yevm memâlik-i mezkûreden tedarik ve celbine imkân olamadığından vâki' olan siparişin neticesiz kaldığı ve mübâyaa için gönderilen meblağın îade edildiği Viyana Sefâret-i Seniyyesi'nden mütevârid 26 Ağustos [1]916 tarihli tahrîrâtta bildirilmektedir. Bu sûretle haricden eşya celbi müte'assir olmasına nazaran mezkûr komisyonun ba'dehû îfâ-yı vazife eylemesi müşkil olduğundan mazhar-ı tasvîb-i sâmi-i nezâret-penâhîleri buyurulduğu takdirde feshi ve bu bâbdaki hesabâtın tamamıyla kat'ıyla mütebâkî mebâliğin umûr-ı mümâsilede daha ziyade vazifedâr olan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne devredilmesi ve ba'demâ vürûd edecek iânâtın dahi cemiyet-i mezkûreye irsâli münasib olacağı tezekkür kılınmış olmakla icrâ-yı muktezâsı vâbeste-i irâde-i aliyye-i fahîmâneleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 4 Eylül [1]332

[Encümen-i Hariciye azalarının imzaları]

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Tâbiyet
Müdürîyeti

Nezâret-i celîlelerinde müteşekkîl Mecrûhîn-i Guzât-ı Asâkir-i Osmaniye Komisyonu'nun feshi hakkındaki 4 Eylül [1]332 tarihli emirnâme-i sâmi-i cenâb-ı nezâret-penâhîleri tebliğ edilmiş ve mezkûr komisyonun vazifesine hitâm verdiği

ve evrak-ı mevcude Komisyon Kâtibi Bahaeddin Bey yediyle Evrak Müdüriyeti'ne derdest-i iâde bulunduğ u ma'rûzdur.

Min-evvel komisyon kitâbetini îfâ edegelmış olan ve Sicill-i Ahvâl Müdüriyeti memurîninden Naci Bey komisyonun ahîren yeniden teşekkülü zamanından şimdiye kadar hastalığına mebnî gelip izahat-ı lâzımede bulunamamış olduğ undan ve zaten kasa muamelâtı evvelâ Bâb-ı Âlî Hukuk Müşâviri Münir Beyefendi ve bi'l-âhere müşârunileyhin istifası üzerine Makam-ı Müsteşarî Muâvini İbrahim Halil Beyefendi'ye devredilmiş bulunduğ undan komisyonca bu bâbda yapılacak bir muâmele kalmamış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 7 Eylöl [1]332

Brüksel Sefir-i Sâbıkı	Tâbiyyet Müdürü	Gümölcine Başşehbenderi
------------------------	-----------------	----------------------------

HR. SYS, 2174/3_85-86

AVRUPALI SİYASİLERİN OSMANLI DEVLETİ ÜZERİNDEKİ PLANLARI

"Frankfurter Zeitung" Gazetesi'nde Türkiye Meselesi başlıklı makalede Türkiye'nin doğ u ile batı arasındaki köprü pozisyonuna dikkat çekilerek Avrupa Siyaseti'nin Türkiye üzerindeki planları ile mücadelelerinin değ erlendirilmesi

25 EYLÖL 1916

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti
Aded: 163

-12 Eylöl 1332-

Alman Matbûâtı

-Türkiye Meselesi-

Frankfurter Zeitung gazetesi 10 ve 13 Eylöl [1]916 tarihli nüshalarında İstanbul muhâbirinden aldığı mektubları neş r etmektedir. Ehemmiyetine binâen bu mektublar, iktibâs olunarak ber-vech-i âtî arz olunur:

İstanbul'a vâsıl olan bir seyyah, istasyondan çıktığı zaman İstanbul cihetinde ve deniz sahili boyunca mümted bir caddeden geçer ve burada, bir taraftan muazzam bir cami ve diğer taraftan büyük bir köprü gözüne çarpar. Ve bu köprünün kendisini Beyoğlu'na îsâl edeceğini derhal hisseder.

Avrupa'dan şarka giden yol üzerinde az çok esbâb-ı istirahatı cami menzillerin sonuncusu olan Beyoğlu'ya her ecnebi evvelâ kendi lisanını bilen adamlar ile görüşmek, sâniyyen mutadî olan tarz-ı hayatı değiştirmemek ihtiyacı ile ve bir de büsbütün yabancı olduğu bir âlemde bir emniyet-i mutlakada bulunmamak hissi-ne yavaş yavaş kapılmakdan mütevellid mübhem bir hiss-i endişenin sevgiyle can atar.

İnsan tamamıyla Asyaî bir şehir olan İstanbul'dan, bir nokta-i iltica addettiği Beyoğlu'na doğru tevcih-i istikâmet eylediği vakit, âdetâ bir tehlikeden kurtulmuşcasına rahat bir nefer alır. Beyoğlu'ya serî'an araba ile geçmek adeta vatana kavuşmak gibidir.

Avrupa dimağlarında ancak bilâhare hâsıl olan bir hâlet-i zihniye iktizâsı olarak Beyoğlu-Galata cihetinin ahvâl-i günahkârânesi ve Avrupa'ya nisbeten esbâb-ı umrân ve medeniyetden mahrumiyeti lisan-ı takbîh ve tenkid ile kâle alınır. Ve buna mukabil sâkitâne ve münzeviyâne İstanbul âlemi ve çimen ile örtülü şâirâne köşeleri itrâ ile medh olunur.

Hakikat şu ki bu Cezîretü's-saâdet'de hemen hiçbir Avrupalı sâkin değildir. Ve yine şurası meydandadır ki ecnebi sefâretlerden ancak İran Sefâreti –yani Türkiye gibi Asyalı ve aynı dine mensub bir hükûmetin sefâreti- İstanbul cihetinde bulunmaktadır.

Bu hâl bütün edîbâne tasvirât ve ihtisâsâtıdan ziyade çokdan beri mevcut olan derin bir hatt-ı fâsılın karşısında bulunduğumuzu bize isbat etmektedir. Ve bu hatt-ı fâsıl Dersaâdet'e değil yalnız ırkan, fakat aynı zamanda siyâseten bir mahiyet-i mahsusa vermektedir.

Binlerce senelerden beri bu noktada garb ve şark âlemi –yek-diğeri ile imtizâc ve ihtilât etmeksizin ve hele bir türlü ittihâd edemeksizin- hâl-i temasa geldiler. Bu terki ve telîf "synthese" Bizans İmparatorluğu garbdan idare olunduğu zamanlarda husûle gelemeyişi gibi Türklerin Asyavârî hâkimiyeti burada teessüs ettiği zamandan beri –Türklerin Avrupa'nın tâ göbeğine kadar duhûl ve hulûl etmelerine rağmen- artık hiç hâsıl olamadı.

Önümüzde tarihin en garib ve müşevveş meselelerinden biri arz-ı endâm ediyor. İrk, iklim, din, âdâb ve âdât gibi avâmîlin te'sîri ile vücuda gelen sedd-i hâilî kırıp yıkmak bâlâdaki meseleyi hall ü fasl etmek, beşeriyete henüz müyesser olmadı.

Halic'in sahil-i şimâlîsi Türk fâtihleri tarafından bir mahall-i ticaret olmak

üzere Cenevizli tâcirlerle ikametgâh olarak terk ve tahsis olunduğu zamandan beri meselenin ahz ettiği muvakkat şekil ve sûret-i hâl, bugüne kadar olduğu gibi kalmıştır.

Para kuvveti ve kılınç kuvveti birbirinden ayrı mahallerde hüküm ve te'sîrini icrâ ediyordu. Bunun neticesi olarak memalik-i Osmaniye'de Avrupa tâcirlerinin bir hâkimiyet-i sâniyesi teessüs etti. Altı yüz seneden beri devam eden bu hâkimiyet siyaseten kapitülasyonlar, gümrük murâkabesi, Düyûn-ı Umumiye İdâresi, imtiyâzât ve bahrî nümâyişler sûretinde tezahür ediyordu.

Avrupa'nın Dersâadet'de takib ettiği iktisadî ve isti'mârî siyasetin fevkine "Deli Petro" devr-i saltanatından beri tatbik olunup kudret-i siyasiyeyi elde etmek ihtiyacı ile müteharrik olan Rus politikası ile Avrupa-yı Osmanî'nin tahrîbi sûretiyle Balkanlılara te'min-i serbestî gayesini istihdâf eden Balkan hükûmetlerinin hareket-i istiklâl-cûyânesi yükseliyordu.

Şark-ı karîb'de Almanya isbat-ı vücud ve ibrâz-ı faaliyete başladığı ana değin Türkiye'de kemâl-i sükût ile bir nev' nâib-i hükûmet rolünü îfâ eden İngiltere ve Fransa, Türkiye'nin şekl-i idaresini değiştirdiği –bu şekl-i hâkimiyet-i ticariyelerinin tevsi ve takviyesine müsaid ve hâdim oldukca- menfaatlerine tevâfuk addetmiyorlardı.

Buna mukabil İstanbul ve Beyoğlu'nun yan yana yaşaması halinde tecelli eden intizam-ı tarihîyi alt üst etmek için Rusya, iki asırdan ve Balkan Hıristiyan hükûmetleri yüz seneden beri sarf-ı mesâil ediyorlardı. Biri sâkinâne ve muhafazakârâne diğeri ise ihtilâlkârâne olan bu iki cereyân ve hareket, asr-ı hâzırın bidâyetine değin, Bâb-ı Âlî nezdindeki Avrupa siyasetinin şekil ve mahiyetini tayin eylemiştir.

Bu iki siyaset arasındaki tezat ve mübânenet ikide bir kat'ı uzuv ameliyatına tâbi tutulmasından dolayı zayıf bünyesindeki kanı, yavaş yavaş tükenmekte olan Türkiye'nin bu kadar uzun müddet ber-hayat kalabilmesini te'min eylemiştir.

Ancak Almanya'ya karşı husûle gelen müşterek husûmetdir ki Avrupa-yı Garbî ve Avrupa-yı Şarkî hükûmetlerinin şark siyasetleri arasındaki tezat ve ihtilâfî sathî ve geçici bir sûretde mi yoksa ebediyet için mi, buraları ma'lûm değildir, def' etti. Ve fakat bereket versin ki Türk orduları tarafından akâmete mahkum edilen Çanakkale seferi ile Osmanlı hâkimiyetinin şimdiye kadar ma'rûz kaldığı en büyük tehlikeyi Türkiye'nin başına davet eyledi.

Çanakkale üzerindeki Osmanlı hâkimiyetinin Rus ellere geçmesine İngiltere'nin muvâfakat etmesi şark-ı karîb hakkındaki Avrupa siyasetinin esaslı ve kat'î bir tahavvüle uğradığını ifade eder. Vâkı'a İstanbul'a karşı vukû' bulan taarruz neticesiz kaldı. Böyle olmakla beraber Avrupa'nın şark politikası hiçbir zaman hâl-i sıbaka rücû' edemeyecektir.

Harbden sonra İngiltere ve Fransa Türkiye'yi muhafaza ederekden soymak siyasetine avdet etseler ve Rusya ise ancak müsaid bir fırsat kollayan siyaset-i fütûhât-kârânesine yine sâdık kalsa bile şark politikasını tayin ve takrîr eden üç âmilin harb-i hâzır esnâsında kat'î bir sûretde tebeddül ettiğini hatırdan çıkarmamak lâzım gelir.

Bu âmillerin birincisi Türkiye'nin Avrupa'ya karşı vaziyet-i dahiliyesi ikincisi Avrupa ile Asya arasında bir vasıta-i irtibât olmak üzere Balkanların mahiyet-i siyasiyesi ve üçüncü ise Almanya'nın Türkiye ile olan münâsebât-ı cedîdesidir. Bu üç emr-i vâkî "Türkiye Mesele-i Cedîdesi" denilen meselenin esasını teşkil etmektedir.

Balkan hükûmetlerinin Türkiye'ye karşı açdıkları harb ile hükûmât-ı sâbıkâ-i tâbi'â ile devlet-i metbû'â arasındaki eski hesabât, ebediyen değil ise de hiç olmaz ise muvakkat bir zaman için kapanmış gibi görünüyordu.

Yunan, Sırp, Bulgar siyasetinin müşterek hedef-i taarruzu, eskisi gibi –manen olsun- İstanbul idi. Cihan Harbi Balkan ahvâlini esasından tebdil etmemiş olsa idi şibh-i cezîre-i mezkûrede er geç yeni bir infilâkın zuhûruna intizâr edilebilirdi. Bu tebeddül, Rusya'nın Balkan politikasının, müşevvik ve muharrik rolünü terke mecbur olmasından ibarettir. Vâkî'â Rusya "Bizans"ı doğru meşy ve hareketinde devam ediyor. Ve bugün dahi bunun için harb eyliyor ise de Sırbistan'ın elden gitmesi ve Bulgaristan'ın Rus vesâyeti altından kurtulması Rus cihan politikası ile Balkan akvâmının istihâl-i hürriyet yolundaki mücâhedâtı arasında asırlardan beri mevcut olan irtibât ve münasebetin inkitâ'ına sebep olmuştur. Vâkî'â Balkan hükûmâtı içinde Yunanistan, Bizans İmparatorluğu'nun iâdeten te'sisine ma'tûf olan âmâl-i milliyesinden vazgeçmemiştir. Lâkin bu emel eskiden olduğu gibi şimdi de bir hayal-i muhâlden ibaret kalıyor.

Bizans meselesinde âtiyyen bir rol oynaması muhtemel olan Bulgaristan, Rusya'nın siyaset-i ananeviyesi ile olan alaka-i kadimesini kat' etdikden sonra Türkiye ile olan münasebâtını tashih ve ıslâh etmek mecburiyeti ile karşılanmışdır.

Bulgar Rus politikası er geç Bizans üzerinde Türk hâkimiyetinin imhasını –velev ki Bulgar menâfi'ine muğayir ola- intâc edecekdi. Rusya'nın makamına şimdi, Bulgar siyasetinin bir hâmisi ve mürevvici sıfatı ile Almanya ortaya atıldı. Almanya arzu eder ise bu hâl Türkiye'nin devam-ı mevcudiyetine hâdim olabilir.

Bulgaristan bir zamanlar İstanbul hakkında bazı tasavvurât beslemiş ise –ki bunu siyaseten isbat etmek mümkün değildir- bunları hakikat-i ahvâl karşısında ve Almanya ile ittifakının kendine te'min ettiği fevâid uğrunda feda etmiş ve bu ferâğatı geçen sene Türkiye ile akd ettiği ve kendisi sevku'l-ceşş nokta-i nazarından daha iyi bir hududa sahib kılmış olan muâhede ile te'yid eylemiş ve bunu, Almanya ile ittifakı kendisini Türkiye'ye karşı eski siyasetini takibden henüz men' etmediği bir sırada yapmıştır.

Bulgar politikasının İstanbul'u istihdâf eden istikâmet-i sâbıkasını tekrar takibe başlaması Almanya'nın Türkiye'ye karşı münasebâtının âtîde bir inkılâba uğramasına vâbestedir. Binâenaleyh Balkan siyaset-i müstakbelinin menba ve masdarını Alman-Türk münâsebât-ı âtiyyesinin şekil ve mâhiyetinde aramak lâzımdır. El-yevm bir muâhede-i askeriye ile tanzim edilmiş olan bu münasebâtın şekli-i âtîsi vâzıh ve kat'î bir sûretde tayin edilmemiştir.

*

Mâ-bâ'd, 13 minh

Tezâhürât ve beyânât-ı aleniyyede, Türkiye'nin istikbâli hakkında Almanların fikir ve mütâlaası şu sûretle tasvir ediliyor: "Almanya Hükûmeti, zî-kudret ve kâbiliyet-i hayâtiyyeye mâlik bir Türkiye'nin devam-ı mevcudiyetini arzu ve iltizâm ediyor" fi'l-hakika Almanya bu maksad için yirmi seneden beri medeniyeten, siyaseten ve vesâit-i diplomatikiyye ile çalışmış ve bu siyasetin davet ettiği muhalefetler dahi onu seyl-i seyfe mecbur eden esbâbdan birini teşkil eylemiştir. Bu siyasetin ancak hutût-ı esâsiyesini enzâr-ı dikkate vaz etmek istediğim için siyaset-i mezkûrenin tezâhürât-ı fiiliyesini –ki Anadolu'da vesâit-i münâkalenin te'sisinden, Türkiye'nin teceddüd-i askerîsi için muâvenet ibrâzından, Türkiye'ye maliyece müzâheretde bulunulmasından, Türkiye'nin Avrupa devletleri ile hukuk-ı mütesâviyyeye mâlik bir devlet olarak tanınmasından ibaretdir- zikr ile iktifa ediyorum.

Lâkin istikbale doğru îsâl eden yollar yalnız bu siyaset ile tayin edilemez. Zira diğer bazı hükûmetler dahi ve bâ-husus İngiltere ve Fransa –Rusya ile akd ettikleri ittifak sebebiyle hükûmet-i mezkûrenin Çanakkale hakkındaki planlarını iltizâm ve tervîce mecbur kaldıkları ana kadar- Türkiye'ye karşı aynı siyaseti takibe âmâde idiler. Onlar dahi inşa, ıslâh, ta'lim ve ikrâz ediyorlardı.

İstanbul'daki nüfûzlarını gâib etmemek için belki kapitülasyonların lağvına dahi razı olacaklardı. Türkiye Cihan Harbin[in] zuhurundan az bir müddet sonra kendisine aynı te'minâtı veren ve aynı vesâit ile çalışan dostları arasında Almanya'yı tercih ve intihâba ve diğerleri ile kat'-ı münasebâta karar vermiş ise bunu, Almanya'nın kudret ve siyasetine itimad ve emniyeti daha büyük olduğu için ve bâ-husus Dersaadet Boğazı'na yerleşmek için Rusya'nın Harb-ı Umumî'yi fırsat addetmesinden korkduğu için bilmiştir.

Şübhesiz ki İstanbul'un zabt ve işgali Hükûmet-i Osmaniye'nin şekli-i hâzırına ve teşekkülât-ı dahiliyesine nihayet veren darbelerin birincisi olacak idi. El-yevm yan yana yaşayan Türk İstanbul'u ve Avrupalı Beyoğlu şehirleri ortadan kalkacak ve yerlerine Ortodoks bir Bizans şehri teessüs edecek idi. Bu şehir Avrupa inkişâfının tarz-ı cereyanı ile veche-i istikâmetinin istikbâlde şarkdan tayin olunacağına dair bir alâmet-i remziyye olacak idi.

Türk fâtihtlerinin eski zamanda yapamadıkları şeyi –ki Avrupa'yı Asyavârî bir hükûmet kuvvetine râm ve münkâd kılmaktır. Bizans –Petersburg hattından itibaren Asya'yı Avrupa'ya karşı sevk etmeğe muktedir olan bir Rusya yapabilecek idi.

Tarihin garib bir cilvesi olmak üzere Türkiye Avrupa'nın bir müttefiki oldu. O Avrupa ki ancak dün Türkiye'yi kapı dışarı etmeğe hazır bulunuyordu.

Türkiye'yi el-yevm tehdid eden tehlike harbin mesudâne bir neticeye iktirânından dolayı ber-araf edildikten, Türkiye'nin Avrupa'daki son menzili kurtarıldıktan, Rusya suikasdlarının zaman-ı icrâsını yirmi otuz sene kadar te'hîr ettikten ve Avrupa'yı Garbî devletleri Türkiye'ye karşı hodgâmâne bir hayrhâhlık esasına müstenid siyasetlerini tekrar takibe başladıktan sonra Türkiye'yi, kendisi ile Avrupa arasında sabıkan mevcut olan münasebâtın aynını iâdeten te'sis etmek imkânını vermekden ve Beyoğlu'ya –tevekkül ve kısmet ananesinin makarrı olan İstanbul yanında- gayr-ı mütebeddil bir hâlde bırakmaktan ziyadesiyle sakınılmalıdır.

Alman siyasiyyûnunun arzusu ve fikri bu merkezde midir, yoksa değil midir yolundaki suâlinin kat'î ve sarîh bir cevabını kuvvetli bir Türkiye'nin lüzum-ı idâmesinden bâhis olan yek-metin ve yek-meâl-i cûmel-i resmîyede bulmak kâbil değildir. Çünkü Avrupa Türkiye hakkında siyaset-i gâsıbâne ve istimlâkkârânesini takib ettiği zaman dahi bu gibi cümleleri kullanmış ve "idâme-i mevcudiyet" bahanesi ile iş görmüştür.

Avrupa yarın bu rahat ve muzlim vâsıtalara müracaat etmekden galiba tereddüd etmeyecektir. Kendisinin buna imkân bulup bulmaması evvel emirde Türkiye'nin harb-i hâzırdan siyaseten ve manen şu veya bu hâlde çıkmasına mütevakıftır. Türkiye Çanakkale'nin hâkim-i mutlakı ve binâenaleyh şarka doğru açılan en mühim siyasî ve iktisadî kapının sahibi kalır ise kendi kuvvetine olan itimadı eskisine nisbetle kat kat artmış olacak ve eski Avrupa politikasının ihyâsına bittab' mâni olmağa çalışacaktır.

Türk istiklâlinin bu yolda inkişâf ettiğine dair daha şimdiden birçok emârât meşhûd olmaktadır. Bu alâimi, Türkiye'ye gelen her seyyah kendi gözü ile görmekde veya bunların nâ-hoş ve müz'ic müşkilllerine arasına tesadüf etmiş olan kimseler vasıtasıyla mevcudiyetlerinden haberdâr olmaktadır. Zira henüz müteşettit, ibtidâî ve müfrit milliyet-perverâne olan bu hareketi idare edenler, teceddüd ve tekallübün ruh ve esasından ziyade şekline bakmaktadırlar. Bir zamanlar Avrupalıların yaptıkları şeylerin kâffesi, bugün bizzat başa çıkarılmak isteniliyor. Tabiidir ki ekseriya sonunda bir şey vücuda getirilemiyor. Böyle iken eğer ilk emâreleri daha şimdiden görülmekte olan inkişâf bir tehlikenin önünü alabilecek ise –ki Avrupa ile temasda buluna buluna Türkiye'nin hâsıl ettiği fena tecârib neticesinde böyle bir muhâtaranın tekrar zuhuru melhûzdur- hoş nazar ile görülmeli ve takdirâtımızı mûcib olmalıdır.

Demin imâ ettiğimiz tehlike, şark âleminin teceddüd ve infirâda olan meyli-
dir. Bu eskiden beri millet içinde bir anane sûretinde devam edip giden bir hâlet-i
ruhiyedir. Mukadderât-ı Osmaniye'yi idare eden mehâfil-i siyasiye ve münevver-
nin birçoğu dahi kendilerini bu cereyâna kapdırmış gibi görünüyorlar.

Her hâlde dinî cereyânların taht-ı te'sîrinde dahi bulunan bu temâyül ve
ma'tûfiyetin kaba ve şahsî tezâhürâtında ibtidâî milletlerin veya başkaların elinde
bir âlet-i inkıtâ' olan akvâmın ecânibe karşı hissettikleri buğz ve adâvetin alâim-i
bârizesi nümâyân olmaktadır. Bunun neticetü'l-neticesi, Bizans'ın "İstanbullaşma-
sı" olacaktır.

Bâlâdaki hâlet-i zihniyede bulunanlar Beyoğlu'ndan ve burada bulunup âşikâr
sûretde Avrupa ve garb mâhiyetini haiz her şeyden müteneffirdirler. Şimdiki sıkı
Alman-Türk münasebâtına rağmen Beyoğlu'ndaki Almanlık bu buğz ve nefretten
masûn değildir.

Hatta şimdi bazen eskisinden fazla bile ve hatta şimdiki dostlarımızdan ziya-
de bile bu hissiyâta hedef olmaktadır. Bu da Almanlığın te'sîr ve nüfûzu ve faâli-
yeti artmış olmasından ve Türkler için kâbil-i lems ve temas bir şekil ahz eylemiş
bulunmasından ileri geliyor.

Bu hâlet-i ruhiye ve zihniyeden Türkiye'nin âtîsi ve Alman-Türk münasebât-ı
müstakbelesi için en bedbîn netâyici istihrac eden Almanlar –ki bunlar miyânında
dost sıfatı ile Türkiye'yi çokdan beri tanıyanlar dahi vardır- adedi mahdûd değildir.

Bu hâlet-i zihniyenin galebesi hâlinde Türkiye, ağıleb-i ihtimâle göre, en muh-
telif menâfi'a bâziçe olacak ve nihayet kaviyyü's-şekîme bir hükûmetin veyahud
beynlerinde uyuşmuş olan birkaç zî-kudret hükûmâtın şikârı menzelesine inecektir.
Bu tarz-ı inkişâfın alâimi şimdiden nümâyân olmaktadır. Bunlar Alman-Türk itt-
fak-ı askerîsinin sathı altında İngiltere-Fransa nüfûzunun Türkiye'de cârî olmasın-
dan ve Asya-yı Osmanî'nin mukâsemesi hakkında İngiltere ve Rusya arasında bazı
planların hazırlanmış bulunmasından ibarettir.

Türkiye ahvâline tamamıyla vakıf olanlar ile şimdiye kadar icrâ olunan
muhâverelerden mütehassil-i te'sîr şu merkezdedir: Bâlâdaki yoldan geçmek ile
Türkiye'nin ma'rûz kalacağı mehâlik, Türk siyasiyyûnunca lâıykı vechile derk ve
fehm olunmamıştır. Diğer taraftan bu tehlikeyi galiba anlamış olan Almanya, bu-
nun önünü almak için ne gibi tedâbîr ittihâz etmek lâzım geleceği noktasında mü-
tereddiddir.

Bâb-ı Âlî'nin siyaseti el-yevm idare eder ricâl-i hükûmet Alman-Türk ittifa-
kının sâdık ve şayân-ı itimad tarafdarlarıdır. Maamâfih bu ittifak –Türkiye'deki
ahvâl ve şerâit-i siyasiye iktizâsı olarak- ancak mahdûdü'l-aded zevâtın kuvvet ve
nüfûzu ile kâim ve pâydar olduğu için âtî hakkında hiçbir zamân ve te'minâta mâlik
değiliz. Bu zamânları istihsâl etmek, ittifakın devamını harbden sonraki zaman için

dahi te'min eylemek Alman-Türk siyasetinin daha şimdiden mühim bir vazifesini teşkil etmelidir.

Burada mevzû olan mesele harbin bize hallini tahmîl ettiği diğer bir mesele-i tarihiye ile az çok müşâbehet ve mukâreneti haizdir. Bu son meselede Alman-Avusturya ittifakının sımsıkı kaynaştırılmasıdır. Arada bir fark var ise o da Almanya ve Avusturya'yı yek-pâre bir kütle hâline getirmeği icab ettiren esbâb ve avâmilin müşterek bir tarihte ve tecânüs-i akvâmde, tarafeyne aid arazinin ittisâl ve iltisâkında ve revâbit ve münasebât-ı medeniyyede mevcut olmasıdır.

Avrupa'da ve bi't-tahsis Avrupa-yı merkezîdeki mevkilerini muhafaza etmek mecburiyetidir ki, Almanya ve Avusturya'yı yek-cihet bir cebhe-i siyasiye vücuda getirmeğe sevk eylemiştir. Halbuki Türkiye'ye karşı münasebâtımızı tanzim ve tayin eden âmil cihandaki mevkimizi taht-ı te'mine almak mecburiyetidir. Bu mecburiyet henüz yeni ve mübhem olduğundan ve tarihî bir mâzîye henüz mâlik bulunmadığından Alman-Türk münasebâtı meselesi, Alman-Avusturya münasebâtı meselesi kadar ta'mîk ve istiknâh edilmemiş ve ahâlinin zihnine hemen hiç girmemiş ve saha-i siyasâtda ise henüz kâbil-i lems ve temâs bir şekil almamıştır.

Bu harb zuhur ettiği zaman ordu kumandanlarından âdi neferlere ve mebûslardan başvekîle varıncaya kadar Almanya'da herkes Almanya'ya Avusturya-Macaristan'ın bekâ ve mevcudiyetini taht-ı te'mine almak ve Avusturya-Macaristan'a ise Almanya'yı muhâsaradan kurtarmak ve dūcâr-ı za'af edilmesine meydan vermemek vazifelerinin terettüb ettiğini derhal anlamış idi. Halbuki o zaman Almanya'nın Türkiye için ve Türkiye'nin de Almanya için –her iki taraf bizzat kendi davasını müdâfaa edercesine- harb etmeğe mecbur olup olmadıkları noktasında bir tereddüd ve kararsızlık var idi.

Almanya-Avusturya Muâhede-i İttifakiyyesi'nin infaz-ı ahkâmını istilzâm eden ahvâl ve esbâbın zuhur edip etmediği sualine karşı "evet zuhur etdi" cevabı her iki tarafca verildiği zaman iki düvel-i merkeziye beynindeki revâbit-ı bâtine-i ittihâdiyye çokdan beri âdî bir ittifaknâme derecesini aşmış idi.

Halbuki Türkiye'nin ilân-ı harbi, diplomasimizin ancak bir "muvaffakiyet"ini teşkil ediyordu. Almanya-Türkiye ittifakı meselesi ikinci defa ortaya konulacağı zamana kadar tarafeyn menâfi'-i ittifakı zarûrî ve tabîi addetdirecek bir sûretde değil yalnız fi'len, aynı zamanda her türlü hükûmet tebeddülâtı ihtimâline binâen mezc ve tevhîd edilmez ise bâlâdaki muvaffakiyetin âtiyyen bir adem-i muvaffakiyete tekallübü imkân haricinde görülmemelidir.

Almanya-Türkiye münasebât-ı müstakbelesi tedkik ve tezekkür olunduğu zaman ekseriya ticaret ve münâkalâta aid mesâil mevzû'-ı bahs olur. Lâkin ben burada bi'l-iltizâm mesele-i askeriyeyi ortaya sürüyorum. Zira harbden almış olduğumuz dersler bize şu hissi veriyor ki: Bağdad hattından lüzumundan fazla ve lâkin muâhede-i askeriyeden, lüzumundan eksik bahs olunmuştur.

Türkiye'nin askerlik noktasından takviyesi Alman politikasının, sık sık ilân ve ilâm olunan âşikâr bir maksadıdır. Bu zeminde Alman sa'y ve gayretinin oynadığı rol, yalnız şân ve şeref için ders okutan meşhur bir profesörün böyle bir rolüne tamamen müşâbihdir.

Japonya için yaptığımız gibi Türkiye'ye dahi silah istimali sanatının terakkiyât-ı ahîresini öğretdik ve şimdi ise ona o sanatın gavâmız-ı ilmiye ve fenniyesini telkin ile meşgulüz. Artık şimdi meç muallimi rolünü oynayamadığımızı ve ecnebi (yani Türk-müterrahhim) kılıcını müdâfaa-i nefsimiz için biletdiğimizi gizlemeğe artık hiç hâcet yoktur. Bilakis bunu yüksek ses ile söylemeli!... Zira Türkiye'de veya her hangi diğer bir memleketde âmâl ve makâsıd-ı hakikiyemiz hakkında yanlış zanların hâsıl olması iyi bir şey değildir. Asıl maksadımız, bize el-yevm güvenebildiği kadar kendisine güvenebildiğimiz bir Türkiye'yi mevcuda getirmektir. İster yalnız Almanya ister yalnız Türkiye tehdit edilsin aynı şerâre-i elektrikiyye "Ren" ve "Vistol" nehirleri sahilinde ve İstanbul Boğazı'ndaki orduları aynı zamanda seferber hâline getirmelidir. Aynı şey Türk Donanması hakkında dahi olmalıdır. O donanma ki Osmanlı Hükûmeti bunu –her hükûmetden istifade eden ve her hükûmetin istifade ettiği tarz-ı atîk bir siyaset ilcâsı ile- harb zamanına kadar deniz pehlivanı İngiltere'nin yed-i emanetine tevdi etmiş bulunuyordu.

Serbestîden mahrumiyet-i mutlakaya delâlet eden bu hakk-ı intihâbın zaman-ı isti'mâli artık geçmiştir. Zira Almanya sağa sola imtiyazât dağıtan bir hükûmet nezdinde, Almanya'nın düşmanları ile birlikde müşterek bir siyaset takib edebilir. Lâkin müttefiki olan bir hükûmete karşı bu politikaya devam edemez.

Harbin neticesi olarak Almanya Avrupa'ca Türkiye'ye karşı mine'l-kadîm takib olunan hatt-ı hareketi terk etmiş ve Türkiye muvâcehesinde bir mevki'-i mahsus tutmuştur. Bu mevki Almanya'ya en büyük vezâifi tahmîl ediyor. Ve lâkin kendisine en büyük hukuku talep etmek ve hatta o hukuka mâlik olmak hakkını veriyor.

Bu mâlikiyet-i hukuk iddiası keyfiyeti, Alman-Türk siyaseti yeni ve müşkil bir vazife karşısında bulundurmaktadır. Zira fevkalâde müterakkî bir hükûmetin, büsbütün başka bir şekil ve kıratda olan ve kadim olmakla beraber bambaşka bir âlem-i his ve tefekküre mensub bulunan ve Avrupalıların tarz-ı idaresince henüz teşekkül ve inkişâf etmemiş olan diğer bir hükûmet ile –mahzâ vaziyet-i siyasiye ve coğrafiyesindeki nevâkıs ve taksîrâtında telafi ettiği için- metîn, hukuk-ı mütesâviyeye müstenid ve mâdâmü'l-hayat bir ittifak akd etmesi tarihin ender olarak kayd ettiği vekâyi'dendir.

Bu gibi hükûmâtı, daha büyük devletlerin menâfi'-i fâikiyesine râm ve tâbi kılmak için alelâde takib olunan yol "zabt ve fetih" tarîkidir. Rusya ve İngiltere cihan-şümûl imparatorluklarını te'sis etdikleri zaman bu tarîki ihtiyar etdiler. Şurasını teslim ve itiraf etmeli ki İngiltere, cebir ve şiddet politikası makamına hürriyet ve serbestî esasâtı kâim olduğu zaman bile fütûhâtının semerâtını muhafaza

etmek çaresini bulmuştur. Bunun içindir ki Boer cumhuriyetleri bugün kendi rıza ve ihtiyarları ile İngiltere'ye muâvenet etmektedirler. "Dominyon" denilen İngiliz müstemlekeleri üzerine müesses olan Büyük Britanya İmparatorluğu'nun inhitât ve indirâsına aid evvelki ümidler ve hayaller boşa çıktı. "Kanada" ve "Avustralya" dominyonları isteseler bugün büsbütün müstakil bir serbest olurlardı. Fakat bunu kat'ıyyen istemiyorlar. Bu garib hâlden bizim için bir ders-i ibret çıkarmak mümkündür. Daire-i inkıyâda alınmış bir memleket gibi idare etmek için Türkiye'yi, zabt ve feth edemez ve zaten etmek de istemiyoruz. Maamâfih Türkiye ile aramızdaki hayat-ı siyasiye, orduları İngiltere'nin davası için uruşan ve tersaneleri İngiliz hâkimiyet-i bahriyesinin te'min-i bekâsı için sefâin-i harbiye inşa eden, Avusturalya ile İngiliz mâder-i vatanı beynindeki hayat-ı siyasiyenin aynı olmalıdır.

Biz İstanbul'a dokunmak istemiyoruz. Lâkin Galata-Beyoğlu Alman-Türk ittifakının makarrı ve büyük köprü ise hânemize mûsil bir merdiven.

HR. MA, 1179/64_1-22

BAŞKUMANDANLIĞIN KURBAN BAYRAMI KUTLAMASI

Başkumandanlık vekâletinden bütün ordu komutanlıklarına, donanmaya ve Boğazlar komutanlıklarına savaşın ikinci yılında Kurban Bayramı vesilesi ile gönderilen bayram tebriği

7 EKİM 1916

Îd-i sa'îd-i adhâ münâsebetiyle Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'nden bilumum ordularla Donanma-yı Hümâyûn ve Boğazlar Umum kumandanlarına yazılan ta'mimin sûretidir:

Bu kurban bayramı ile ikinci muharebe senesini bitirmiş oluyoruz. Şimdiye kadar daima bize rehber-i nusret olan Cenâb-ı Hakk'ın avn ü inâyeti ve tekmîl silah arkadaşlarımızın fevkalâde ikdâm ve gayreti ile düşmanlarımız üzerine edilen savletler ve gösterilen metânet ve himmetlerle Osmanlı ordusunun cihânın müsellemi olan şân-ı cengâverânesi bir kat daha i'tilâ etmiştir. Âlî ve kudsî olan dînimizin evâmîr ve icabâtına riâyet ve gösterdiği azim ve sebat dairesinde sarf-ı gayret ve himmet olundukca bundan böyle dahi tevfikât-ı İlâhiyye'nin her vakit bize nâsir ve mededkâr olacağına kalben imân ve itmi'nânım ber-kemaldir. Sevgili halife-i mukaddesimiz başkumandan-ı efhamımız Padişahımız efendimiz hazretlerinin hoşnudî-i cenâb-ı Peygamberîye mukârin olan rızâ-yı şahanelerini ancak bu tarîkde

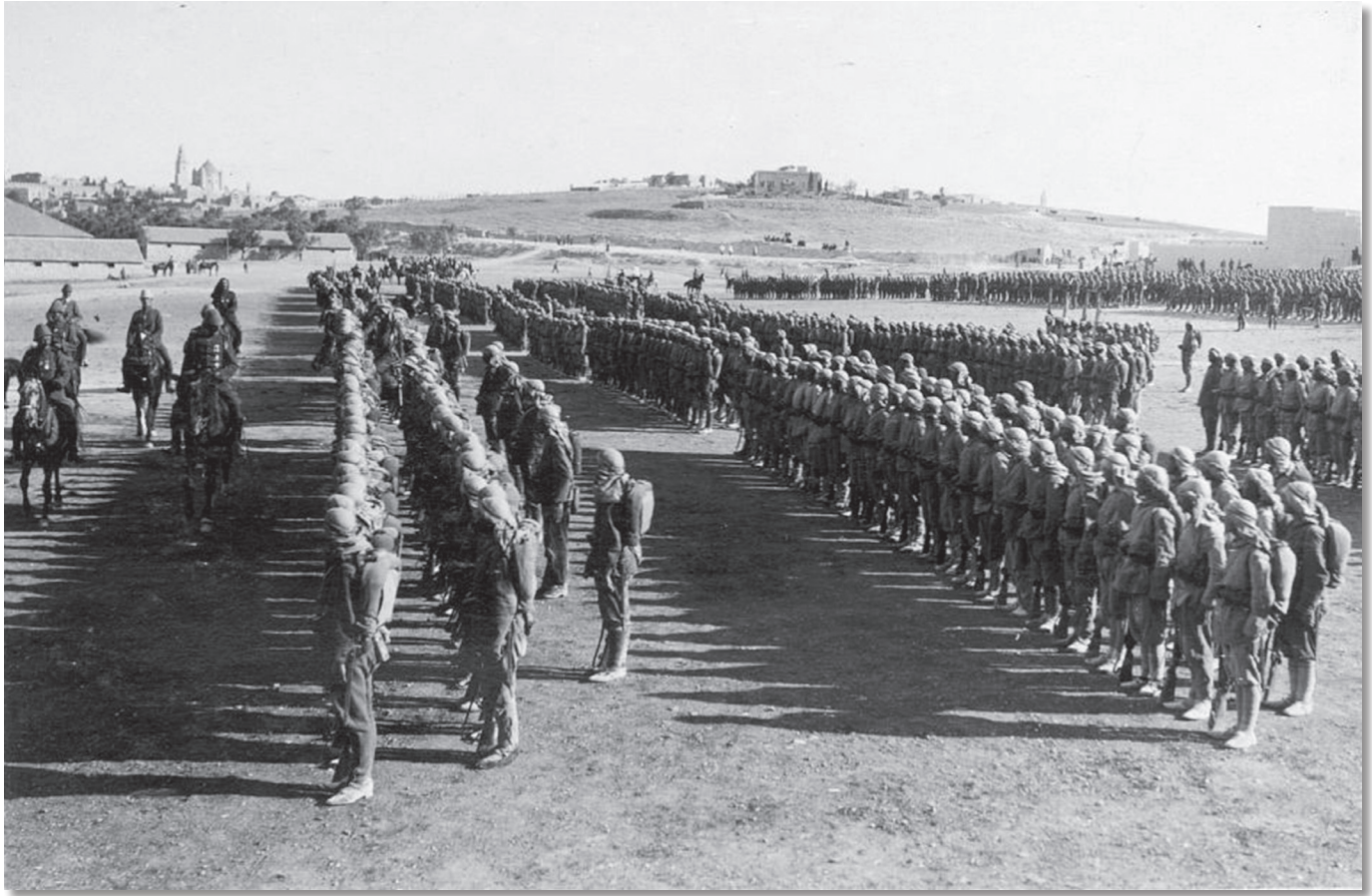
çalışmak sûretiyle yerine getirebileceğiz. Şeref-hulûl eden îd-i sa'îd-i adhâyı tebrik ile beraber bu mübarek bayramın bütün silah arkadaşlarım hakkında mûcib-i mes'udiyet olmasına Cenâb-ı Hak'dan tazarru' ve niyaz eder ve iki cihanda yegâne medâr-ı necâtımız olan din-i mübînimizin mukaddes vecâibine hüsn-i mürâ'at ile zafer-nihâîye mazhariyetle âlem-i İslâm'ı mesrûr ve bahtiyâr edebilmek için arkadaşlarımın hidemât-ı vataniyelerinde kemâ fi's-sâbık ibrâz-ı ulüvv-i himmet ve gayrete devam eylemelerini taleb ve temenni eylerim.

Bu vesile ile şimdiye kadar ihrâz-ı rütbe-i ulviye-i şehâdet ile hayat-ı ebediyeye mazhar olan arkadaşlarımızın ervâh-ı mübeccelelerine fâtihalar ithâfı sûretiyle nâm-ı muhteremlerini yâd eylemek vecâibden olduğunu ihtar eder. Ve yeni dahil olduğumuz üçüncü harb senesinde dahi büyük ve şân-âver zaferlere mazhariyetimizi Cenâb-ı Hak'dan dilerim.

24 Eylül [1]332

HR. MA, 1180/29

Cemal Paşa ve 8. Kolordu Komutanı Albay Von Kress
Kudüs'te bir askeri birliği teftiş ederken

ARAP VE DÜRZİ LİDERLERE HİZMETLERİNDEN DOLAYI MADALYA VERİLMESİ

Hicaz hadiseleri münasebetiyle Osmanlı hükümetine hizmetleri görülen Arap ve Dürzi ileri gelenlerinden büyük çoğunluğu meşayihden olmak üzere yaklaşık iki yüz kişiye Osmanlı ve Mecidî nişanları verilmesi

14 EKİM 1916

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Evrak umumî numarası: 73-72
Kalem numarası: 74-75
Tarih-i tebyîz: 28 Ağustos [1]332

Dahiliye Nâzırı Talat Beyefendi tarafından

Sadrazam Said Halim Paşa hazretlerine tezkire

Hicaz vekâyi'i münâsebetiyle hükûmete arz-ı hizmet ve sadâkat eden Beni Atiyye Aşireti meşâyihîyle şu aralık taltiflerine lüzum görülen muhtelif kaza ve nevâhîye mensub Dürzi ümerâ ve meşâyihinden olup isimleri leffen takdim kılınan iki kıt'a defterde muharrer bulunan zevâtın isimleri hizalarında gösterilen nişanlarla taltifleri Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn Kumandanlığı'ndan inhâ edilmiş olmakla îfâ-yı muktezâsı re'y-i âlî-i cenâb-ı Sadaret-penâhîlerine menûtdur. Ol bâbda.

*

Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn
Kumandanlığı
Erkân-ı Harbiyesi

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Şam Ordu Karargâhı
7/6/[13]32

Devletli efendim hazretleri

Ahîren icrâ etdiğim Havran-ı Cebel-i Dürûz teftîşinde her zamandan ziyade bilhassa şu aralık taltiflerine lüzum gördüğüm muhtelif kaza ve nevâhîye mensub Dürzi ümerâ ve meşâyihinin isimlerini leffen takdim ediyorum. Bunların isimleri üzerindeki şerh ile işaret edilen nişan-ı zî-şanlarla taltif buyurulmalarını sûret-i

mahsusada istirhâm ederim. İrade-i seniyyelerinin istihsâl ve berevât-ı âliyyeleriyle mezkûr nişanların irsâlini ricâ eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Dördüncü Ordu Kumandanı ve
Bahriye Nâzırı
Cemal

*

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Kudüs Ordu Karargâhı
25/6/[13]32

Devletli efendim hazretleri

Hicaz ahvâl-i ma'lûmesi dolayısıyla taltîflerine lüzum gördüğüm gerek meşâyihdan isimleri melfûf pusulada muharrer zevâtın isimleri hizalarında gösterilen nişan-ı zî-şanlarla taltiflerinin irâde-i seniyyeye iktirân etdirilmesini hâssaten istirhâm ederim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Dördüncü Ordu Kumandanı ve
Bahriye Nâzırı
Cemal

Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn
Kumandanlığı
Erkân-ı Harbiyyesi

Kudüs Ordu Karargâhı
25/6/[13]32

Tevfik Bey Mecalî	Üçüncü Mecidî
Kadir Mecalî	Dördüncü Mecidî
Ferivan Mecalî	Dördüncü Mecidî
Hüseyin es-Satravaz	Üçüncü Mecidî
Kerim Mecalî	Beşinci Mecidî
Selami Maayıt	Beşinci Mecidî
Ataullah Sahmiyan	Beşinci Mecidî
Süleyman, Tarif	Beşinci Mecidî
İsmail Mecalî	Beşinci Mecidî
Selami el-Fezayirî	Beşinci Mecidî
Süleyman el-Arûz	Beşinci Mecidî

*

Bâb-ı Âlî
Teşrifât-ı Umumiye Dairesi
407

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

28 Ağustos [1]332 tarih ve 499 numaralı tezkire-i devletleriyle taltifleri inhâ buyurulan Benî Atiyye Aşireti meşâyihîyle Dürzi vücûh ve meşâyihine taleb olunan nişân-ı âlîlerin itâsı hakkında şeref-sadır olan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahînin sûret-i musaddakası leffen takdim kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 21 Zilkade [1]334 – Fî 6 Eylül [1]332

Teşrifât Müdür-i Umumîsi nâmına
Teşrifât Müdürü
Mehmed Ferruh

*

Bâb-ı Âlî
Teşrifât-ı Umumiye Dairesi
442

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

542 numara ve 17 Eylül [1]332 tarihli tezkire-i devletleri mûcebince gerek meşâyihînden bazı zevâtın tensib buyurulan nişân-ı zî-şânlarla taltifi hakkında şeref-sadır olan irâde-i seniyye-i hazret-i padişahînin bir sûret-i musaddakası leffen takdim kılınmış olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 16 Zilhicce [1]334 – Fî 1 Teşrîn-i evvel [1]332

Teşrifât Müdür-i Umumîsi nâmına
Teşrifât Müdür Muâvini
Fuad

DH. KMS, 41/46_1, 3, 13, 14, 20, 31

ALMAN İMPARATORUNDAN SULTAN'A HEDİYE

Almanya İmparatoru'nun Osmanlı Ordularının Çanakkale müdafaası ve Kütulamâre zaferi sonrasında Balkan ve Galicya'da omuz omuza birlikte savaşılmasına teşekkür olarak Sultan Reşad'a hediye ettiği kılıcın takdim merasimine dair Viyana gazetelerinde çıkan haberler

21 EKİM 1916

Bâb-ı Âlî
Daire-i Hariciye
Kalem-i Mahsus

Huzur-ı şevket-mevfûr cenâb-ı tâcdârîde fahametlû Prens Waldermar de Pruse hazretlerinin irâd edecekleri nutkun tercümesidir.

Şevketpenah

Zât-ı şevket-simât-ı cenâb-ı padişahilerine haşmetli Almanya İmparatoru hazretlerinin emirleri üzerine takdimi ile şeref-yâb olduğum seyf Düvel-i Müttefikanın icra eyledikleri müsâra'atda Osmanlı kılıncının kâtı' ve âmir-i ihtirâm bir silah olduğunun nişanesi ve asâkir-i Osmaniye'nin meâsir-i kahramanânesine karşı haşmetli imparator ve kral hazretleriyle Almanya ordusunun hissiyât-ı takdirkarânesinin şahididir. Nâ-kâbil-i kıyas bir metânetle hitama erdirilen Çanakkale müdafaası ve Kutulamâre muzafferiyeti bütün alemin şâyeste-i takdiri olmuşdur. Muharebat-ı adîde ile iktisâb-ı mümarese etmiş olan cünud-ı hümayunları aynı şecâ'at-ı kahramanâne dairesinde besaletleriyle hücumât-ı düşmanı muzmahil eyledikleri Balkanlar ve Galicya'da müttefikleriyle yan yana harb etmekte idirler. Zât-ı akdes-i hazret-i şehriyarilerinin şahsı hümayunlarına karşı haşmetli imparator hazretleri bu menakıb-ı celadetden dolayı bir takdir-i şükr-güzâr ve bir muhâlasat-ı ebed-karar ile mütehassisdirlir. Müşârunileyh hazretlerinin en hâr selamlarını arz ile bu kılıncı yed-i müeyyed-i hümayunlarına ref' eylerim.

HR. SYS, 2320/5-4

KAYBEDİLEN OSMANLI TOPRAKLARINDAKİ VATANDAŞLARIN ASKERE ÇAĞRILMASI

Osmanlı Devleti 1873-1897 yılları arasında kaybettiği topraklarında doğan tebaasından askerlik yaşı gelmiş olanlardan askerliğe elverişli olanların Galiçya'daki birliklerine, yardımcı hizmetler için ayrılacakların da İstanbul'daki Birinci Depo Alayı'nda istihdam edilmek üzere konsolosluklara müracaat etmeleri ve her mükellefe ayrı çağrı yapma imkânı olmadığı için genel ilan şeklinde tebliğ edilmesi hakkında

11 KASIM 1916

*Türkiye'nin terk ettiği arazideki tebaa-i Osmaniye'nin silah altına daveti
11 Teşrîn-i sâni [1]916 tarihli Viyana gazetelerinde okunmuştur:*

Viyana'daki Osmanlı konsoloshanesi Türkiye tarafından 1290 ve 1314 tarihleri arasında terk olunan arazide mütevellid tebaa-i Osmaniye'yi derhal konsoloshane kançılaryasında isbat-ı vücud etmeğe davet ediyor. Bu esnâna dahil olan efrad eğer hizmet-i askeriye sâlih bulunuyorlar ise –Osmanlı Harbiye Nezâreti'nin ol bâbdaki emri mücebince- "Galiçya"daki On Beşinci Kolordu'ya merbût Birinci Depo Alayı'na ayrılacaklardır. Ancak hidemât-ı muâveneye sâlih olanlar Dersaadet'e gönderileceklerdir.

Bâlâdaki mükellefni işbu davetden birer birer haberdâr etmek mümkün olmadığı için cümlesinin vakt-i muayyeninde isbât-ı vücud etmeleri lüzumu ilân olunur.

HR. MA, 1184/9

İNGİLTERE'NİN ULUSLARARASI TİCARET KURALLARINA AYKIRI UYGULAMALARINA KARŞI ALMANYA'NIN ALDIĞI TEDBİRLER

İngiltere Devleti'nin uluslararası ticarette uyguladığı gayrimeşru tedbirlere karşılık olmak üzere Almanya Hükümeti'nce düzenlenen kanun maddeleri

12 KASIM 1916

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Tercüme Müdüriyeti

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 16 Ağustos [1]916 tarihiyle Berlin Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan 856 numaralı tahrîrâtın tercümesidir.

Harb kaçağı hakkında Almanya Hükûmeti tarafından ittihâz olunan tedâbire dair olan ve sonuncusu geçen Haziran'ın 23'ü tarihiyle müverrah ve 677 numara ile murakkam bulunan muharrerât-ı âcizâneme zeyldir.

İngiltere Hükûmeti cânibinden ticaret-i beyne'l-milel hakkında ittihâz edilen tedâbîr-i gayr-ı meşrû'aya karşı mukabele bi'l-misl olmak üzere tanzim olunan nizâmât-ı cedîdeyi muhtevî bulunan Almanya Hariciye Nezâreti takrir-i şifâhîsinin sûreti ile bu takdirin sondan evvelki fıkrasında zikr olunan Ganâim Kanunu'nun mu'addel 27'nci ve 33'ncü maddelerinin bir sûreti leffen irsâl kılındı. Emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

*

Berlin Sefâret-i Seniyyesi'ne 26 Temmuz [1]916 tarihiyle Almanya Hariciye Nezâreti'nden irsâl olunan 13773 numaralı takrir-i şifâhînin sûreti tercümesidir.

Almanya Hariciye Nezâreti 9222, 17064, 19785, 21548, 8434 ve 10400 numaralı ve fî 16 Ağustos, 22 Teşrîn-i evvel, 23 Teşrîn-i sâni, 14 Kanûn-ı evvel [1]914, 22 Nisan [1]915 ve geçen Haziran'ın dokuzu tarihli takârîr-i şifâhîsine zeylen şurasını sefâret-i seniyyeye iş'âr eyler ki bir nüshası 6 Ağustos [1]914 tarihli takrir-i şifâhîye melfûf bulunan 30 Eylül [1]909 tarihli Alman Ganâim Kanunu'nun 21'nci ve 23'ncü maddeleri ve bir de mârru'z-zikr diğer takârîr-i şifahiye ile Sefâret-i Osmaniye'ye tebliğ olunan müzeyyelât yerine şehr-i hâlin yirmi ikisi tarihli melfûf emirnâme-i İmparatorî ahkâmı kâim olmuş ve ahkâm-ı mezkûre mücebince harb-i hâzırın devamı müddetince âti'z-zikr eşya ve levâzım Almanya Hükûmetince harb kaçağından addedilmiştir.

1- Mutlak Harb Kaçağı

1- Spor eslihası da dahil olduğu hâlde her nev' esliha ile bunların aksâm-ı müteferrikası ve bir de bunların imaline mahsus mevâd

2- Her nev' mermiyât ve fişenk kovanları ve fişenklerle aksâm-ı müteferrikası imaline mahsus mevâd

3- Her nev' barut ve mevâdd-ı infilâkiye, mevâdd-ı tedhîniye ve tenvîriye, mevâdd-ı ihrâkiye, muharebâtda isti'mâl olunan gazât ve bunların imalinde isti'mâl edilen mevâd ile hâımız azot ve her nev' azotit, amonyak, mâyi halinde amonyak, milh-i amonyak, emlâh-ı amonyum, kükürt, hamz-ı sânî-i kibrit, hâımız-ı kibrit, tütün hâımız-ı kibrit (oleum), kibritiyet-i fahm, hâımız-ı hal, halliyyet-i kalsiyum, (yanmış kireç gibi) halliyyât, eter halliyyet (eter asetik), eter-i neml (eter formik), lokman ruhu, sirke ruhu, etil ve cool-i kibritit cevher-bol gibi cool-metili (ispirto) reçineli mahsulât, kâfur ve trementi (yağlar ve ruhlar) fahm-ı sânî-i kalsiyum, siyanamit, kıyanosit, sodyum, fosfor ve mürekkebâtı, klorit ve klorit hadîd sodyum, baryum, kalsiyum, klor, klor-ı mâ, brom, fosijen (karbonit klorit), klorit tutyâ, civa, zift, katran ile katran nebâtı, zeyt-i katran nebâtı, benzol, toleol, sylol, (muhalles olarak isti'mâl olunan) neft, fenol (asidfinik) krasol, naftalin ile mürekkebât ve müstahsalâtı, anilin ve müstahsalâtı, gliserin, hamz-ı sânî-i manganez, arsenik ve mürekkebâtı

4- Toplar ve kundakları, toparlak cephe sandıkları, sahra matbah ve fırınları, demir sahra korgunları, projektör ve teferru'ât ve aksâm-ı müteferrikası

5- Mikyasü'l-ebâd âletleri ile bunların aksâm-ı müteferrikası

6- Dürbün, teleskop, kronometrelerle sefâine aid muhtelif âlât ve edevât ile endâht edevâtı

7- Hakiki bir mahiyet-i askeriyeyi haiz elbise ve techizâta müte'allik eşya

8- Hemen veya bi'l-âhere harbde isti'mâle mahsus binek, araba ve yük hayvanâtı

9- Her nev' askerî koşum takımları

10- Ordugah âlât ve edevâtı ile aksâm-ı müteferrikası

11- Zırh plaklar

12- Çelik ve demir teller ve beşli demir tellerle bunları rabta veyahud kat'a mahsus âlât ve edevât

13- Kalaylanmış veyahud çinkolanmış saç

14- Sefâin ve merâkib-i bahriye ile bilhassa ancak bir harb sefinesi üzerinde isti'mâl edilebilecek mahiyetde olan aksâm-ı müteferrikası ve sefâin aksâmına mahsus saç ve çelik

- 15- Tahtelbahir cihâz-ı savtiye
- 16- Tayyare, balon teknesi, balon ve her nev' sabit balon dahil olduğu hâlde her nev' cihaz-ı havaî ve bunların aksâm-ı müteferrikasıyla teferru'âtı ve balonlarla tayyarelerde isti'mâle mahsus eşya ve edevât, debâğat edilmiş kursak derisi
- 17- Fotoğraf edevâtı
- 18- Münhasıran esliha ve levâzım-ı askeriye'nin imal veya tamirine mahsus âlât ve cihâz
- 19- Torfo ve sair makinelerle mühimmât-ı harbiye imaline mahsus makineler
- 20- Harbde isti'mâle sâlih elektrik âlât ve edevâtı
- 21- Ham kereste ile maâdine mahsus hafif işlenmiş kereste de dahil olduğu hâlde meâbir için kereste, Hind kamışı, bambu (hezaren), mantar ağacı, toz halinde mantar ağacı
- 22- Kömür ve kok kömürü
- 23- Keten, kınab, Hind keneviri, elyaf-ı nebatiye ve elyafın telleri
- 24- Ham, taranmış veyahud tarakdan bir kere çekilmiş yün, yün kırıntıları, yün iplik, yün parçaları, tarakdan bir kere geçirilmiş ve taranmış yün iplik, her nev' hayvanât kıl ve tüyleri, çile, kırıntı, iplik ve ince iplik yün ve yün elyaf
- 25- Ham pamuk, pamuk elyaf, pamuk kırıntıları, ince pamuk, iplik, pamuk mensûcât ile mevâdd-ı infilâkiye imalinde isti'mâle sâlih sair pamuk müstahsalâtı
- 26- Her nev' fiçı ile aksâm-ı müteferrikası
- 27- Meskûkât ve külçe halinde altın ve gümüş ile kavâim-i nakdiye kâbil-i intifâ' her nev' evrak-ı ticariye ve fûrûht edilecek bi'l-cümle tahvilât ve eshâm
- 28- Otomobiller için muhalliyetü'l-havalarla tekerlek çenberleri ve muhalliyetü'l-havaların imal veya tamirinde bi'l-hâssa isti'mâl olunan âlât ve edevât
- 29- Müstamel ve tamir edilmiş ham lastik, lastiki hâvî mahlûlât ve hamurlar veyahud lastiki muhtevî sair her gûne müstahzarât, baluka, güta perka, borna, gabula, jelerton, palamyân ve lastiki hâvî sair bi'l-cümle mevâd dahil olduğu hâlde lastik ve bir de tamamen veya kısmen lastikden ma'mûl eşya
- 30- (Mâyi hâlinde zift, petrol, benzin, nef, gazolin olduğu hâlde) züyût-ı maddiye
- 31- Mevâdd-ı tezlîkiye
- 32- Gerberaş ağacı ve bu ağacın debâğatda isti'mâl edilen hulâsaları dahil olduğu hâlde her nev' mevâdd-ı debbâgiye

33- Mevâşî, camus ve bârgîr derileri, dana, domuz, keçi ve av hayvanâtı derileri ve bir de saraçlığa, koşum takımlarına, ayakkabıları veya eşya-yı askeriye imaline sâlih işlenmiş veya işlenmemiş sahtiyân, sahtiyân kayışlar, su geçmez deriler ve tulumba gavsaleleri

34- Âti'z-zikr madeniyât:

Volfram madenleri (volframit ve şelit) molinyit dü mangezi, nikel, krom, çinko, kurşun, hamz-ı ahîr-i hadîd, pirit ve aksâmı bakır madeniyât

35- Alüminyum, alüminyum emlâhı, tekellüs etmiş kil, boksit

36- Antimuvan ve bunun sülfirik mürekkebâtı ve hamzâtı

37- Feldespat

38- Âti'z-zikr madeniyât: Volfram, molipiden ve kadyum, nikel, selenyum, kobalt, hamz-ı ahîr-i hadîd, manganez veyahud halîtalrı, bakır veya halîtalrı, kalay, kurşun

39- Bakır halîtalrı ile ferro-volfram, ferro-manganez, ferro-vanadyum, ferro-krom

2- Şarta mu'allak harb kaçağı

1- Erzak

2- Giyâh ile hayvanâtı tağdiyeye mahsus her nev' mevâd, büzûrât-ı zeytiyye, ceviz, nevât, züyût ve şühûm-ı hayvaniye, balık yağı ve züyût-ı nebâtiye ile cila makamında isti'mâl olup züyût hulâsalarını muhtevi olmayan züyût-ı saire

3- Muharebe için isti'mâle sâlih olmak şartıyla mevâdd-ı âtiye: Melbûsât, elbiselik kumaşlar, ayakkabıları, elbise, çizme ve kunduralar imaline sâlih derilerle kürkler

4- Harbde isti'mâl olunabilecek her nev' arabalar ile aksâm-ı müteferri'ası ve bilhassa bi'l-cümle otomobiller

5- Şimendöfer âlât ve edevât-ı sâbite ve müteharrikesi, telgraf, telsiz, telefon, âlât ve edevâtı

6- Kömür, kok kömürü ve züyût-ı madeniye müstesna olduğu hâlde mahrûkât

7- At nalı ve nalbendliğe müte'allik edevât

8- Eğer ve semer takımları

9- Her nev' sefâin, vapur ve merâkib-i bahriye, sâbih doklar, havuz aksâmı ve bunların aksâm-ı müteferrikası

10- Çinko madeniyât ve saire için isti'mâl olunan kereste müstesnâ olduğu hâlde (210 numaranın 1'nci sayısı)

11- Ham ve işlenmiş her nev' hatab (ale'l-husus yontulmuş, desterelemiş, rendelenmiş, oyulmuş hatab)

Bir de Almanya Hariciye Nezâreti Ganâim Kanunu'nun 27'nci, 30'ncu ve 33'ncü maddelerinde icrâ edilip melfûf kağıdda musarrah bulunan ta'dîlât hakkında sefâret-i seniyyenin nazar-ı dikkatini celb eder ve hususât-ı meşrûhanın Hükûmet-i Osmaniye'nin pîş-i nazar-ı dikkatine vaz' edilmesini sefâret-i seniyyeden ricâ eyler.

Almanya Hariciye Nezâreti takrîr-i şifahîsinde mûnderic Ganâim Kanunu'nun mu'addel 27'nci, 30'ncu ve 33'ncü maddelerinin tercümesidir.

Yirmi Yedinci Madde- Eşya-yı âtiye harb kaçağı addolunamaz:

- 1- Ham ipek
- 2- Zamk, reçine ve maya otu
- 3- Boynuz, kemik ve fildişi
- 4- Tabîî ve sun'î gübreler
- 5- Toprak, kireç, tebeşir, mermer dahil olduğu hâlde her nev' taşlar tuğla ve kiremid
- 6- Porselen ve cam
- 7- Kâğıd ile bunun ihzârına mahsus mevâd
- 8- Sabun boya ve boyayı imal için isti'mâl olunan mevâd ve vernik
- 9- Klor, soda, güherçile, matbah tuzu, zac
- 10- Ziraata, mensûcât sanayiine ve matbaalara müte'allik makineler
- 11- Zî-kıymet taşlar, ham taşlar, inci, mercan
- 12- Kronometreden mâadâ her nev' saatler
- 13- Eşya-yı tezyîniye
- 14- Her nev' tüyler
- 15- Esâs-ı beytiye ve yazıhane mobilyası

Otuzuncu Madde- Yirmi dokuzuncu maddede zikr olunan "düşman" tabirine ahvâl-i âtiye dahil olur.

Evvelâ: Eğer eşya bir düşman limanında tahliye veyahud düşman kuvâ-yı askeriyesine teslim olunacak olur ise,

Sâniyyen: Eğer sefine düşman limanları arasında seyr u sefer ediyor veyahud eşyayı getirmekde olduğu bî- taraf limana vürûd etmezden evvel düşman bir limana uğruyor veya düşman kuvvetleri ile temasda bulunuyor ise,

Eğer bir sefine tarafından naklolunan eşya doğrudan doğruya veya dolayısıyla düşman bir hükûmete veya acentesine mahsus veya emre muharrer veyahud eşyayı kabul edecek olan kimsenin ismi sefine evrakında münderic değil veya düşman yahud düşmanın taht-ı işgalinde bulunan arazide mukim bulunan veya harb-i hâzırda düşman veya düşman tarafından meşgul araziye eşya kaçırmış veya düşman hükûmetine veya acentesine doğrudan doğruya veya dolayısıyla eşya teslim etmiş olan kimselere mahsus ise ol sefinenin gideceği liman nazar-ı itibara alınmaksızın düşman addolunur.

Otuz Üçüncü Madde- Otuz ikinci maddede mezkûr düşman tabiri eşya-yı âtiyeye şâmilidir:

Evvelâ: Eğer eşya-yı mezkûre düşman bir memlekete veya acentesine kaçak eşya teslim etmiş olan bir tüccara mahsus ise,

Sâniyyen: Eğer eşya emre muharrer veyahud kabul edecek olan kimsenin ismi sefine evrakında münderic değil ise veya düşman veya düşmanın taht-ı işgalinde bulunan arazide mukim bulunan veyahud harb-i hâzırda düşman veya düşman tarafından meşgul araziye kaçak eşya göndermiş veya düşman bir hükûmete veya acentesine doğrudan doğruya veya dolayısıyla eşya teslim etmiş olan bir kimseye mahsus ise,

Sâlisen: Eğer eşya düşman tarafından tahkîm edilmiş bir mevki'e veya düşman kuvvetlerine bir üssü'l-hareke veya iâşe merkezi teşkil eden bir mahalle doğrudan doğruya veya dolayısıyla sevk olunuyor ise sefâin-i ticâriye ânifü'z-zikr üçüncü fıkra muharrer mahallere seyr u sefer etmekde olmalarından dolayı düşman kuvvetlere mahsus addedilecektir.

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Aded: 49404-17

Ta'mim

[Hulâsa:] Harb kaçacağı eşya hakkında Almanya Hükûmetince tanzim olunan nizamât-ı cedîde.

Melfûf: 1

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

5 Mayıs [1]331 tarihli ve 65719/427 numaralı tezkire-i senâverîye zeyldir.

İngiltere Devleti'nin beyne'l-milel saha-i ticaretde ittihâz eylediği tedâbîr-i

gayr-ı meşrû'aya mukabele bi'l-misl olmak üzere Almanya Hükûmetince tanzim olunan nizamât-ı cedîdeyi muhtevî olarak hükûmet-i müşârunileyhâ Hariciye Nezâreti'nden mevdû' takrîr-i şifâhî ile bunda mevzû'-ı bahs olan Ganâim Kanunu'nun mu'addel 27, 30 ve 33'ncü maddelerinin sûretleri Berlin Sefâret-i Seniyyesi'nden gönderilmekle tercümeleri ma'lûmât-ı aliyyeleri hâsıl olmak üzere leffen taraf-ı âlîlerine irsâl kılındı. Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 15 Muharrem [1]335 ve fî 30 Teşrîn-i evvel [1]332

Hariciye Nâzırı nâmına
Umûr-i Siyasiye Müdür-i Umumîsi Vekili
[imza]

DH. İ. UM, E-24/1_7-8

TOPHANE FABRİKALARINDA KADIN İŞÇİ İSTİHDAMI

Harbiye Nezareti İmalat-ı Harbiye Müdürlüğü'ne ait Tophane fabrikalarında çalıştırılmak üzere kadın işçi alınacağına dair gazete ilanı

22 KASIM 1916

İmalât-ı Harbiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Kuyûdât-ı Zâtiye Kalemi
Numara: 4533-31712

*Meâl: Tophâne fabrikalarına kadın işçi kabul edilmesi
hakkında ilânın neşri hakkında*

Matbûât Müdüriyet-i Aliyyesi'ne

Saâdetli efendim hazretleri

Tophâne fabrikaları için kayıd ve kabul edilecek kadın işçiler hakkındaki ilânın gazetelerle neşrine lütf-i âlîleri mütemennâdır. Ol bâbda emr u irâde efendim hazretlerindir.

Müdür-i Umumî
[imza]

*

İmalât-ı Harbiye Müdüriyet-i
Umumiyesi
Kuyûdât-ı Zâtiye Kalemi

İlan

İmalât-ı Harbiye Tophâne fabrikalarınca beş kuruş yevmiye ile kadın işçi ka-
yıt ve kabul edileceğinden tâlib olanların doğruca mezkûr fabrikalar müdüriyetine
müracaât eylemeleri ilân olunur.

[mühür]

İmalât-ı Harbiye Müdüriyet-i Umumiyesi

HR. MA, 1183/49

AVRUPALI'NIN GÖZÜYLE GALİÇYA'DAKİ TÜRK ASKERİ

Kölnishe Zeitung gazetesinde yayınlanan "Galiçya'da Türkler" başlıklı Türk
askerinin kişiliğini tahlil eden makalenin tercümesi

28 KASIM 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 33026

Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne

Melfûf makalenin gazetelere derc etdirilmesi ricasıyla takdim.

15.9.[13]32

Karargâh-ı Umumî İstihbarat Şube Müdürü

Edib

*

*Kölnishe Zeitung gazetesinin 14 Teşrîn-i sâni [1]916 tarihli nüshasında
münderic "Galiçya'da Türkler" ser-levhalı makalenin tercümesidir.*

Şark Cebhesi'nden bize yazıyorlar: Kıta'ât-ı Osmaniye'nin Galiçya Cebhe-
si'ne nakl olunacakları haberi askerlerimizi merak ve meserretle doldurdu. Zira
Gelibolu, Kutulamâre ve Kafkasya kahramanları ile omuz omuza harb edecekler

idi. Nihayet asâkir-i Osmaniye geldi. Bunların şark güneşinden esmerlenmiş çehreleri cengâver tavır ve vaziyetleri geniş omuzları cesîm vücudları düşmanı havf ve tedhîş ve dostları da tesrîr edecekti. Orada Haliç'den, Anadolu'dan, Suriye'den, Kürdistan'dan, Şam'dan, Dicle ve Fırat civarındaki köylerden gelmiş cengâverâne kıyafetli efrad görünmekdedir. Bütün bu askerler peygamberin yeşil bayrağı altında birleşmişlerdir. Her ne kadar bu askerler bizde şarklı te'sîrini bırakıyorlar ise de bunların inzibâtı mükemmeldir. Buradaki harb şerâitine süratle uymaları ve birkaç hafta zarfında burası kendi memleketleri gibi hissetmeleri umumun veleh ve hayretini mûcib olup bunlar hakkındaki teveccüh ve muhabbet bir kat daha arttı. Türkler kelimenin tam manası ile askerdirler! Türkler bulundukları siperleri metânetle müdâfaa ederek Rusların bi'l-cümle kitle hücumları bunları yerlerinden kımıldatmadı. Türk siperleri derîn olmayıp orada Türk askeri, kendi memlekinde yaptığı gibi, iskemle ve saire kullanmayıp toprak üzerine kendisine hâs olan vaziyette oturur.

Türk askeri bizim zabitlerimize karşı hakikî bir hürmet göstermekde olup bir zâbit resm-i selâmı ifâ etmeyip geçmek kendilerince büyük bir günah addedilmekdedir. Türk askerlerinin selâmı kendilerine hâs bir şekilde vukû' bulur. Onların selâmı eli başa götürmekle eda edilir.

Türkler hakkında bir Alman askerinin fikri sorulacak olursa alınacak cevap şu olacaktır: Türkler sevimli şecî' adamlardır.

Türkler müştereken harb etmek ve müştereken aynı eza ve cefaya dûçâr olmanın insanları yek-diğerine yaklaştırdığını anlamaktadırlar. Dinin Türk'e bahş ettiği kuvvet pek nadiru'l-vukû' ve esrar-engîzdir. Ölüme karşı kuvveti kırılmak, titremek, en cüz'î bir korku hissetmek kendisi için yabancı şeylerdir. Kendisince saat-i mevt evvelce takarrür etmiş olduğundan bilâ-pervâ ölüme karşı yürür.

Bu itikad kendisinde o kadar kuvvetlidir ki hiçbir şey sarsamaz. Türk askeri fevkalâde temizdir. Dinen kendisine emr olunan günde müte'addid defalar âbdesti siperlerde her ne kadar alamıyor ise de bu maksad için su tedarik etmek hususunda hiçbir şeyi ihmal etmeyip yolda hemen bilâ-inkıtâ' sucuların su taşımakda oldukları görünür.

Türk askerleri piyade sınıfına mensub bulundukları hâlde bunların ekserisi kendilerine mahsus beraberlerinde cebheye at getirmişlerdir ve bu atlara büyük bir muhabbet ve merbûtiyetleri vardır. Bu askerlerin hemen cümlesi kendilerine mahsus namaz seccâdeleri vardır. Bir Osmanlı Alayı'nın bir muharebeden evvel Mekke cihetine dönerek namaz kıldığı zaman biz soğukkanlı Avrupalılar dağları yerlerinden sarsacak derecede kuvvetli olan bu iman ve itikada karşı izhar-ı hayretten kendimizi tutamayız.

Mesela Flander veya Şampanya'da harb etmiş olan askerlerimiz acaba ne kadar hâhişle Gelibolu'da cenkleşmiş olan Türk askerleri ile harbe aid tecârüb ve sergüzeştleri hakkında teâtî-i efkâr edecekler idi!

Bittabi‘ bu ma‘a't-teessüf kâbil değildir. Her ne kadar işaretler ile ifade-i merâma çalışıyorlar ise de bu kâfi olmayıp her hâlde askerlerimizin ilk evvel pek müşkil olan Türkçe'yi öğrenmeleri lâzımdır. Zira Bahr-i Siyah sevâhilinden gelmiş olan biraderlerimizden Almanca öğrenmelerini talebe az hakkımız vardır.

Askerlerimiz dünyayı geziyorlar. Suhûletle lisan öğrenmek hâssasını haiz olanlar için bu güzel bir vesiledir. Kable'l-harb hiçbir ecnebi lisana âşinâ olmayan tanıdığım bir eldivenci Fransa sahne-i harbinde bulunduğu zaman ahâli ile temasda bulunarak suhûletle Fransızca'yı öğrenebildi. Merkûm mecrûh düşerek iâde-i âfiyet etdikden sonra bir Alman üserâ karargâhında üserâyı teftişe memur edilerek bu vesile ile İngilizce ve Rusca öğrendi. El-yevm Galiçya Cebhesi'nde bulunmakda olan dostumun şimdi de Kur'ân okumayı öğreneceğini zannederim. Merkûm evvelce yalnız Saksonyaca konuşur idi. "Osmanlı" ve "Alman" kelimelerinin manası[nı] tâ ilk günden beri Alman askerleri bilirler idi.

Türk askerinin istikâmeti her türlü şek ve şübhenin fevkindedir. Bir Türk'ün arkadaşını iğfal etmesi ihtimâli asla vârid değildir. Sigara içmeği ziyadesi ile sevdiği hâlde hiçbir zaman Alman arkadaşından bir sigara istemez. Sigarası olmadığı takdirde mütehassirâne gözlerle etrafına bakar ve kendisine tütün verildiği zaman bedelini te'diye etmek ister. Parası kabul olunmaz ise tütünü geri verir.

Türk askeri hususât-ı sairede dahi böyle olup en cüz'î bir parça ekmeğin es-mânını te'diye etmek ister. Askerlerimizin Türklerle pek iyi uyuşduklarına hayret etmemelidir. Bundan daha mükemmel bir asker daha iyi bir arkadaş taleb etmek kâbil midir? Her hâlde Galiçya Cebhesi Türk kıta'âtının ilâvesi ile mühim bir derecede kesb-i takviyet etmiştir.

HR. MA, 1179/87

"YARALI ASKERLERE YARDIM KOMİSYONU" GELİR GİDER DEFTERİ

Çanakkale'den İstanbul'a getirilen yaralı gazi askerlerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Hariciye Nezareti bünyesinde kurulan komisyonun gelir ve gider ayrıntılarını gösteren defter

3 ARALIK 1916

Mülgâ Mecrûhîn İâne Komisyonu'nun muamelât-ı hesâbiyesini mübeyyin defteridir

Vâridât

Mevridi	Meskûkât-ı ecnebiye	Cinsi	Meskûkât-ı Osmaniye		Mülâhazât
	Aded		Kuruş 102,60	Para	
Roma Sefâret-i Seniyyesi	690	İtalyan Frangı	2888	02	25 Haziran [1]331 tarihinde yirmi sekiz lira ve on altı kuruş tahsil kılınmıştır.
Stockholm Sefâret-i Seniyyesi	1330	İsveç Kronu	8553	30	Mezkûru'l-mikdar İsveç Kronu'na mukabil Deutsche Bank'dan vârid olan 1680 Marklık nüshateyn senedât 7 Temmuz [1]915 tarihinde tahsil kılınmıştır.
Atina Sefâret-i Seniyyesi	1060	Frank	4924		Elli adedi aynen Fransız lirası elli beş Frangı Yunan, beş Frangı da Fransız kâimesi olarak vürûd etmiştir.
Berlin Sefâret-i Seniyyesi	10500	Mark	53865		On bin Markı çek, beş yüz Markı da Alman kâimesi olarak vürûd etmiştir. Kâimeler yirmi Mark bir lira hesabıyla mübâdele edilmiştir. Çek aynen Viyana'ya gönderilmiştir.
Köstence Şehbenderliği	111	Ley	458	20	Mezkûru'l-mikdar leye mukabil 11 Temmuz [1]331'de dört lira kırk yedi kuruş tahsil kılınmıştır.
Kavala Şehbenderliği	90	Frank	403	08	Mezkûru'l-mikdar Franga mukabil 11 Temmuz [1]331'de üç lira doksan üç kuruş tahsil kılınmıştır.
İbrail Şehbender Vekâleti	325	Ley	1330	32	Meblağ-ı mezbûra mukabil Maliye Vezne-i Umumîsi'nden on üç lira altmış üç kuruş pul parası verilmiştir.

Atina Sefâret-i Seniyyesi	500		Drahmi	2397		Aynen Yunan kâimesi olarak gelmiştir. 21 Drahmi, 40 Letpa 1 Lira hesabıyla tebdil edilmiştir. 24 Haziran [1]331
Daire Eminliği				3072	20	Memurîn-i merkeziye teberru'âtından gayr-ı ez-sarf bakiye kalıp Daire Emini İzzet Bey'den alınan
Varna Şehbenderliği				3529	36	Selim Gürcü Efendi tarafından Dersaâdet'de komisyona tevdi' olunan bin Bulgar Frangı altmış sekiz buçuk kuruş yirmi Frank hesabıyla tebdil kılınmıştır.
Sofya Sefâret-i Seniyyesi				13277	16	Kırk beş lira ve 2465 Franklık iki kıt'a çek 25 Temmuz [1]331 tarihinde tahsil kılınmıştır.
Stockholm Sefâret-i Seniyyesi	150		İsveç Kronu	982	18	15 Temmuz'da Deutsche Bank'dan tahsil kılınmıştır.
Madrid Sefâreti Maslahatgüzârlığı				747	20	Vâsik el-Mü'eyyed Bey'in Temmuz [1]331 maaşından Bank-ı Osmanîce tevkîf edilmiştir.
Sofya Sefâret-i Seniyyesi				2426	12	20 Ağustos [1]331'de tahsil kılınmıştır.
Bank-ı Osmanî				10767	34	Berlin ve Atina Sefâret-i seniyyeleri memurîni teberru'âtı olup Bank-ı Osmanî'den
Sofya Sefâret-i Seniyyesi				1312	18	10 Eylül [1]331'de tahsil kılınmıştır.
Madrid Sefâreti Maslahatgüzârlığı				747	20	Vasik el-Mü'eyyed Bey'in Ağustos [1]332 maaşından
Viyana Sefâret-i Seniyyesi	1502	73	Kron	5637		Adakale ahâlisi tarafından teberru' edilip lira yirmi yedi kron itibarıyla tahsil kılınmıştır.
Stockholm Sefâret-i Seniyyesi	79		Mark	401	20	Deutsche Bank'dan 13 Teşrin-i evvel [1]331'de tahsil kılınmıştır.
				117722	26	

Sarfiyât

Lira-yı Osmanî				Evrak-ı müsbitenin	
102,60					
		Mahall-i tevdi'i			Mülâhazât
Kuruş	Para		Sıra numarası	Adedi	

1197	20	Kuleli Hastahânesi	1	7	Sûrahi, bardak, havlu ve saire mübâyaa edilmiştir.
180	20	Pangaltı Hastahânesi	2	2	İki top Amerikan bezi
7182		İstihlâk-i Millî Kadınlar Cemiyeti Hashanesi	3	2	Nakden
51300		Viyana Sefâret-i Seniyyesi	4	6	Avusturya hastahânelerinde müstamel nümunesine göre yatak takımları mübâyaa etdirilmiş ve ba'de'l-vürûd Harbiye Nezâret-i Celîlesi Sıhhiye Dairesince tesellüm olunmuştur.
697	08	Pangaltı Hastahânesi	5	2	200 metre dokuma mübâyaa edilmiştir.
2682	10	Kadıköy Buter Hastahanesi	6	2	Otuz top Amerikan bezi mübâyaa kılınmıştır.
945	30	Topkapı Fukarâperver Cemiyeti Tedavihanesi	7	6	Eşya-i muhtelif mübâyaa kılınmıştır.
1100	14	Pangaltı Hastahânesi	8	5	Eşya-i sıhhiye ve levâzım-ı muhtelif mübâyaa kılınmıştır
3212	14	Maçka Hastahânesi	9	4	Eşya-i sıhhiye ve levâzım-ı muhtelif mübâyaa kılınmıştır
4104		İstihlâk-ı Millî Kadınlar Cemiyeti Hastahânesi	10	2	Mübâyaa olunacak eşya esmânına mukabil nakden
30780		Viyana Sefâret-i Seniyyesi	11	6	Meblağ-ı mezbûrla Viyana'dan celb etdirilen yatak takımları Sıhhiye İkinci Şubesince tesellüm edilmiştir.
736	10	Kadıköy Hastahânesi	12	5	150 çift aba terlik
712	20	Beylerbeyi Hastahânesi	13	2	150 çift aba terlik
1209	20	Gümüşsuyu Hastahânesi	14	4	250 çift aba terlik
955	36	Hilâl-i Ahmer Cemiyeti	15	1	Viyana'dan celb olunan yatak takımları esmânına Hilâl-i Ahmer akçesinden sarf olunan 251 kron 73 hellere mukabil verilmiştir.
978	20	Pangaltı Hastahânesi	16	4	200 çift aba terlik
5625	30	Viyana Sefâret-i Seniyyesi	17	1	Yatak takımları bakiye-i esmânına mahsûben

47	20	Beylerbeyi Hastahanesi	18	1	[10] çift aba terlik
2067	10	Kadıköy Hastahânesi	19	4	20 top Amerikan bezi
115715	02				

Vâridât

Mevridi	Meskûkât-ı Ecnebiye		Cinsi	Meskûkât-ı Osmaniye		Mülâhazât
	Aded			Kuruş 102,60	Para	
				117722	26	Nakl-i yekûn
Madrid Sefâreti Maslahatgüzârlığı				747	18	Vâsik el-Mü'eyyed Bey'in Eylül [1]331 maaşından
Sofya Sefâret-i Seniyyesi				5797	04	21 Teşrîn-i evvel [1]331'de tahsil kılınmıştır.
Berlin Sefâret-i Seniyyesi	42097	28	Mark	199036	04	Hamburg ve Leipzig şehbenderliklerince cem' edilmiştir. 21,70'den
Sofya sefâret-i seniyyesi Maslahatgüzârlığı				1452	26	Sofya Şehbenderliğince cem' edilmiştir.
Yanya Şehbenderliği				1721	22	5 Kanûn-ı evvel'de [1]331'de tahsil kılınmıştır.
Bank-ı Osmanî				851	30	Vâsik Bey'le Mehmed Ali Şevki Bey'in maaşlarından
Yanya Şehbenderliği				1430	30	19 Kanûn-ı sâni'de Bank-ı Osmanî'den
Berlin Sefâret-i Seniyyesi	1115	60	Mark	5202	30	Nürnberg Fahrî Şehbenderliği'nden
Berlin Sefâret-i Seniyyesi	1409	50	Mark	6573	15	Münich Fahrî Şehbenderliği'nden İşbu mebâliğa müte'allik çekler aynen Viyana Sefâret-i Seniyyesi'ne gönderilmiş 22 Mark 1 Lira hesabıyla mukabeleleri deftere idhal kılınmıştır.

Berlin Sefâret-i Seniyyesi	3000		Mark	13990	35	Frankfurt Fahrî Şehbenderliği'nden İşbu mebâliğa müte'allik çekler aynen Viyana Sefâret-i Seniyyesi'ne gönderilmiş 22 Mark 1 Lira hesabıyla mukabeleleri deftere idhal kılınmıştır.			
Bükreş Sefâret-i Seniyyesi	190		Ley	699	25	Sefâret-i seniyye memurîni taraflarından			
Berlin Sefâret-i Seniyyesi	5447	85	Mark	25406	30	Günsberg Fahrî Şehbenderliği'nden Kezâ 22 Mark 1 Lira hesabıyla deftere idhal kılınmış çek aynen Viyana'ya gönderilmiştir			
380633 15						Mecidî on dokuzdan			
						Kuruş	Para		
						380633	15	31 Mart [1]332 tarihine kadar kasaya irâd kayd olunan	
						363631	26	31 Mart sene [1]332 tarihine kadar sarf olunan	
						17001	29	Bâki kalan	
						1 Nisan [1]332 tarihinde kasada mevcut mebâliğ			
						Mecidî on dokuzdan			
						Kuruş	Para	Aded	Cinsi
						15082	08	147	Lira-yı Osmanî
						1770		20	Fransız altını
80	30	17	Mecidiye çeyreği						
53	20		Nikel						
17			Gümüş ufaklık						
17003	18								

Mevridi	Meskûkât-ı ecnebiye		Cinsi	Lira-yı Osmanî		Mülâhazât
				Kuruş	Para	
1 Nisan [1]332 tarihinde kasada mevcut olan				16645	20	20 Fransız lirası olmak üzere
Berlin Sefâret-i Seniyyesi	1029	55	Mark	4897 70		Lira-yı Osmanî 21 Mart hesabıyla tahsil kılınmıştır. Fürûht olunan sandıklar esmânı
Sofya Şehbenderliği	20		Leva			Aynen kasada mahfûzdur.
Lahey Sefâret-i Seniyyesi	180		Florin			
Berlin Sefâret-i Seniyyesi	20		Mark			
Viyana Sefâret-i Seniyyesi	283	39	Kron			
				21612	20	

Sarfıyât

Lira-yı Osmanî		Mahall-i tevdi'î	Evrak-ı müsbitenin		Mülâhazât
Kuruş	Para		Sıra numarası	Adedi	
102,60					
115715	02				[Nakl-i yekûn]
6807	28	Kadıköy, Selimiye, Haydarpaşa hastaneleri	20	5	Amerikan bezi, patiska
5014	04	Pangaltı Hastanesi	21	7	Eşya-yı muhtelif
2970	16	Haydarpaşa Selimiye hastahâneleri	22	2	Amerikan dimi patiska
6271	24	Kadıköy Müdâfaa-i Milliye Kadınlar Cemiyeti	23	6	40 top Amerikan bezi
25650		Viyana sefâret-i seniyyesi'ne	24	7	Amerikan bezi mübâyaası zımında
139417	30	Viyana sefâret-i seniyyesi'ne	25	8	Yatak takımı mübâyaası zımında
2767	18	Beylerbeyi Hastahânesi	26	5	Edviye ve levâzım-ı sıhhiye
2030	20	Feriköy Hastahânesi	27	4	400 çift aba terlik

939	30	Pangaltı Hastahânesi	28	7	Eşya-yı muhtelif
51173	30	Viyana sefâret-i seniyyesi	29	2	Amerikan bezi mübâyaaşı için
3078		Viyana sefâret-i seniyyesi	30	4	İplik mübâyaaşı için
1637	20	Kadıköy Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti Hanımlar Şubesi	31	2	500 havlu
158	04	Pangaltı ve Kadıköy hastahâneleri	32	1	Eşya nakliyesi
363631	26				
100					
Kuruş	Para				
14700		147 Lira-yı Osmanî			
1770		20 Fransız altını			
105		17 Mecidiye çeyreği			
53	20	5 Nikel			
17		Gümüş ufaklık			
16645	20				
Lira-yı Osmanî					
100	Para				
Kuruş					
1410	20	Ağahamamı Hastahânesi	33	3	100 çift terlik
7100		Maltepe Hastahânesi	34	7	Ameliyathanenin tamiri tulumba vaz'ıyyesi
100			35	1	Kavas Ahmed Ağa masârîfı
32	20	Masârîf-ı müteferrika	36	2	Nakliye
1930		Japon Hastahânesi	37	2	Japon Hastahânesi'ne muşamma'
106		Masârîf	38	2	Hereke Fabrikası fanila ustasının masrafı

Deftere mutabıktır.

Fî 13 Teşrîn-i evvel [1]332

[imza]

*

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Bin üç yüz otuz bir senesi evâilinde Çanakkale'den Dersââdet'e vürûd etmeğe başlayan mecrûhîn-i guzâtın tehvîn-i ihtiyacâtı zımnında her dairede teşebbüs edildiği vechile nezâret-i celîlelerince de memurîn-i hariciye beyninde de cem'-i iânâtla eşya ve levâzım-ı sıhhiye mübâyaa edilerek şanlı gazilerimizin müdafaât-ı kahraman[âne] ve hidemât-ı cansiperânelerine mukabele-i şükrân olmak üzere hastahânelere tevzî' ve itâsı emr u fermân buyurulması üzerine teşekkül etmiş olan komisyonun bir seneden ziyade devam eden idaresi zarfındaki muamelât-ı hesabiyesini mübeyyin olarak tanzim edilen hulâsa-i hesâbiye ve sarfiyâta müte'allik evrak-ı müsbite ve senedât-ı müteferri'a leffen hâk-i pâ-y-i sâmi-i nezâret-penâhîlerine arz u takdim kılındı.

Mezkûr hulâsa-i hesabiye'nin tedkikinden müstebân buyurulacağı vechile komisyonun bidâyet-i teşekkülünden üç yüz otuz iki senesi Martı gayesine kadar gerek memurîn-i hariciye teberru'âtı ve gerek Çanakkale mecrûhîni menfaatine olarak sefârât ve şehbenderliklerce cem' ve irsâl edilip komisyona tevdi' olunan mebâliğin mecmû'u lira-yı Osmanî yüz iki kuruş yirmi dört para hesabıyla üç yüz seksen bin altı yüz otuz üç kuruş on beş paraya [380.633,15] resîde olmuş ve müddet-i ma'rûza zarfında muhtelif hastahânelere itâ olunan eşya ve Harbiye Nezâret-i Celîlesi Sıhhiye Dairesi nâmına Avusturya'dan celb olunan yatak takımlarının ve sair gûne eşyanın esmânı üç yüz altmış üç bin altı yüz otuz bir kuruş yirmi altı paraya [363.631,26] bâliğ olmuştur.

Tarih-i mezbûrda Tevhîd-i Meskûkât Kanunu'nun neşr ve ilânı hasebiyle komisyon kasası lede't-ta'dâd kayden mevcut görülen lira-yı Osmanî 102,60 kuruşdan on yedi bin bir kuruş yirmi dokuz paraya [17.001,29] mukabil defterde cins ve mikdarı irâe olunan meskûkâtla on yedi bin üç kuruş on sekiz para [17.003,18] zuhûr etmiştir.

Meblağ-ı mezbûr miyânında yirmi aded Fransız lirası mevcut olup Tevhîd-i Meskûkât Kanunuyla meskûkât-ı ecnebiyenin kıymeti takdir edilmemiş olması hasebiyle hesabâtın ikmâl ve itmâmı zımnında mezkûr yirmi Fransız lirasının kıymeti öteden beri veznelerce kabul edilen fiyata göre beher Fransız lirası seksen sekiz buçuk kuruş üzerinden hesap edilerek 1 Nisan [1]332 tarihine altın akçe on altı bin sekiz yüz kırk beş buçuk kuruş devredilmiş ve bundan sonra vürûd eden mebâliğden tahsil olunan bir iki kalem akçenin ilâvesiyle hâsılı olan yirmi bir bin altı yüz on iki buçuk kuruşdan on bin altı yüz yetmiş dokuz kuruş masraf bi't-tenzîl kasada el-yevm on bin dokuz yüz otuz üç buçuk [10.933,5] kuruş bakiye kalmıştır.

Bundan başka komisyonun feshi hasebiyle tebdîl etdirilememiş olarak 20 Bulgar Frangı, yüz seksen Florin ve 20 Markla Amerikan bezi mübâyaaşı için Viyana Sefâret-i Seniyyesi'ne mürsel mebâliğden gayr-ı ez-sarf bakiye kalıp sefâret-i

müşârunileyhâdan iâde olunan 283 Kron 39 heller aynen kaime olarak mevcut bulunmuşdur.

Mezkûr komisyonca Viyana Sefâret-i Seniyyesi ma‘rifetiyle mübâyaa etdirilmiş olan on beş bin metreye karîb Amerikan bezinin nereye gönderildiği şimdiye kadar anlaşılamamış ve bu bâbda sebk eden iş‘ârâta sefâret-i müşârunileyhâca cevab verilmemekde bulunmuş olup ma‘a hâzâ zikr olunan Amerikanların hangi tarihte ve nereye gönderildiğinin iş‘âr ve inbâsı bu kere de sefâret-i müşârunileyhâdan derdest-i istifsâr bulunmuş ve vürûdunda fermân buyurulacak mahallere tevzî‘ ve itâsı tabîi bulunmuş olduğundan şimdilik yalnız komisyon kasasında mevcut olduğu bâlâda arz olunan altın akçe on bin dokuz yüz otuz üç buçuk kuruşla ecnebi kavâimi olarak mevcut mebâlig-i muharrerinin ya mecrûhîn hastahânelerine tevzî‘ ve taksimi veya Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne devr ve teslimi ile komisyon evrak ve defterinin evrak-ı umumiyede hıfzı ma‘rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir

Fî 14 Teşrîn-i sâni [1]332

Müsteşar

İbrahim Halil

*

Umûr-ı İdariye Müdür-i Umumîsi Suad Beyefendi hazretlerine,

Hesabâtı tedkik etdik, muvâfık-ı kuyûd bulduk. Mütebâkî mebâligin Hilâl-i Ahmer'e irsâli münasib olacağından ol vech ile iktizâsının îfâsı ve melfûf hulâsa-i hesabiye'nin tabiatıyla sefârât ve şehbenderliklere irsâli münasib olacağı ma‘rûzdur.

Fî 20 Teşrîn-i sâni [1]332

HR. SYS, 2174/3_88, 92

ALMAN FABRİKALARINA SİPARİŞ EDİLEN DENİZALTILAR

Almanya'nın Cermanya fabrikalarına on iki denizaltı ile on iki torpido savaş gemisi siparişi ile ilgili olarak harp borçlanması ile ilgili görüşmeler yapmak üzere bulunan Berlin'de bulunan Maliye Nazırı Cavit Bey'e söz konusu siparişlere olan acil ihtiyaç için borçlanma görüşmeleri bitmeden gerekli girişimlerin yapılması hususunda Bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın talep yazısı

10 ARALIK 1916

Bahriye Nâzırı Cemal Paşa tarafından Berlin'de Cavid Beyefendi'ye

Mahremdir

Almanya'nın Cermanya fabrikalarına on iki tahtelbahir ile on iki torpido muhribi sipariş edeceğiz. Bunun fenne ve teferru'âta aid her muâmelesi ikmâl olundu. Parasını te'min için evrakı Meclis-i Vükelâca size tevdi' olunmuş. Bu gemilere son derece süratle ihtiyacımız vardır. Onun için uzun müddet beklemeğe tahammülümüz yok. Hükûmet-i Seniyye karîben Almanya'dan yapacağı büyük bahrî istikrâz miyânından bunların esmânını şerâit-i mukarrere dairesinde taahhüd ediyor. Fabrika buna aid mukâvele ve şartnâmeleri imza için Hükûmet-i Seniyyece mezkûr istikrâzdan tediye olunacağını Almanya Hükûmeti canibinden taahhüd edilmesini arzu ediyor. Almanya Maliye nâzırı ve Krupp fabrikası müdürü ile hemen mülâkât edilerek fabrikanın istediği taahhüdün te'minini ve müteâkiben nâm-ı âcizîye mukâvelenâmelerin imzasını ricâ ederim. Maliye nâzırı vekili beyefendi ile bu hususda mutabıkız. Bahriye için Almanya'dan isteyeceğimiz bahrî istikrâzın mikdarını karîben Meclis-i Vükelâ kararıyla size bildireceğiz. Fakat bu mesele için siz vakit geçirmeyiniz. Sefinelerin fiyatını Almanya Bahriye Nezâreti'nin mezkûr fabrikaya sipariş ettiği aynı cins sefineler için verdiği mikdar esas olarak zât-ı devletleri tahrîr ve tayin ederseniz bence ve maliye nâzırınca şâyân-ı kabul olur. Bu telgrafnamenin vusûlünün iş'ârı mercûdur.

Fî 27 Teşrîn-i sâni [1]332

Bahriye Nâzırı

Cemal

HR. SYS, 2270/7-1

Kanal Seferi için yapılan askeri hazırlık

OSMANLI ORDUSUNUN MODERNİZASYONU İÇİN YAPILACAK BORÇLANMA

Osmanlı Ordusunun savaş sonrası gerek mevcut silahlarının bakım ve yenilenmesi ve gerekse yeni silahlar için mühimmat fabrikaları inşası ile hudut ve sahillerin tahkimatı için yapılacak işlemlere sarf edilmek üzere kullanılacak olan toplam altmış beş milyon yedi yüz otuz bin liranın temini amacıyla, Alman Maliye Nezareti nezdinde genel borçlanma görüşmelerinde bulunan Cavid Bey'e durumun ve bu kalemdeki taleplerin iletilmesi hakkında Maliye Nezareti Vekili Talat Paşa'nın yazısı

13 ARALIK 1916

Maliye Nezâreti
Muhasebe-i Umumiye
Müdüriyet-i Umumiyesi
Muvâzene Kalemi
Umumî: 8246
Hususî: 167

*Hulâsa: Bahrî ve berrî programların
cihet-i maliyesinin te'minine dair*

[Mahremdir]

Dersâadet, Fî 30 Teşrîn-i sâni 1332

Huzur-ı sâmi-i cenâb-ı Sadaret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Ordu-yı Osmanî'nin ba'de'l-harb gerek silahlarının tebdîl ve tecdîdi ve gerek silah ve mühimmât fabrikaları inşası ve hudud ve sevâhilin tahkimâtı için sarfı muktezâ mebâliğin ale't-tahmin mikdarını gösterir cedvellerinin leffen gönderildiğinden bahisle icabı ba'dehû ifâ edilmek üzere cihet-i maliyesinin şimdiden Almanya ve Avusturya hükûmetleriyle takrîr ve te'mini Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden alınan 20 Teşrîn-i sâni 1332 tarihli tezkirede iş'âr edildiği gibi on senelik donanma programının esmân-ı bâliğası olan kırk iki milyon liranın Almanya'dan akd edilecek harb istikrâzı miyânına idhâli hususunun Cavid Beyefendi'ye tebliği Bahriye Nezâret-i Celîlesi'nden vârid olan diğer bir tezkirede izbâr kılınmaktadır. Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nin sâlifü'l-arz tezkiresinde mevzû-ı bahs olan cedâvilin tedkikâtına nazaran teslîhât ve tahkimât ile fabrikalar inşâât ve te'sisâtı için cem'an bir milyar üç yüz on dört milyon beş yüz elli üç bin kûsûr marka yani takrîben altmış beş milyon

yedi yüz otuz bin liraya ihtiyac olduğu ve bunun kırk bir milyon lirasının ilk sene zarfında itâsı ve müteâkib dört sene zarfında dahi beş buçuk ila altışar milyon liranın tesviyesi ve altıncı sene bir milyon yetmiş beş bin ve yedinci, sekizinci ve dokuzuncu senelerde dahi cem'an sekiz yüz küsûr bin liranın te'diyesi lâzım geleceği anlaşılmıştır. Son üç sene zarfında sarf edilecek mebâliğin âtiyen muvâzene-i umumiye miyânından tesviyesi mümkünâtından addedilse bile ilk senesi için muktezî kırk bir milyon lira ile müteâkib beş sene zarfında tesviye edilecek olan yirmi dört milyon liranın ve Bahriye Nezâretince talep olunan kırk iki milyon liranın muvâzene-i umumiyeden te'minine imkân olmadığından bunun istikrâz sûretiyle tedârîki ve on sene müddetle birer fevkalâde bûdçe hâlinde tedvîri muktezî bulunmuştur. Ancak hasbe'l-hâl devletce Almanya ve Avusturya'dan mâadâ mahallerden istikrâz akdi mümkün olamayacağı gibi hâl-i harb münâsebetiyle vâridât-ı umumiye ârız olan durgunluktan nâşî esasen masârîf-ı harbiyenin te'mini ve umûr-ı devletin tedvîri için şimdiye kadar Almanya ve Avusturya'dan yetmiş beş milyon lira kadar avans al[ın]mış olmasına mebnî bu istikrâzın akdi ne dereceye kadar mümkün olabileceği cây-i te'emmül görülmüştür. Kaldı ki berrî ve bahrî programların tatbîki emrinde lüzumu olan cem'an yüz yedi milyon liralık bir meblağa destres olunabilmek için fî-i ihrac nazar-ı itibara alındığı takdirde lâ-ekall yüz yirmi milyon liralık bir istikrâz akdi mecburî olup bunun da yüzde dört faiz ile kırk senede imha edilmek ve re'sû'l-maldan yüzde bir te'diye olunmak şartıyla taksit ve fâiz-i senevîsi Düyûn-ı Umumiye bûdcesine senevî altı milyon lira kadar küllî bir bâr tahmîl edeceği gibi esasen Düyûn-ı Umumiye'ye karşılık gösterilmiş olan bazı vâridâtdan mâadâ başkaca te'minât tedârîki imkansızlığı da âşikâr bulunmuştur. Hâl-i harb münasebetiyle muvâzene-i umumiye-i âdiyesinde bile yarı yarıya açık olan ve ahd-i karîbde sulhun idrâki müyesser olsa bile ahvâl-i harbiyenin te'sîrât-ı iktisâdiye ve maliyesi tahtında birkaç seneler daha tevâzunu imkânı tahmin olunamayan muvâzene-i umumiye bir kat daha ihlâl edecek olan böyle bir istikrâz akdi için hazinece şimdiden beyân-ı mütâlâa mümkün değilse de gerek berrî ve gerek bahrî programın kabulü keyfiyetinin evvel emirde esas itibarıyla Meclis-i Hâss-ı Vûkelâca tezekkürü ve mukaddemâ Bahriye Nezâret-i Celîlesi'nden tahtelbahirler ve torpidolar hakkında Meclis-i Vûkelâ'ya teklif olunan ve Cavid Beyefendi'ye verilmek üzere nezâret-i âcizîye havale olunup Berlin'e hîn-i azîmetinde müşârunileyhe tevdi' edilmiş olan programdaki siparişlerin bu defaki bahrî programdan haric olup olmadığının da evvel emirde nezâret-i müşârunileyhâdan istîzâhı ve ona göre Almanya ve Avusturya hükûmetlerinin böyle bir istikrâz-ı mutasavvere ne gibi şerâit talep ve dermiyân edecekleri hakkında müdâvele-i efkâr edilmesinin müşârunileyh Cavid Beyefendi'ye tebliği merhûn-ı müsaâde-i sâmiyye-i cenâb-ı Sadaret-penâhîleri bulunmuş ve Harbiye ve Bahriye nezâretlerinin sâlifü'l-arz iki kıt'a tezkiresiyle merbûtu cedâvil aynen takdim-i huzur-ı âsafâneleri kılınmıştır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Maliye Nâzırı Vekili

Talat

*

Harbiye Nezâreti
Harbiye Dairesi
Onuncu İmalât-ı Harbiye Şubesi
2873

Mahrem ve müsta'celdir.

Maliye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Ordu-yı Osmanî'nin ba'de'l-harb gerek silahlarının tebdîl ve tecdîdi ve gerek silah ve mühimmât fabrikaları inşası için sarfı muktezî mebâliğin ale't-tahmîn mikdarını gösterir cedveller leffen takdim kılınmıştır. Cedvellerde muharrer esliha ve mühimmâtın cinsi ve mikdarları henüz takarrur etmemiş olup ancak mebâliğ-i lâzımının takrîbi mikdarının zâhire ihracı maksadıyla hâl-i hâzıra göre kabul edilmiştir.

Bu bâbda:

Evvelâ- Madde 1, 2, 3, 5, 6, 7 vechile sipariş olunacak esliha ve mühimmâtın tahminen münâsafa sûretiyle Almanya ve Avusturya'dan tedârik ve celbleri mutasavverdir.

Sâniyyen- Madde 4 vechile fabrikaların inşası hakkında icab eden mebâliğ hangi taraftan daha müsaid şerâitle te'min olunursa o tarafla müzâkerât icrâsı te'emmül edilmektedir.

Şerâit-i mesrûdeye nazaran esliha ve mühimmât siparişi ve fabrikalar inşası için ba'dehû icabı ona göre li-eclî'l-ifâ cihet-i maliyesinin şimdiden Almanya ve Avusturya hükûmetleriyle takrir ve te'min buyurularak neticesinin sür'at-i inbâsı hususuna himem-i aliyye-i nezâret-penâhîlerinin şâyân buyurulması kemâl-i ehemmiyetle arz ve temennî olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 7 Safer [1]335 ve fî 20 Teşrîn-i sâni [1]332

Harbiye Nâzırı

Enver

*

Nezâret-i Umûr-ı Bahriye
Birinci Daire-i Şer'îye
Umumî: 48401
Hususî: 703
Dersaâdet, fî 28 Teşrîn-i sâni
[1]332

Maliye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi'ne

Mahremdir

Devletli efendim hazretleri

27 Teşrîn-i sâni [1]332 tarihinde ictimâ eden Meclis-i Hâss-ı Vükelâ'da bi't-te-zekkür kabul buyurulan on senelik donanma programının esmân-ı bâliğası olan kırk iki milyon liranın Almanya'dan akd edilmekte olan büyük harb istikrâzı miyânına idhâli hususunun Cavid Beyefendi'ye tebliği ile devletin siyasiyât-ı âliyesine mü-te'allik olan bu hususun ehemmiyet-i azîmesiyle mütenâsib bir derecede tesrî'-i îfâsına himem-i devletlerinin masrûf buyurulmasını ve esrar-ı askeriyeden bulunan işbu hususun gayet mahrem tutulmasını istirhâm eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Bahriye Nâzırı
Cemal

HR. SYS, 2097/9_1-3

YARARLIKLARI GÖRÜLEN ŞAHISLARA MADALYA VERİLMESİ

Dördüncü Ordu Kumandanlığı tarafından toplam yüz kırk dokuz kişiye çeşitli sınıf ve türde nişan verilmesi hakkında yapılan müracaat üzerine ilgili irade- nin çıkmasıyla, nişanlar ve bunlara ait beratların ilgililere ulaştırılmak üzere postaya verildiği hakkında Dahiliye Nazırı Talat Paşa'dan Dördüncü Ordu Ko- mutanı Cemal Paşa'ya gönderilen tahrirat

16 ARALIK 1916

Dahiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Tarih-i tebyîz: 3 Kanûn-ı evvel [1]332

Dahiliye Nâzırı Talat Beyefendi tarafından

Dördüncü Ordu Kumandanı Cemal Paşa'ya tahrirât

6 ve 7 Ağustos [1]332 tarihli tahrîrât-ı aliyyeleriyle irsâl buyurulan defterler- de muharrerü'l-esâmî yüz kırk dokuz zâtın muhtelif rütbelerden nişanlarla taltifleri hususuna bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-sudûr buyurulduğu 23 Teşrîn-i evvel [1]332 tarih ve () numaralı tahrîrât-ı âcizî ile tebliğ edilmiş idi. Bun- lardan meşâyihden olmalarına binâen harcdan müstesnâ olan ve isimleri leffen tak- dim kılınan defterde muharrer bulunan doksan sekiz zâta aid on bir aded dördüncü Osmanî ve yedi aded üçüncü ve yirmi aded dördüncü ve altmış aded beşinci Mecidî ki cem'an doksan sekiz aded nişân-ı zî-şân postaya tevdi'an ve berât-ı âlîleri leffen takdim kılınmış ve melfûf diğer defterde muharrerü'l-esâmî elli bir zâta aid berât-ı âlîlerin ısdârı ise harclarının tesviye ve itâsına mütevakkıf bulunduğu Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûn'dan ifade edilmiştir. Ol bâbda.

DH. KMS, 41/46-40

AFGANİSTAN'IN STRATEJİK ÖNEMİ

Altıncı Ordu Komutanı Halil'in; Afgan Emiri'nin özel bir görev ile Prens Serdar Abdülmecid Han'ı Enver Paşa'ya gönderdiğinden bahisle elçinin Afganistan'ın jeopolitik önemine dikkat çekerek, Osmanlı Devlet'inin Afganistan'ın önemini Almanya'ya anlatmasını, Romanya'yı kendi saflarına çekmek için harcanan çabanın kendileri için harcanmış olması durumunda çok daha başarılı sonuçlar alınacağı hususundaki taleplerini bildiren raporu

19 ARALIK 1916

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi

Mahreci: Bağdad

Tarih-i keşîdesi: 6 Kanûn-ı evvel [1]332

Afgan Emiri tarafından memuriyet-i mahsusa ile Prens Serdar Abdülmecid Han hazretlerinin gönderildiğini ve müşârunileyhin Hemedan'a muvâsalat eylediğini evvelce Enver Paşa hazretlerine arz etmişdim. Bilâhere müşârunileyhi Bağdad'a birlikde getirdim. Prens ifadât-ı âtiyede bulunmaktadır. Evvelce Afgan'a gönderilen ve Türk ve Almanlardan mürekkeb olan hey'et-i seferiye zabitanının her şeyi birlikde müzakere edip bütün düvel-i müttefika namına müttehiden emir-i Afgan'a ma'rûzâtında bulunmadıklarından dolayı emir hazretleri Almanların ayrı bir maksadla hareket ettiklerini tahmin etmiş ve nihayet hey'et-i mezkûre ile vukû' bulan resmî ictimâî müteâkiben emir-i Afgan aynen âtîdeki ifade ile bana şu emri vermiştir. Almanları İran'a kadar sâlimen götürdükden ve Türkistan ve Türkmenlerle Afgan Hükûmeti arasındaki işleri tesviye eyledikten sonra Osmanlı ordusunun bulunduğu mahalle veya İstanbul'a kadar git. Sultan Abdülhamid Han zamanında iki sene mihmân-ı Padişahî olarak Dersaâdet'de bulunduğu cihetle Mâbeyn-i Hümâyûnca senin şahsını tanırlar. Düşmanların eline geçer mülâhazasıyla sana musaddak bir vesîka-i resmiye vermeyeceğim. Buraya gelen Almanlar da seni tanıdıklarından kolaylıkla tayin-i hüviyet edebilirsin. Hüsn-i kabul gördüğün hâlde fikrimi ber-vech-i âtî makam-ı Hilâfete arz et. Bu Harb-i Umumî'de Belçika ve Sırbistan gibi küçük hükûmetlerin pek çabuk ortadan kaldırılmış olduğundan ben âlem-i İslâma hüsn-i hizmet etmeden öyle bir felakete uğramak istemem. Seni göndermekden maksadım en mutemed birisi vasıtasıyla Almanların başka şekilde bildirmesine meydan vermeden fikrimi Hilâfet-i İslâmiye'ye arz etmektir. Osmanlıların düşmanı olan İngiliz ve Ruslar bizim de en büyük düşmanlarımızdır. Bu iki devlet şimdiye kadar Afgan'ı muhâsara ederek ilim ve terakki yollarını bize kapatdılar. Eğer Hükûmet-i Osm-

niye İngilizlerle ittifak etse idi Afgan Milleti ilelebed münderis olacaktı. Fakat Afgan Hükûmeti'nin ordusu Düvel-i Muazzama ile harb edecek bir hâlde değildir. İyi top, iyi tüfenk iyi zâbit lâzımdır. Bizim ordumuzun hâl-i hâzırını anladıktan sonra Afganistan bu hâliyle harbe girmesini halife-i muazzam emrederse yine itaat ederim. Afganistan'ın zannolunduğundan fazla ehemmiyeti vardır. Eğer Romanya'yı elde etmek için edilen fedakarlıklar Afgan'a yapılsa idi Romanya'nın dört misli bir kuvvet elegeçerdi. Çünkü Afgan nüfûs yedi milyondur. Belücistan ve Türkistan ile Türkmen beş ve Kafkasya sekiz milyondur. Bundan başka Hindistan şimâlinde Afgan cenûbunda iki milyona karîb cengâver Müslim akvâm-ı saire vardır ki Afgan emiriyle müttefikdirler. El-yevm İngilizler aleyhinde hâl-i isyândadırlar. Türkistan'ın ve Türkmenlerin Afganla münasebet-i kâmileleri vardır. Afgan'ın harbe iştirâkiyle Kafkasya'da da hareket me'mûldür. Hindistan'a gelince şübhesiz böyle bütün Asya Müslümanları umumî bir harekete gelince Hindistan'ın da harekete geleceği ve bu hareketin umumî harbi nihayetine erdireceği umumca ma'lûmdur. Arzu ve ümid ederiz ki Afgan Hilâfet-i muazzama-i İslâmiye'nin Hindistan'a girmek için bir kapısı olsun. Bu hususda Afganların vücudundan büyük istifade olunsun. Afganlılar memleketlerini iki defa istila eden İngilizleri kanlı mücadeleden sonra kapı dışarı etmişler. Bugün Afgan'da İngilizlerin yalnız bir resmî memuru olup başka hiçbir ecnebi yoktur. Afgan milleti Emir'e bilâ-kayd ü şart mutî'dir. Ordu müterakki değilse de intizam ve inzibâta alışıktır. Bu evsâf sahasında [sayesinde] az zamanda iyi bir ordu vücuda gelebilir. Afganlılar mutaassıb ve cengaverlerdir. Emir hâkim-i mutlakdır. Memleketin başdan başa umûr-ı askeriye ve mülkiyesini başdan başa azâ-yı hanedân elindedir. Cahil Afgan bu şekl-i idare ile her işi görür fakat Afgan zabitanı alaylıdır. Bir kaç Osmanlı zabitanından başka ehliyetli zabıt yoktur. Orduda dumanlı barutla endâht edilir. Yüz elli bin kadar tüfenk vardır. Bunun yirmi bini dahil-i memleketde yapılmıştır. Ve bir kısmı Alman ve İngilizlerden mübâyaa olunmuş veya İngilizlerden iğtinâm edilmiştir. Bu tüfenklerin bir kısmının ateşli diğer bir kısmı beş veya on fişenk alır cinsdendir. Haricden alınan tüfenkler için tüfenk başına bin mermi mübâyaa edilmiş idi. Afgan fabrikası mamulatından olan bu tüfenkler dumanlı barutla endâht ediliyor. Bunlar da fil veya esb ile çekilmek veya katırla nakledilmek üzere üç cinsdir. Bu tüfenkler ve toplar ile esliha-i hâzıraya karşı muharebe edilemez. Hükûmet-i Osmaniye Afganistan'a kâfi silah, cephane ve zabıt gönderirse birkaç ay zarfında elinde her emrine mutî üç yüz bin kişilik mutî bir ordu bulunacaktır. Ne vakit muhterem Türk kardeşlerimiz bu üç yüz bin kişilik orduyu teşkil ederlerse Afganistan bu hidemâta mukabil Hilâfet-i muazzamadan bir ahd istiyor. O da Afganistan'ı Belücistan cihetinden denize indirmekdir. Belücistan Afgan cinsidir. Afgan'ın toprağı idi, bugün ilm-i ticaret ve servetin inkişâfı denize muhtacdır. İlim ve serveti olmayan milletler mahva mahkûmdur. Ticaret ve servet için deniz yolu lâzım geldiğinden Belücistan'ı istirdâd etmeliyiz.

2) Prens Abdülmecid'in bizzat Osmanlı-Alman hey'eti hakkında mütâlaası da şudur. Bu hey'etin Afgan'a vürûdunda Almanlar Osmanlı zâbiti Kazım Bey'i ken-

dilerinin mihmandârı olarak takdim etdiler. Fakat Afganlılar mûmâileyhi Almanlar maiyetinde bir adam olarak tanımak istemeyerek onu belli başlı Hükûmet-i Osmaniye memuru sıfatıyla tanıyor ve öyle muâmele ediyorlar. Nieder Maier şahsım için devleti namına büyük mevâ'idde bulundu. Almanlar Afganları azamî bir sûretle elde etmeğe çalışdılar ise de Afgan, İran gibi haricden gelen her kuvvete boyun eğmez. İran'a geldiğim zamanda Almanların İran'ı tahlîs için büyük bir ordu getirmiş olduğu şâyiasını ve Osmanlı ordusunun İran'daki bütün muzafferiyâtının Almanlara nisbet edilmekte olduğunu her taraftan işidiyordum. Gördüm ki Osmanlı kanı ve mesâîsi Almanya propagandasıyla hiçe götürülmek isteniliyor. Ve bundan istidlâl ediyorum ki Almanlar Afganlılara da samîmi olamazlar. Bunu arz etmekden maksadım Hükûmet-i Osmaniye tarafından Afgan'a serian değerli adamlar sevk olunmalıdır. Afgan'daki yirmi kadar Osmanlı memurunun en şâyân-ı hürmetleri Doktor Kazım İzzet Bey'dir. Afganistan'a gönderilecek adamlar Almanların memurları kadar iş bilir ve Asya'yı tanır adamlar olmalıdır.

3) Prens Abdülmecid Han Kirmanşah'da iken Alman Devleti Maslahatgüzârı Mösyö Nadolni de hâzır olduğu hâlde şu beyânâtta bulunmuşdu. İtikâdımca Harb-i Umumî'nin en büyük müsebbibi ve âlem-i İslâm ile Almanya'nın en muzır ve en kavî düşmanı İngiltere henüz diz çökmemiştir. Hatta diyebilirim ki Almanlar şimdiye kadar kazandıkları parlak zaferlere rağmen eğer Hilâfet'in Çanakkale ve Basra mucizeleri olmasa idi İngilizler bu harbde belki de pek şerefli bir mevki'de bulunurdu. İngiliz hâkimiyetini Asya ve Afrika'dan çıkaramayan bir sulh yeni ve daha müdhiş Harb-i Umumî'nin mebd'e'i addolunmalıdır. Gerek temâdî edecek bir harb ve gerek akd olunacak bir sulhda İngilizleri can evinden vuracak Afganistan'a muhtacsınız. Binâenaleyh gerek harb ve gerek sulh için size uzatdığım eli sıkmağa zaruretiniz vardır ve Afganistan'ı aldatmadan takviye etmenizi taleb eder buna ilâveten Prens Afganistan'ın istiklâlini şimdiye kadar muhafaza ettiği ve hiçbir devlete imtiyâz vermemiş olduğunu ileri sürerek sulh masasında Afganistan'ın istiklâlinin tamamıyla te'mini ve eski toprakları olan Belücistan'da kendilerine denizden bir yol açılmasını Halife-i muazzamalarından taleb ettiğini ve harbin devamı halinde İran'daki Osmanlı kuvâsının tezyîd ve takviyesiyle Isfahan ve [Tebr]iz'e doğru emin bir kol beslenmesini ve buna mukabil Afganistanlıların da Kirman'a kadar gelip yarı yoldan Osmanlıları karşılayacağını ve bu takdirde de gönderilecek silah, top ve para ile iki üç ay zarfında üç yüz bin kişilik bir ordu emre hâzır olacağını ifade eyledi.

4) Alman maslahatgüzârı Afganistan için Prens'in müsaadesine ta'lîkan şöyle düşünebiliyor. Afganistan'ın Rus ve İngiltere'ye harb ilân etmesi ve bir Afgan ordusunun İran'daki Osmanlı kuvvetleriyle irtibât eylemek üzere icrâata girmesi Hindistan'da bir liman elde etmek üzere Belücistan'a icrâ-yı te'sîr eylemesi şerâitiyle Osmanlı ve Alman hükûmetlerinin de Afganistan'a memurîn-i mahsusa ve malzeme-i harbiye göndermesi ve imkânı halinde Hindistan'da bir liman te'minidir.

5) Benim fikrim ordunun vaz'iyetine nazaran Afganistanla askerî irtibât te'mini mümkün değildir. Afganistan'a emin bir yol açılmadıkca malzeme-i harbiye ve para gönderilmesi de müsteb'addir. Kaçak sûretiyle idhâl pek az muhtemeldir. Yalnız akli başında memurîn-i siyasiye ve zabitanın tebdil-i kıyafetle gönderilmesini mümkün görüyorum. Bu memurîn orada çalışarak Afgan idaresini ve efkârını tamamıyla hükûmetimizin âmâlî dairesinde ihzâr eyleyebilir. Afganlılardan İngiltere ve Rusya'ya ilân-ı harb etmesi taleb edilmemeli ve Afganistan'a bir liman te'mini için sulh masasında kendilerinin de nazar-ı dikkate alınacağını ve bu hususda gönderdiğimiz memurîn-i mülkiyemizin vesâyâsı dahilinde çalışmaları icab ettiği ve imkân hâlinde kaçak sûretiyle kendilerine esliha, para da sevk edileceği cevaben bildirilmeli ve bu sûretle Hilâfet'e karşı olan irtibât da daima takviye edilmeli ve ittihâd ve ittifak teklifleri hemen red edilmemeli bu hususda hükûmetin ne düşündüğü ve buradaki Prens'e ne sûretle cevap verilmesinin münasib olacağı ve kendisini ne sûretle istihdam eylemek muvafık olduğu hakkında bir talimata muntazırım, efendim.

Fî 3 Kanûn-ı evvel [1]332

Altıncı Ordu Kumandanı

Halil

HR. SYS, 2294/5_1-6

İSPANYA'NIN BARIŞIN HEMEN GELMESİNİ İSTEMEMESİ

Amerika Cumhurbaşkanı Wilson'un barış girişimine İspanya'nın katılmamasını, İtilaf Devletleri'nin İspanya'nın kendilerine meyli olarak değerlendirdikleri, oysa asıl sebebin İngiltere ve Fransa'nın güç kaybetmesini arzu etmesinden kaynaklandığına dair Madrid Sefiri'nin mütalaaları

7 OCAK 1917

[Hulâsa:] Amerika Reisicumhuru Mösyö Wilson'un sulh teşebbüsüne İspanya'nın iştirâk etmemesine dair

Hariciye Nâzırı devletlü Halil Beyefendi hazretlerine

Devletli efendim hazretleri

Şerâit-i sulhiyenin istimzâcına dair düvel-i müttefika-i Amerika Reisicumhuru Wilson tarafından muhâriblere edilen teklif-i muslihâneye bî-taraf devletler-

den İsviçre müsâra‘aten ve İskandinavya hükûmetleri müteâkiben iştirâk etmiş iken İspanya'nın bu iştirâkden istinkâfını hey'et-i mü'telife ricâl ve matbûâtı kendilerine bir meyl ve teveccüh-i tabîî sûretinde tefsir ediyorlar. Müte‘addid ve mümted ecnebi istilasî altında izzet-i nefsi pâ-yi cerîhadâr edilmiş olan İspanya ecnebi sevmez. Ve İngiltere ve bilhassa Fransa'nın rûchân-ı kuvâsını hayat-ı siyasiye ve iktisadiyesi için bir tehdid addeder. Senelerden beri devam eden Fas Meselesi'nde Fransa'nın kuvâ-yı mütefevvikası te'sîrâtını acı derslerle tecrübe etmiş ve nihayet Cebel-i Tarık'ın karşısında Fransa'yı görmek istemeyen İngiltere İspanya'nın Fas'daki mevki'ini mehmâ-emken kurtarmışdı. Bundan ve zaten biraderi Jozef'i İspanya Kralı tayin eden Birinci Napolyon'a karşı istiklâl muharebelerinde İspanya'ya kuvâ-yı askeriye ile muâvenet etmesinden dolayı İngiltere'nin İberic şibh-i cezîresinde kazanılmış bir mevki'-i manevîsi vardı. Fakat İspanya hanedan-ı hükümdârîsiyle erbâb-ı asâleti ve ekseriyeti pek ziyade endişe-nâk eden Portekiz Devlet-i Cumhuriyesiyle İngiltere'nin mu'ahharan ittifakı İspanya'da azîm bir sû-i te'sîr husûle getirdiğinde şübhe olunamaz. Binâenaleyh fikr-i âcizânemce İspanya'nın sulh teşebbüsüne iştirâkden istinkâfı Fransa ve İngiltere'nin yorgun ve za'îf düşmesi arzudur. Zât-ı devletlerinin Berlin'de bulunduğu hengâmda takdim etdiğim bir raporda arz olunduğu gibi her zamanda ve bilhassa her biri bir asır kadar mahmul hâdisât ve vukuat olarak gelen bu günlerde kat'î sûretde bir fikir irâde edilemeyeceği nezd-i âlî-i nezâret-penâhîlerine müstağnî-i arz ve beyân olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 7 Kanûn-ı sâni 1917

Madrid Sefiri

[imza]

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
39

Viyana sefâret-i seniyyesi'nden fî 7 Kanûn-ı sâni [1]917 tarihiyle takdim olunan 10 numaralı telgrafnâme hallidir

Mahremdir

İspanya'nın diğer bî- taraf hükûmetlere imtisâlen Amerika'nın sulh teklifini ne için te'yid etmediğini İspanya sefirinden sual etdim. Dostâne ve mahremâne olarak âtîdeki ma'lûmâtı vermişdir. Evvelâ körükörüne Amerika'nın arkasından yürümek arzusunda değiliz. Sâniyyen Amerika'dan gelen her teklife İngiltere'nin lehine te-

lakki olunmak icab eder. Amerika bu cihan harbinde sulha müdahale için fırsat bulursa bundan böyle Avrupa işlerine daima müdahale edecektir. Sâlisen İngiltere Amerika'yı musâlaha için arzusuna göre çalışdırmağa muvaffak olur ise muharebeden sonra Amerika ile bi'l-ittifak Avrupa işlerinde daha müessir bir nüfûz ve tahakküm göstermeğe muktedir olacaktır. Hakikat bundan ibaretdir. Tavassutdan ictinâbımız düşmanlarınızın lehine ve sizin aleyhinizde bir hareket gibi zinhar tefsir edilmemelidir. Bu hakikatleri Avusturya-Macaristan Hariciye nâzırına mahremâne tebliğ eyledim. Berlin'de de aynı tebligâtı îfâ ediyoruz.

HR. SYS, 2293/6_1-2

CEPHELERE DAĞILAN OSMANLI BİRLİKLERİ

Osmanlı kuvvetlerinin tüm cephelere taksim edilmesinin İngiliz ve Rus birliklerini buralarda meşgul etmek suretiyle merkezi ittifak kuvvetlerinin işine yaradığına dair La France gazetesinde çıkan Miralay Verdo'nun hazırladığı askeri rapor

20 OCAK 1917

Bordo'da münteşir (Lâ France) gazetesinin 20 Kanûn-ı sâni [1]917 tarihli nüshasından:

Türkiye kuvve-i askeriyesinin sûret-i taksimi

Paris, 19 Kanûn-ı sâni – Geçen Kanûn-ı evvel'in yirmi birinde Mısır'daki İngiliz ordusunun Süveyş Kanalı'nın müdâfaasını şarka doğru tevsî' etmekle Suriye hududundan birkaç kilometre bu'd mesafede bulunan El-Ariş mevkiine vasil olduğu cümlelerin ma'lûmudur. Mâh-ı hâlin yirmi üçünde mezkûr kuvve-i askeriyye Kaletü'n-Nahl'den Rîfâ'ya giden yolun 32 kilometre şarkında bulunan Bi'ru'l-Megâfiyâh'ı zabt ve işgal eyledi.

5 Kanûn-ı sâni'de ileri hareketinde devam eden İngiliz kuvvetleri Suriye hududunu geçerek Rîfâ mevkiini zabt eylediler. Şarkdan gelen bir Türk mukabil taarruzu mevki'-i mezkûrun istirdâdına muvaffak olamadı.

Bu sûretle Türkler (Sina) şibh-i cezâiresinden kâmilten tard edilmiş ve ziyadesiyle dûçâr-ı za'af olan Cemal Paşa ordusu Süveyş Kanalı'na karşı beslediği emel ve ümid-i istila-cûyânesini terk etmiş gibi görülmektedir.

Şimdilik mezkûr ordu Akabe-Gazze cebhesini ve Filistin'i muhafazaya gayret etmektedir. Havalı-i mezkûrede İngiliz Cenerali Sir Archibald Murray'in ileri hareketi ve Dicle tarafındaki İngiliz ordusunun faaliyete geçmesi arasında münasebet bulunduğu şübhesizdir.

Diğer cihetden Hicaz hükümdar-ı cedîdi Arabistan'da teşebbüsât-ı şedîdede bulunmaktadır. Müşârunileyh Medine şehrini muhasara eden asâkirini takviye etmiştir.

Hiç şübhesiz Arabistan, Cezîretü'l-Arab, Sina cebhe-i harbleri yek-diğeriyle müşterek bulunmaktadır.

Yek-diğlerinden bu derece uzak ve vâsi' sahne-i harblerde Türklerin ibrâz-ı faaliyet edebilmeleri ise hakikaten nazar-ı hayretle görülmeğe şâyândır. Hiç şübhe yok ki Türkiye buna muvaffak olmak için ordu-yı muazzaması miyânına ve Almanya'nın göndermiş olduğu askerî kadroya asâkir-i gayr-ı muntazama idhal eylemiştir.

İşte bu sûretle Kafkas ordusu Van havâlisinden toplatdırılan Kürd aşâyiriyle takviye olunmuş ve İran kuvve-i askeriyesi ise Azerbaycan taraflarındaki usâtın iltihâkıyla vücud bulmuştur. Filistin ve Cezîretü'l-Arab'daki kıta'ât ise hayme-nişîn aşâirin iştirâkiyle hâsıl olmuştur. Mezkûr aşâirin Türklere muâvenetlerine sebep ise Ermenilere karşı besledikleri buğz ve adâvet ve nâil-i ganimet olmakdan başka bir şey değildir. İşte bu teşkilât şarkdaki meydan-ı harbin her bir tarafında, Makedonya, Galiçya ve Romanya'da bile Türk askerinin mevcut bulunmasına yardım eylemiştir. Rifa önlerinde bile Türk askerinin görüldüğü rivayet olunmaktadır.

Feld Mareşal Von Makenzen'in Enver Paşa'dan yeniden asâkir-i muâvene istemiş olduğu söylenmektedir. Fakat müşârunileyh bu kuvvetleri nereden bulabilecektir.

Bâlâda beyân ettiğimiz vechile Cemal Paşa ordusundan bir kısmının diğer cebhelere i'zâmı sûretiyle husûle gelen netice-i vahîme şâyân-ı kayd ve tezkârdır.

Osmanlı başkumandanı Cezîretü'l-Arab'daki kuvvetlerini geri çektiği takdirde İngilizlere Bağdad yolunu açacaktır. Bugünlerde İngilizler Kutulamâre'yi şiddetli bir muhasara altına almışlardır. Geçen yaz şehir-i mezkûr dahilinde muhasarada kalan Ceneral Townshend diğer bir İngiliz ordusu tarafından düşmanın muhasarasını yarmak teşebbüsünde bulunmasına rağmen silah etmeğe mecbur olduktan sonra ordusu dahi havali-i mezkûrede kalmış idi. Türkler ise kuvve-i mezkûreyi tard etmek teşebbüsünde bulunmadılar. Takviye ve tanzim olunan sâlifü'z-zikr kıta'ât-ı askeriyeye ise bu kere taarruza başlamıştır. Bağdad-Basra hatt-ı kebirinin evvelce tersîm edilmiş olan güzergâhdan geçen demiryolu bu kere İngilizler tarafından inşası ikmâl edilmiş veyahud edilmek üzere bulunmuştur.

Hatt-ı mezkûr İngiliz ordusunun üssü'l-harekâtı olan Basra şehriyle sâlifü'z-zikr orduyu Dicle nehrinden daha serî' ve muntazam sûretde rabt edecektir.

Türkler Kutulamâre'yi zapt etdikden sonra Almanların teşvikiyle İran'a doğru tebdil-i hareket eylemişlerdi. Zirâ Kayser'in âmâl ve makâsıdı Afganistan tarîkiyle Hindistan'a doğru yürümek ve bu sûretle () mezkûredeki ahâliyi isyâna sevk ve teşvik eylemekdi.

Kirmanşah ve Hemedan'ı zapt etdikleri hâlde Türkler Isfahan'dan Van Gölü'ne kadar Rusların teşkil etdikleri bir hatt-ı kâmil önünde tevakkuf etmek mecburiyetinde kalmışlardır.

Şimâlî İran'da Azerbaycan havalisinde Türk ve Kürd kıta'âtı Van Gölü'nün ve Revandiz'in öbür tarafına tard edildikden sonra yeniden taarruza geçmiş idiler. Şimdi ise muhâsımın kuvvetleri Urmiye ve Van gölleri cenûbunda harb etmektedirler.

Geçen Kanûn-ı sâni'nin dördünde Sakız'ı ve altısında Bicar'ı zapt etdikden sonra Ruslar Urmiye ve Hemedan kısm-ı mühimmini zapt etmiş ve bu sûretle Kayser'in Hindistan'a karşı beslediği ümid ve hayaller büsbütün zâil olmuştur.

Ermenistan'da ise Erzincan ve Trabzon'un Ruslar tarafından zabtından sonra Türkler Gelibolu'dan çekilen kıta'ât ile takviye edilmiş ve bundan nâşî Ruslar Anadolu'da tevakkuf etmişlerdir.

Romanya havalisindeki meşguliyetlerinden nâşî Ruslar havali-i mezkûrede ilerlemek için lâzım gelen kuvvetlerin ihzârına muvaffak olamamaktadırlar. Maamâfih Ruslar zapt etmiş oldukları araziye muhafaza etmekde ve Çoruh vadisini takib ederek Trabzon'u istirdâd etmek isteyen düşmanın cehd ve gayreti semeresiz kalmıştır. En-nihâye Arablar dahi Mısır'ın hudud-ı garbiyyesine karşı icrâ etmekde oldukları taarruzâta hâtime çekmişlerdir.

Demek oluyor ki Osmanlı orduları hiçbir tarafda muvaffak olamadıkları hâlde düvel-i merkeziyeye gayet kıymetdâr hidemâtda bulunmuşlardır. Bu sûretle Osmanlı orduları düvel-i merkeziyenin Romanya'ya karşı icrâ edecekleri harekât için tahşîdâtta bulunmalarına büyük yardım eylemişlerdir. Sâlifü'z-zikr Osmanlı orduları sair cebhelerde pek nâfi sûretde isti'mâl edilmeleri kâbil olan İngiliz ve Rus kuvve-i askeriyelerini Asya'daki cebhe-i harblerde işgal eylemeğe muktedir olmuşlardır.

Miralay Verdo

HR. MA, 1189/59_9-14

Eriha'daki ordu karargahında Cemal Paşa, İstanbul'dan ziyarete gelen mebuslarla birlikte

MERKEZİ DEVLETLERİN DENİZALTI ABLUKASININ PROTESTO EDİLMESİ

Almanya ve Avusturya tarafından denizaltılar vasıtasıyla abluka ilanını İskandinavya Hükümeti'nin protesto ettiği, İsveç'in ise merkezi hükümetler tarafına meyli sebebi ile denizaltılar savaşına karşı yaptırım uygulanmasını geciktirdiğine dair Stockholm Sefiri Cevat Bey'in raporu

14 ŞUBAT 1917

Stockholm Sefâret-i Seniyyesi
Aded 4615/93

Hariciye Nâzırı Devletli Ahmed Nesîmî Bey Hazretleri'ne

İsveç protestosu- Efkâr-ı Umumiye ve matbûât

Melfûf 3

Devletlü efendim hazretleri

Almanya ve Avusturya tarafından tahtelbahirler vasıtasıyla abluka ilânı dolayısıyla İskandinavya Hükümeti dün devlet-i müşârun-ileyhimâyâ müttehidü'l-metin bir nota vererek tedbir-i mezkûru protestoda bulunmuşlardır. Bu bâbda bu sabah İsveç Hükümeti tarafından neşr etdirilen tebliğ-i resmî tercümesini leffen takdim ediyorum. 6 ve 7 Şubat [1]917 tarihli ve 19 ve 81 numaralı telgraflarımla kral hazretleri ve Mösyö Vallenberg'in ifadâtına atfen arz eylemiş olduğum vechle işbu protesto ancak zahiri muhafaza maksadıyla yapılmıştır. O kadar ki nota buradaki Almanya ve Avusturya sefirlerine İsveç Hariciye nâzırı tarafından bizzat tevdi edilmeyip muharrerât-ı adiye gibi doğruca sefâretlerine gönderilmiştir. Yine sâlifü'l-arz telgraflarımda bildirmiş olduğum vechle İsveç'te ekseriyet hükûmât-ı merkeziye tarafdarı ve Almanlara mütemâyildir. Tahtelbahir muharebesine karşı müştereken tedâbîr ittihâzı zımnında Amerika Reisicumhuru Mister Wilson tarafından bî-taraf hükûmâta vuku bulan teklifi İsveç'in vermiş olduğu cevab-ı red bütün İsveçlilerin tamamıyla tasvîbine mukterindir. İtilâf tarafdarı olan liberal ve sosyalistler bile hükûmetin bu bâbdaki nokta-i nazarına esas itibarıyla tamamen müşterektirler. Yalnız bunlar gazetelerinde İsveç'in cevabî notasının tarz-ı tahrîrine ve pek şiddetli ve muallimâne yazılmış olmasına mu'teriz görünüyorlar. Ve diğer cihetden ablukadan dolayı Almanya ve Avusturya nezdinde yapılması lâzım gelen protesto- nun pek geciktirilmiş olduğunu ileri sürüp bu vechle İsveç Hükümeti'ni mevzû'-ı

bahis iki muharib devlete karşı cemîlekârâne davranmış yani hakiki bî-taraflığa mu-
gayir hareketde bulunmuş olmakla itham ediyorlar. Ancak işbu itirazlar mahdûd
ve tamamıyla ehemmiyetden ârî olup harici politikadan ziyade siyaset-i dahiliye
endişesiyle dermiyân olunmuşdur. Fi'l-hakika bilhassa sosyalistler öteden beri Baş-
vekil Mösyö "Hammarskjöld"e muarız bulunuyorlar. Ve müşârun-ileyhi ıskat için
her fırsattan istifade etmeğe çalışıyorlar. Bu seferki itirazları da hep bu maksadla
vuku buldu. Ancak gürültülerinin hiçbir tesîri olmadı. Hükûmetin mevkii eskisi gibi
sağlamdır. Ol bâbda emr u fermân hazreti men lehü'l- emrindir.

Fî 14 Şubat [1]917

Cevad

HR. SYS, 2102/5-10

ASKER KAÇAKLARI İÇİN ÇIKARILAN İDAM CEZASI

Askeri Ceza Kanunu'na, asker kaçakları ile askerlik görevine hiç gitmeyenler
hakkında verilen idam hükümlerinin kasaba ve köylerinde uygulanması, uygu-
lamayı gerçekleştirecek askeri birlik olmayan yerlerde ise mahkeme hüküm-
leri okunarak idamın geciktirilmeden gerçekleştirilmesi hakkında yapılan ek

21 ŞUBAT 1917

Şûrâ-yı Devlet
Tanzimat Dairesi

Askerî Cezâ Kanunu'nun on altıncı maddesine müzeyyel fıkra
hakkında kanun "lâyiha"

Birinci madde- Askerî Ceza Kanunu'nun on altıncı maddesine fıkra-i âtiye
tezyil edilmiştir:

24 Temmuz [1]330 ve 20 Haziran [1]332 tarihli muvakkat kanunlar muceb-
ince davete icabet etmeyenlerle firarîler hakkında Divan-ı Harb-i Mahsuslardan sâdır
olan idam hükümleri ya mahall-i itâ-yı hükümde veya mahkûmun-aleyhin karye
veya kasabasında infâz olunur. Ancak bâlâda beyân olunan merâsim-i askeriyeyi
îfâya kâfi kıtaât-ı askeriye mahall-i infâzda mevcut olmadığı takdirde hüküm maz-
batası ile bunu musaddak emir alenen meydân-ı siyasetde kırâet edildikten sonra
salben idam dahi caizdir.

İkinci madde- Bu kanun tarih-i neşrinden itibaren mer'ıyyü'l-icrâdır

Üçüncü madde- Bu kanunun icrâsına Harbiye ve Bahriye nazırları memurdur.

654 numaralı ve 8 Şubat 1332 tarihli zabıtnâmenin merbûttudur.

[mühür]

*

Meclis-i Vükelâ
Müzakerâtına Mahsus
Zabıtnâme
Tarihi: 28 Rebiülâhir [1]335 -
8 Şubat [1]332

Hulâsa-i Meâli

Firar ve davete adem-i icabetde bulunanlar hakkında Divân-ı Harblerden sâdır olan idam hükümlerinin salben tenfizinin cevâzına dair Askerî Cezâ Kanunu'nun on altıncı maddesine zeylen tanzim edilen fıkra-i kanuniye ve esbâb-ı mûcibe lâ-yihaları hakkında Harbiye Nezâreti'nin Şûrâ-yı Devlet'e muhavvel tezkiresi üzerine Tanzimat Dairesi'nden kaleme alınıp Hey'et-i Umumiye'den tezyîl edilen 27 Kanûn-ı evvel [1]332 tarihli ve 626 numaralı mazbata melfûflarıyla mütâlâa kılındı.

Kararı

Meclis-i Umumîce tedkik ve müzâkere edilmek üzere ânifü'l-beyân lâ-yihalar-la mazbatanın Meclis-i Mebusan Riyaseti'ne irsâli tensib edildi.

[Meclis-i Vükelâ azâlarının imzaları]

MV, 206/31

RUS ASKERLERLERİNİN CEPHEDEN FİRARI

Rus Kafkas Ordusu askerlerinin firar etmekte olduklarına dair resmî tebliğ

1 MART 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 37162

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Ber-vech-i âtî havâdisin yarınki gazetelerle neşrini rica ederim:

Harb Matbûât Karargâhı'ndan:

Rus Kafkas Ordusu'ndan efrâd geriye firar etmekde ve bu firar her gün artmaktadır. Yalnız bir günde bir bölükden altmış nefer firar etmiştir. Firarı men' zımında verilip ahîren elde edilen bir alay emri bu hususu te'yid etmektedir.

Fî 7 Cemâziyelevvel [1]335 – Fî 1 Mart [1]333.

Karargâh-ı Umumî İstihbârât Şubesi

Müdürü nâmına

Edib

HR. MA, 1190/52

İTTİFAK DEVLETLERİ ARASINDAKİ SORUNLARIN İFŞA EDİLMEMESİ

Avusturya-Macaristan hükümetleri arasında meydana gelen antlaşmalarda problemlili konuların gizli tutularak ertelenmesine ve savaş masraflarının paylaşımı hususunda yapılan görüşmelerle Almanya ile yapılacak ittifak anlaşmasında söz konusu edilecek maddelerin ileride Osmanlı Devleti ile Bulgaristan haklarında da uygulanması düşünülen hususlar olduğundan gizliliğin önemli olduğu hakkında

8 MART 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye
Müdüriyet-i Umumiyesi
Mühimme Kalemî

Avusturya ve Macaristan İtilâfı

Avusturya ve Macaristan hükümetlerinin münasebât-ı siyasiye ve iktisâdiyesine dair müteveffâ Kont Stürgkh ile Kont Tisza taraflarından kararlaştırılan sûret-i tesviye (compromis) nin müzâkeresi sırasında 1867 ve 1898 senelerinde tanzim edilen kavânînin 12 ve 30'ncu maddeleri mücebinde halli matlûb olan mesâil-i esasiyeden ziyade ikinci derece mesâilin bir çok mübâhasâtı bâdî olduğu ve bunlardan masârif-ı müşterekeden hükümetlerden her birine düşen hissenin tayini, müşterek banka, bi'l-vasıta cibâyet olunacak bazı rûsûm ihdâsı gibi mesâil ile kömür, bira, petrol, şeker gibi mevâdd-ı mühimme hakkında malî usule dair itilâf hâsıl olup Bosna meselesi ve şimendöferlerin iltisâkı (mesela Anaburg'da olduğu gibi) işlerinin hararetili müzâkerâtı mücib olduğu ve masârif-ı umumiyeden hisse-i iştirâkin tayini meselesi de dahil edildiği hâlde bi'l-cümle mesâilin kat'î sûretde hallini hâvî ve yirmi sene müddetle akdedilecek olan mezkûr Stürgkh ve Tisza İtilâfı Lâyihası'nın Stürgkh 'ın vefatıyla halefi (Koerber) tarafından kabul edilmeyip reddedildiği fakat Almanya ile yirmi sene müddetle akdi mukarrer olan ticaret muâhedesinin müzâkerâtına başlanması için Almanya İmparatoru'nun vâki' olan teşebbüsât-ı muşırrası üzerine iktisadî mesâilin evvel be-evvel halli re'yinde bulunan Koerber'in nokta-i nazarını halefi Klam Martinic de kabul ile Macaristan Hükûmeti ile Avusturya arasında sûret-i tesviye akdedildiği Kont Tisza selefleri (Koşot) ve (De Karla) tarafından yapılan hatî'âtı bu sırada tamire ve Macaristan'ın masârif-i

iştirâkini tenzîle çalışmış ise de muvaffak olamadığı ve bizim için son derece haiz-i ehemmiyet olan bu muâhedenin istikbâlde Almanya ve Avusturya ve Macaristan tarafından Hükûmet-i Seniyye ile Bulgaristan haklarında takibi mutasavver olan müşterek siyaset-i iktisadiyeye dair hafî bir itilâfî ihtivâ etmesinden dolayı metninin asla neşredilmeyeceği ve diğer taraftan Bosna ve Lehistan kıt'alarıyla müştereken halli istikbâle ta'lik edilen ve mahiyet-i iktisadiyeyi haiz olan bi'l-cümle mesâile dair Avusturya ve Macaristan arasında ayrıca bir itilâf-ı hafî de mevcut idüğü ve masârif-ı müşterekenin âtiyyen taksimi, muharebenin netâyicine ve işbu netâyicin Avusturya ve Macaristan'dan her birinin menâfi'ine sûret-i ta'allukuna tâbi' olacağı ve Lehistan'dan bir kısmının Avusturya'ya, Bosna'nın Macaristan'a, yahud Romanya ve Sırbistan'ın bir kısmının Macaristan'a ilhâk gibi hükûmeteyn-i mezkûreteynin derpîş etmesi lâzım gelen bir çok ihtimalâtın dahi vâridât ve masârifin sûret-i taksimine te'siri bulunacağı tabii idüğü Viyana Sefiri Hüseyin Hilmi Paşa hazretlerinden alınan 28 Şubat [1]917 tarihli tahrîrât melfûfunda beyân edilmiştir.

Sefâret-i müşârunileyhâdan vârid olan 8 Mart [1]917 tarihli şifre telgrafnâme-de Avusturya ile Macaristan hükûmetleri arasında vücuda gelen suver-i itilâfiyenin pek ziyade mektûm tutulduğu ve hatta Macaristan Meclis-i Mebûsânı'nda muhâlif fırkaların bu bâbdaki musırrâne istîzâhlarına rağmen Kont Tisa'nın izahât itâsından ictinâb ettiği ve bu bahse "mezkûr mukâvelenin metni hakkında hiçbir ma'lûmât veremem. Menâfi'-i memlekete aidiyeti cihetiyle iki hükûmetden hiç biri bu bâbda ma'lûmât veremez. Zirâ bu yolda verilecek ma'lûmât ecânibi teferru'âta vâkıf kılacığından bu sûret-i hareketle elimizdeki koz kağıdımızı onlara göstermiş oluruz. Biz bu sûret-i itilâfiyenin şerâitini pek hafî olarak tezekkür etmeliyiz. Zirâ şerâit-i mezkûre ecânibden istihsâl olunabilecek imtiyazât veya mütekâbil imtiyazât nokta-i nazarından mühimdir" diyerek hitâm verdiği iş'âr edilmiştir.

HR. SYS, 2316/13-56

“GENÇ TÜRK” LİDERLERİNİN SERVET BİRİKTİRDİKLERİ İDDİASI

Osmanlı ülkesinin her an iflasa sürüklendiği, halkın sefalet içerisinde bulunduğu bir sırada Genç Türk reislerinin servet biriktirme ve sefahat peşinde oldukları hakkında Cenevre'de çıkan "La Tribune de Ceneve" ile Mekke'de yayınlanan "El-Kıble" gazetelerinin haberlerine dair

10 MART 1917

Bâb-ı Âli
Matbûât-ı Umumiye
Müdüriyeti

Cenevre'de çıkan "La Tribune de Ceneve" gazetesinin 10 Mart [1]917 tarihli nüshasından:

Memâlik-i Osmaniye iflasa doğru serî' adımlarla sürüklenmekde, ahâlî-i memleket açlık ve sefaletten ölüm derecesinde bulunmakda, parasızlık bütün manasıyla hüküm-fermâ olmakda, şu sırada bile Genç Türk rüesâsı dikkatlerini yeşil masa etrafında geçirmekde ve avuşlarla altınları sarf ve istihlâk eylemekdedirler.

Mekke'de münteşir Hükûmet-i Arabiyye'nin cerîde-i resmiyyesi olan "El-Kıble" gazetesi ahvâl-i mesrûdeye dair bir zatın re'yü'l-ayn şahidi bulunduğu bazı vekâyî' hakkında ber-vech-i âtî ma'lûmât itâ eylemekdedir:

Cemal Paşa kıymetdâr zamanlarını kağıdları karışdırmakla imrâr etmektedir. Mez-kûr kağıdlar zannedileceği vechile erkân-ı harbiyye haritaları olmayıp "poker" kağıdlarıdır. Miralay Hakkı Bey isminde birisinin "poker" oyununda fevkalâde mahareti olduğunu haber alan Suriye Ordusu kumandanı mûmâileyhe bir telgraf keşîde ederek "tren-i mahsus" ile "Islahiye"den bî-çare ve bî-günahlarla habshaneleri memlû bulunan "Âliye" şehrine gelmesini emreylemiştir. Cemal Paşa miralay ile oynadığı bir "poker" partisinde mâ-dûnunun cidden pek mahir ve kendisine fâik bir oyuncu olduğunu anlamış ve bu hususda ma'lûmâtını tevsî' eylemek üzere mûmâileyhin bir ay kadar nezdinde bulunmasını rica etmiştir.

Cemal Paşa nankör bir insan olmadığından mesâî ve himmetinden dolayı Hakkı Bey'i "Konya" şehrinde te'sis edilen Üserâ Karargâh Kumandanlığı'na tayin eylemiştir.

"Poker" oyununda kâğıd para tedâvül etmediğinden oyuncular beyninde altın akçe isti'mâli bir âdet hükmünü almıştır. Bundan dolayı Suriye havalisinde bulunan bütün jandarmalar, Emniyet-i Umumiye memurları ve askerler efendilerinin

emriyle bütün dükkân ve yazıhanelerden memleket ve milletin menfaat ve selameti nâmına kâğıd paraları mukabilinde altınları toplamak üzere bütün gün dolaşmakdadırlar.

Cemal Paşa pek ziyade ihtiyatkâr bir adamdır. Haremi vasıtasıyla İstanbul'a güya pek büyük ehemmiyeti haiz eşya ile memlû cesîm bir sandık göndermiştir. Bütün demiryol memurları, askerî mevkif kumandanları maiyetinde bir bölük muhafız asker bulunan "Madam Cemal Paşa"nın emrine tâbi olmaları için talimât almışlardı.

Hakikatde ise sandığın dahilinde Suriye kumandanının kazanmış olduğu altınlar bulunmakda idi. Bütün seyahati güzergâhında son moda tuvaletler içinde ve Avrupalı bir kadın gibi gayr-ı mestûre olduğu hâlde Cemal Paşa'nın haremi resmî ziyafetlerde ve ahâlinin nazar-ı taaccübü altında isbat-ı vücud etmekde idi. Suriye'deki bütün Jön Türk hanımları başkumandanın verdiği oyun ve müsâmerelerde bulunmağı âdet edinmişlerdir.

İstanbul'dan bu taraflara gelen zevâtın: "İttihad ve Terakkî" Komitesi'ne mensub hanımların büsbütün serbest olduklarını ve cemiyetlere erkeklerle beraber örtüsüz olarak geldiklerini ve mezkûr Jön Türk cemiyetleri erkek ve kadınıyla dolu bulunduğunu ve bittab' "poker" in de oynanmakda olduğunu söylemekdedirler.

Beyrut Polis Müdürü Cemal Bey nâmında biri "kumar"a pek ziyade mübtelâ idi. Bu müdhîş ibtilâyı tatmin için ahâlinin iâşesine hasr edilmiş paraları, zabt ve müsâdere edilen emvâlin fûrûhtundan hâsıl olan mebâliğ-i azîmeyi ve vali nâmına ahâliden topladığı îâneleri yed-i zabtına geçirmiştir. Bundan mâadâ hicret eden Fransız ve İngilizlerin hânelerinde gasb ettiği kıymetdâr eşya ile kendi evini tanzim eylemişti.

Bu sû-i hâl ve harekâtı nihayet mertebe-i sübûta vasıl olduğundan mûmâileyh intihâr etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu mukadderâtıyla uğraşdığı böyle bir zamanda imparatorluğun muhafızları servet-i milliye'nin son kalan döküntülerini de bu sûretle itlâf ve ifnâ etmekdedirler.

HR. MA, 1190/82

OSMANLI ORDUSU LEHİNDE YAYINLANAN BİR MAKALENİN YENİDEN NEŞREDİLMESİ

Türk ordusunun uzun yıllardır verilen varlık mücadelesinde bitkin olmasına rağmen Çanakkale ve Kutülamârede gösterdiği başarının İtilaf cephesinde şaşkınlık yarattığına dair yazılmış olan bir makalenin gazetelerde özellikle yabancı basında yeniden yayınlanmasının temin edilmesinin Başkumandanlık tarafından talep edildiği

25 MART 1917

İsveç cerâid-i yevmiyesinden *Aftonblatt*'dan:

Harb-i Hâzırda Türkler

Harb-i hâzırın arz eylemiş olduğu en câlib-i dikkat hakâyıktan biri de Türkiye'nin göstermiş olduğu kudret-i askeriyedir. Bu kudret bilhassa Türkiye'nin böyle fevkalâde kuvvet sarfına hâzır olanlarla, daha doğrusu kuvve-i iktisadiyeye mâlik ve iyi istirahat etmiş bir bünye-i hükûmetin mükemmel techiz olunmuş ordusuyla muharebeye atılmasına kıyas edilmeyerek bilakis senelerce devam eden bir mevcudiyet mücadelesinde henüz tahlîs-i nefis ile devre-i nekâhete girmiş bulunduğu teemmül olunursa işte o zaman lâıyk olduğu vechle takdir edilmiş olabilir.

Öteden beri ma'rûf bulunan "hasta adam" kimsenin hatırına bile getirmediği kuvvet ve hayat-ı zindegîsini göstererek âlemin hayretini celb etmiştir. Türkiye'nin sırf kendi nefisine münhasır olarak İtilâfların Çanakkale'deki akurâne hücumlarına kemâl-i muzafferiyetle sebat edeceğine kim ihtimal verir idi? Filhakika bir Türk ordusu hemen hiç mesabesinde cüz'î ağır topçu ve o kadar az bir mühimmâtla burada aylarca kendini müdâfaaya muvaffak olmuştur. Bir gün gelib de Çanakkale muharebâtı hakkındaki bütün vekâyî' tarihi yazılacak olursa, o vakit İngilizlerle Fransızlar kemâl-i hayretle birbirinin yüzüne bakarak nasıl olup da bu cehennem-âsâ muharebâtda bir muvaffakiyet te'min edilemeyerek tekmîl ricâl-i hükûmet ve ordu kumandanlarının akvâl-i mağrurânelerinin ceza-yı düruğuna dûçâr olduklarını soracaklardır. Çanakkale muharebât-ı neticesinin bir misali de bütün manasıyla Dicle üzerindeki Kutülamâre mevki'inde tezâhür etmiştir. Gerek orada ve gerekse burada Osmanlı ordusu tefevvük-i adedîsinin hasmın silah ve mühimmât cihetiyle bulunan mükemmeliyetine tekâbül etmesinden bahs olunamaz. İngilizleri Kût'de muhasara ederek ref'-i muhasaraya gelen bi'l-cümle kıta'âtı mağlub etmişlerdir. Buna zamîmeten aynı zamanda Acemistan'da Osmanlı Dicle ordusunun gerisini tehdid eden külliyetli Rus kıta'âtı da vâsıl olmuşsa da bu vaziyetin müsaade-i fevkalâdesinden bir istifade-i zafer istihsâl edememişlerdir. Türkler'in Asya harb sahalarında fevkalâde câlib-i nazar-ı dikkat olan faaliyet-i askeriyeleri Avrupa muharebât-ı azi-

melerinde de rû-nümûn olmakdadır. Galiçya, Dobruca, İvlahiye'de Türk kıtaâtının müttetikleri bulunan Alman, Avusturya ve Bulgarlarla omuz omuza harb etdiklerini görüyoruz. İşbu vesile dört ordunun faaliyet-i askeriyesinin aynı şerâit-i muharebe dahilinde birbiriyle mukayesesini bahş eylemiş olmakla, Türk kıtaâtı da bu mukayeseden ihtirâz etmeyeceklerdir.

Galiçya'da Osmanlılar hücum eden Ruslara karşı bi'l-mukabele birçok kereler kendilerini avcı hendeklerinden harice atmışlardır.

Hücumda Osmanlıların parlak kahramanlıkları zamanlarını der-hâtır etdiren harekât-ı ceng-cuyâneleri firar eden Rusların arkasından daha kilometrelerce mesafe koşduruyor. Türkler Dobruca ile İvlahiye'de taarruz muharebelerine girerek bütün ef'âlleriyle dost ve düşmanlarını hayretde bırakmışlardır.

Türk sevk ve idaresiyle kıtaâtı yalnız mukâvemet-i anûdânede değil taarruzda da şöhret-i merdanegîsini ibrâz eylemişlerdir. Şarkın sakinliği Müslümanların yalnız mukadderâta tâbi olarak ona kemâl-i sabır ile intizâr etmeleri itiyadının bu meselenin yegâne medâr-ı halli olduğuna hükmedilmesi kat'iyen caiz olamaz.

Bu muvaffakiyât-ı harbiyeler nereden tevellüd ediyor? Binâenaleyh Türk ordusunda maksada vusûl uğurunda cehd ve ikdâm ve ef'âl-i azimkârane her hâlde mevcut bulunmaktadır. İhtimal ki bu tezâhürâtı Türkiye'nin müstakildeki hayat-ı iktisadiyesine de bir fâl-i hayr olarak telakki edebiliriz.

Türk ordusunun sevk ve idaresindeki kudret her nevi takviyelerin irsâlinde lâ-yuhsâ müşkilâtı iktihâm etmekde ayân olmakdadır. Buından birkaç sene evvel kim Türk ordusunun Irak, Kafkasya ve Sina'da idare ve iâşe olunabileceğinin imkân dahilinde olduğu hâtıra getirebilirdi. Şimdi oradaki ordulara tarz-ı cedîdde bir orduya lâzım gelen bütün havâyic sevk olunmaktadır. İsterse bu hususda müşkilât-ı azîme bulunsun fakat cümlesi iktihâm edilmekdedir. İşbu kıtaâtın idare ve iâşesi vazifesine, şimendüferler, otomobiller, bargir kolları, esterler ilh. çalışarak cümlesi zahiren mümkün görülemeyen şeyleri imkân dahiline sokmaktadırlar. Gayr-ı meskûn Kafkasya Asya-yı suğrasında gerçi dondurucu kar fırtınaları mikdarı mahdûd bulunan patikaları sed ile vakit be vakit zarureti mûcib olarak bu yalçın dağlarda geçirilen meşâkk-ı hayatı bir kat daha girân kılıyor idiyse de fakat kıta'ât bu acı tecrübeyi de geçirmiş ve geçirmekde bulunmaktadır. Metin Anadolu yavrusu kemâl-i sabır ile gelecek bolluk günlerine muntazır olduğu hâlde yarı aç soğukdan titreyerek kendi taraflarına geçen ve mukabil cihetdeki ihtiyaç ve sefaletten bahseden Rus'un hikayesini kemâl-i şevk ile dinlemekden geri kalmamaktadır.

İhtiyaçtan vâreste, harika-nümâ bir insan olan halûk, Anadolu askeri! basit ve ta'b-âver bir hayata sabâvetinden beri alışkın bulunmakla beraber bu hâliyle nezdine gelen yabancı ve misafire de bütün varını taksim eyler. Onun kemâl-i arzu ile metin Anadolu'lunun nef'-i zâtîsine çalışan Alman ve Avusturya silah arkadaşlarına ihtirâm etmesine hayret edilemez. Türk askeri Galiçya avcı hendeklerinde ecnebi

cenk arkadaşı yanında olduğu hâlde mahall-i mahfûzada oturarak bilâ- teâtî-i kelâm sigara sigara üstüne içmekden daha hoş bir eğlence tasavvur etmemekdedir.

İtilâf Hükûmeti galiba evvelce Türk ordusunu mağlub etmeği kendince kolay bir şey olduğunu zannetmişti. Bu zehâbın butlanı çok geçmeden meydana çıktı. Türk Hükûmeti, Türk olmayanın, bunu daha teşmîl ederek söyleyelim, şarklı bulunmayanın künhüne vakıf olamayacağı kendisine mahsus bir kuvve-i mukaveme ibrâz eylemiştir. Maamâfih harb zamanında Türk Hükûmeti'nde kendine mahsus bir sûretde tecelli eden bu kuvvetin sulh-i müstakillede de kuvve-i hayatiyesini baki kalmasına ümit edelim.

*

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube:2
Numara: 37770

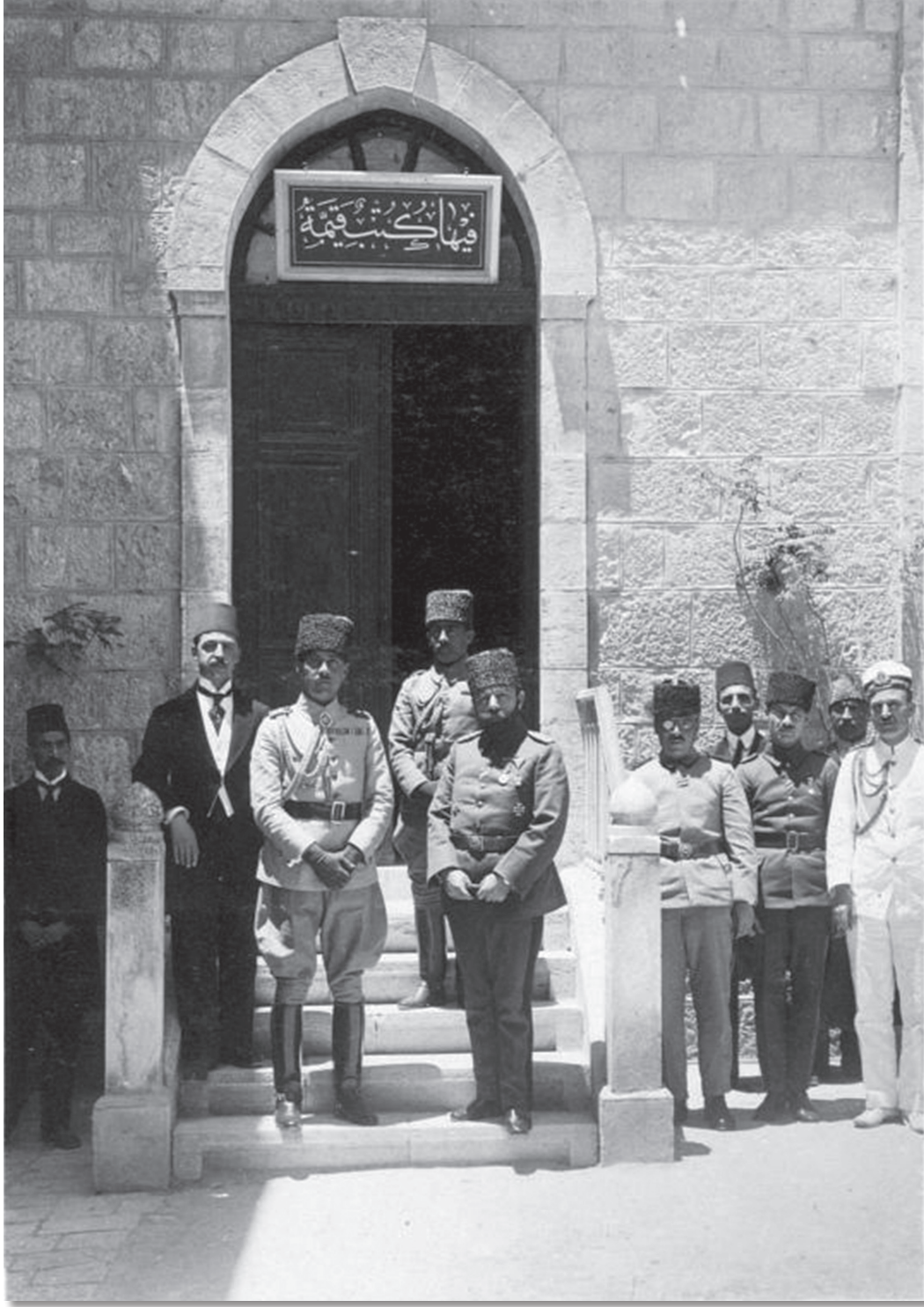
Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne

Melfûf makalenin yarınki olmadığı hâlde Salı günkü gazetelerle neşrettilmesini ve Almanca sûretinin Osmanischer Lloyd'da ba'de't- tab' iâde buyurulmasını rica ederim.

Fî 2 Cumâdelâhire [1]335 ve fî 25 Mart [1]333

Karargâh-ı Umumî
İstihbarat Şubesi Müdür-i Muâvini
İmza

HR. MA, 1191/23

Şehzade Osman Fuad Efendi ve Cemal Paşa Kudüs'te Salahiye Okulu önünde

YENİ RUS HÜKÜMETİ VE SAVAŞ

Rusya Başvekili ve Liberal Fırka üyelerinin yeni kurulan Rus cumhuriyetinin savaş taraftarı olmadığı, Almanlarla bir düşmanlıklarının bulunmadığı yönündeki görüşleri

30 MART 1917

Rusya ve Boğazlar

Zürih'den 30 Mart [1]917 tarihiyle *Fremdenblatt* gazetesine iş'âr olunur:

Rus Başvekil-i cedidinin ammizadesi ve Rus Liberal Fırkası'nın en ma'rûf azalarından Prens Lvov bazı gazeteciler ile icra ettiği bir mülâkât esnasında şu beyânâtta bulunmuşdur:

Bizde teşekkül etmekde olan ve kariben sûret-i kat'iyede teessüs edecek olan cumhuriyete tamıyla tarafdarım. Lâkin Melikof'un pek bâlâ-pervâzâne fütühat planını tasvîb etmem. Bizdeki Amele Fırkası'nın sulh istediğine hiç şübhe yoktur. Lâkin sair muharib memleketlerdeki amele sınıfı dahi sulhü aynı şiddetle arzu ediyor. Öyle zannediyorum ki Rus Cumhuriyeti payidar olacak ve git gide daha ziyade rasânet edecektir. Vâkı'a Romanof'lar tekrar iktidara geçmek için bir teşebbüsde daha bulunacaklardır. Lâkin onların bundan muvaffak olmaları pek müşküldür. Çünkü hükûmet, millete bahşettiği gayet vâsi imtiyazât ve müsaadât sayesinde hemen bütün ahâliyi kendi tarafına celb ve âmâde etmişdi. Hükûmet-i hâziranın parolası "herçi-bâd-abâd zafer" dir. Lâkin Rusya Dersaâdeti alırsa uzak olmayan bir âfide yeni bir harb zuhur edecektir. Boğazlar beyne'l-milellesdirilirse Rus milletinin âmâli kâfi derecede tatmin edilmiş olacaktır. Vaziyet-i hazıra-i harbiye esas ittihâz edilerekden akdolunacak herhangi bir sulh Rusya'yı felâkete düşürecektir. Zâten Rusya Londra Mukavelesine iştirâk ettiği için münferiden akd-i sulh edemez. Rusya ile Almanya arasında hakiki bir düşmanlık yoktur.

HR. MA, 1191/61_7-8

41

İNGİLİZLERİN GAZZE'DEKİ TREN HATTINI KORUMA GAYRETLERİ

Yirmi bin İngiliz askerinin Gazze demiryolu hattını muhafaza etmek amacıyla giriştikleri muharebelerde başarı elde ederek ittifak kuvvetlerine pek çok zayi-at verdirdiği gibi dokuz yüz civarında Osmanlı, Alman ve Avusturya subay ve askerini esir aldıkları hakkında Reuter Ajansı'nın haberi

3 NİSAN 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye
Müdüriyet-i Umumiyesi
Mühimme Kalemi
Umumî numara: 95225
Hususî numara: 351
Tarih: 3 Nisan [1]333 –
[1]917

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Mahremâne

İngiliz kuvvâ-yı askeriyesinin şimendüfer hattı inşasını himaye etmek için Gazze'nin tahminen altı kilometre cenûbunda kâin Rafagi Vâdiü'l-Gavze (Rafagi Wadi Grosea) nâm mahalden yirmi beş kilometre ilerledikleri ve o civarda 26 ve 27 Mart tarihinde yirmi bin kişilik düşman kuvvetiyle vukû' bulan muharebede onlara zayiât-ı azîme verdirerek dokuz yüz esir aldıkları ve bunlar miyânında Elli Üçüncü Osmanlı Fırkası'nın kumandanı bir ceneral ile Umum Erkân-ı Harb Hey'eti, dört Avusturya zâbiti ve 32 de Alman ve Avusturya askeri bulunduğu iki Avusturya topu da iğtinâm edildiği Ajans Reuter tarafından 29 Mart tarihinde Mısır'dan Londra'ya bildirildiği Bern sefâret-i seniyyesi'nden alınan telgrafnâmede iş'âr kılınmaktadır.

HR. SYS, 2113/3-2

RUSYA'DAKİ İHTİLALDEN YARARLANMA DÜŞÜNCESİ

Avusturya İmparatoruyla İmparatoriçesi beraberlerinde Hariciye Nâzırı olduğu halde nezaket ziyareti görüntüsünde Almanya İmparatoruyla İmparatoriçesi'ni Alman Karargâhı'nda ziyarete gittikleri ve burada yapılan görüşmede; Rusya'da meydana gelen ihtilalden istifade etmek üzere izlenecek siyaset ve münferit sulh meselesi, ikinci olarak Polonya'nın durumu, Rus ihtilalinin Alman ve Avusturya sosyalistleri üzerinde meydana getirdiği tesirlerin masaya yatırıldığına dair Viyana Sefareti'nden gelen telgraf

3 NİSAN 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemî
628

Viyana Sefâret-i Seniyyesi'nden mevrûd fî 3 Nisan [1]917 tarihli ve 175 numaralı telegram hallidir.

Gayet mahremâne

Avusturya İmparatoruyla İmparatoriçesi refâkatlarında Hariciye nâzırı olduğu (hâlde) Almanya İmparatoruyla İmparatoriçesi'ni ziyaret için dün akşam Alman Karargâhı'na gitdiler. Alman Başvekili de orada bulunacaktır. Bu seyahat bir ziyaret-i nezâket mâhiyetinde gösteriliyor ise de dahiliye ve hariciye mesâilinin müzâkeresi maksadıyla ihtiyar edilmiştir. Kont Çernin bir hafta evvel Berlin'e azîmetinde evvelâ ihtilâlden bi'l-istifade Rusya'ya karşı iki imparatorluğun takib eylemesi lâzım gelen siyaset ile sulh-ı münferid, sâniyyen Polonya, sâlisen Rusya ihtilâlinin Alman ve Avusturya sosyalistleri üzerinde hâsıl ettiği te'sîr râbi'an îâşe meseleleri müzâkere edilmiş idi. İmparatorların mülâkâtında da mesâil-i mezkûrenin ta'mîk edileceği şübhesizdir. Rusya'dan gelen haberlere nazaran erbâb-ı vukûf tarafından serd olunan mülâhazât ve tefsirâta göre Çar ile hanedânı mevki'-i iktidardan külliyyen sükût ettiği cihetle yukarı tabakadan mütekâbil bir ihtilâl zuhûru şu esnada gayr-ı müterakkıbdır. Hükûmeti yed-i idarelerine alan ve harbin idâmesine tarafdâr bulunan rüesâ-yı ihtilâl hanedân-ı İmparatorî ile zâdegân ve ağniyâya aid cesîm mâlikâneleri istimlâk ve zürre'a taksim meselesinde dahi gayet serî' ve kavî bir azîm ile hareket ederek ruhbân sınıfının ve ale'l-husus sinodun nüfûzunu iskât ve binâenaleyh aşağı tabakayı istimâleye muvaffak olduklarından aşağı tabakadan dahi mütekâbil bir ihtilâlin karîbü'l-vukû' olmadığı zannı hüküm-fermâdır. Binâberîn Rusya ile münferiden akd-i sulh ihtimali şimdilik pek zayıftır. Alman ve Avusturya sosyalistlerinin ekseriyet-i azîmesi sosyalist prensiplerini muvakkaten

terk ve millet ve memleketlerinin hayat ve mematına ta'alluk eyleyen mesâilde diğ-
er fırkalarla beraber hareket etmekde ise de Rus İhtilâli'nin bunlar üzerinde hiçbir
te'sîr vukû'a getirmedigine zâhib olmak bir nev' hiffet olur. Alman sosyalistleri
hükûmet ve idarenin daha demokratik bir şekilde cereyânını iltizâm ve bu bâbda ısrar
edeceklerdir. Avusturya sosyalistleri dahi milliyetlerine aid hukuk ve mütâlebâtı
temdîd eylemeleri melhûzdur. Polonya'nın istiklâli evvelce ilân olunmuş ise de hu-
dud ve hükümdar meselelerine şimdiye kadar nihayet verilmemesi ve iki imparator-
luğun bu noktalarda itilâf ve ittihâd etmeyerek yek-diğerine muhalif ve muâriz birer
politika takib etmeleri Polonya ekâbirini öteden beri muğber etmekde idi. Rusya
İhtilâli'nin kendilerine gayet müsaîd bir zemin istihzâr eylediğini teyakkun eyleyen
Polonyalılar da tevsî'-i metâlib isti'dâdı nümâyân olmağa başlamışdır.

HR. SYS, 2294/10-1

ASKERİ KARARLARA MÜDAHALE EDEN ALMAN KONSOLOSU

Gazze ve Yafa'nın sivil halktan tamamen arındırılma kararının uygulanmasında Yafa'da Alman mahallesinde bulunan Alman vatandaşı Musevilerin tahliyelerinin daha rahat şartlarda gerçekleştirilmesi için ertelenmesi talebiyle müdahalede bulunan ve Kudüs mutasarrıfına hakaret eden Alman konsolosu hakkında gerekli tedbirin alınması amacıyla Alman makamları nezdinde girişimde bulunulması

5 NİSAN 1917

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Umûr-ı Mühimme Kalemi
334661
Hususî: 45

[Hulasâ:] Yafa Alman konsolosu hakkında
melfûf 1

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Mahrem ve müsta'celdir

Devletli efendim hazretleri

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesiyle icrâ olunan muhaberât neticesinde bazı mülahazât-ı askeriyyeye mebnî Yafa ve Gazze kazalarının Osmanlı ve bî-taraf ve müttelik ve İslam ve Musevî ve Hıristiyan bi'l-cümle ahâlden tahliyesine karar verilerek icrâ-yı tebligât olunduğu sırada Yafa Alman konsolosunun Yafa'daki Alman mahallesinde bulunan an-asl Alman ahâlisinin tahliye-i umumiyenin hitâmında daha müsaid bir tarzda ihracları icrâ edilmek üzere muvakkaten istisnâ edilmesini ser-rîşte ederek Alman Musevilerinin tahliyesi tebligâtına karşı Kudüs-i Şerif Mutasarrıflığı'na gayr-ı muvâfık zebândırlıklı bulunduguna binâen bu bâbda teşebbüsât-ı şedîde îfâsı lüzumu Dördüncü Ordu Kumandanlığı'ndan iş'âr edilmiş olduğundan ve kumandanların mesâil-i askeriyyeye müte'allik her nev' icraâtına hiçbir kimse tarafından hiçbir vechile müdahale veya muhalefet edilmesi kat'iyyen tecvîz edilemeyeceğinden bahsile mûmâileyh konsolosun işbu harekât-ı gayr-ı lâıykasına karşı muâmele-i lâzıme-i şedîde îfâsı Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden bâ-tezkire iş'âr edilmiş ve bu mesele hakkında mezkûr kumandanlıktan nezâret-i müşâruni-leyhâya vârid olan evrak-ı muhaberenin sûretleri leffen tesyîr kılınmıştır.

Mûmâileyh konsolosun bu bâbdaki tarz-ı hareketi iki müttefik devlet bey-
nindeki münasebât mukteziyâtına bi'l-vücûh münâfî olarak Almanya Hükûmet-i
fahîmesi cânibinden sezâ-yı takbîh görüleceği şübheden vâreste olmakla meâlinin
ehemmiyetine göre icab eden teşebbüsâtta bulunmasının Berlin sefiri paşa hazret-
lerine âcilen iş'ârı ve burada da Almanya sefiri hazretleriyle görüşülerek konsolos
hakkında iktizâ eden tedâbîrin te'min-i ittihâzı ile neticesinin inbâsına himmet bu-
yurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

13 Cumâdelâhire [1]335 ve 5 Nisan [1]333

Sadırazam

Mehmed Talat

HR. SYS, 2113/3-6

İNGİLİZ BAKANIN GAZZE YORUMU

İngilizlerin Gazze muharebelerinden sis ve susuzluk yüzünden kendi karar-
larıyla çekildiklerine ve kendilerinin yalnız dört yüz, buna mukabil Türklerin
sekiz bin zayıat verdiğiine dair İngiliz Nazırı'nın iddialarının yalanlanması

8 NİSAN 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti

Harice tekzîb

7.4.1333

İngiliz nâzırı Gazze Muharebesi'nden sonra sırf sis ve susuzluktan dolayı
kendi ihtiyarlarıyla çekildiklerini ve yalnız dört yüz zâyî'ât verdiklerini ve Türklere
ise sekiz bin zâyî'ât verdirdiklerini beyân ediyor. Halbuki hakikat-i hâl şu merkez-
dedir:

Sis esasen yok idi. Susuzluğa gelince altı, yedi firkadan mürekkebbir kuvveti
Gazze'ye karşı taarruza geçiren bir kumandan su meselesini de tabîî daha evvelden
te'min etmişti. Eğer İngilizler dört yüz telefât verdilerse neden dolayı Gazze'yi
muhafaza etmeğe muvaffak olamadan çekildiler. Bizim 8000 zâyî'âtımıza gelince
mecmû'u bu kadara bâliğ olmayan Gazze muhafızımız bütün gün ve gece İngi-
lizlerin gayr-ı kâbil-i kıyas bir tefevvukla Gazze'ye karşı yaptıkları muhâcemâtı
kanlı sûretde tard etdiler. Bunların cesareti o kadar bâlâ-ter olmuşdu ki İngilizler de

bizzat bu kuvveti 20.000 tahmin etmişti. İşte bu sebebledir ki İngilizlerin mütefev-
vik kuvvetleri birçok zâyî'âtla geri çekilmeğe mecbur oldular. 30.3.[19]17'de vârid
olan raporlara nazaran da 1.500'den fazla İngiliz ecsâdının defn edildiği tahakkuk
etdi. Binâenaleyh ilk tebliğimizde zikr edilen 3, 4 bin İngiliz zâyî'âtı hakiki mikdar
demekdir. 53'ncü Fırka kumandanının esâretine gelince: Gazze şimâli İngilizler ta-
rafından ihâta edildiği esnada Gazze'ye doğru ve kendi kıta'âtının ilerisinde muha-
rebe meydanına yetişmek üzere yalnız bir iki zâbitle ilerlerken bir İngiliz keşif kolu
tarafından eser-i kaza olarak esir edildi.

*

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
2. Şube
Numara: 39053-1686

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

7 Nisan [1]333 tarihinde yalnız sefârât-ı seniyyeye ve harice gönderilen
tekzîb-i resmî sûreti takdim kılınmıştır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men le-
hü'l-emrindir.

Fî 8 Nisan [1]333

Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2113/3_7-8

AMERİKA'NIN, İTİLAFA DEVLETLERİ SAFINDA SAVAŞA DAHİL OLMASI

Peterburg'taki Rus mahfillerinin Amerika'nın İtilaf Devletleri safında savaşa katılmasının Wilson Prensipleri'ne uygun bir hareket olduğu, İtilaf Devletleri'nin istilacı bir maksat güdmeyerek milli hudutların tesisi arzusunda olduklarına dair beyanatları

9 NİSAN 1917

Bâb-ı Âli
Matbûât-ı Umumiye
Müdüriyeti
Aded: 1

Viyana'dan Constantinople Ajansı'na

fî 9 Nisan 1917

Petersburg ajansının iş'arına nazarân Petersburg'da bulunan bilumum Kazak alayları hükûmet-i muvakkatenin ictimâ'gahı olan belediye sarayı önünde muazam bir nümâyîş icra etmişlerdir. Harbiye Nâzırı Gongçikof erbâb-ı ihtilâle iltihak ile Rusya'nın emr-i ıslâhını teshîl etmiş olduklarından dolayı Kazaklara an-samimî beyân-ı teşekkür etmiştir.

Ba'dehu Kazak alayları İtilâf devletleri sefârethânelerinin önüne giderek süferayı ve bilhassa Rus kıtaâtı tarafından ibrâz olunan bu teveccühden dolayı fevkalâde müteessir olan Amerika sefirini alkışlamışlardır.

Correspondence Port

*

Viyana'dan Constantinople Ajansı'na 9 Nisan [1]917

Petersburg'dan iş'âr edildiğine nazaran, Hariciye Nâzırı Melikof matbûât mümessillerine beyanât-ı âtide bulunmuştur.

Amerika'nın ancak İtilâf lehine muharebeye iştirâk edeceğine öteden beri kani idim. Wilson tarafından tasrîh olunan makâsıd-ı harbiye Avrupa ricâl-i siyasiyesi tarafından vuku bulan beyanâta tamamıyla tevâfuk etmektedir. Brian, Asquith, Gray daima beyne'l-milel tahaddüs eden i'tilafların sulhen hâl ve tesviye edilmesinin te'mîni ve meşrû' hayat beyne'l-milel esasına müstenid bir teşkilât-ı akvâm te'sisi lüzumunu ileri sürmüşlerdir.

Bugün hürriyetini istihsâl eden Rus demokrasisi ricâl-i mûmâileyhimin beyânât-ı vâkı'asına tamamıyla iştirâk edebilirler. Amerika mefkûresiyle İtilâf-ı Murabba' zümre-i düveliyesi tarafından takib edilen nazariye arasında mevcut olan tevâfuk ve müşâbehet efkâr-ı Amerika'nın yakında bütün cihanın Almanya'ya karşı icra ettiği bu muharebeye iştirâk edeceğine en emin bir zaman teşkil etmekde idi. Almanya akd-i sulh arzularını izhâr ettiği vakit diğerlerine tefevvuk ve takaddüm ile, sulhe ircâ' olunan beşeriyetin başına geçmek fikir ve emelinde bulunduğunu ilândan hiçbir vakit geri kalmamıştır. Bizi Wilson tarafından ileri sürülen beyne'l-milel programdan ayıran yalnız muzafferiyetsiz bir sulh akdetmek esas olmuştur. İtilâf zümre-i düveliyesinin istihsâl-i muzafferiyet fikrinden feragat etmesi gerek düvel-i mezkûrenin gerek Wilson'un hallini elzem ve lâ-büd addettikleri mesâil-i azimenin hallini imkân haricinde bırakmak demek olurdu. İtilâf devletleri asla cihana hüküm sürmek niyetinde olmadıkları hâlde Almanya daima hukuk-ı kadimenin artık hükmü olmadığını, Almanya'ya karşı harb etmekde olan milletlerin hâl-i inhitâtta bulunduğunu, Almanya'nın yeni bir hukuk düstûru tanzim ve Avrupa'yı menâfi'ine göre teşkil ve ıslâh etmek vazifesiyle mükellef bulunduğu iddiasını ileri sürüyor. Almanya böylelikle kat'î hududlar tayin edilmesine ve beyne'l-milel münasebât-ı tabiiyesinin inkişâfına cidden mâni oluyordu. Wilson'un emelleri ancak Almanya'nın mağlubiyetiyle hayyiz-i fi'le çıkacaktır. Wilson aynı zamanda mesela Polonyalıların te'mîn-i istiklâlî ve milletlerin açık denizlerde bir mahrece mâlik bulunmaları hakkı gibi amelî meselelerden de bahsetmiştir. Sulh lehine Wilson'un icra eylediği teşebbüse İtilâf-ı Murabba' devletleri tarafından itâ olunan cevap bütün bu esasât-ı beyne'l-mileli inceden inceye tedkik etmiştir. İtilâf zümresine mensub olan devletlerden hiçbirisi fütühat maksadına hizmet etmiyor. Biz cümlemiz gerek cebren zabt edilmiş olan arazinin iâdesini gerek kat'î (millî hududlar) te'sis arzusundayız. Tabir-i aharla İtilâf devletleri ancak "Wilson tarafından tanzim edilen programın muhtevî bulunduğu şerâit-i esasiye muktezasınca, Avrupa haritasının bilhassa cenûb-ı şarkıyede devamlı bir sulhün te'min ve te'sisine hâdim olabilecek bir tarzda ta'dilini taht-ı te'mîne aldıkları vakit muzafferiyetlerine kemale ermiş nazarıyla bakabilirler. Bu itibarla "ilhâk-ı arazi" cümlesinin (gasb-ı arazi) mânâsını ifade etmemesi şartıyla bilâ- ilhâk-ı arazi akd-i sulh edilmesinden bahsolunabilir. Zira Almanya Sosyalistlerinin İtilafıyyûna teklif etdikleri gibi bilâ- ilhâk-ı arazi akdolunan sulh mübhem ve kable'l-harb cârî olan istatüko esasına müstenid bir sulh olur. Alman menâbi'inden sâdır olan bütün bu sulh (formülleri) ancak ve ancak Alman menâfi'ine muvâfıktır.

Wilson, Boğazlar meselesinin yalnız bî-taraf bir mıntıka hâline ifrâğ edilmesi imkânı nokta-i nazarının değil aynı zamanda Rusya'ya intikali hususunda mevzû'-ı bahs etmiştir. Bu hususda muhtelif efkâr ve mütâlaât serdedilemez. Boğazlar bî-taraf bir mıntıka hâline ifrâğ edildiği takdirde ecnebi sefâin-i harbiyesinin Karadeniz'den serbestçe mürûr edebilmesi Rusya'yı Karadeniz sevâhilini sûret-i dâimede tahkime ve bir de kuvvetli bir donanma bulundurmağa mecbur edecek-

tir. Bu vaziyet eskisinden daha beter olacaktır. Rusya Karadeniz limanlarını ecnebi sefâin-i harbiyesine küşâd etmekden ise Boğazları zaîf ve hâl-i inhitatda bulunan Türkiye'nin taht-ı hâkimiyetinde bırakmağı tercih eder. Bu nazariyenin son zamanlarda imkân haricinde kalmış olması Almanya'nın Türkiye'nin mirasını elde etmek iddiasında bulunarak Berlin'den Bağdat'a kadar imtidad eden biz müttelikîn arazisi vücuda getirmek emelinden münba'is- Boğazların Almanya'ya mı yoksa Rusya'ya mı aid olması meselesini meydana çıkarmış olmasından ileri gelmiştir. İtilafiyûnun programı bi'l-cümle milel ve akvâmın müdde'ayât-ı milliyesiyle tamamıyla tevâfuk eden ve biri Türkiye'nin taht-ı hâkimiyetinde bulunan milletlerin tahlîsi diğeri ise Avusturya-Macaristan'ın esasından ıslâhı maddelerinden ibaret bulunan iki maksad ihtivâ etmektedir. Bir "Çek-İslav" devletinin te'sisi Almanya tarafından İslav memleketlerine karşı tanzim edilmiş olan gasb planına bir sed teşkil edecektir. Avusturyalılar, Almanlar ve Macarlar hudud-ı milliyeleri dahiline ircâ' olunmalıdır. İtalyanlara İtalya, Romanlara Romanya iâde olunacak, Ukrayna arazisi Ukrayna'mıza ilhâk edilebilecek. Tarihin de meydana koyduğu mesâil-i tabiiye Sırbistan arazisinin tevhiidini istilzâm etmektedir. Ermenistan Rus himayesine intikal etmelidir. Ahîren tahaddüs eden vekâyi' Ermenilerin artık Türk boyunduruğı altında bırakılmaması lüzumunu sarâhaten isbat etdi. İtilâf devletleri tarafından çokdanberi ve daha evvel ortaya konulan bu mesâil Wilson'un programına muhalif olmak şöyle dursun bilakis bunlar aynı programın Avrupa ile Şark arasındaki münasebatı bi'l-fi'l tanzime aid kısmın men'i gayr-ı kâbil bir sûret-i hâl ve inkişâfını teşkil etmektedir.

HR. MA, 1191/59

ENVER PAŞA'NIN VİYANA GEZİSİ

Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın Viyana gezisi münasebetiyle Avusturya ve Alman basınında müttefik kuvvetlerin başarı ve dayanışması üzerine yer alan değerlendirmeler

10 NİSAN 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Matbûât-ı Umumiye
Müdüriyeti
Aded: 35
10 Nisan 1333

Avusturya ve Alman Matbûâtı

Enver Paşa Viyana'da

30 Mart [1]917 tarihli Freie Press gazetesinden:

Türkiye Harbiye Nâzırı Enver Paşa yarın Viyana'ya vâsıl oluyor.

Türk ordusunun Başkumandan vekili, Avusturya-Macaristan'da daima memnuniyet ve meserret ile kabul olunan mu'teber ve muazzez bir misafirdir. Freie Press gazetesi, Osmanlı devr-i hürriyetinin ilk günlerinde, o zaman henüz binbaşı olan Enver Bey'den bir mektub almak şerefine nâil olmuş idi. Selanik'de yazılmış olan bu mektub, Sultan Abdülhamid'in hükûmet ve idare-i müstebidesine nihayet vermek hususunda Genç Türkler'in azm ve irâdetine tercüman ve ma'kes idi.

Kemâl-i metânet ve mekânet ile muayyen bir maksada doğru yürüyen ve arada sırada zuhur eden aksi amellere rağmen bilâ- tevakkuf ve tereddüd yoluna devam eyleyen ve başkalarını irâdetine devam edecek ve kendisine karşı duranları kayıracak kadar bir kuvvet ve kudrete mâlik olan bu zâtın, ünü günden güne daha yüksek meratibe îsâl eden mesleğini o zamandan beri beht ve hayret ile takib ettik.

Enver Paşa, Avrupa'daki Osmanlı hâkimiyetine sûret-i kat'iyede hâtime çekmek gibi bir netice hâsıl etmeleri muhakkak olan "Reval" komplosu ile Gray ve İzvolsky'nin su-i kasdlerinden mütevellid mehalike karşı Türkiye'yi sıyânet ve muhafaza eylemiştir.

Sür'at ve fevkalade maharet ile idare olunan ikinci bir ihtilâl neticesinde Abdülhamid hâl' olunabilmiş ise alem bunu, Enver Paşa'ya medyundur. Trablus harbinde Enver Paşa hiç yokdan vücuda getirilen kuvvetler ile tertib edilen ve İtalyan-

ları en büyük müşkilâta uğratan mukâvemet-i anudânenin mürettibi ve nâsıkı idi.

Enver Paşa daha o zaman yalnız azîm harekât-ı milliyeyi sevk ve idareye muktedir bir adam olmadığını, lâkin bilhassa ve hakikaten birinci derecede bir asker olduğunu ve bütün cihanın o kuvvet ve kudreti hesaba katmağa mecbur bulunduğunu isbat eylemiştir.

Enver Paşa, şu cihan harbinde bir kat daha yükseldi. Gelibolu şibh-i ceziresindeki müdhiş muharebatda Türk askeri kahramanlıklarıyla dost ve düşmanı hayrete düşürmüşlerdir. Türklerin gerek Kafkasya'da gerek Kutulamâre 'de, gerek İran'da, hülâsa her bir yerde şân ve şeref ile harb eylemişlerdir.

"Sina" Cebhesi'nde yeni bir Türk muvaffakiyetini mübeşşir haberler daha bugün geldi. Dicle Cebhesi'nde dahi son zamanlarda İngilizler zâyîât-ı azimeye uğradılmışlardır. Hakkında "ölmüşdür" denilen Türkiye'nin şu harb esnasında bütün kuvve-i hayatiyesini muhafaza etmiş olması ve onun manevi rehberleri olan "Enver" ve "Talat" Paşaların ona- en müşkil ahval içinde ve Türk düşmanlarının en müdhiş buğz ve adâvetine rağmen cihanda lâîk olduğu mevkii te'min eylemiş bulunmaları bizim için en mühim şeydir.

Avusturya-Macaristan'ı Türkiye'ye rabt eden uhuvvet revâbıtı, şu hayat memât mücadelesinin zuhurundan beri, günden güne daha sıklaşmaktadır. Türk askerleri bizim asakirimiz ile Galiçya'da omuz omuza harb etdikleri gibi Avusturya-Macar motorlu bataryaları, Çanakkale'de pek müdhiş ve müessir bir faaliyet gösterdiler. Bu bataryalar düşmanı, Osmanlı payitahtı civarından tard etmeğe çok yardım ettiler.

Dersaadet şehri, yalnız Osmanlı cebhelerinde değil lâkin Galiçya'da ve Volhinya'da dahi müdâfaa olunuyor. Halbuki Rusya'da "İstanbul'u istiyoruz." diye hâlâ vahşi sadâlar yükselmektedir. Makedonya'da Türk ve Avusturya-Macar askerlerinin Fransızlara ve İngilizlere karşı müştereken harb etmelerinin sebebi Türkiye'nin mevkî-i satvet ve huzur ve emniyeti oradan dahi ma'rûz-ı tehlike olmasıdır.

Türk meşrutiyetinin müessisi ve Türk kuvâ-yı müdâfaasının mebdî ve Türk milletinin mahbubü'l-kalbi Enver Paşa'ya beyân-ı hoş âmedi ederiz. Müşârunileyh galiba yarın İmparator tarafından kabul olunacak ve Erkân-ı Harb Reisi General Arç (Fon Arç) ve Hariciye Nâzırımız ile ağıleb-i ihtimal yarın görüşecektir.

Türkiye'yi tecdîd ve ihyâ için sarf-ı gayret etmiş olan zevâtı son on yirmi sene zarfında kemâl-i teveccüh ve hararet ile selamlamış olan Viyana ahâlisi, müttfikimiz Türkiye'nin mümessili olmak itibarıyla Enver Paşa'ya, Avusturya-Macaristan memâlikinin her tarafında ibrâz edilecek olan âsâr-ı meveddet ve uhuvvete, an-sa-mimi'l-kalb iştirâk eder.

HR. MA, 1191/61_1-4

RUS SİPERLERİNDE BEYAZ BAYRAK

14/15 Nisan 1917 gecesi Rus kıtalarının cephenin her yanında büyük şenlikler yaptıkları, kırmızı ve beyaz bayraklar astıkları, kendilerine yapılan piyade atışlarına beyaz bayraklar göstererek karşılık verdikleri hakkında

18 NİSAN 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 39522-1046

Hariciye Nezâret-i Celilesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Üçüncü Ordu Kumandanlığı'ndan ber-vech-i âtî bildirilmiştir.

14/15 gecesi Rus kıta'âtı cebhenin hemen her tarafında musika çalarak ve havaî fişenk ile bomba atarak icrâ-yı şâdmânî etmişlerdir. 4/15'de Ruslar cebhenin bazı aksâmına beyaz ve kırmızı bayrak rekz etmişlerdir. Kezâ cebhenin bazı aksâmında düşmanın toplu kıta'âtının ellerinde kırmızı bayrak olduğu hâlde dolaşdıkları görüldü. Cebhenin bir mahallinde tarafımızdan icrâ edilen piyade ateşine düşman beyaz bayraklar göstermekle mukabele etdi. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 26 Cumâdelâhire [1]335 ve fî 18 Nisan [13]33

Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2113/4-4

Kanal Seferi için El Ariş yakınında kurulan ordugah

ALMANLARA VURULAN BÜYÜK DARBE

Batı cephesinde İngilizlerin Almanlara karşı yaptıkları son hücumlarda yüzlerce subay ve binlerce asker esir aldıkları, yüz kadar top, altmış havan topu ve yüz altmış beş mitralyözü ganimet olarak elde ettiklerini bildiren İngiliz tebliğinin, Bern Sefareti tarafından Başkumandanlığa iletilmesi

18 NİSAN 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye
Müdüriyet-i Umumiyesi
Mühimme Kalemi
Umumî Numara: 95940
Hususî Numara: 541
Tarih: 18 Nisan [1]917

Başkumandanlık Vekâlet-i Celilesi'ne

Garb cebhesinde İngilizlerin Almanlara karşı icrâ eyledikleri son hücumlarda Almanlardan iki yüz otuz beş zâbit olmak üzere on bir bin nefer esir alarak yüz top, altmış havan topu, yüz altmış beş mitralyöz iğtinâm etdiklerini ve ol bâbdaki muharebât hakkında tafsilâtı hâvî olup ehemmiyetine binâen Bern sefâret-i seniyesi'nden şifre telgrafla bildirilen 10 Nisan tarihli İngiliz tebliğ-i resmîsinin sûreti leffen tesyâr kılındı.

HR. SYS, 2113/4-2

OSMANLI DEVLETİ'NİN AMERİKA İLE İLİŞKİLERİNİ KESTİĞİ

Amerika Birleşik Devletlerinin Almanya'ya savaş ilan etmesi ve Avusturya-Macaristan ile ilişkilerini kesme kararı alması üzerine bu ülkelerle arasındaki ittifak anlaşmalarının gereği olarak Osmanlı Devleti'nin de Amerika ile ilişkileri kesmeye karar verdiği ancak bunun bir savaş ilanı olmadığına dair Dahiliye Nezareti'nin vilayetlere yazısı

21 NİSAN 1917

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
Kalem-i Hususî
Umum: 856-114

Edirne, Erzurum, Adana, Ankara, Aydın, Bitlis, Bağdat, Beyrut, Halep, Hüdavendigâr, Diyarbakır, Suriye, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Konya, Mamuretülaziz, Musul vilâyet[ler]ine
Urfa, İzmit, Eskişehir, İçel, Maraş, Bolu, Canik, Çatalca, Zor, Asir, Karesi, Kudüs-i Şerif, Kal'a-yı Sultaniye, Mentеше, Teke, Kayseri, Kütahya, Karahisar-ı Sahip, Niğde mutasarrıflı[klar]ına
Medine-i Münevvere Muhafızlığı'na

Gayet müsta'celdir.

Şifre

Müttehid-i Amerika Hükûmeti'nin müttefikimiz Almanya Hükûmeti'ne ilân-ı harb etmesi ve diğer müttefikimiz Avusturya ve Macaristan hükûmetiyle de beynlerindeki münasebâtın inkıtâ'ı hasebiyle devleteyn-i müşârunileyhimâ ile olan revâbıt-ı ittifakiye mukteziyâtına Hükûmet-i Seniyye'nin menâfi' icabâtına tevfi kan hükûmet-i mezkûre ile kat'-ı münasebât edilmesi hususuna Meclis-i Vükelâ kararıyla bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-müte'allik buyurulmuşdur. Bu kat'-ı münasebât muâmelesi hâl-i harbin te'sisi demek olmayıp yalnız münasebât-ı siyasiyenin kat'ından ibaret olmasına ve Amerika ile harbi icab edecek ahval ve harekâta Hükûmet-i Osmaniye tarafından sebebiyet verilmemesi mültezem bulunmasına mebnî yalnız Amerika konsoloslarıyla münasebât-ı resmiyeye nihayet verilerek tebaasına karşı (...) kemâ-kân hüsn-i muâmelede devam edilmesi ve buradan verilecek (...) intizâr olunması tavsiye olunur.

Fî 21 Nisan [1]333

Dahiliye Nâzırı Vekili

[imza]

TALAT PAŞA'NIN ALMANYA SEYAHATİ VE KAPİTÜLASYONLAR

Talat Paşa'nın Almanya seyahati münasebetiyle Frankfurter Zeitung gazetesinde yeni Alman-Türk ittifakına, Rusya'da meydana gelen ihtilalle Türkiye'nin farklı bir devreye girerek nefes alacak bir devreye gireceğine dair ümit doğduğu ve Türk mefkuresinin en önemli unsurlarından birisi olan kapitülasyonların kaldırılması hususunda atılan önemli adıma dair yorumların yapıldığı makale

1 MAYIS 1917

Bâb-ı Âfî
Matbûât-ı Umumiye
Müdüriyeti

Millî Osmanlı Ajansı'na

Berlin 1 Mayıs:

Talat Paşa'nın Almanya seyahati münasebetiyle Frankfurter Zeitung gazetesinde Alman-Türk ittifakına dair şâyân-ı dikkat bir başmakale neşr ediyor.

Bonn'da Talat Paşa, Almanya'ya karşı dostâne bir seyahatin en hâr müdâfî'i ve mürevvici olarak gösterildikten ve Dersaâdet'deki Dostluk Yurdu'nun te'sis ve küşâdı ile Reichstag Meclisi'ne Alman-Türk mukavelât-ı cedîdesinin takdimi yâd ve zikr olunduktan sonra deniliyor ki "muâhedât-ı mezkûrenin Türkiye için ehemmiyeti, mahzâ şekil ve metne aid bir ehemmiyetden pek fazladır. Rus Hükûmeti'nin gerek sulh gerek Boğazlar meselelerine aid beyânât-ı ahîresi salâha doğru büyük bir hatve-i terakkîdir. Bu tezâhürât Şark hakkında yeni bir Rus politikasının mebdî' ve mukaddimesi addolunmağa lâyıktır. Şurası muhakkak ki yeni Rusya, müstebid Çarlığın taşkın ve ümitsiz tevsî'-i arazi siyasetine devam edemeyecektir. Bu hâl ve keyfiyet genç Türkiye'nin ıslâhât ve teceddüdât-ı dahiliyesine vakf-ı nefis edebilmek için o kadar muhtac olduğu asayiş ve huzur-ı haricîye nihayet nâil olacağı hakkında bize ümidler verdirmektedir. Kapitülasyonların lağvı Talat Paşa'nın Türk mefkûresine muvâfık sûrette tanzime çalışdıkları mesâilinden biridir. Alman ve Türk murahhasları uzun ve müşterek bir sa'y ve gayret neticesinde pek müşkil ve muğlak bir vazifeyi halletmeğe muvaffak oldular. Bu muâhedât Alman-Türk münasebâtını yeni Türk Hükûmeti'ne temeli olacak olan metin esasâta ibtinâ ettirmekle kalmayıp Türkiye'nin en âlî makâsıd-ı harbiyyelerden birini saha-i fi'le çıkarıyor. Faaliyet ve gayret-i zâtiyyesi bu hüsn-i neticenin husûlüne o kadar yardım etmiş olan Sadriazam muahedât-ı cedîdenin in'ikâdına kendi siyasetinin müsbet ve maddî bir muvaffakiyeti addetmeğe hak kazanmıştır.

HR. MA, 1192/24

İNGİLİZLER'İN MEKKE EMİRİ ADINA EMİRLER YAYINLAMASI

Bağdat'ın kuzeyindeki muharebelerde İngilizlerin büyük kayıplar verdiği, Kazimiye'de Şiiilerin Osmanlı yaralılarını ve hasta bakıcılarını öldürdükleri, İngilizlerin halkın elindeki silahlara ve gıda maddelerine el koydukları, Mekke emiri adına halka emirler verdikleri

12 MAYIS 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 40775-2962

Hariciye Nezâret-i Celilesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Son bir buçuk ay zarfında Bağdad'dan çıkan zâbit ve efrâd ve aşâyirden düşmanın icraâtına dair alınan malumât 7 Mayıs [13]33 tarihiyle Altıncı Ordu'dan ber-vech-i âtî bildiriliyor:

İngilizlerin Bağdad'ın şimâlinde icrâ etdikleri muharebâtda külliyetli zâyîata uğramalarından ve Bağdad'a gelen yaralıların kesretinden ahâli heyecana gelerek dükkânları kapamaları üzerine İngilizler bir beyânnâme neşr ederek Londra'nın zabt edilmesi mümkün fakat Bağdad'ın iâdesi gayr-ı mümkündür hezeyânında bulunmuşlardır. Kâmilten Şî'îyyü'l-mezheb olan Kazimiye ahâlisi Kazimiye'de kalan yaralı ve hastabakıcılarımızı ve hastaları öldürmüşlerdir. İngilizler ahâlinin yedindeki eslihayı ve hatta yiyecekleri toplamışlardır. Osmanlı banknotlarından ilk çıkanları damgalayarak 97 kuruşa ve son çıkanları 25, 30 kuruşa tedâvül ettirmekte imişler. Türk zâbitân ve efrâdını Basra'ya sevk eylemişler ve yerlileri kayd ederek serbest bırakmışlardır. Ahâliye verilen her emir emîr-i Mekke nâmına verilmektedir. Bir hafta mukaddem Mekke emîri oğlunun Bağdad'a geldiği işidilmiştir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 20 Receb [1]333 ve fî 12 Mayıs [1]333

Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2113/5-2

BARIŞ TEKLİFLERİ VE TÜRKİYE

İtilaf Devletleri arasında yapılacak anlaşmanın Türkiye'yi paylaşma havasında olduğu, Kuzey Suriye'yi İngilizlerin, Suriye'yi Fransa'nın, İzmir ve Adaları İtalya'nın istediğine dair Viyana Sefiri Galip Bey'den Milli Ajans'a gelen tebliğ

19 MAYIS 1917

Bâb-ı Âlî
Matbûât-ı Umumiye
Müdüriyeti
Numara: 15

Viyana'dan Millî Ajans'a

Fî 19 Mayıs [1]917

Lahey'den iş'âr edildiğine nazaran *Daily Mail* gazetesi İtilâf zümresinin şerâit-i sulhiyyesini beyân ile İngiltere'nin Suriye ile Arabistan kıt'asında ve Mısır ile İran arasında kâin mıntıkanın taht-ı himayesine geçmesi iddiasında bulunduğunu söylüyor.

Galib

*

Viyana'dan Millî Ajans'a

F î 19 Mayıs [1]333

Miralay Volf, Dresdner *Neuste Nachrichten* gazetesinin 128 numaralı nüshasında ber-vech-i âtî mütâlaâtda bulunuyor. Ahîren San Giovanni de Mariana'da İtilâf nüzzârı tarafından akd olunan konferansın esas maksadı henüz kendi kendisini müdâfaa edebilecek bir kuvvetde bulunan Türkiye'nin taksimi meselesi idi. Şehr-i mezkûrda ittihâz olunan karar mücebince İngiltere İskenderun limanı dahi dahil olduğu hâlde Şimâlî Suriye'yi, Fransa bütün Suriye kıt'asını ve İtalya İzmir ile civar adalarını alacaktır. Düvel-i İtilâfiye İngiltere'ye muâvenet etmek ve aynı zamanda Suriye'de icrâ eylediği harekâtı taht-ı nezâretde bulundurmak üzere Suriye'ye Fransız ve İtalyan kıta'âtı sevk etmeğe karar vermiştir. Muharrir-i mûmâileyh Türkiye'nin vaziyet-i harbiyesini tedkik ile Kafkas Cebhesi'nde mühim tebeddülât

olmadığını Gazze'de Türklerin iyi mukâvemet etdiklerini söyledikten sonra diyor ki: Halbuki Arab vaziyeti bu kadar memnuniyet-bahş değildir. Türkler Bağdad'ın ziyâ'ından beri bütün İran'ı tahliye etdiler ve neticede İngilizler Kızılbad'da Ruslara iltihak ederek İran'ın Erdinan Vilâyeti'ni Bağdad'a rabt eden yol üzerinde kâin gayet mühim olan Veli Abbas noktasını zabt ve işgal etdiler. Türkler İngilizlerin taz-yiki karşısında mütemâdiyen çekilerek Samara'ya kadar geldiler ve son zamanlarda şehir-i mezkûru dahi gâib etdiler.

Galib

*

Viyana'dan Millî Ajans'a

fî 19 Mayıs [1]333

10 Mayıs [1]917 tarihli Rus tebliğ-i resmîsinde âtîdeki fıkra muharrerdir.

Hanekin istikâmetinde icrâ-yı hareket eden kıta'âtımızın arkasında bulunan Kürdler karakollarımıza hücum ile mezarları tahrib ve maktûllerimizi soyarak müdhiş sûretde parçalıyorlar. Bu fikrayı neşr etmedik.

Correspondanz Bureau

HR. MA, 1192/47-1

FİLİSTİN'DEKİ ALMAN YAHUDİLERİNE ZULÜM İDDİASI

Filistin'de yerleşmiş olan Alman Musevilerine zulüm yapıldığına ve Kudüs'ün tahliye edildiğine dair Alman Musevilerinin Wolf Ajansı'na beyanatı

19 MAYIS 1917

Bâb-ı Âlî
Matbûât-ı Umumiye
Müdüriyeti
Numara: 24

Wolf Ajansı Filistin'de sâkin Alman Musevileri mümessilleri tarafından kıt'a-i mezkûredeki Museviler hakkında mezâlim icrâ edildiğine ve Kudüs-i Şerif'in tahliye olunduğuna dair keşide olunup Neue Zürcher Zeitung gazetesinin 905 numaralı nüshasında münteşir tekzîbnâmeysi neşr ediyor.

HR. MA, 1192/47-2

54

KARABORSACILIĞIN ENGELLENMESİ İÇİN KANUN ÇIKARILMASI

Savaş durumundan istifade ile temel ihtiyaç maddelerini tek elde toplamak suretiyle karaborsacılık yaparak fiyatların artmasına sebep olanların engellenmesi amacıyla *Men-i İhtikar* Komisyonu kurulması ve çalışma esasları hakkında hazırlanmış olan kanun layihası

24 MAYIS 1917

Meclis-i Vükelâ Müzakerâtına mahsus zabıt varakasıdır

Mazbata

48/ft 3 Şaban [1]335/ft 24 Mayıs [1]333

Harb-i hâzırdan mütevellid ahvâl-i fevkalâde ve istisnâiyeden bi'l-istifade bazı tüccar ve esnafın beyinlerinde sendika teşkili ve eşya-yı mevcûdenin cem' ve iddihârı gibi vesâit-i adîde-i gayr-i meşrû'a ile havâyic-i zarurîye fiyatını kıymet-i hakikiyelerinin on-on beş misli derecesine terfî' ederek hâl-i harb münasebetiyle esasen müstenid bulunan ihtiyacât-ı ahâliye bir kat daha tazyik etmekde olmalarına ve sâlifü'l-arz harekât-ı muhtekirânenin sûret-i lâyıkada men' ve tecrîme için kavânîn-i hâzıramızda ahkâm-ı lâzime gayr-i mevcûd bulunmasına binâen bu bâbda ittihâzı icâb eden tedâbiri ve muhtekir hakkında tatbik olunacak ahkâm-ı cezâiyeyi muhtevî olmak üzere kaleme alınan lâyiha-i kanûniyenin Meclis-i Umûmî'nin içtimâında kanuniyeti teklif olunmak üzere muvakkaten mevki'-i mer'iyete vaz'ı bi't-tezekkür lâyiha-i mezbûre leffen arz ve takdim kılınmağla kâtibe-i ahvâlde

Ticaret ve Zirâat Nezâreti

Havâyic-i Zarûriyyenin Tedariki ve İhtikârın Men'i Hakkında Kanun

-Lâyiha-

Birinci Madde- Hâl-i harb neticesi olarak tahaddüs eden ahvâl-i fevkalâde den bi'l-istifâde serbest bir arz ve taleb ile eşyanın takarrür edecek fiyatını yükselterek kazanmak emeliyle alavere etmek kanunen ihtikâr addolunur. Piyasada mevcud eşyanın fiyatına tesîr edecek derecede yedd-i vâhidde cem' etmek sûretiyle mübâ-

yaası veya tezyîd-i fiyatına sebep olacak sûretde elden ele tedâvül etdirilmesi dahi ihtikârdan ma'dûddur.

İkinci Madde- Birinci maddede beyan olunan ihtikâr muâmelâtından mütehaddis deâvîyi istimâ'dan hükkâm memnû'dur. Tarafeyn bu nev'i muâmelâtda kavâninin ukud hakkında vaz' etdiği teminâtdan istifâde edemezler.

Üçüncü Madde- İhtikâr cürmü hakkında takibât ve tedkikâtda bulunarak on birinci maddede beyân olunan muhakeme muhtekirleri tevdi' etmek ve İâşe Heyeti'nin meşgul olduğu mevâddan mââda havâyicinin sûret-i tedarik ve tarz-ı mübâyaaşını tayin ve bey' ve ihtikâr hakkında tedâbir ittihâz edilmek Dâhiliye Nazırı'nın riyaseti altında bir heyet teşkil olunacaktır.

Dördüncü Madde- Ne mikdardaki mübâyaaâtın topdan ve ne mikdardaki mübâyaaâtın perâkende satış olduğunu tayin ile topdan satış için bir mahall-i muayyen göstererek o mahal haricinde vukû'a getirilecek mübâyaaâtı men' eylemeğe ve perâkende sûretde satılacak eşya üzerine fiyatları vazih bir sûretde vaz'a tüccarı mecbur kılmağa üçüncü maddede beyân olunan Men'-i İhtikâr Heyeti salahiyyetdârdır.

Beşinci Madde- Men'-i İhtikâr Heyeti toptan elde mevcut eşyanın muhafaza olunacakları ardiyeleri tayin ve irâe edebilir. Muayyen bir müddet zarfında işbu ardiyelere depo edilmeyen eşya heyetin murâkibesinden kaçırılmış addolunarak heyetce zabtolunur.

Altıncı Madde: Men'-i İhtikâr Heyeti'nce lede'l-icâb perâkende satılacak eşyaya hadd-i azamî fiyat vaz' olunabilir.

Yedinci Madde: Men'-i İhtikâr Heyeti'nce listesi ilan olunacak eşyaya mâlik olanlar veya bu eşyayı başkaları nâm ve hesâbına hıfz ve idare edenler eşyanın mikdar ve nev'ini heyete bildirmeğe mecburdurlar. Başkaları nâmına eşyayı hıfz edenler eşyanın sahiblerini de bildirmeye mecburdurlar.

Sekizinci Madde: Kendilerinden talep edilen malumâtı itâ etmeyenler veya eşya mikdarını dîn olarak bildirenler depolarını ihfâ veya mallarını imha edenler ve heyetin ittihâz edeceği tedâbiri akîm bırakmak üzere bir takım vesâite müracaat edenler dokuzuncu maddede beyân olunan ceza ile mücâzât olunurlar.

Dokuzuncu Madde: Birinci ve sekizinci ve dokuzuncu maddelerdeki ef'âli irtikâb edenlerin malları zabt olunur ve kendileri üç aydan üç seneye kadar hapis ve yüz liradan beş bin liraya kadar ceza-yı nakdiyeye mahkûm edilirler.

Onuncu Madde: Men'-i İhtikâr Heyeti'nce tutulan zabıt varakaları aksi mün-dericâtı sâbit oluncaya kadar muteber vesâik-i kanuniyedir.

On Birinci Madde: İşbu kanunda beyân olunan cerâimin muhâkemesi Di-vân-ı Harb-i Örfî'lerce rü'yet olunur.

İTALYANLARIN SİNA CEPHESİNE ASKER SEVKİ

Türklere karşı savaşılmaya isteksiz olan İtalya'nın savaş sonrası Sina cephesine asker sevk etme amacının, savaş sonrası Anadolu'da elde etmeyi planladığı yerlerle ilgili pazarlık unsuru olarak kullanmak isteği olduğuna dair

26 MAYIS 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 41047

Hariciye Nezâret-i Celilesi Kalem-i Mahsus Müdüriyeti'ne

Bern Alman Sefâreti'nden ber-vech-i âtî bildirildiği ma'rûzdur:

İsviçre menâbi'inden müterâşşih bir ihbara nazaran İtalya'nın Sina cebhesine keyfiyet-i iştirâkine mübâşeret bile edilmiştir. Cezâyîr-i İsnâ Aşere'de bulunan ve Sina cebhesine tahsis edilmiş olan İtalya kıtaâtının nakliyâtına yirmi Nisan'da başlanmıştır. Bunların ilk kafilesi Rodos'dan hareket etmiş bulunuyor. İtalya'nın Arnavudluk'da yaptığı misillü Sina cebhesinde dahi rehin makamında bazı nikâtın işgalini İtalya Hükûmeti'nin düşünmekde olduğu diğer bir menba'dan bildiriliyor. Yani İtalya Türklere karşı ciddî bir harb icrâ etmekden ziyade âtiyyen Anadolu'daki gayâtını te'min ve teshîle medâr olacak bir ayak basamağı düşünüyor. Bir Osmanlı kıt'a-i arazisinin işgali ile İtalyanların harb arzusunun yükseltebileceği Milan'da ümid ediliyor.

Karargâh-ı Umumî İstihbarât Şubesi
Müdürü nâmına
[imza]

HR. SYS, 2113/5-13

El Ariş'teki ordugah yanında kurulan Askeri Sahra Hastanesi

UZAYAN SAVAŞIN İNGİLTERE VE FRANSA'YA SIKINTI VERMESİ

Harbin uzamasından dolayı İngiltere ve Fransa'nın iç işlerinin günden güne fenalaştığı, İngilizlerin inat ve sebatları kadar Amerika'dan gelecek yardıma da güvendikleri; denizaltı savaşlarından dolayı erzak ithalatı yapamadıkları için ciddi bir erzak sıkıntısı çektikleri, Fransa da ise işlerin çok daha içler acısı bir durumda olduğu hakkında

(HAZİRAN 1917)

Düşman memleketlerde ahvâl-i dahiliyenin günden güne fenalaştığı artık saklanamayacak bir hakikat halini almıştır. İngiltere ve bilhassa Fransa'nın ne türlü müşkilâtla uğraşdıkları zîrdeki istihbarâtından anlaşılabilir. Mevsûk bir menba'dan bu bâbda aldığımız malumâtı ber-vech-i âtî derc ediyoruz:

İngilizler muzafferiyet-i nihâiyeyi istihsâl edecekleri kanaatini hâlâ muhafaza ediyorlar. Bu hususda evvelâ İngiliz sebat ve inadına, sâniyen Amerika'nın muâvenetine güveniyorlar. Amerika'dan milyonlarla askerin vürûduna intizâr olunur. Hakikat-i hâlde Amerika Avrupa'ya ancak yarım milyondan biraz fazla asker gönderebilecektir. Bu asker naklolunabilse bile ta'lim ve techizleri için hayli zaman mürûru icab edecektir.

Ceneral Morris'in malum olan mektubunda, Lloyd George'un verdiği malumâtın mukârin-i hakikat olmadığı hakkındaki müdde'ayâtı doğrudur. Buna rağmen başvekil siyasetdeki mahareti sâmi'îni teshîr eden beyânâtı ile yine ekserinin itimadını celbe muvaffak olmuşdur.

İâşe meselesi İngiltere'de de müşkilât kesb ediyor. Haricden erzak idhalindeki su'ûbet tahtelbahir muharebesi neticesinde tezâyüd ediyor. Bu mesele son zamanlarda o kadar ehemmiyet almıştır ki şerâit-i makbûle dairesinde sulh akdini tâlib olan İngiliz ricâline bir hayli kimseler iltihak etmiştir. Fakat bunların teşebbüslerinde muvaffak olup olmayacakları henüz meşkûkdur.

İâşe buhranına delil olmak üzere İngiliz üserâ karargâhlarında her esire yalnız fennen bir adamın yaşayabilmek için muhtac olduğu gıda-i hadd-i asgarînin tevzî' edildiği keyfiyeti gösterilebilir. Üserâ tayinâtı mikdarının [azlığı] İngiltere'de erzakın günden güne nedret peydâ etmesindendir.

Üserâ karargahlarında yalnız Türk üserâ bulunmaktadır. Maamâfih bidâyet-i harbdan beri serbest bırakılmış olan Osmanlı Ermeni ve Rumları ahîren hükûmet tarafından gösterilecek hizmetlerde çalışmak üzere emir almışlardır.

İaşe buhranına diğer bir delil de Fransa ile İngiltere arasında işleyen vapurların bulundukları limandan hareketleri esnasında yiyecek bulamadıklarından açık denize muvâsalatlarında ekseriya açık bayrağı keşide etmeleri hususudur.

Amele sınıfı, bilhassa mühimmât fabrikalarında çalışanlar müstesna ve fevkalâde sûretde yüksek ücretlerle tatyîb ve iskât edilmektedir. Fransa'ya gelince ahvâl burada cidden fenadır. Paris bombardımanı ahâli üzerinde büyük tesîr yapmış ve azîm zâyîâtı mûcib olmuştur. Paris ve civarında birçok mahalleler bu yüzden harâb olmuştur. Pâyitahtı terk edenlerin mikdarı çoğalmaktadır. Tebdil-i mekân etmek iktidarında bulunan birçok Fransızlar ile zâbitân ve memurîn aile ve çocukları Cenûbî Fransa'ya nakletmişler ve bir kısmı da Londra'ya geçerek otel ve banliyölerde yerleşmişlerdir.

Fransa'da sıtma ve emrâz-ı sâiye de vahim sûretde artmaktadır. Afrika'dan renkli askerlerin getirdiği karaçiçek hastalığı Normandiya'yı kâmilten istila etmiş ve pekçok vefeyâta sebep olmakda bulunmuştur.

Ahâli İngilizlerin etvâr ve harekâtından bîzârdır. Almanların İngilizleri Fransa toprağından kendi adalarına tard edeceklerinden ne Fransızlar, ne de telaş ve endişelerini ketme çalışan İngilizler şübhe etmiyorlar.

HR. MA, 1229/103

KUDÜS SAVUNMASININ ÖNEMİ

İngilizler tarafından Kudüs'e yapılan saldırıya İtalyanların da katıldıkları ve Kudüs'ün kaybedilmesi durumunda savaş kazanılmış olsa bile Kudüs'ün iadesini engellemek hususunda bütün Hristiyan ve Musevi dünyanın birleşeceği bu sebeple o bölgedeki bütün birliklerin Kudüs'ün müdafaası için toplanması gerektiğine dair Viyana Sefareti'nden gelen şifre telgraf

23 HAZİRAN 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
1263

Fî 23 Haziran [1]917 tarihiyle Viyana sefâret-i seniyyesi'nden vârid olan 353 numaralı telgrafnâmenin hallidir

Gayet mahremdir.

İngilizler tarafından Kudüs aleyhine icrâsı mutasavver olan taarruza İtalyanların dahi iştirak etdiklerine müte'allik haberlerin sıhhati Sonnino'nun (Baron Sidney Sonnino) Meclis-i Mebusân'daki beyânâtıyla tahakkuk eylemiştir. Maâzallahu teâlâ düşmanlar Kudüs ve havâlisini istila ederlerse harb-i hâzır ümid ve temenni eylediğimiz derecede mesud bir neticeye iktirân eylemiş olsa bile a'dânın oradan ihracı fikr-i âcizânemce müte'assir değil müte'azzir olacağı ve çünkü hâl-i sâbıkın adem-i iâdesi hususunda bütün Hristiyanlığın ve hatta Musevîliğin ittihâd etmesi melhûz bulunduğu ve bu meselede müttefiklerimizden ciddî bir muâvenete intizâr edilemeyeceği cihetle o havalideki tedâbîr ve kuvâ-yı askeriyemizi kemâl-i süratle takviye eylemek ve a'dâya fırsat-ı duhûl bırakmamak lâzımdır. Gerek Bâb-ı Âlî gerek Başkumandanlıkca meselenin bendenizden ziyade ve daha evvel takdir buyrulduğunda şübhe olmamakla beraber mülâhaza-i âcizânemi arzından da kendimi men' edemedim. Ol bâbda.

HR. SYS, 2113/6-7

SAVAŞIN UZAMASININ FRANSIZ ASKERLERİNDE HUZURSUZLUK YARATMASI

Rusların Riga'dan başlayarak bütün cephelerde harekâta başlayacakları, Bulgarlarla Stokholm'de yaptıkları toplantıda Makedonya'nın Bulgarlara verilmesine razı olduklarını belirttikleri, Sırların ise bu durumdan çok rahatsız oldukları bilgilerinin yanı sıra Fransa'da askerler arasında savaşın uzamasından dolayı rahatsızlığın artmaya başladığı hakkında Cenevre Sefareti Başkitabeti'nden gelen tahrirat

25 HAZİRAN 1917

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye
Cenevre Başşehbenderliği
Numara
Umumî: 2936
Hususî: 272

[Hulâsa:] Harekât-ı askeriye müte'allik

Hariciye Nezâret-i Celilesi Cânib-i Âlisi'ne

Devletli efendim hazretleri

Rusların Riga'dan başlayarak bütün cephede yakında harekât-ı tecavüziyeye başlayacaklarını Rus Sefâreti başkâtibi beyân etmektedir. Ceneral saray ordusuna veyahud Yunanistan'a gönderilmek üzere otuz bin mikdarında İngiliz ve Fransız askerinin İtalya'da Taranto'ya gelmiş oldukları istihbâr olunmuştur. Stockholm'da Bulgarlar Ruslar ile Makedonya hakkında müzâkerede bulunuyorlar imiş ve Ruslar Makedonya'nın Bulgarlara terkine muvâfakat ediyorlar imiş. Bu haber Cenevre'deki Sırlar üzerinde fena bir tesîr hâsıl etmiş, Sırlar fevkalâde müte'essir olmuşlardır. Fransa'da asker arasında adem-i memnûniyet şiddetle hüküm-fermâ olduğu ve askerinin bir kış daha silah altında geçirmek istemedikleri Fransa'dan gelen yolcuların ifadesinden anlaşılmaktadır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Ramazan [1]335 – 25 Haziran [1]917

Cenevre Başşehbenderliği'ne memur

Selanik Başşehbenderi

[imza]

HR. SYS, 2113/6-19

İTTİFAK DEVLETLERİNİ BÖLME ÇABALARI

İngiltere ve İtilâf grubu devletlerin, Osmanlı ile münferiden ve el altından da Avusturya ve Macaristanla barış yapmak teşebbüslerinde bulundukları bundan maksatlarının ise öncelikle ittifak devletleri arasında mevcut birliği bozmak ve Almanya'yı yalnızlaştırmak ve nihai olarak da Almanya'yı ezmek olduğu hakkında Berlin Sefareti'nden gelen telgraf

30 HAZİRAN 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
1319
Numara: 596

*Fî 30 Haziran [1]917 tarihiyle Berlin Sefâret-i Seniyyesi'nden
vârid olan telgrafnamenin hallidir.*

Gayet mahremdir.

C. 25 Haziran

İngiltere ve İtilâf grubu bizimle sulh-ı münferidî ve el altından teşebbüsâta mübâderet eyledikleri misillü Avusturya ve Macaristanla dahi sulh-ı münferid yapmak arzusunda ve teşebbüslerinde bulundukları derkârdır. Maksadları Almanya'yı ezmek olduğundan Almanya'yı müttefiklerinden her kaçından tecrîd edebilseler muvaffakiyet ihtimali o kadar ziyade olacağını düşünmekdedirler. Grubumuz mümkünse Rusya'yı diğerlerinden ayırmağa ne kadar arzukeş ise onlar da Almanya'dan müttefiklerini ayırmağa o derece sâ'îdirler. Maamâfih şimdiye kadar ne Avusturya ve ne de Bulgaristan bu bâbda mümâşât göstermemişler ve Almanya Hükûmeti'ne bu bâbda en kat'î te'minâtı vermişlerdir. Almanya ezildikten sonra dünyada her kangı bir devletin yaşayabilmek için İtilâfın evâmirine mutî' ve münkâd kalmakdan başka çaresi olmadığını bilmez değildirler. Kont Cherny'nin sulh arzusunu izhârda biraz asabiyet göstermiş olması tahsisan Avusturya hakkında bu gibi kıl ü kâlleri arttırmış idi. İmparator hazretleri bundan pek ziyade mütezzî olmuş ve mesmû'âta göre Macaristan ricâlinden Kont Aponi ile mülakâtında [Hükûmetce böyle bir alçaklık isnâd edenler berra ve lumy yani edepsiz ve çapkındır] demiştir. Hulâsa burada böyle bir teşebbüsün fâidesi olmadığına ve Almanya müttefiklerinin selâmet-i mişvârına itimad-ı tâm mevcuddur. Bu mütâlaâtı bu mesâil hakkında Hariciye nâzırıyla ba'de'l-mülâki yazıyorum. Kralın ziyaretinde Dobruca'ya aid mütâlaâtı evvelce arz etmiş idim. Ol bâbda.

HR. SYS, 2298/4-57

OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞ İLAN ETTİĞİ ÜLKELER VE TARİHLERİ

Osmanlı Devleti'nin hangi ülkelere, hangi tarihlerde savaş ilan ettiği, hangileri ile siyasi ilişkilerini kestiğinin bilinmesinin sefaret işlerinde önemli olduğu ve bu ülkelerin tebaalarına karşı yapılacak muamelenin buna göre belirleneceğinden bir liste halinde savaş ilan edilen ve siyasi ilişkilerin kesildiği ülkelerin bildirilmesi hakkında Stokholm Sefiri'nin yazısı

10 TEMMUZ 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
İstişare Odası
Aded: 37931

Muharebe-i hâzırada Devlet-i Aliyye'nin hangi devletlere karşı ilân-ı harb ve hangileriyle yalnız kat'-ı münasebât eylediğinin ve bu ikinci kısım devletler miyânında hangilerinin tebaasına ilân-ı harb etdiğimiz devletler tebaasına karşı ifâ eylediğimiz muâmelinin aynı tatbik edildiğinin musarrahan bilinmesine lüzum görüldüğünden malûmât-ı mezkûrenin iş'ârını mutazammın Stokholm Sefâret-i Seniyyesi'nden vürûd edip havale buyurulan 26 Mayıs 1917 tarih ve 425 numaralı tahrirât mütâlâa olundu.

Hükûmet-i Osmaniye'nin Rusya, İngiltere, Fransa ile 30 Teşrîn-i evvel 1914'de, Sırbistan ile 1 Teşrîn-i sâni 1914'de, Belçika ile 5 Teşrîn-i sâni 1914'de, İtalya ile 21 Ağustos 1915'de, Romanya ile 30 Ağustos 1916'da ve Amerika Hükûmetiyle 20 Nisan 1917'de, Yunanistan ile 1 Temmuz 1917'de münasebâtı münkâtı' olmuşdur.

Devlet-i Aliyye'nin bunlardan Rusya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Romanya ile inkıtâ'-ı münasebâtı ilân-ı harb sûretiyle vâki' olmuş ise de Sırbistan, Belçika, Amerika, Yunanistan ile sarâhaten ilân-ı harb vukû' bulmamışdır. Bunlarınki yalnız kat'-ı münasebetdir. Portekiz Hükûmetiyle ne sarâhaten ilân-ı harb ve ne de inkıtâ'-ı münasebât vukû'a gelmeyip hükûmet-i mezkûrenin Dersaâdet'de bulundurduğu konsolos hükûmet-i metbû'asının Harb-i Umumî'ye dahil olması üzerine Dersaâdet'i terk etmişdir. Şu hâl sarâhaten ilân-ı harb veyahud fi'len hâl-i harb değilse de alelâde vukû'a gelen inkıtâ'-ı münasebât-ı siyasiye kabîlinden de olmadığından hükmen hâl-i harbe muâdil addolunabilir. El-hâletü hâzihî Memâlik-i Şahâne'de Portekiz menâfi'inin himayesini İspanya Sefâreti deruhde eylemiştir.

Karadağ Hükûmeti'ne gelince: Balkan Harbi'ni müteâkib Londra Muâhedenâmesi Hükûmet-i Seniyye ile Karadağ Hükûmeti arasında hâl-i sulhu îade eylemiş ise de muâhedenâme-i mezkûr Hükûmet-i Seniyyece tasdik edilmemiş ve Bulgaris-

tan, Sırbistan ve Yunanistan hükûmetleri ile münakid muâhedenâmelere mümâsil olarak beyne'l-hükûmeteyn münasebâtı iâde ve tesis edecek bir muâhedenâme akd olunmamış olduğundan hükûmet-i mezkûre ile müttefikimiz olan devletler arasında hâl-i harb teessüsünden beri ayrıca kat'ı münasebet veya ilân-ı harbe hâcet kalmaksızın hükûmet-i mezkûre düvel-i muhâsamadan addedilegelmiştir. Hükûmet-i Seniyye ile Japonya Hükûmeti beyninde zaten münasebât-ı siyasiye mevcut olmadığı cihetle inkıtâ'-ı münasebet olamadığı gibi beyne'l-hükûmeteyn ilân-ı harb dahi vâki' olmamıştır. Tarafeynin yek-diğeri memâlikinde memurîn-i siyasiye ve şebenderîsi bulunmamasından nâşi memurîn-i mûmâileyhimin harb ve inkıtâ'-ı münasebât hâllerinde olduğu misillü azîmet ve infikâkî da vukû'a gelememiş ve bu itibarla da vaziyet-i cedîdenin tebyîn-i mahiyetine sâlih bir tezâhürât tahaddüs etmemiştir. Binâen alâ zâlik Hükûmet-i Seniyye ile Japonya arasındaki vaziyet-i hukukiye kat'iyetle tayin edilememekle beraber her hâlde Japonya Hükûmeti Devlet-i Aliyye'nin dostu olan devletlerden ma'dûd olamayacağından onun ile de hükmen bir hâl-i harbin mevcudiyeti kabul edilmek maslahata ve menafaatimize muvâfıktır. Hükûmet-i Seniyye ile münasebât-ı siyasiyeleri münkatı' bulunan devletler miyânında hangilerinin tebaasına ilân-ı harb ettiğimiz devletler tebaasına karşı ifâ eylediğimiz muâmelenin aynı tatbik edilmekde olduğu hususuna gelince: Hükûmet-i Seniyye'nin gerek ilân-ı harb ve gerek yalnız kat'ı münasebet sûretiyle münasebâtına nihâyet verdiği devletlerden kâffesinin tebaası hakkında düvel-i muhâsama tebaası misillü muâmele olunmaktadır. Çünkü işbu Harb-i Umumî esnasında ilân-ı harb olmaksızın münasebetleri inkıtâ' eden devletler ile Hükûmet-i Seniyye arasında mütehaddis vaziyet-i hukukiye münasebât-ı diplomasiyenin alelâde vukû'a gelen inkıtâ'ına mümâsil olmayıp hükmen hâl-i harb kabîlinden olduğundan ve sâniyen münasebetleri inkıtâ'a uğrayan devletlerin her biri Devlet-i Aliyye'nin fi'len muharib bulunduğu devletlerin müttefikleri olup Hükûmet-i Seniyyece düvel-i muhâsama tebaası hakkında neşr olunan kavânîn ahkâmı onların müttefikleri tebaasına da şâmil olacak vechile vaz' edildiğinden kat'ı münasebet edilen devletler tebaası dahi muhâsım devletler teba'ası gibi muâmele görmektedirler. Yalnız muahharan Hükûmet-i Seniyye tarafından münasebât kat' olunan Amerika ve ahîren Hükûmet-i Seniyye'ye karşı münasebâtını kat' eden Yunan hükûmetleri tebaasına düvel-i muhâsama muâmelesi yapılması lâ-büd bulunmakla beraber henüz bu cihet resmen takarrur etmemiştir.

Tensîb-i âlî-i nezâret-penâhîlerine iktirân eylediği takdirde ma'rûzât-ı sâlife dairesinde Stockholm Sefâret-i Seniyyesi'ne iş'âr-ı keyfiyet olunması vâbeste-i irâde-i aliyye-i âsafâneleridir.

Fî 20 Ramazan 1335 ve fî 10 Temmuz 1333.

Bâb-ı Âlî Hukuk Müşaviri

[imza]

HR. SYS, 2090/10-8

RUSYA'NIN MÜTTEFİKLERİ RUSYA'YA KARŞI

Japonların ciddî bir askerî hazırlık içinde oldukları, Ruslarla daha önce yapılmış olan gizli anlaşmadan elde ettikleri hakla doğu Sibirya'ya yerleşmeye ve batıya doğru yayılmaya başladıkları, Rusya içinde çıkacak en küçük bir karışıklıkta Japon ordusunun Ural'a kadar Batı Sibirya'yı tamamen işgal edebileceği, İngiltere'nin ise Arkanşelisk'i işgal ederek Rusya'nın ulaşım yollarını kesme hazırlığında olduğuna dair çıkan haberler hakkında Kopenhag Sefareti'nden gelen tahrirat

10 TEMMUZ 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye
Müdüriyet-i Umumiyesi
Mühimme Kalemi
Aded: 99114-1252
Melfûf: 1

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Japonların tehiyyât-ı harbiyeleriyle Sibirya'da ittihâz etdikleri tarîk-i siyasete dair *Roski Invalid* gazetesinin Mayıs'ın yirmi üçü tarihli nüshasında intişâr edip Exstra Bladet gazetesinin Stockholm'deki muhabiri tarafından telgrafla iş'âr olunan ve Kopenhag sefâret-i seniyyesi'nden bâ-tahrirât irsâl kılınan makalenin mündericâtı şâyân-ı ehemmiyet görülmüş olmakla tercümesi leffen tesyâr kılındı. Emr u ferman hazreti men lehü'l-emrindir.

20 Ramazan [1]335 ve fî 10 Temmuz [1]333.

Hariciye Nâzırı nâmına
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi'ni
idâreye memur süferâ-yı Osmaniye'den
[imza]

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Tercüme
Müdüriyeti

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 25 Mayıs [1]917 tarihiyle Kopenhag sefâret-i seniyyesi'nden vârid olan 107 numaralı tahrirâtın tercümesidir

"*Exstra Bladet*" gazetesi Stockholm'daki muhabiri tarafından kendisine telgrafla iş'âr olunan "Roski İnvâlid" gazetesinin âti'z-zikr makalesini şehri-hâlin yirmi üçü tarihli nüshasıyla neşr eylemiştir.

"Japonya'ya vukû' bulan seyahatından bu defa avdet etmiş olan Rus-İtalyan Ticaret Odası ve Rus-Japon Cemiyeti Reisi Mösyö İşçemkod, Japonya'nın kemâl-i germî ile harbe hazırlanmakda olduğunu te'min etmiştir. Rus Hükûmet-i sâbıkasıyla akd etmiş olduğu bir mukâvele-i hafıyye mücebince Sibiryayı İrkutsk'a kadar Japonlarla iskân ettirmek hakkını iktisâb etmiş olan Japonya Hükûmeti zaten bu hakdan vâsi' bir mikyasda istifade etmekte ve bu bâbda bir hayli pîşdârlara mâlik bulunmaktadır. Vladivostok Japonlarla mâ-lâ-mâldır. Harkof (Kharkov)'da Japonlar külle yevmin arazi iştirâ etmektedir. Yüzlerce Japon aileleri İrkutsk'a yerleşmektedir. İrkutsk'dan mürûr eden nısfu'n-nehâr dairesine kadar olan Şarkî Sibiryanın tamamen Japonya'nın taht-ı tasarrufuna geçmesini te'min için her şeyi kemâl-i dikkatle hazırlanmış görünüyor. İğtişâsât zuhuru takdirinde mükemmel sûretde techiz ve teslîh edilmiş olan Japon ordusunun "Ural"a kadar Garbî Sibiryayı dahi tamamen işgal edebilecek bir hâlde bulunması için İrkutsk'un etrafına tahaşşüd etmesi kâfidir"

Mezkûr gazetede şehri-hâlin yirmi beşi tarihli nüshasında İngilizlerin Arkhangelsk"'i işgal etdikleri gibi Petrograd'a muntehî demiryolunu da işgal etmek üzere bulundukları ve diğer taraftan da Japonların şimendüferle "Baykal" Gölü'ne doğru ilerledikleri beyân edilmekde ve "eğer bu havâdis sahîh ise Rusya en mühim idhalât hutûtuna artık sahip değildir. İngilizlerle Japonların nâgehânî ahvâle karşı mücehhez bulunmak istemeleri melhûz olmasına binâen bu havâdis pek de sıhhatden ârî görülemez" sözleri ilâve ve ityân olunmaktadır. Neşriyât-ı mebhûsenin derece-i sıhhatini tayin etmek müşkil olmakla beraber âcizlerince pek ziyade şâyân-ı ehemmiyet görüldüğünden bunları zat-ı âlî-i nezâret-penâhîlerine arz eylemeği lâzımeden addeyledim. Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

HR. MA, 1194/59

RUS BASINININ "ORDU HARPTEN ÇEKİLİRSE DEVİRİMİ BASTIRIR" KORKUSU

İtilaf Devletleri'nin gerçekleştirmek istedikleri büyük taarruzun iki sebebinden birisinin deniz altı savaşlarının İtilaf kuvvetlerine verdiği zayıatın büyüklüğü, ikincisi ise Rusya'da başlamış olan ihtilalin meydana getirmiş olduğu belirsizlik olduğu ve Amerika'nın hazırlıklarını tamamlayarak savaşa iştirakini beklemekten bu taarruzun gerçekleşmesi için acele edildiği, Rusya gazetelerinde Rus ordusu savaştan çekilirse içe dönerek ihtilal merkezlerine hücum edeceği korkusunun ifade edildiği hakkındaki haberlerin günlük Osmanlı gazeteleri vasıtasıyla kamuoyuna duyurulması talebi

11 TEMMUZ 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 43648

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Sofya'da münteşir ve Harbiye Nezâreti'nin mürevvic-i efkârı bulunan dünkü "İzvestiya" nâmındaki cerîde-i askeriye "Umumî Taaruz" ser-levhalı makalesinde işbu taarruz-ı umumînin icrâsı hakkında sâiklerden biri tahtelbahir muharebâtının düşmanlara ikâ' ettiği zâyî'ât-ı müdhişe, diğeri Rus İhtilâli olduğunu beyân etdikden sonra Amerika'nın tedarikât-ı askeriyesinin ikmâl edilmesine intizâr olunmayarak taarruzun icrâsında isti'câl gösterilmesinin esbâbı gayr-ı ma'lûm olduğunu zikr ile beraber mütâlaât-ı âtiyeyi serd eyliyor:

İşbu yeni taarruzda düşmanlarımızın muvaffak olmaları için kuvâ-yı ihtiyâtiyeye mâlik olmaları lâzımdır. Halbuki Rusya'nın muâveneti olmayarak icrâ edilen son taarruzlarda böyle bir ihtiyata mâlik olmadıkları anlaşıldı. Şimdi her hâlde Rusya'ya itimad ederek hareket eyliyorlar. Fakat Rusya nedir? Artık malûm. Rus ordusu bozulmuş, kuvve-i maneviyesini gâib etmiş ve bilâ-ihtiyar menâfi'-i ecnebiye için muharebeye sevk olunan bir kuvvetden ibaretdir. Rus ricâl-i meşhûresinden olup bugünlerde Stockholm'da gazetecilere beyânâtda bulunan bir recül-i siyasî mütâlaât-ı âtiyeyi serd eylemiştir:

Rus matbûâtı, Rus ordusu taarruzuna iştirâk etmediği takdirde cebhe-i harbi terk ederek dahil-i memlekete hücum eyleyip harekât-ı ihtilâlkârâneye iştirak edeceği korkusunu izhâr eyliyor. Milyonlar ile müsellağ ve aç ve ahlâkı bozulmuş askerlerin merâkiz-i ihtilâliyyeye hücumundan havf ve telaşa düşen Rus matbûâtı asâkir-i mezkûrenin düşman ateşi altında mahv ve helâk olmalarını tavsiye ediyor.

İşte bu ruha mâlik olan Rus ordusunun işbu umumî taarruzda da eski âkibete dâim olacağı tahmin olunabilir. İtilâf işbu umumî taarruzda ümidlerini kuvve-i maneviyyesini zâyî etmiş Rusya ile ikiye inkısâm etmiş olan Yunanistan'a bağlıyor; fakat esas temeli ne ise tabîi üzerine kurulacak bina da ondan ibaret olur, ona benzer.

Bâlâdaki makalenin gazetelerle neşrini rica eylerim

Fî 8 Temmuz [1]333

Karargâh-ı Umumî İstihbarât Şubesi Müdür
Edib

İş‘âr vechile yalnız bir gazeteye verilmiştir.

11 Temmuz [1]333

HR. MA, 1194/38

El Ariş'te yaralı askerlere ilk müdahalenin yapıldığı Sargıyeri

SEYAHAT EDENLERİN EVRAKLARINI YANLARINDA BULUNDURMALARI

Asker ve şehit aileleriyle diğer yolcuların İstanbul'dan seyahatleri esnasında savaş sebebi ile nazikleşen ortamdan dolayı izin, askerlik ve nüfus belgelerini yanlarında bulundurmaları gerektiği hakkında genelge

11 TEMMUZ 1917

İstanbul Polis
Müdüriyet-i Umumiyesi
Tahrirât Kalemi
Şube: 2
Hususî: 526

Bilumum yolcular hususât-ı âtiyeye tamamıyla riâyet etmeleri lâzımdır

- 1- Seyahat varakası istihsâli için bizzat müracaat olunması lâzım gelir.
- 2- Yolcuların seyahat varakası istihsâlinde gerek esna-yı seyahatda tezkire-i Osmaniyeleriyle vesâik-i askeriyelerini nezdlerinde bulundurmağa ve lede'l-icab memurîn-i aidesine ibrâz mecburdurlar.
- 3- Haydarpaşa'dan trenle Anadolu'ya gidecek yolcular şerâit-i âtiyeye tâbi tutulacaklardır:
 - a- Gerek memurîn-i hükûmet gerek efrâd-ı ahâli şimdilik Cumartesi, Pazartesi ve Çarşamba günleri öğleden evvel saat on biri on geçe hareket etmekde olan muhtelit katarlara kabul edilecek ve yolcuların Haydarpaşa'dan hangi gün trene râkib olacakları Müdüriyet-i Umumiye Dördüncü Şube Müdüriyeti'nce seyahat varakalarına ayrıca işaret olunacaktır.
 - b- Seyahat varakası ahzına mecbur olmayan muhadderât yalnız tezkire-i Osmaniyelerini ibrâz etmek sûretiyle seyahat edebilirlerse de Anadolu şimendüferiyle azîmet edeceklerin Müdüriyet-i Umumiye'den ayrıca irkâb vesikalarını almaları lâzımdır.
 - c- Yolcular ancak seyahat varakalarında gösterilen tarihte trene râkib olabilirler. Esbâb-ı makbûleye müsteniden gidemeyenler seyahat varakalarını Müdüriyet-i Umumiye Dördüncü Şube'sine bi'l-ibrâz yeniden vize etdirmeğe mecburdurlar.

d- Yolcular azîmetlerinden behemehâl bir gün evvel Haydarpaşa'da Askerî Hat Komiserliği'ne bizzat mürâcaatla seyahat varakalarını vize etdireceklerdir. Bi'l-vasıta müracaat nazar-ı itibara alınmaz.

e- Asker ve şehid aileleri dahi polis merâkizinden getirecekleri tahkik varakası üzerine Müdüriyet-i Umumiye Dördüncü Şube Müdüriyeti'nden ırkâb vesikası ahz edecekler ve bunu Haydarpaşa'da Askerî Hat Komiserliği'ne vize etdirerek bi-letlerini alacaklardır.

*

Matbûât Müdüriyet-i Aliyyesi'ne

Bâlâdaki ilânnâmenin cerâid-i yevmiye ile neşrine delâlet buyurulması temenni olunur, efendim.

Fî 9 Temmuz [1]333

Polis Müdür-i Umumîsi nâmına
[imza]

HR. MA, 1194, 1917.07.09

OSMANLI RUMLARININ YUNANİSTAN'A MEYLETME İHTİMALİNE KARŞI ÖNLEM ALINMASI

Yunanistan'ın savaş ilan etmesi halinde Osmanlı tebaası olan Rumlarla Yunan yanlısı Rumlara karşı askerî menfaatlerimizi korumak bakımından diğer hasım devletlerin tebaasına uygulanması gereken muameleden farklı bir muamele yapılmaması, sahil kasaba ve köylerinde yaşayan Rumların peyderpey ve koruma altında iç bölgelerdeki uygun mahallere çekilmesi ve düşmanla temaslarının kesilmesinin temin edilmesinin sağlanması hakkında alınacak tedbirleri içeren Başkumandanlık yazısı

12 TEMMUZ 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube:2
Numara: 43278
4689

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim Hazretleri

Yunanistan'ın ilân-ı harb eylemesi hâlinde Yunan tebaasıyla Yunanistan'a mütemâyil Rumlar hakkında menâfi'-i askeriyemizi muhafaza nokta-i nazarından şu yolda hareket olunmasını muvâfık görüyorum. Yunan tebaasına diğer muhâsım tebaa hakkında yapılan muâmeleden müstesna bir muâmele yapılmamasını ve yalnız sevâhil-i Osmaniye'de kâin kasaba ve karyelerdeki bu kabîlden olanlarının peyderpey ve taht-ı muhafazada dahile münasib mahallere çekilmesini ve bu sevâhilden bilhassa Adalar Denizi sahilinde münferid kalmış Rum köylerinin düşmanla teması teşebbüsleri hissedilinceye kadar sıkı bir tarassud altında tutulmasını şimdilik kâfi bir tedbir olarak mütâlaa etmekdeyim. Bu sûret-i hareket zât-ı devletlerince de tasvîb buyurulduğu takdirde keyfiyeti ordu kumandanlarına ta'mim ederek memurîn-i mülkiye ile bi'l-müzâkere evvel emirde nerelerde ne mikdar şübheli Yunanîlerin çıkarılacağını ve hangi köylerin taht-ı tarassuda alınacağını gösterir malumâtın peyderpey irsâlini ve tarafımdan emir almadıkça kendiliklerinden tahliye karar vermemelerini emredeceğim. Tahliye içinde bu malumât toplandıktan ve orduların tahliye hususunda gösterdikleri zaruretler anlaşılıp da zât-ı devletlerince de mutabık kaldıktan sonra müşterek tedâbîr ittihâzı için bir taraftan ordulara ve taraf-ı devletlerinden memurîn-i mülkiyeye evâmîr-i lâzıme itâsı ve binâenaleyh tahliyede münasebetsiz ahvâle mâni olmak için ordularca takdir edilecek âcil ve tehdidkâr vaziyetler müstesna olmak üzere tarafımızdan emir almadıkça ne cihet-i askeriye-

nin ve ne de cihet-i mülkiyenin kendiliklerinden bir teşebbüsde bulunmamalarının ayrıca ta'mimini elzem ad etmekdeyim. Mütâlaa-i devletleri neticesine acele intizâr eylediğim ma'rûzdur. Bu bâbda Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne de ayrıca arz edilmiştir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Ramazan [1]335 fî 3 Temmuz [1]333

Başkumandanlık Vekili
Enver

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye
Müdüriyet-i
Umumiyesi
Mühimme Kalemi
Umumî Numarası:
99130
Hususî Numarası:
1255
Tarih: fî 12
Temmuz 1333

Mahremâne

İkinci Şube'nin 4689 numarasını muhtevî 7 Temmuz [1]333 tarihli tezkire-i devletleri cevabıdır

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Yunan Hükûmeti ilân-ı harb ettiği takdirde tebaasına diğer muhâsım tebaa hakkında yapılan muâmelenin tatbiki ve Yunanistan'a mütemâyil Rumlarla meskûn ve sevâhilde kâin kurâ ve kasabâtın da peyderpey tahliyesi musîb ve muvâfık olacağından işbu hususun vakt-i icrası hulûl etdikde ahâlinin bu bâbda ittihâzı icab eden tedâbîrin nezâret-i aciziyle bi'l-müzâkere kararlaştırılması münasib ve neticeden Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne de malumât itâsı tabîî bulunmuş olmağla ol bâbda emr u fermân.

HR. SYS, 2133/5

65

KUDÜS SEFERİ'NE KUTSAL BİR SAVAŞ HAVASI VERME ÇABALARI

Kudüs seferine katılan İtalyan kıtalarının Papa tarafından takdis edilerek madalyalar dağıtıldığı şeklinde çıkan şayiaların kutsal bir savaş yapıldığı havasının estirilmeye çalışılmasından kaynaklanmış olabileceğine ve asla gerçeikle bağdaşmadığına dair Papalık Hariciye Nazırı'nın Papalığın İstanbul'daki temsilcisi vasıtası ile Osmanlı Devleti'ne takdim ettiği yalanlama

19 TEMMUZ 1917

Osmanlı Ordu-yı
Hümâyûnu
Başkumandanlığı
Vekâleti

Sûret

Roma'da Papalık Hariciye Nâzırı Kardinal Gasparri'ye

Türkiye Hariciye Nâzırı Kudüs'e müretteb İtalyan heyet-i seferiyesi kıtaâtının Papa nâmına olarak bir vekil ma'rifetiyle takdîs ve efrâda eizze resimli madalyalar tevzî' edilmiş olduğunu ve güya bir harb-i mukaddes yapılmak üzere bulunduğunu bana ihbar eylemiştir. Ben bunu sûret-i kat'iyede olarak tekzib eyledim. Telgrafla tasdik ve te'yidini talep ederim.

Dolci

*

Roma

12 Temmuz [1]917 tarihli vârid olan cevap sûreti:

İstanbul'da Papalık Vekili Monsenyör Dolci'ye

Kudüs heyet-i seferiyesi kıta'âtının Papa tarafından doğrudan doğruya veya bi'l-vasıta takdîs ve madalyalar tevzî' edilmiş olduğuna dair olan rivayeti sûret-i kat'iyeye de olarak tekzib ediniz. Bu havâdisin kat'iyen asıl ve esası yoktur.

Papalık Hariciye Nâzırı
Kardinal Gasparri

*

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara:44159
2892

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim Hazretleri

Kudüs İtalyan heyet-i seferiyesi kıtaâtının Papa tarafından takdîs edildiğine dair olan rivayeti tekzib etdiğini müşîr Papa'nın Dersaâdet vekili Monsenyör Dolci tarafından Kardinal Gasparri'ye keşide edilen telgrafnâme ile buna vürûd eden cevabın mütercem birer sûretleri leffen arz ve takdim kılınmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Temmuz [13]33

Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2113/7_16-18

RUS ASKERLERİNİN POLİTİKAYLA İLGİLENMESİ

Rus resmi tebliğinde Rus askerlerinin silah ve mühimmat olarak düşmanlarına kat kat üstün oldukları halde politika ile meşgul olduklarından hakkıyla savaşmadıklarından ricate mecbur olduklarının itiraf edildiğine dair Stockholm Sefareti'nden gelen telgraf

23 TEMMUZ 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemî
1479

Fî 23 Temmuz [1]917 tarihiyle Stockholm Sefâreti Maslahatgüzarı Esad Bey'den vârid olan 526 numaralı telgrafnâmenin hallidir.

Bugünkü Rus tebliğ-i resmîsinde Ruslar mühimmât ve askeriyle düşmana kat kat fâik oldukları hâlde efrâdın politika ile meşgul olup bi-hakkın harb eylemelerinden dolayı ric'ate mecbur oldukları zikr ve itiraf olunuyor. Rusların hilâf-ı mu'tâd bu gibi beyânâtta bulunmaları bir taraftan asâkiri intibâha davet etmek diğer taraftan müttefiklerine böyle askerle muharebeye devam mümkün olmadığını göstermek makâsıdına ma'tûf olsa gerekdir.

HR. SYS, 2113/8-11

HARP TARİHİNİ YAZMAK ÜZERE KOMİSYON KURULMASI

Gerek Dünya Harbi'nin gerekse daha önceki savaşların tarihini yazmak üzere Harbiye Nezareti bünyesinde kurulmuş olan Harp Tarihi Şubesi'nin ihtiyaç duyacağı arşiv belgelerine rahat ve hızlı ulaşılabilmesi için bir "Harp Hazine-i Evrakı" kurulduğu, bundan dolayı nezaretlerde bulunan Harp ile ilgili yazışmaların bu çalışmalarda kullanılmak üzere Harbiye Nezareti'ne teslim edilmesi hakkında yapılan müracaata, söz konusu evrakların nezaretlerin günlük işleyişlerinde halen kullanılmakta olmasının yanı sıra Babîâli Hazine-i Evrak'ına mal olmuş olan dosyaların dışarıya çıkarılmasının yasak olduğu bu nedenle bu tür evraktan gizlilik dereceli olmayanlardan kopya almak üzere görevliler gönderilmesi gerektiği hakkında

26 TEMMUZ 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i
Umumiyesi
Mühimme Kalemi
Kayd numarası: 363
Tarih: 26 Temmuz [1]333
Tarih-i kaydı: 5 Ağustos 1333

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne

Harb-i hâzırda esfâr-ı sâlîfe-i Osmaniye'nin tarih-i harbini yazmak üzere nezâret-i celîlelerince teşkil edilmiş olan Tarih-i Harb Şubesi için bir "harb hazine-i evrakı" te'sis edildiği ve nezâret-i âcizî mahzen-i evrakında mevcut bu gibi vesâikden tefrîk edileceklerin mezkûr hazine-i evraka nakilleri esbâbının istikmâli ifadesini hâvî On Altıncı Şube'nin 2893 numarasını muhtevî 21 Temmuz [1]333 tarihli tezkire-i aliyye-i nezâret-penâhîleri mütâlâa-güzâr-ı âcizî oldu. Teşebbüs-i vâki' gayet musîb ve muvâfık olmakla beraber vesâik-i mebhûsedan zaman-ı hâzıra aid olanların muâmelât-ı câriye-i nezâretide külle-yevmin lüzumu olacağından bunların mezkûr hazine-i evraka tevdi'i mümkün olamayacağı gibi Bâb-ı Âlî Hazine-i Evrakı'na mal edilmiş olan dosyaların harice ihracı bâ-emr-i âlî memnû' olduğundan ve bunların asıllarının devâir-i saireye devri bi't-tabi' caiz olamayacağından vukûât-ı câriyeye aid ve nezâret-i âcizîde mevcut bulunan vesâikden mâhiyet-i mahremâne-yi haiz olanlardan mâadâsının tedkik ve istinsâhı zımında bir memur-ı mahsusun i'zâmı takdirinde lâzım gelen teshîlâta mazhariyeti tabi'i bulunmuş olmağla ol bâbda emr u fermân.

HR. SYS, 2437/83

RUSLARIN GALİÇYA MAĞLUBİYETİNİN ETKİLERİNİ SİLME ÇABASI

Galiçya'da mağlup olan Rusların bu mağlubiyetin tesirini hafifletmek üzere Kafkasya cephesinde Almanlara karşı büyük bir taarruz hazırlığı içinde oldukları hakkında Stockholm Sefareti'nden alınan telgraf

27 TEMMUZ 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
1507

*Fî 27 Temmuz [1]917 tarihiyle Stockholm sefâret-i seniyyesi
Maslahatgüzârlığı'ndan vârid olan 542 numaralı telgrafnâmenin hallidir*

Galiçya Cebhesi'ndeki mağlubiyetin tesîrâtını bir dereceye kadar tahfif etmek maksadıyla Kafkasya Cebhesi'nde büyük mikyâsda bir taarruz icrâsı için tedâbîr-i lâzımeye tevessül edilmesi Rus mehâfil-i askeriyesince tezekkür ve Petersburg hâdisâtında zî-medhal olduğundan dolayı dağıtılan alayların Almanya'ya karşı kullanılması mahzurdan sâlim görülemediğinden bunların da Kafkasya'ya sevkleri tasavvur edilmekte olduğunu oldukça mevsûk bir menba'dan istihbâr eyledim. Ancak tezebzüb-i idare ve adem-i inzibât-ı askeriyeden işbu tasavvurun ne dereceye kadar saha-i fi'liyâta geçeceğinin ayrıca cây-i teemmül olduğu ma'rûzdur. Fermân.

HR. SYS, 2113/7-20

8. Ordu Komutanı von Kress Paşa ve kurmay heyeti El Arış'teki ordu karargahında

PAPA'NIN BARIŞ TEKLİFİ

Papa 15. Benedictus'un barış görüşmeleri ve Milletlerarası Hakem Heyeti konularında serdedettiği fikirlerine Padişah Sultan Reşad'ın katıldığını bildiren cevabî name

[AĞUSTOS 1917]

Cânib-i seniyyü'l-cevânib-i hazret-i Padişahîden haşmetlü Papa On Beşinci Benedictus hazretlerine tasfir buyurulan cevabî nâme-i hümayündür.

Zât-ı haşmet-penâhîlerinin cihanın şimdiye kadar gördüğü bâdirelerin en muazzamı olan harb-i hâzıra nihayet verdirmek ve bu sûretle milletler beynine ilkâ-yı huzur ve ârâmîş ve celb-i vifâk ve hüsn-i âmîziş etmek fikr-i necib ve âlîsiyle gerek bize ve gerek diğer muharib hükûmetlerin kâffe-i rüesâsına hitaben tasfir buyurmuş oldukları hitab-ı müheyyicinin mazmûn ve müfâdına büyük bir hiss-i ihtirâm ve derin bir temâyül-i kalb ile ittılâ' hâsıl eyledik.

Hitab-ı haşmet-penâhîlerinden istinbât olunan efkâr-ı fütüvvet-mendâneme ve âlfî-cenâbâne ve bir de giriftâr-ı elem ve mihnet ve dûçâr-ı harabî ve zacret olan âlem-i insaniyet uğrunda sarf-ı nakdîne-i gayret ve himmete zât-ı haşmet-penâhîlerince sâik bulunan hissiyât-ı merâhim ve eşfâk-kârî bizim üzerimizde amîk bir te'sir husûle getirdi.

Üç seneyi mütecaviz bir zamandan beri bunca milletlerin en zinde kuvâsı-nı mahv ve ifnâ etmekde bulunan harb-i hûn-rîze nihayet verdirmek maksadıyla papalık makam-ı âlîsinin bu ana değin gayr-ı kâbil-i inkâr bir hiss-i bî-tarafî ile bezl etmiş olduğu program ve ihlâs-ı vesâyâdan biz sûret-i mahsusada mütehassis olduk. Çünkü hükûmetimiz daima söylemekden çekinmemiş olduğu vechile gerek siyasiyât sahasında gerek iktisadiyât âleminde gayr-ı meşrû' hiçbir emel ve maksad takib etmemektedir.

Biz memleketimizin mevcudiyeti ile istiklâlinin ve serbestî-i terakki ve inkişâfının muhafazası uğrunda harbi ihtiyar etmek mecburiyetinde bulunduk. İşte bugün dahi biz ale'l-husus millî hududlarımızın mümted ve şâmil oldukları kâffe-i havali üzerinde hâkimiyet-i tâmmeye ve kâmilemiz hukukunu te'minden ibaret bulunan bu pek meşrû' gayeyi takib ediyoruz. Biz memleketimizi devamlı ve adil ve hakkâniyete mukârin bir sulh ve müsâlemetin ni'am ve fevâidinden istifade ettirmeği ve bu sûretle her zaman olduğu gibi milletimizin arzu ve ihtiyarına bi'l-iş-tirâk devletimizin bi'l-cümle faaliyet sahalarında düvel-i saire ile aheng-i tâm üzere husûl-i terakki ve refahını te'min etmeği daima şiddetle arzu etdik.

İşbu hissiyâtla mülhem olarak ve gerek cenâb-ı Kâdir-i Mutlak'a gerek âlem-i insâniyete karşı uhdemize terettüb eden vezâîfî müdrîk bulunarak müttefiklerimiz ile beraber geçen Kanûn-ı evvel'de husamâmıza muhik ve şerefli bir sulh akdi için müzâkerâta girişilmesini teklif eylemişdik. Her ne kadar bu hususdaki efkâr ve niy-yâtımız o zamandan beri bi'd-defaât izhâr ve ilâm edildiyse de şimdiye kadar mukabelesiz kaldı.

Binâenaleyh fî nefsi'l-emr bizim öteden beri iltizâm etmiş olduğumuz esasât gibi ma'kûl ve devamlı esaslar üzerine bir sulh te'sisi hususuna ma'tûf bulunan teklif-i haşmet-penâhîlerinin bizce mazhar-ı tasvîb olmakdan hâlî kalmayacağı derkârdır. Zât-ı haşmet-penâhîleri teşkilât-ı müstakbele-i âlemin silah kuvveti ber-taraf edilerek hak ve adlin satvet-i maneviyyesine ve beyne'l-milel adl ve hakkâniyetin ve meşrû'iyet ve kanuniyetin tefevvuk ve galibiyetine istinâd etmesini iltizâm ediyorlar.

Cemiyet-i düveliyyenin azâsından bulunmaları haysiyetiyle bi'l-cümle hükûmâta bilâ-tefrik cidden ve hakikaten hakk-ı müsâvâtı bahş ve te'min etmek gibi bir netice-i fiiliyyeyi bi'z-zarûre intâc edecek olan bu pek ulvî fikrin hayyiz-i fî'le îsâli bizim nazarımızda âlem-i insaniyeti mesâib-i âtiyyeden vikâye edecek ve milletler arasında muharebât-ı hûn-rîzâne âlâm ve tahribâtını âtiyyen ber-taraf eyleyecek çare-i yegâne görünüyor. Zât-ı haşmet-simâtları gibi bizim dahi fikir ve mülâhazamızagöre nihayet derecede insaniyet-perverâne olan bu gayenin hayyiz-i fî'le îsâli için ileride icrâ oluncak müzakerâtı bütün milletleri menâbi'-i servet ve kudretleri terakkiyât-ı medeniyyenin inkişâfına ve bütün âlem-i insaniyetin refah ve saâdetine hasr ve tahsis olunmak üzere karada, denizde ve havada mütekâbilen ve müteâkiben tahdîd-i teslîhâtı husule getirecek en amelî ve en müessir esbâb ve vesâiti arayıp bulmak cihetine ma'tûf olmalıdır.

Yine bu müzakerât ifadât-ı haşmet-simâtları vechile bütün milletlere müştereken aid olan engin denizlerin serbestisi meselesini muhik bir sûrette fasl etmeli ve âtiyyen bu milletlerden yalnız birinin diğer milletlerin zararlarına olarak tefevvuk-ı dâiyyesine kalkışmasını kat'iyyen ber-taraf eylemelidir.

Beyne'l-milel mevcut olan ihtilâfâtın mukarrerâtı vâcibü'l-ittibâ' bir hakem hey'etine havalesi hakkındaki teklif-i haşmet-meâbları dahi bizce fevkalâde haiz-i ehemmiyet göründü.

Bunların ulviyetine ve tahakkukundan tevellüd edebilecek netâyic-i fevâid-â-verê kâni' bulunduğumuz cihetle müzakerât-ı sulhiyye esnasında devletlerin mevcudiyet-i hükümrânîsine ve serbestî-i inkişâfına aid te'minâtı nazar-ı itibarda tutmakla beraber ihtilâfât-ı beyne'l-milel sûret-i müslihânede fasl ve tesviye esbâb ve vesâitini tezekküre hâzır olduğumuzu beyân eylemekde bir an bile tereddüdd etmeyiz.

Bu sûretle zât-ı haşmet-simâtları tarafından serd edilen teklifâtın cidâl-i hâzırı ref' edecek ve umumî ve pâydâr bir sulh ve müsâlemet getirecek kavî ve rasîn esasları ihtivâ etmekde olduğunu takdir ediyoruz.

Binâenaleyh şu itikaddayız ki eğer bugünkü husamâmız bâlâda zikr ve tasrîh olunan maksad-ı meşrû'amızla kâbil-i te'lîf aynı efkâr ve hissiyât ile mütehassis iseler zât-ı haşmet-simâtlarının necâbet-i kalbiyyeleri icabı olarak arzu ve temenni etmekde oldukları müzâkerât-ı sulhiyyenin küşâd olunmasına hiçbir mâni yoktur. Cenâb-ı Hak zât-ı haşmet-penâhîlerini dâimâ savn-ı samedânîsinde mahfûz buyursun.

HR. SYS, 2298/5_118-119

MARUNİ KİLİSELERİNE ZAHİRE YARDIMI

Antakya Patriği İlyas Patras'ın 4. Ordu Kumandanı Cemal Paşa'nın, Lübnan ve çevresinde kıtlıktan ve çekirge istilasından dolayı sıkıntı çekildiği bir dönemde Maruni kilise ve manastırlarının ihtiyaçlarını karşıladığından dolayı yayınladığı teşekkür

7 AĞUSTOS 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şube-i Mahsusa

*Antakya Patriği Elyas Patras imzasıyla Adliye ve Mezâhib Nezâret-i Celîlesi'ne
7 Ağustos [1]917 tarihiyle takdim kılınan Arabiyyü'l-ibare
arîzanın tercümesi sûretidir*

Makam-ı devletleri mezâhib ve edyâna ta'alluk eden hususâtın merci'-i resmîsi olup bilhassa şu buhranlı zamanlarda ahvâlimize kesb-i ıttılâ' buyurulması zât-ı âlî-i âsafânelerince matlûb ve mütlezem bulunduğundan Bahriye Nâzırı ve Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn Kumandanı devletli Cemal Paşa hazretlerine karşı kalbimizde meknûz olan hissiyât-ı şükr-güzârı ve imtinânkârîyi izhâr ve beyân etmek üzere kendi nâmıma bi'l-asâle ve Cebel-i Lübnan'ın bütün Maruni hey'et-i ruhbanı nâmına bi'l-vekâle işbu arîzayı takdîme şitâb eylerim. Müşârunileyh ta'attûfât ve atâyâ-yı mütemâdiye ve mütevâliyesiyle giriftâr olduğumuz zaruret ve ihtiyâcın şiddetini tahfîf etmiş ve mahsulün kıtlığına ve çekirge âfetinin istilasına rağmen geçen sene ve bu sene ihtiyaçları vâridâtlarına nisbetle kat kat tezâ'ûf etmiş olup

manastırlarda ve kiliselerde yaşayan rahiblerin te'min-i maişetleri zımnında min in-di'llâh mü'eyyed olan devlet nâmına bize külliyetli mikdarda zahîre ihsân eylemiş-dir. Paşa-yı müşârunileyh hazretlerinin inâyet ve mekârımı hey'et-i ruhbana inhisâr etmeyip Cebel-i Lübnan'ın kâffe-i ahâlisine şâmil olmakla en müşkil ve hatarnâk bir zamanda ahâli-i mezkûrenin medâr-ı teselliyeti olmuştur. Himmet-şî'âr devletli Cemal Paşa hazretlerinin mesâî-i cemîle, himemât-ı âliyye ve ef'âl-i hakîmânele-riyle Saltanat-ı Seniyye ile Devlet-i Osmaniye'nin te'yid-i şân ve şevketi duasını isticlâb etmiştir. Binâenaleyh nâil olduğumuz işbu in'âmdan dolayı zât-ı devletleri vasıtasıyla e'âzım-i ricâl-ı devletimize azîm teşekkür etmemizi arz ederek sadakat ve emanet ile muttasıf olan zevât-ı müşârunileyhimin teksîr-i emsâli ve şefkatli re'fetli Padişah-ı a'zamımız efendimiz hazretlerinin inâyet-i Rabbâniye ile mahfûz ve masûn buyurulması duasıyla hatm-i kelâm eylerim.

HR. MA, 1198/13

İNGİLTERE'NİN FİLİSTİN'E ASKER SEVKİ

İngiltere'nin İtalya yoluyla Filistin'e önemli miktarda askeri kuvvet sevk et-mekte olduğu hakkında alınan istihbaratın Bern Sefareti telgrafıyla bildirildiği

18 AĞUSTOS 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Mühimme Kalemi
Kayd numarası: 558
Tarih: 18 Ağustos [1]333

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

İngiltere'nin İtalya tarîkıyla Filistin'e kuvâ-yı mühimme-i askeriye sevk et-mekde olduğu bir menba'-ı mevsukdan istihbâr edildiği Roma'daki Hakkı Bey'in iş'ârına atfen Bern sefâret-i seniyyesi'nden telgrafla bildirilmiştir. Emr u fermân.

*

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
1678

Bern sefâret-i seniyyesi'nden 15 Ağustos [1]917 tarihiyle vârid olan 266 numaralı telgrafname hallidir.

İngiltere'nin İtalya tarîkıyla Filistin'e kuvâ-yı mühimme-i askeriye sevk etmekde olduğu bir menba'-ı mevsukdan istihbâr ettiği Roma'daki Hakkı Bey tarafından bildirilmektedir.

Harbiye Nezâreti'ne yazıldı.

HR. SYS, 2113/9_11-12

MARSİLYA'DAN GEMİLERE BİNDİRİLEN YÜZ BİN ASKERİN MUHTEMEL İSTİKAMETİ

Marsilya'dan yüz bin Fransız ve İngiliz askerinin gemilere bindirildiği ve bunların büyük ihtimalle Mısır veya Irak cephelerine gönderilecekleri, Gazze ve Irak cephesinde düşmanın çok şiddetli saldırılara geçmiş olmasının istihbaratın doğruluğunu teyit eden hadiseler olduğu hakkında

18 AĞUSTOS 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi
Mühimme Kalemi
Umumî Numarası: 100640-348 /Sadâret'e
Hususî Numarası: 100641-1654 /
Baş[kumandanlığa]
Tarih: fî 18 Ağustos [1]333

Mahremdir.

Sadâret-i Uzma'ya ve Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Marsilya'dan yüzbini Fransız ve İngiliz askerinin gemilere irkâbına başlandığına ve bunların Mısır veya Irak Cebhesi'ne gönderileceği istihbâr edildiğine dair Cenevre Başşehbenderliği'nden verilen havâdis ve emsali haberler hakkında bir hüküm itâ edilebilmek için işbu havâdis-i muhbiriye'nin kim olduğunun ve nereden

malumât almış idüğünün dahi tahkik ve iş'ârı 9 Ağustos [1]333 tarihli ve ikinci şubenin 6168 numarasını muhtevî tezkire-i cevabiye-i âsafâneleri mücebince zikrolunan Başşehbenderlik'e tavsiye edildi.

Hâl-i esaretde iken tahlîs edilip Fransa tarîkıyla ahîren Cenevre'ye gelen Almanya Devleti'nin Hanya konsolosu ile diğer bir konsolosun, Lyon ve Marsilya şehirlerinde mikdar-ı küllî İngiliz müstemlekât askerinin tahaşşüd etmiş olduğunu gördüklerini söylemiş olmalarına nazaran Marsilya'dan yüz bin askerın gemilere ırkâbı hakkında evvelce verilen malumâtın te'yid etmekde bulunduğuş, bir kısım askerın İskenderiye'ye ihraç edilmiş ve Gazze ve Irak (Beyne'n-nehreyn) cebhelerinde düşmanlarımız tarafından şiddetli sûretde harekât-ı tecavüziyeye pek yakında başlanmak üzere istihzâratda bulunulduğuş ihbar edilmiş olduğuş, işbu son havadisın kayd-ı ihtiyâtla telakkisi münasib olacağı mezkûr baş şehbenderlikden bugün alınan tahrirâtta bildirilmiştir. Emr u fermân.

(Sadâret-i Uzmâ'ya)

1 Ağustos [1]333 tarihli ve 291 numaralı tezkire-i çâkerîye zeyldir.

Hâl-i esaretde iken tahlîs edilip Fransa tarîkıyla ahîren Cenevre'ye gelmiş olan Hanya Alman konsolosu ile diğer bir konsolosun Lyon ve Marsilya şehirlerinde mikdar-ı küllî İngiliz müstemlekât askerinin tahaşşüd etmiş olduğunu gördüğünü söylemiş olmasına nazaran Marsilya'dan yüz bin askerın gemilere ırkâbına başlandığına dair evvelce verilen malumâtın te'yid etmekde olduğuş, bir kısım askerın İskenderiye'ye ihraç edilmiş olduğuş Gazze ve Irak (Beyne'n-nehreyn) cebhelerinde düşmanlarımız tarafından şiddetli sûretde harekât-ı tecavüziyeye pek yakında başlanmak üzere istihzâratda bulunulduğuş ihbar olunmakda idüğüş bu son istihbaratın kayd-ı ihtiyâtla telakki olunması münasib olacağı Cenevre Başşehbenderliği'ne memur Selanik Başşehbenderi Kâmil Bey'den alınan tahrirâtta bildirilmiştir. Emr u fermân.

*

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye
Cenevre Başşehbenderliği
Numara
Umumî: 3037
Hususî: 326

Hulâsa: Bazı malumât ve istihbarat

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Marsilya'dan yüz bin Fransız ve İngiliz askerinin gemilere irkâb olunmağa başladığı ve ağıleb-i ihtimale göre bu askerlerin Mısır ve yahud Irak Cebhesi'ne i'zâm kılınacağı istihbâr olunduğu 17 Temmuz [1]917 tarihli tahrirât-ı acizîde arz olunmuş idi.

Hâl-i esaretde iken tahlîs edilip Fransa tarîkiyle ahîren Cenevre'ye gelmiş olan Almanya Devleti'nin Hanya konsolosu ile diğer bir konsolos Lyon ve Marsilya şehirlerinde külliyetli mikdarda İngiliz müstemlekât askerinin tahaşşüd etmiş olduğunu müşahede eylediklerini ifade eylemiş olduklarından Marsilya'dan yüz bin askerinin gemilere irkâbı hakkında evvelce arz olunan malumâtın te'yid etmekde olduğu anlaşılmıştır bir kısım askerinin İskenderiye'ye ihraç edilmiş olduğu "Gazze" ve Mezopotamy" cebhelerinde düşmanlarımız tarafından şiddetli sûretde harekât-ı tecavüziye pek yakında başlanmak üzere istihzâratda bulunulduğu ihbar olunmaktadır. Bu son istihbaratın kayd-ı ihtiyâtla telakki buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Şevval [13]35 ve fî 3 Ağustos [1]917

Cenevre Başşehbenderliği'ne Memur
Selanik Başşehbenderi
Kâmil

HR. SYS, 2113/9_8-9

ALMAN FABRİKALARINA YERLEŞTİRİLEN OSMANLI İŞÇİLERİ

Almanya'da Türkçe neşredilen gazetelerin durumlarını ve yayın politikalarını beyan eden Dr. Thoma'nın, yine Almanya'da Türkçe ve Almanca yayınlanan "Alem-i İslâm" gazetesine Osmanlı Hükümeti'nden destek talebi

20 AĞUSTOS 1917

Huzur-ı sâmi-i cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Ma'lûm-ı sâmi-i hazret-i Sadâret-penâhîleri olduğu üzere bundan yedi sekiz ay akdem Türk ve Alman sermayesiyle bir cemiyet teşkil edilerek Berlin'de nısfı Türkçe ve nısfı Almanca lisanıyla bir gazete neşrine mübâderet edilmiş ve bu gazete büyük bir rağbete mazhar olmuşdu. Cemiyetin azâsı büyük sermayedârân ashâbından ve Almanya Reichstag'ı azâ-yı nâfizesinden mürekkebdî. Tabîî bunda Türk sermayedârları da müşterik olduğundan mezkûr gazetenin kat'iyen bir Alman gazetesi olmayıp belki fazlaca bir sûretde matbûât-ı Osmaniye azâsından bulunduğu daima imâ edilmekte bulunmuş idi. Reichstag Meclisi'nde Osmanlı-Alman devletleri arasında mün'akid mukâvelâtın tasdiki sırasında azâ tarafından alenen beyân olduğu üzere mezkûr gazetenin gözetdiği yegane maksad ilâ mâşâallah yek-diğeriyle müttehid ve müttefik devletler ve milletler arasında revâbit-ı siyasiye, ictimâiye ve iktisadiyeyi takviye eylemek ve her iki milleti birbirine esaslı bir sûretde tanıtmak idi. Her iki devletler müdürân-ı umûrunun ve daha doğrusu bu ittifak ve ittihadın saâdet-bahşâ netâyic vereceğine kâni' olan her bir kimsenin bu maksadı takib eylediği bedîhîdir. Binâenaleyh gazetenin Türkçe kısmı mukaddemâ Londra'da İkdâm gazetesi muharrirliğinde bulunmuş olan Sadi Efendi isminde bir zata tevdi' kılınmış idi. Tabîî Almanya'da tab'dan evvel bir sansür mevcud olmadığından gazete sansüre tâbi olmadan neşrolunuyordu. Bütün azâ-yı cemiyetin taaccübünü ve teessüfünü mûcib olan hâl mûmâileyh Sadi Efendi'nin her iki devlet-i müttefikinin menâfi'-i siyasiye ve iktisadiyelerine muğayir olmak üzere Türkçe makalât neşrettiği hakkında bir takım şâyi'anın meydana alması ve bunun ise ma'a't-teessüf azâ-yı cemiyet tarafından anlaşılamamış olmasıdır. Hükûmet-i Osmaniye tarafından bu bâbda imââtta bulunulduktan sonra Almanya Hükûmeti tarafından azâ-yı cemiyetden ve Reichstag azâsından bulunan Mösyö Doktor Thoma'ya bu hususda ihtirât vâki' olmuş ve Sadi Efendi'ye hemen işden el çekdirmek üzere bulunulmuş idi. Halbuki bu sırada mûmâileyh hizmet-i askeriye için İstan-

bul'a davet olunmuş ve her vatanperver kimsenin yapacağı üzere İstanbul'a gitmesi icab eder iken firarı tercih etmiş ve Danimarka'ya kaçmıştır. Mûmâileyhin tiynet ve hissiyâtı bu sûretle de meydana çıkmış olduğundan cemiyetden kendisine tamamıyla keff-i yed etdirilmiştir. Bugün "Yeni Türkiye" gazetesi sermayedârân cemiyeti kendisinin mûmâileyhe hiçbir münasebâtı kalmadığını kat'iyen ve alenen beyânı bir vazife addeder. İkinci bir mesele ise yine Almanya Hariciye Nezâreti'nden duyduğumuz vechile Devlet-i Aliyye'de gazetelerin kable't-tab' sansüre tâbi tutulmaları nizâmât-ı mukarrere icabından bulunmakla Yeni Türkiye'nin Türkçe kısmının da bu vechile "Ceusure forireutive" tâbi tutulması mûmâileyh Sadi Efendi'ye tenbih ve ihtar edildiği hâlde mûmâileyhin bu ihtârı isgâ etmemiş olmasıdır. Bundan dolayı cemiyet beyân-ı teessüf ve itizâr eder ve bundan böyle Hükûmet-i Seniyye'nin her hangi bir hususda olursa olsun tenbihât ve ihtirârâtını bi-tamâmihâ icrâ edeceğini kat'iyen te'min eyler.

Cemiyetin vezâif ve makâsıd-ı müstakbelesine gelince: "Yeni Türkiye" intizârın fevkinde bütün Almanya dahilinde, Devlet-i Aliyye'de ve Avusturya-Macaristan'da büyük bir rağbete mazhar olmuş ve idarehâneye her gün gelen bir çok abonman kaydları bunu isbat eylemekde bulunmuş olduğundan Osmanlı-Alman ittifakının samimiyetini te'min ve takviye etmesi ve ba'de'l-harb düvel-i müşârunileyhimâ arasında cârî olacak her türlü münasebât-ı siyasiye, iktisadiye ve be-tahsir maliyeyi teshil eylemesi son derece muhtemeldir. Hükûmet-i Seniyye'nin Berlin'de vukû' bulacak istikrâzâtı için Reichstag'ı ve efkâr-ı umumiyyeyi hazırlamış ve her iki millet beyninde, düşmanların Paris Konferansı'yla her iki taraf ticaret ve sanâyiine indirmek istedikleri darbelere karşı koyacak münasebât-ı iktisadiyelerini tezyîd ve takviye eylemek bir haftalık mecmuanın makâsıdını teşkil eyleyecektir. Binâenaleyh bunun her iki tarafca mazhar-ı himaye olması pek ziyade arzu olunacak ahvâldendir. Binâen alâ zâlik cemiyet Hükûmet-i Seniyye'ye ber-vech-i âtî teklifatda bulunmağa kesb-i şeref eyler:

Almanya'da mevcut bazı şark gazetelerinden sarf-ı nazar "Âlem-i İslâm" nâmıyla yeni bir mecmua-i mâhiye çıkmaktadır ki bunun Hükûmet-i Seniyye'nin muâvenet-i nakdiyesine mazhar olduğu da ma'lûmdur. Bu mecmua evvel be-evvel Alman muharrirleri ile ba'dehû Mısırlı zevât tarafından tahrîr edildiğinden te'min eylediği menâfi' o kadar muayyen değildir. Sonra bu mecmuaya makale yazan Alman muharrirleri diğer Alman gazetelerine merbût ve mensub olduklarından halk bunların makalâtını kendi gazetelerinde okumakta ve "Âlem-i İslâm" mecmuasını iştirâdan istiğnâ etmektedir. Mezkûr mecmuanın pek az satılan nüshaları bu hâli göstermektedir. Halbuki bir Türk gazetesinin sıfat-ı milliyesini gösterecek ve herkesin buna merakını uyandıracak şey gazetenin Türkler tarafından yazılması ve yarısının Türkçe olarak neşridir. Bunun bizim gazetemiz hakkında cârî olduğu ma'lûmdur. İmdi eğer Hükûmet-i Seniyye "Yeni Türkiye" gazetesine himaye-i maneviye ve maddiyesini bahş ederek "İslamic Welt" mecmua-i mâhiyesi gibi muâve-

net-i nakdiyede bulunursa bu her iki millet ve devlet için büyük menâfi'î istilzâm eyleyecektir. Çünkü gazetemiz bu vechile büyüyecek ve kesb-i ehemmiyet eyleyecektir. En be-nâm Osmanlı ve Alman muharrirleri istiklâl üzere makale yazacaklardır. Ma'lûm-ı sâmi-i Sadâret-penâhîleri olduğu üzere bu gibi teşebbüsât her yerde hükûmetlerin himayesine mazhurdur. Bu sayede hükûmet istediği makâsıd ve merâmını muvaffakiyetle takib edebilmektedir. Muharebe-i hâzıra matbûâtının ehemmiyetini meydana koyduğundan bu hususda tatvîl-i kelâma lüzum görmeyiz.

Binâenaleyh Osmanlı Hükûmeti'nin Berlin'de gerek hâlen ve gerek istikbalen ihtiyacâtını suhûletle te'min edebilmesi için böyle bir vasıta-i neşr ve efkâra mâlik olması menâfi'-i mühimmesi icabındandır. Efkâr-ı umumiyeyi Türkiye ve Türkler hakkında tenvîr etmek, Hükûmet-i Seniyye'nin hâlen olduğu gibi istikbalen daha ziyade artacak münasebât-ı siyasiye, iktisadiye, maliyesini takib ve takviye eylemek, sermayedârân bularak bunlara Hükûmet-i Seniyye'nin nukât-ı nazarını telkin eylemek ve her hususda Hükûmet-i Seniyye'nin makâsıd ve merâmını tervîc etmek gazetemizin vezâifini teşkil edecektir. Bilhassa ba'de'l-harb ihtiyacât-ı maliye ve iktisadiyenin Almanya'da tazmîni, düşmanlarımızın takib etdikleri siyaset iktizâsınca, icab eyleyeceğinden Hükûmet-i Seniyye bu vasıta ile bir çok teshîlât ve menâfi' elde edecektir. İşte gazetemizin takib edeceği makâsıd bunlardan ibarettir. Bunun için de Hükûmet-i Seniyye'nin himaye-i maddiye ve maneviye ve muâvenet-i nakdiyesini istirhâm ediyoruz. Gazetemizin namus ve haysiyetine ve hissiyât-ı vatanperverânesine sermayedârların evsâf-ı resmiye ve hususiyeleri kâfildir zannederiz. Bu zevât her iki hükûmetin mühim ve şeref-âver memuriyetlerinde ve meclislerinde bulunmakda ve yegane maksadları hükûmet ve millet-i Osmaniye'yi bütün Avrupa'da tanıtmak ve i'lâ-yı şeref ve şânına çalışmaktır. Bu cemiyeti teşkil eden zevât şimdiye kadar yüz binlerce mark sarfıyla Osmanlı amelelerini ilk evvelâ Almanya'ya celb ederek fabrikalara yerleştirmiş ve Türk çocuklarına mahsus bir terbiyehâne açmış ve buna mümâsil bir çok hidemât-ı vatanpereverânede bulunmuşdur. Gazetemizi takib edecek olan Hükûmet-i Seniyye bu bâbda lâzım gelen te'minât ve kanaati pek az zamanda elde edecek ve bu yüzden göreceği menâfi' ve teshîlâtı takdir buyuracaktır. Gazetemiz için Türk mürettibi ile muharrirlerini şimdiden intihâb ve tayin etmek için bu hususdaki cevab-ı sâmi-i fahîmânelerine çar-çeşme intizâr eder ve arzu buyurulan ma'lûmâtı hemen arz edeceğimizi te'min eyleriz. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Berlin, 20 Ağustos 1917

Cemiyetin Alman ve Osmanlı azâsı nâmına
Bavyera Meclis-i Mebûsânı ve Almanya Reichstag'ı
azâsından

Dr. Friedr Thoma

HR. MA, 1198/43

CENEVRE KONSOLOSLUĞU'NUN İSTİHBARAT İÇİN TAHSİSAT TALEBİ

Cenevre Başşehbenderliği'nin istihbarat işleri için tahsisatı olmadığından özel olarak muhbir görevlendiremediği, gönderilen haber ve bilgilerinin Fransa'ya gidip gelenlerin gözlemlerinden yararlanılarak elde edildiği, bu kanalla gelen haberlerin doğruluğunu kesin olarak onaylamanın mümkün olamayacağı

21 AĞUSTOS 1917

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye
Cenevre Başşehbenderliği
Numara
Umumî: 3079
Hususî: 355

*Hulâsa: Sûret-i hususiyede istihsâl olunan
malumat hakkında*

Hariciye Nezâreti Celîlesi Cânib-i Âlisi'ne

Devletlü efendim hazretleri

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Aliyyesi ifadesiyle şeref-vârid olan 12 Ağustos [1]917 tarihli ve 100294/143 numaralı tahrirât-ı aliyye-i hazret-i nezâret-penâhîleri arîza-i cevabiyesidir. Marsilya'da tahaşşüd iden yüz bin İngiliz ve Fransız askerleri hakkında 13 Ağustos [1]917 tarihli ve 3037/326 numaralı tahrirât-ı acizîde malumât-ı mütemmime itâ olunmuş idi. İşbu malumât 13 Temmuz [1]917 tarihli ve 2980/299 numaralı tahrirât-ı acizîde mevzû'-ı bahs olan menbadan alınmış idi. Memuriyet-i acizînin umûr-ı istihbariye için bir gûne tahsisatı olmadığından sûret-i mahsusada muhbir ve vesâit-i istihbâriye istihdam edilememekte ve bu misilli malumât bir hizmet-i vataniye olmak üzere Fransa'ya gidip gelenlerden bi'l-vasıta istihsâl olunmaktadır. İhbarat ve ma'lûmâtın sûret-i kat'iyede sıhhatini te'mîn etmek kâbil olamayacağı emr-i bedîhîdir. Harbiye Nezâret-i Celîlesince menâbi'-i saireden istihsâl edilmekde olması tabîi bulunan istihbarat ile taraf-ı acizîden arz ve iş'âr kılınan malumât mukabele ve tatbik edilerek bir dereceye kadar hakikatin tevazzuh edeceği ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 2 Zilkade [1]335 ve fî 21 Ağustos [1]917

Cenevre Başşehbenderliği'ne memur

Selanik Başşehbenderi

Kâmil

HR. SYS, 2113/10-15

Kanal Seferine katılan ordunun su ihtiyacı için El Ariş'te
açılan kuyunun yanındaki su istasyonu

BATI CEPHESİNDE İNGİLİZ VE FRANSIZLARIN YARMA HAREKÂTI

Batı cephesinde İngiliz ve Fransızların görülmemiş şiddette ve iki koldan Alman cephelerini yarma hareketına geçtikleri, bundan maksatlarının her şeyden önce Belçika sahillerini istila ederek deniz altı merkezini imha etmek, Almanya'nın sahip olduğu insan ve mühimmat gücünü tüketmek olduğu, İngiliz ve Fransızların gelecek bir Amerikan yardımından önce böyle bir saldırıya geçmekte aceleci davrandıkları, Almanya'nın insan kaynaklarının zannedildiğinin aksine tüketilemediğini ve Almanya'nın bu konuda çok titiz davrandığı, şark cephesinde hazırlıklarını tamamlamaya çalışan Almanların çok yakında buradan büyük bir harekata girişeceği, Alman İmparatoru için şark cephesine yönelik gizli bir seyahat planlandığı hususlarında elde edilen istihbaratların değerlendirilmesi hakkında Padişah'ın Alman İmparatoru nezdindeki temsilcisinden başkumandanlığa gönderilen yazı

21 AĞUSTOS 1918

Kaiserl Ottomanischer
Generalleutnant,
Generaladjutant Sr.
Majestät Sultans,
Zugeteilt Sr. Majestät
dem Deutschen Kaiser
Gr. H. Qu., den 21.08.
[19]18

Mahremdir.

Huzur-ı Sâmi-i Hazret-i Kumandan-ı Ekremîleri'ne

El-yevm Garb Cebhesi'nde vuku' bulan muharebât-ı azîme şimdiye kadar vâki olanların fevkinde bir şiddeti haizdir. İngilizlerin Flander'den ve Fransızlar dahi Verdun Cebhesi'nden kuvve-i mühimme ile taarruzla Alman hatlarını sarsmak ve yarmak istiyorlar. Bu esnada Alman altıncı, ikinci ve yedinci, ve birinci ve üçüncü ordularına ve kısımlarına da taarruz ediyorlar. Fakat bu sonraki ordulara taarruzları ekseriya kuvvetli topçu ateşi ve büyük mikyâsda müfreze kollarıyla icra edilmektedir. En ziyade hücumun şiddeti Flander'deki dördüncü ve Verdun şimalindeki beşinci Alman ordularına mütevecihdir. Bu taarruzlardan hasımların maksad-ı umumîsi bir taraftan Belçika sahilini istila ve tahtelbahrlar merkezini imha diğer cihetden Fransızlar dahi Verdun'dan şimale doğru arazi kazanarak Sedan-Longny ve Charleville mühim hatt-ı muvasalasını kat' veya tehdid etmekden ibaretdir. Ve bu esnada iddiaları vechle vukubulan muharebatla Almanların insan-

ca olan menâbi'ini tüketmek veya azaltmak hususudur. Ancak Almanların insanca olan menâbi'i zannolunduğu gibi tükenmemiştir. Çünkü kuvvetlerin sarf ve istihlâkinde muhafaza-i kuvvete pek itina ediyorlar. (economy die kräfte) düşmanların mevki'i ufak tefek muvaffakiyetiyle beraber General Ludendorff (Erich Friedrich Wilhelm Ludendorff) vaziyetden ve muhareberelerin neticesinden memnun olduğunu söylüyor. Çünkü hasımların telefâtı daha çok ve bütün mesailerine rağmen düşmanların her muharebe ile vâsıl olmak istedikleri hedeflerden pek uzak kaldıklarını beyân buyuruyor. Binâberîn ahvâl-i mesrûreyi Alman Erkân-ı Harbiyesi kendileri için muvaffakiyet ad ediyorlar.

Amerika'nın harbe fî'len iştirâkinden evvel hasımların taarruza kıyâm etmelerini Alman Erkân-ı Harbiyesi hayırlı addediyor. Ve diyor ki:

Tahtelbahrlar tesîrini pek iyi gösteriyor ki düşmanlar Amerika kuvvetlerinin vürudunu beklemiyorlar. Yahud Amerika kuvvetlerinin muâvenetinden pek de istifade edemeyeceklerini anladıklarından daha şimdiden netice istihsâline çalışıyorlar.

Almanların Şark Cebhesi'ndeki ihzaratı (hudud sevâhilinin tanzimi ve top ve cephânenin cem'i ve şimendüferlerle köprülerin tamiri gibi) hitâm bulur bulmaz taarruza tekrar geçeceklerini ve en ziyade parlak ümidin Makanken ordusundan beklenildiği ve gayet mahrem olarak imparatorun o havaliye doğru bir seyahat programı hazırlandığı istihbâr eylediğim ma'rûzdur.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 21 Ağustos [1]333

Murahhas ve yâver-i hazret-i Padişahî

Ferik [imza]

HR. SYS, 2113/ 9-14

HER ÇEŞİT DERİ SATIŞININ YASAKLANMASI

Lüks ayakkabı imaline elverişli her çeşit deri satışının "Men-i İhtikâr Heyeti"nce yasaklandığına dair ilgili komisyonun beyannamesi

25 AĞUSTOS 1917

Men'-i İhtikâr
Hey'eti

Kösele ve ayakkabı derileri hakkında beyânnâme

1- Men'-i İhtikâr Hey'et'inin müsaadesi olmaksızın kösele, vaketa ve emsâli; videla, glase, ruğan, meşin, podosüet ve'l-hâsıl ayakkabı imaline sâlih her nev' derinin serbest olarak fûrûhtu men' edilmiştir. Bunlara ihtiyacı olan esnaf komisyona müracaatla vesika alacak ve tüccara bu vesika ile müracaat edecektir.

Vesikasız mal satan ve mal satın alan Men'-i İhtikâr Kararnamesi'ne müzeyyel madde-i muvakkate-i kanuniye mücebince tecziye edileceklerdir.

2- El-yevm bu mallara sahib bulunanlar veya bunları başkaları nâm ve hesabına hıfzedenler mevcut bulunan kösele, vaketanın mikdarını kıyye itibarıyla; glase, ruğan, videla (vileda), podo süet ve emsâlini ayak hesabıyla; meşin ile emsalinin mikdarını da aded olarak [her birinin cinsleri ayrı ayrı zikr edilmek şartıyla] nihayet mâh-ı hâlin otuzuncu Perşembe günü akşamına kadar bir beyânnâme ile komisyona bildirmeğe mecburdurlar.

Ağustos'un otuz birinci Cuma gününden itibaren her kimin yedinde beyânnâmesi verilmemiş mal bulunacak olursa bu mallar zabt ve müsâdere olunarak bedelleri tamâmen muhbirlerine verilecek ve bu malların zuhur etdiği mağaza ve anbarın müdür ve bekcisi ile birlikde malların sahibi dahi tevkîf ve Divan-ı Harb'e tevdi' edilecektir.

Fî 25 Ağustos [1]333

HR. MA, 1198/93

ASKER FİRARİLERİNE ÇAĞRI

Askerlikten firar eden kişilerin verilen mühlet içinde dönmediği takdirde medeni haklardan mahrum bırakılarak malları haczedileceğine dair Divan-ı Harp kararı

29 AĞUSTOS 1917

Üsküdar
Ahz-ı Asker Şubesi
Aded: 224

Matbûât-ı Dahiliye Müdüriyeti-i Aliyyesi'ne

Zîrde künyesi muharrer merkûm fî 31 Mart [13]33 tarihinde firar edip el-ân avdet etmediği vicâhen muhâkemesi icrâ edilmek üzere Usul-i Muhakemât-ı Cezâiye Kanunnâme-i Hümâyûnu'nun 371 ve Askerî Kanunnâmesi'nin fî 20 Haziran [13]32 tarihli müzeyyel üçüncü maddesi mûcebince merkûma tarih-i tebliğinden itibaren on gün mühlet verilmiştir. İşbu müddet-i muayyene zarfında gelmediği takdirde merkûm kanuna riâyet etmemiş nazarıyla bakılarak hukuk-ı medeniyeden iskât kılınacağı ve muhakeme-i gıyâbiyesi esnâsında emvâli haczedileceği ve bu esnada bir gûnâ dava ikamesine hakkı olamayacağı ve kendisinin bulunduğu mahalli herkesin haber vermeğe mecbur bulunduğunu Divan-ı Harbimizce müttefikan karar verildi, ibaresiyle serî'an ilân-ı keyfiyet ma'razıyla takdim kılındı.

Fî 29 Ağustos [1]333

Üsküdar
Ahz-ı Asker Şubesi Divan-ı Harb Reisi
[imza]

14. Alay 2. T[abur] 7.[Bölü]k'den

Hâne

Üsküdar Mahkeme Sokağı'ndan

Osman oğlu İsmail

Tevellüdü [1]308

Fî 28 Kanûn-ı evvel [1]330

HR. MA, 1200/9

SAVAŞ SEBEBİ İLE BÜYÜK BİR BORÇLANMAYA DUYULAN İHTİYAÇ

Savaş durumu nedeniyle artan masrafların karşılanması için harbiye bütçesine bir milyar beş yüz milyon kuruşluk ek ödenek yapılması hakkında Meclis-i Vükela Mazbatası

29 AĞUSTOS 1917

Mazbata

98/ fî 10 Zilkâde 1335 / fî 29 Ağustos [1]333

Maliye Nezâreti vekâletinin miyâne-i bendegânemizde melfûflarıyla mütâlaa olunan 29 Ağustos [1]333 tarihli ve 54 numaralı tezkiresinde muharrer olduğu vech ile masarif-i fevkalâde-i harbiyyenin te'min-i tesviyesi için sene-i hâliye harbiye bütçesine bir milyar beş yüz milyon guruşun ilavesi hakkında tanzîm olunan kararname lâyihasının meclis-i umûmînin içtimânda kanûniyeti teklif olunmak üzere mevki'-i mer'îyyete vaz'ı bi't-tezekkür sâlifü'l-beyân tezkire karnâme ve esbâb-ı mucibe lâyihalarıyla arz ve takdîm olunmağla.

MV, 247/97

TAHİL VE BUĞDAY TİCARETİNİN YASAKLANMASI

Ekmeklik, yemlik tahıl ve buğdayın tüm çeşitleri ile benzeri tahılların alış-ve-rişlerinin yasaklandığına dair ilan

1 EYLÜL 1917

İstanbul Vilâyeti
Mektubculuğu
Aded
Umumi: 9210

İstanbul Vilayeti'nden

İâşe Müdüriyet-i Umumiyesi'nin neşrolunan tebliğinde alış-verişi men' edildiği gösterilen ekmeğin ve yemlik hububâtdan buğdayın bilumum envâ'ıyla arpa, çavdar, yulaf, mısır, burçak, kaplıca, ak darı, kum darı, kara buğday, süpürge tohumu, melez ve kuş yeminden ibaret olduğu ve beyânnamelerde hubûbat olarak yalnız bunların gösterilmesi lâzım geldiği ve hububât müstahsalâtıyla şeker, pirinç, zeytin ve zeytin tanesinden mâadâ mahsulât-ı zirâiyenin alış-verişi serbest bulunduğu ilân olunur.

Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti Cânib-i Vâlâsı'na

Müsta'celdir

Saâdetli efendim hazretleri

Bâlâda mûnderic ilânnâmenin yarın intişâr edecek gazetelere derci esbâbının istikmali ehemmiyetle mütemennâdır. Ol bâbda emr u irâde efendim hazretlerinin-
dir.

Fî 13 Zilkade [1]335 ve fî 1 Eylül [1]333

Vali Vekili nâmına
[imza]

HR. MA, 1200/3

HİNDİSTAN'DA BASTIRILAMAYAN İSYAN

Hindistan'da açlıktan ileri geldiği bildirilen büyük bir isyanın baş gösterdiği, ayaklanmanın İngiliz kuvvetlerince önünün alınamadığına dair

3 EYLÜL 1917

Osmanlı Ordu-yı
Hümâyûnu
Başkumandanlığı
Vekâleti
2. Şube
Numara: 46621

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Ajans-ı Millî'nin İsviçre muhbirinden olarak [alınan] ber-vech-i âtî ma'lûmâtın gazeteler ile neşri rica olunur:

Hindistan'da ahîren fevkalâde mühim bir kıyâmın başgösterdiği ve Hind kıta'ât-ı askeriyesinin îfâ-yı vazifeden imtinâ' eyleyerek İngiliz kıta'âtının dahi kıyâm ve ihtilalin önünü almakdan âciz kaldıkları İsviçre matbûâtına vürûd eden haberlerden anlaşılmıştır. Esbâb-ı kıyâmın açlıktan ileri geldiği bildirilmekte olup Londra Hükûmeti'nin Hindistan'a Avrupalıların duhûlünü men' eylediği ve çokdan beri Hindistan limanları arasındaki münâkalât dahi münkatı' olarak Hindistan sevâhilinde İngiliz ve Japon sefâin-i harbiyesinin iâde-i asayiş ile muhafaza-i sükûnet için ibrâz-ı faaliyet eylemekte bulundukları ilâveten iş'âr olunmaktadır.

Fî 3 Eylül [13]33

Karargâh-ı Umumî İstihbarât Şubesi

Müdürü nâmına

Edib

HR. MA, 1200/50

FAHİŞ FİYATLA KUMAŞ SATANLARIN DİVAN-I HARBE SEVKLERİ

Kapalıcaşı'da beyannamesiz kumaş bulunduran ve fahiş fiyatlarla satış yapan
esnafın Divan-ı Harb'e sevk edilmeleri

4 EYLÜL 1917

Men'-i İhtikâr
Hey'eti

Tevkîf ve Divan-ı Harb'e tevdî'

1- Arşını on kuruşa satılması icab eden basmanın yardasını otuz altı buçuk kuruşa satdığından dolayı Çarşı-yı Kebir'de Örücüler Kapısı'nda yirmi dokuz numaralı dükkânda Gömlekcî İspartalı Hacı İsmail Efendizâde Numan Efendi tevkîf edilerek Divan-ı Harb'e tevdî' olunmuştur.

2- Çarşı-yı Kebîr'de yüz otuz üç numaralı mağazada Yağlıkcı Mustafa Nuri Efendiyle Mehmed Tevfik Efendi beyânnâmesiz patiska bulundurduklarından Divan-ı Harb'e tevdî' edilmişlerdir.

Fî 4 Eylül [1]333

HR. MA, 1200/63

OSMANLI ORDUSUNUN GALİÇYA'DAN GETİRDİĞİ GANİMETLER

Galiçya'da bulunan Osmanlı ordusunun son savaşta düşmandan ganimet olarak elde ettiği top, tüfek, humbara vesair malzemenin Bakırköy tren istasyonuna indirildiğine dair

5 EYLÜL 1917

Harbiye Nezâreti
Harbiye Dairesi
2. Şube
Numara: 6808

*Hulâsa: Galiçya'dan vürûd eden
ganâimin ilânı hakkında*

Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti Cânib-i Âlîsi'ne

*Dersaâdet
5/9/[1]333*

Saâdetli efendim hazretleri

Galiçya'da bulunan ordumuzun son muharebâtta düşmandan iğtinâm ettiği büyük ve küçük çaplı toplar binlerce Rus ve Japon tüfekleri, humbara endâhtına mahsus makineler on binlerce muhtelif ebad ve eşkâlde top ve el humbaraları, istihkâm âlât ve edevâtı ve sair malzeme-i harbiyeden birinci kafilesi birkaç gün mukaddem bi'l-vürûd Makriköy İstasyonu'na indirilmiştir. Mezkûr eşya berây-ı tathîr ve ıslâh dünden itibaren muhtelif fabrikalarla esliha ve cepthane anbarlarına arabalarla nakletdirilmekte olup işbu nakliyât epeyce bir müddet daha devam edecektir. Ganâim-i mezkûreden ahâlinin haberdâr olabilmesi için makam-ı âlîlerince münasib görülecek bir tarzda keyfiyetin serî'an gazetelerle ilân edilmesi temenni olunur. Ol bâbda irâde efendim hazretlerindir.

Harbiye Dairesi Reisi Vekili
Miralay
[imza]

HR. MA, 1200/92

Avrupa cephelerini ziyaret eden Başkomutan Vekili Enver Paşa, Niş'te müttefik
Bulgar ordusu kumandanı ile görüşürken

JAPONYA'DAN İTİLAFA DEVLETLERİNE ASKER DESTEĞİ

Japonya'dan iki yüz bin askerin donanma eşliğinde yola çıkarılarak elli bininin Süveyş Kanalı'na yüz elli bininin ise Makedonya Cephesi'ne gönderileceği hakkında Selanik Başşehbenderliği tarafından elde edilen istihbarat

14 EYLÜL 1917

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye
Cenevre Başşehbenderliği
Numara
Umumî: 3168
Hususî: 403

Hulâsa: Bazı ihbârât hakkında

Hariciye Nezâreti Celîlesi Cânib-i Âlisi'ne

Devletli efendim hazretleri

Elde edilen bazı malumâtın ber-vech-i zîr arzına müsâra'at olunur:

Şehr-i Ağustos nihayetinde Japonya'dan iki yüz bin Japon askerin gemilere ırkâb olunarak donanmanın muhafazası tahtında yola çıkarıldığı ve iki yüz bin kişiden elli bin kişinin Süveyş Kanalı'na çıkarılacağı ve yüz elli bin kişinin Makedonya Cephesi'ne gönderileceği ihbar olunmuştur. Londra'da intişâr eden musavver "The Graphic" gazetesinin 8 Eylül [1]917 tarihli ve 2493 numaralı nüshasında "Where will Japan Strike" serlevhasıyla yazılmış olan makalede Japonya'nın Avrupa Harb-i Umumîsi'ne bi'l-fi'l iştirâki kararlaştırılmış olduğu beyân olunmakda bulunmasını Japonya'dan iki yüz bin askerin gemilere ırkâb olduğu hakkındaki ihbar ile alâkadar bulunmaktadır. Fransız ve İngilizler tarafından Makedonya Cephesi'ne yüz bin kişinin gönderilmesine karar verildiği ve bu askerin Avlonya ve civarı sahilinden karaya ihraç olunacağı ve hatta bu yüz bin kişiden kırk bin kişinin Arnavudluk Cephesi'ne muvâsalat etmiş olduğu ihbar olunmaktadır. Ânifü'l-arz ihbârât hakkında Almanya ve Avusturya ceneral konsolatoları da malumât almıştır. Âhiren Cenevre'ye muvâsalat etmiş olan Tiranlı Arnavud Esad Paşa refakatinde Fransa Konsol Generali Mösyö Krajousky beraber bulunmaktadır. Mösyö Krajousky Türkçe'ye âşinâ olup vaktiyle Arnavudluk'da konsoloslukla bulunmuştur. Esad Paşa Cenevre'ye İtalya tarikiyle geldi. Bir ay kadar burada oturacağı ve bu sırada Fransa'ya gidip geleceğini ifade etmiştir. İngiliz ve Fransızların Selanik Cephesi'nde iki senelik mühimmât ve erzaka mâlik olduklarını ve Esad Paşa'nın ma'iyetindeki Arnavud

askerinin yalnız bin sekiz yüz kişiden ibaret olduğunu ve İtalyanların Esad Paşa'ya her iki ayda bir otuz bin lira vermekde olduklarını ve Filistin ve Suriye'ye gönderilmek üzere İngiliz ve Fransızlar tarafından yüz bin askerin ihzâr olduğunu Esad Paşa'nın söylediğini ve mûmâileyh ile temasda bulunanlar ifade ve ihbar etmektedir.

Filistin ve Suriye cebhelerinde Başkumandanlık'ın deruhde ve idaresi hakkında İngilizler ve Fransızlar arasında ihtilâf-ı efkâr zuhur etmiş olduğu ve fakat Suriye ve Filistin sevâhiline Teşrîn-i evvel zarfında asker ihracına başlanılacağı iddia olunmaktadır. İşbu Suriye ve Filistin hakkındaki ihbara dair Almanya ve Avusturya konsolatoları da malumât almıştır. Ol bâbda emr u fermân hazreti men lehü'l-emrindir.

Fî 26 Zilkade [1]335 ve Fî 14 Eylül [1]917

Cenevre Başşehbenderliği'ne memur

Selanik Başşehbenderi

Kâmil

HR. SYS, 2113/10-21

İTİLAFA DEVLETLERİNİN KIBRIS'TA ASKERİ YIĞINAKLARI

Fransız ve İtalyanların Suriye ve Anadolu sahillerine asker çıkarmak için Kıbrıs'a yığınak yaptıkları hakkında Hintli Ağa Han vasıtası ile alınan istihbaratın Selanik Başşehbenderi tarafından iletildiği

21 EYLÜL 1917

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye
Cenevre Başşehbenderliği

Numara
Umumî: 3192
Hususî: 413

Hulâsa: Bazı ihbârât hakkında

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Devletli efendim hazretleri

Kıbrıs Adası'nda bir hayli mikdarda Fransız ve İtalyan askerinin tahşîd edilmiş olduğu ve bu asker miyânında cüz'î mikdarda İngiliz askerinin bulunduğu ve bu tahşîdden maksad yakında Suriye ve Anadolu sahiline asker ihracı olduğu ahîren İngiltere'den avdet eylemiş olan Hindli Ağa Han'ın ifade eylediği ihbar olunmuştur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 3 Zilhicce [1]335 ve fî 21 Eylül [1]917

Cenevre Başşehbenderliği'ne memur
Selanik Başşehbenderi
Kamil

HR. SYS, 2113/11-1

AVUSTURYA İMPARATORUNA NİŞAN TAKDİMİ

Avusturya Macaristan ile tarihi dostluk bağlarının her iki ülkenin memleketlerini müdafaa için dahil oldukları harpte yapmış oldukları ittifakla pekiştirildiği ve bunun nişanesi olarak Osmanlı Padişahının Avusturya İmparatoruna Osmanlı nişanı takdim etmek arzusu ile yeğeni Şehzade Osman Fuat Efendi'yi görevlendirdikleri hakkında name-i hümayun

24 EKİM 1917

Avusturya İmparatoru ve Macaristan Kralı ve Padişahı Haşmetli Fehâmetli Miknetli Rütbetli Müttelik-i Âli-Tebârımız Hazretlerinin Cânib-i Haşmet-câlib-i Hükümdârîlerine

Haşmetli fehâmetli miknetli rütbetli müttelik-i âli-tebârımız hazretleri

Saltanat-ı seniyyemizle devlet-i fahimeleri beyninde mine'l-kadîm mevcud olup işbu harb-i umumînin zuhurunu müteâkib hukuk-ı meşrû'amızın te'mîn-i masûniyeti maksadıyla samimi bir ittifaka inkılâb ve kahraman ordularımızın muazzez vatanlarımızın müdâfaası uğrunda müstereken dökdükleri kanlarla bir kat daha kesb-i rasânet etmiş olan revâbit-i kaviyye-i dostanenin ve zât-ı haşmet-simât-ı hükümdârîlerine karşı perverde etmekde bulunduğum hürmet ve muhabbet-i kalbiyenin nişanesi olmak üzere hanedan-ı âl-i Osman nişanımızdan bir kıt'ası zât-ı fehâmet-simât-ı imparatorîlerine ihda kılınmış ve bunun yed-i müeyyed-i tâcdârîlerine takdimi zımnında taraf-ı şahanemizden yeğenimiz Şehzade Osman Fuad Efendi nezd-i meâli-vefd-i hükümdârîlerine i'zâm olunmuş olmağla nişan-ı mezkûrun bir muhib ve müttelik-i halis yadigârı olarak kabulüyle hakkımızda izhâr buyurulmakda olan hissiyât-ı meveddet-kârânenin devamını temenni eylerim.

Davâ-yı meşrû'amızın an-karîb ihrâz-ı galebe ile milletlerimizin serbestî-i inkişâfını kâfil şerefli bir sulhe nailiyyetimizi cenabı kâdir-i mutlak hazretlerinden niyaz eylerim.

Fî 7 Muharrem 1336 fî 24 Teşrîn-i evvel 1333

HSD. AFT, 6/39

RUSYA VE İTALYA OLAYLARI SEBEBİ İLE MÜNFERİT BARIŞ GİRİŞİMLERİ

Avrupa kamuoyunda Rusya ve İtalya'da meydana gelen olaylar sebebi ile münferit barış ihtimallerinin yeniden canlandığı, Rusya'da meydana gelen ihtilalde Sosyalistlerin sulh talep ettikleri ancak Sosyalistlerin duruma hakim olup olamayacaklarının henüz belli olmadığı, böyle bir durumda Amerika'nın savaşa vereceği desteğin Rusya ve İtalya'nın boşluğunu doldurabileceğinin şüpheli olmasının yanı sıra Amerika'nın faaliyetleri ile savaş sonrası dönem için İngiltere'nin en büyük rakibi olma yolunda ilerlediği bunun ise İngiltere'yi fevkalade rahatsız ettiği, İngiltere'nin dünya harbinden umduğu neticeyi elde edememe durumuna karşılık Osmanlı'nın Arap diyarlarını eline geçirerek bir Mısır-Hindistan hattı oluşturma gayreti içinde olduğu gibi hususlar hakkında Berlin Büyükelçisi Hakkı Paşa'nın değerlendirmelerini bildiren telgraf

15 KASIM 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
2347

*Berlin Sefir-i Kebîri Hakkı Paşa hazretlerinden fî 15 Teşrîn-i sâni [1]917
tarihiyle vârid olan 962 numaralı telgrafname hallidir.*

Gayet mahremdir.

Rusya ve İtalya ahvâli sulh bahislerini tekrar tazelandirmiştir. Maamâfih bu bâbda fazla ümidlere mahal görülmüyor. Rusya'da el-yevm biî harb-i dahilî hüküm-fermâ olup Ceneral Kornilof'a galebesinden sonra hâkim-i münferid kalan Krenski Petersburg'da hükûmeti ele alan maksimalistlerden ancak kaçarak canını kurtarmış ve fakat bi'l-âhere kuvve-i külliye-i askeriyye ile Petersburg üzerine yürümüştür. Bu defa yine galib gelmesi ağleb-i ihtimaldir. Maksimalistler galib gelirler ise bir sulh-ı münferide derhal tâlib olacakları derkâr ve Krenski galib gelir ise devam-ı harb tarafdarlığını izhâr edeceği âşikârdır. Mamafih Rusya'da asker ve ahâliye arzu-yı sulh lâıykıyla işlemiş olduğundan Rus ordusunun bir daha hâl-i faâliyete giremeyeceği ve harbe devam etse de bunun zâhiri kalarak Ruslarda artık kuvve-i teceddüd kalamayacağı burada umumiyetle maznûndur. Petersburg'da birkaç gün hükümrân olan sosyalistlerin muhârib devletleri sulha davet yolunda neşr eyledikleri beyânnâme hakkında Hariciye nâzırıyla görüşdüm. Müşârunileyh böyle bir şekilde teklif mu'tâd olmamağla beraber sosyalistlerin devam ve bekâ-yı

hükûmetleri şübheli olması ve tarafımızdan sulha ziyade tehâlûk gösterilmekle bir fâide hâsıl olmayıp te'sîr-i ma'kus vücûda geleceği cihetle yalnız gazetelerde neşr edilmiş böyle bir beyânnâme üzerine Almanya'nın vaz' eylesine lüzum görülmediğini ve Rusya'da sulh-cû bir hükûmet takarrur eder ise onların göstereceği resmi veya nîm resmî arzu üzerine bir sulh-ı münferid müzâkeresine girişileceğini söyledi. Viyana'da evvel ve âhir sulh bahislerinde mütehâlik evzâ' alınması Berlin'de hoş görülmemekte ve müteennî bir vaz' daha müreccah addediliyor. Viyana'ya o yolda vesâyâ ibzâl olunmaktadır. Rusya ile sulh-ı münferid ihtimali her cihetle artmış olacağından bize müte'allik mesâilin şimdiden tedkik ve mülâhaza edilmesi tabii olup bunlar da hususât-ı âtiyyeden ibaret görülür. Evvelâ İran'ın istiklâl ve tamâmiyet-i mülkiyesi ve tahliyesi sâniyyen arazi-i Osmaniye'nin tahliyesi, sâlisen Rusya ile mevcut ukûdun tamamen mefsûhunu ve bu sûretle şimdüferlere dair kuyûdun mevzû'-ı bahs olamaması ve tazminat-ı harbiye bakiyyesinin aranmaması ve kapitilasyon ve kadim muahedat-ı ticariyeden artık bahs edilmemesi ve esas-ı cedid üzerine mukavelat-ı hukukiye ve ticariye akdinin taahhüd olunması râbi'an; tazminat-ı harbiyye olmaması ve yalnız hasarât-ı ahâlinin tazmini, Boğazlar meselesi belki bu mevâdd-ı erba'aya zeyl edilmek lâzım gelir. Fikr-i âcizânemce eğer Ruslar bu bâbda bir şey demezler ise tarafımızdan teşebbüs-i ibtidâide bulunmağa lüzum yoktur. Mesele mevzû'-ı bahs olur ise o zaman bu bahsi Cenûbî Rusya ve Karadeniz tüccarının düvel-i saire ile harbde bulunduğumuz zamanlarda sûret-i kat'iyede te'mini noktasına hasr ve ircâ' etmek lâzımdır. Süfün-i harbiyyeye müte'allik her gûne velev en küçük müsaadâtı lüzum-ı kat'î hâlinde derpîş eylemek münâsibdir. Dersâadet'de bulunduğum zaman zât-ı devletlerine şifâhen dahi arz ve tafsîl eylediğim vechile Boğazlar meselesindeki siyaset-i âtiyyemiz ber-vech-i iş'âr iki meslekden birisine temâs etmek lâzım gelir ki Avrupa boğazların mesdûdiyetini bir Avrupa meselesi addetmek veya bunun sırf hâkimiyetimizle halledeceğimiz bir mesele-i dahiliye hâlinde tutmaktır. Meslek-i evvel emin ve şâh-râhdır. Paris ve Berlin muâhedelerinin feshine dair notamızda boğazlara dair ayrıca mevcut olan Londra Mukâvelesi'nden bahs etmediğimizden bunu mevcut addedebiliriz. Bu meslekde mesdûdiyet için (belki) kendimize tarafdâr bulabiliriz. Hatta belki bu günkü düşmünlarımız içinde de tarafdârlarımız zuhûr eder. Her hâlde hâlen ve âtiyyen Rusya'nın tazyikinden rehâ buluruz. Rusya bugün hâl-i za'afa düşmüş ise de bize karşı daima mehîb bir düşmandır. Ve az vakitte eski şevket ve iktidârını bulmak ihtimali galibdir. İkinci meslek de evvelâ mesdûdiyet hakkında kaide-i kadîmemiz hukuk-ı düvele sarâhaten muhâlif olduğundan bunu müdâfaa müşkil olur ve hukuk-ı düvele muhâlif bir kaidenin muhafazasında en muazzam bir devlet bile güçlük çekeceği derkârdır. Bizim kuvvetimiz ise böyle bir emr-i azîme kâfi değildir. Her hâlde Rusya'ya müte'allik şu mesâilin şimdiden Hükûmet-i Seniyyece derpîş edilmesi ve hâzır bulunulması Berlin ve Paris muâhedelerine müetallik Almanya ve Avusturya ile derdest bulunan muhâberenin muvafık-ı menfaat bir şekilde intâcî lâzımedendir.

İtalya'nın mağlûbiyeti pek müdhiş olmakla beraber Fransızların imdad bahânesiyle Şimâlî İtalya'ya asker göndermiş olmaları daha doğrusu Almanları değil İtalyalıları tedhîşe kıyâmları hasebiyle şimdiki hâlde bir sulh-ı münferid intizârı pek doğru olamaz ise de bu pek za'îf böyle bir ihtimale karşı dahi arzularımızı tayin muvafık-ı maslahat olacaktır ki esas üzere mukavelât-ı hukukiye ve ticariye akdi İtalya'nın zaten Lozan Muâhedeşiyle kabul ettiği bir maddedir. Aramızda tazminât bahsi zâten olamayacaktır. İtalya'nın vaz'-ı hâzırı dilin kemiği olamamak kavli meşhûruna rağmen Anadolu'da arazi işlemeğe müsaaid bir vaz' değildir. Şu hâlde İtalya ile aramızdaki meseleler cezâir-i isnâ aşerin tahliye etdirilmesi, Trablusgarb, Bingazi hakkında yeni bir şekl-i itilâf bulunması maddelerinden ibaret görünmektedir.

Diğer düvel muhârebede henüz sulh temâyülâtı baş göstermemiştir. Fransa'nın hâli pek müşkil olmakla beraber daha kalbine ümitsizlik çökmemiştir. İngiltere vükelâsı da taфра-fürûşâne idare-i kelamda ber-devamdırlar. Maamâfih her iki tarafın en büyük medâr-ı ümîdleri olan Amerika muâveneti henüz bir şekl-i ciddî almamıştır. Amerikalıların gönderebilecekleri asker, Rusya ve İtalya'nın boşluklarını doldurması müstahildir. Amerika bir taraftan süfün-i ticâriyyesini tezyîd etmekte ve diğer taraftan itilâf memâliki hesâbına inşa edilmiş gemileri zabt eylemekte ve bu sûretle hitâm-ı harbde ticaret-i bahriyece İngiltere'ye müdhiş bir rakîb olacağını göstermekte ve bu hâl İngilizleri pek çok düşündürdüğü işidilmektedir. İngiltere Parlamentosu'nda tahte'l-bahr muhârebesi hakkında hükûmetden sual eden meb'ûslar bu gidişle üç sene sonra İngiltere'de sefine-i ticariye kalmayacağını erkâm ile isbat etmişler ve buna karşı bahriye nâzırının cevabları şarlatanlıktan ibaret kalmıştır. Bu sûretle zavâhire rağmen sulhun me'mûlden evvel kesb-i vücûd etmesi akla pek ba'îd görünmemektedir. Bu ihtimali derpîş eden ve başka nikâtda ihtimal-i muvaffakiyet görmeyen İngilizler bizim tarafda telâfi-i mâ-fâta ve bütün vilâyât-ı Arabiyyemizi ellerine geçirmeğe ve umumun felaketi üzerine bir Mısır-Hind ittisâli bina-yı azîmini kurmağa pek ciddî teşebbüs etmişlerdir. İnşâallahu te'âlâ Cenâb-ı Hak bu emellerini de akîm bırakır. Bu dua ile hatm-i ma'rûzât eylerim. Ol bâbda.

HR. SYS, 2294/10-49, 50

İNGİLİZLERİN FİLİSTİN BAŞARISINI ABARTMASI

İtilaf devletlerinin Filistin'deki başarılarını parlak ilanlar ile yayarak tarafsız devletleri kazanmak istedikleri, Osmanlı ordularının Filistin'den bozguna uğramış ve perişan bir şekilde geri çekildiğini yaydıklarından hakikatin Avrupa kamuoyu tarafından bilinmesi için Osmanlı Milli Ajansı vasıtası ile tebliğ edilen resmi telgrafların gazetelerde neşredildiği

20 KASIM 1917

Stockholm Sefâret-i Seniyyesi

Aded

5596/791

Hulâsa: Arz-ı Filistin hakkında

Melfûf 1

Hariciye Nâzırı devletli Ahmed Nesîmî Beyefendi hazretlerine

Devletlü efendim hazretleri düşmanlarımızın Arz-ı Filistin'deki muvaffakiyetleri hakkında parlak ilânlar ile bî-taraf memâlikde efkâr-ı umumîyi lehlerine çevirmek için vukuâtı i'zâm eyledikleri ve ordumuzun makhûren ric'at eylediği yolunda beyânâtta bulundukları malum-ı fahîmâneleridir. Saf-dil halkın kendilerini bu gibi propagandalara kaydırmaması ve diğer taraftan hakikatın enzâr-ı âmmeye vaz'ı zımnında Arz-ı Filistin harekât-ı askeriyesine dair Osmanlı Millî Ajansı vasıtasıyla tebliğ olunan resmî telgrafname bura evrak-ı havâdisi ile neşrettilmiş ve mezkûr gazetelerin birinin maktû'ası leffen arz ve takdim kılınmıştır. Ol bâbda emru fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 20 Teşrîn-i sâni [1]917

Maslahatgüzâr

[imza]

HR. SYS, 2113/12-15

BULGARLARIN MÜSLÜMAN AHALİYE KÖTÜ MUAMELESİ

Bulgarların Drama, Kavala ve Siroz'da silah araması yapmak bahanesi ile evlere girip Müslüman halka pek çok eziyet ve işkenceler yaptıkları, kadınları ve küçük yaşta ki çocukları yol inşaatı gibi angaryalarda çalıştırdıkları, çırlıçıplak soyarak namuslarına tasallut ettikleri ve nihayet evlerine Rum muhacirler yerleştirmek suretiyle hakaretlerle evlerinden kovuldukları hakkında Harbiye Nezareti'ne gelen ihbar mektubunun sureti

25 KASIM 1917

Harbiye Nezâreti
Tahrîrât Dairesi
Tahrîrât Kalemi

Sûret

24-25/9/[13]33 tarihli gönderilen bir mektubda Bulgarlar tarafından İslâmlara karşı yapılan tazyikât ber-vech-i zîr bildirilmektedir.

1- Drama'nın Sarışaban havalisinde Bulgarlar silah dercini vesîle ittihaz ederek mevcut erkeklerle bütün İslâm kadınlarını habs, tazyik ve bir çoğunu dayaklar altında çürütdü. Ve birçok kadınlar evinde silah bulunması kabahat imiş gibi eser-i darbdan müteessiren terk-i hayat ederek babaları şan sahrasında bulunan yavrular sefil ve bî-kes kaldı.

2- Kavala'nın Söğüdcük karyesinde yine silah taharrîsi bahanesiyle birçok asker familyaları çırlıçıplak soyularak darb ve İslam namusu ve ismeti parçalandı.

3- Lopiran karyesi İslâm kadınları, Dukad Rum kadınların eser-i teşrîki olarak aile-i eşrâf ve muteberân angarya namı tahtında yol inşââtında istihdâm edildi.

4- Kurtlu, Eski Kavala, Korlita ve Tokala karyelerinde silah derci vesilesiyle İslâmlara pek çok işkence yapılmış, İslam kadınları soyularak darb ve bir kısmının namusuna taarruz olunmuştur.

5- Pürsican havalisinde Kırlikova ve diğer kurâda on, on iki yaşlarındaki İslam çocukları angaryaya sevk ve aylardan beri yollarda istihdâm olunduklarından bu mezâhime tahammül edememişler, birçokları hastahânelere düşerek terk-i hayat etmiş ve kısm-ı mütebâkisi de dermansız bir hâlde kalmıştır.

6- Hamiyet-i milliye ve vataniye ve fedakârlığıyla müştahir Nusretli karyesi eşrâfından Muhtar Aziz Ağa nokta kumandanının mezâliminden şikayet eylediğinden darb ve başı gözü kanlar içinde olduğu halde bî-hûş bir hâlde hanesine nakl olunmuştur.

7- İki evladı asker olan Drama'da sâkine Mustafa Yazıcı'nın İzzet Efendi familyası nam kadın iki kerîme ve alîl bir evladıyla ikâmet eylediği yegâne hanesi- ne nereden geldiği malum olmayan Rum muhâcirînin eşyaları yerleşdirilmiş ve mezkûr İslâm ailesi darb olunmak sûretiyle de uğradığı birçok hakaretden sonra evin taşlıklarında kalmağa mecbur edilmiştir.

8- Siroz'daki hayat-i İslâmiyye de en canhıraş manzaralar ibrâz etmekde, İslâmlar şenâyî' ve fecâyî'-i müdhişenin kurbanı olmaktadır.

HR. SYS, 2325/1-9

İNGİLİZ VE FRANSIZLARIN ÇANAKKALE VEYA İZMİR'E DENİZDEN SALDIRI HAZIRLIKLARI

İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin Çanakkale Boğazı'na veya İzmir'e denizden hücum yapmak için hazırlıklarda bulunduklarına dair Bern Sefiri Fuat Bey'in elde ettiği istihbaratın araştırılması ve gereği gibi askerî hazırlık yapılması hakkında Hariciye Nezareti'nin tahrirâtı

7 ARALIK 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
2496

Fî 7 Kanûn-ı evvel [1]917 tarihiyle Bern Sefiri Fuad Beyefendi'den vârid olan 413 numaralı telgrafnamenin hallidir.

Bern'deki Almanya sefirinin istihbaratına nazaran İngilizlerle Fransızlar Çanakkale Boğazı'na veyahud İzmir'e karîben bir hücum-ı bahrî yapmak üzere istihzârâtta bulunmakda imişler. Bu haberin derece-i sıhhati sefir-i müşârunileyh tarafından te'mîn edilmekde ise de her hâlde böyle bir ihtimale nazaran cihet-i askeriyece tedâbîr-i ihtiyâtiye ittihâzı zımında arz-ı keyfiyete mübâderet kılındı. Fermân.

HR. SYS, 2113/13-8

AMERİKA VE AVRUPA'DAKİ SURİYELİLERDEN KURULACAK ORDU

İngiltere ve Fransa hükümetlerince Avrupa ve Amerika'daki Suriyelilerden bir ordu kurularak Suriye cephesine sevkinin kararlaştırıldığı

8 ARALIK 1917

Devlet-i Osmaniye
Cenevre
Başşehbenderliği
Aded:
Umumî: 3484
Hususî: 546

Hulâsa: La Tribune de Geneve'de görülen fıkârât hakkında

Melfûf: 2

Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

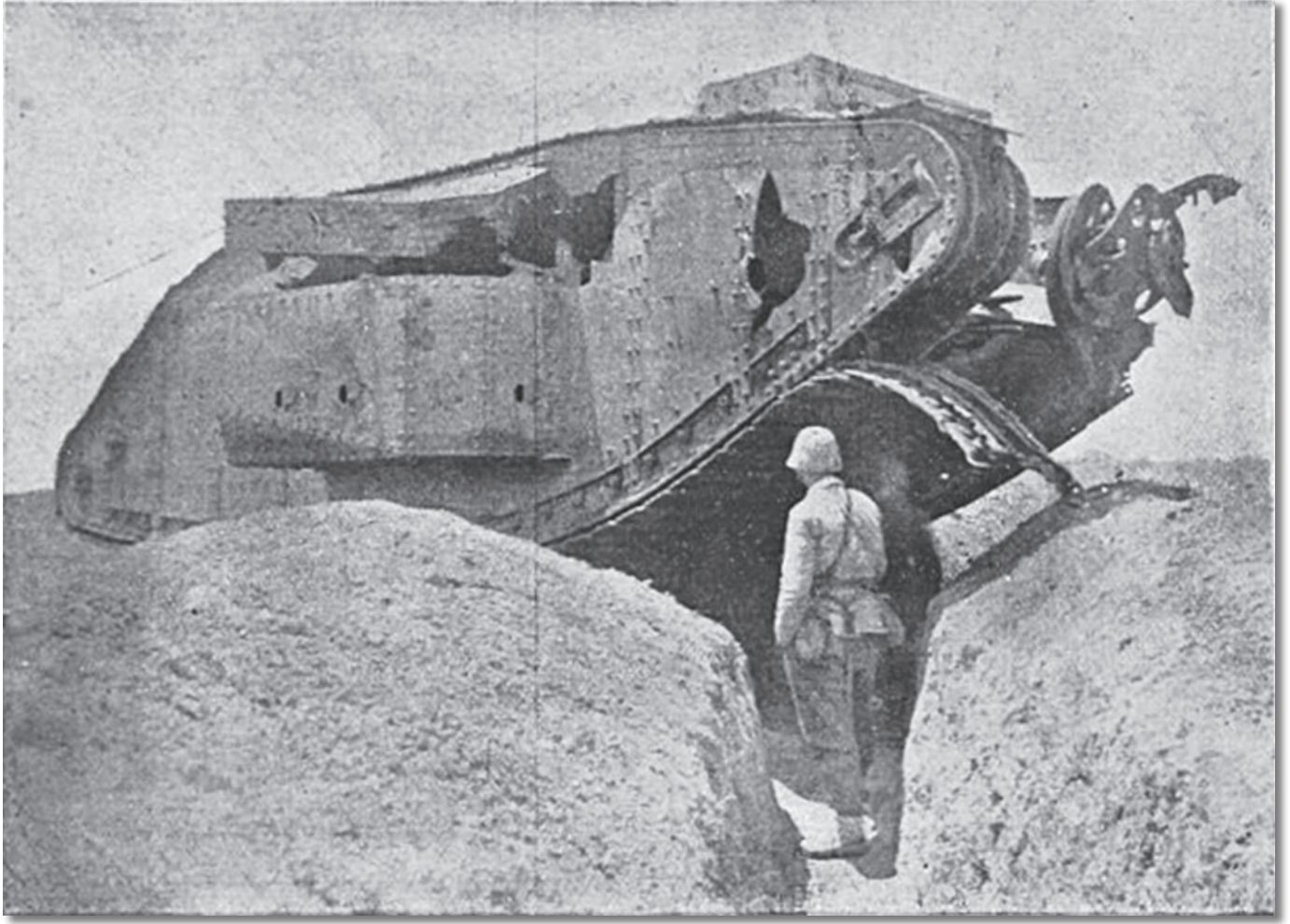
Devletli efendim hazretleri

Avrupa ve Amerika'daki Suriyelilerden mürekkeb bir ordu teşkili ile Suriye Cebhesi'ne sevki İngiltere ve Fransa hükümetlerince karar verildiğini ve el-yevm toplanmış olan Suriyelilerin Kıbrıs cezâresinde ta'lim ve techiz edilmekte bulunduğuna dair La Tribune de Geneve gazetesinin 8 Kanûn-ı evvel [1]917 tarihli nüshasında görülen fıkârâtın maktû'ları leffen takdim kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 21 Safer [1]336 ve fî 8 Kanûn-ı evvel [1]917

Cenevre Başşehbenderliği'ne memur
Başşehbender
[imza]

HR. SYS, 2113/14-11

Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizlerin Filistin cephesinde Türk askerine karşı kullandıkları ve top mermisi isabetiyle paletinin kopmasıyla ele geçirilen bir tank

“TANK” ADI VERİLEN ZIRHLI OTOMOBİLLER

Tank adı verilen zırhlı otomobillerin hizmetlerine dair Journal De Ceneve Gazetesi'nde çıkan değerlendirme ile İstanbul'a uçak saldırısına dair elde edilen bir İngiliz resmi tebliğine karşı Bern Sefareti'nin aynı gazeteye göndermiş olduğu tekzip metninin Başkumandanlığa takdim edildiğine dair

13 ARALIK 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şube-i Mahsusa
Numara: 286
Tarih: 13 Kanûn-ı
evvel [1]333

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

"Tank" tesmiye olunan zırhlı otomobillerin ifa eyledikleri hidemâta dair Journal De Geneve gazetesinin 20 Teşrîn-i sâni [1]917 tarihli nüshasında münderic mütâlaât ile İstanbul'a tayyare hücumundan bâhis bir İngiliz tebliğ-i resmisi hakkında Bern sefâret-i seniyyesi'nin mezkûr cerîdeye gönderilen tekzipnamenin maktû'aları manzûr-ı âlî-i kumandanîleri buyurulmak üzere leffen takdim kılınmıştır. Ol bâbda.

HR. SYS, 2113/13-12

BREST LİTOVSK GÖRÜŞMELERİ VE KAFKASLARDA YENİ DURUM

Brest Litovsk'da bulunan Osmanlı murahhası Zeki Paşa'nın Ukrayna'da kurulan yeni hükümetin iki temsilcisinden elde ettiği Osmanlı Kumandanlığı, Ukrayna'nın şimdilik Rusya Cumhuriyetler Birliği'ne dâhil bir cumhuriyet olarak kalmak istediği, Kırım ve Kafkasya'da yeni hükümetler teşekkül ettiği, Kırım'ın Ukrayna ile birlikte hareket etmek istediği hususlarında malumatları bildirmiş, bunun üzerine Kafkas ve Karadeniz donanmasının kimin kontrolünde olduğu, Kırım ve Kafkas hükümetlerinin kimlerden oluştuğu, sınırlarının nereler olduğu gibi Osmanlı Devleti için önemli hususların da bu temsilcilerden sorulması hakkında Enver Paşa'nın yazısı.

18 ARALIK 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu
Başkumandanlık Vekâleti
Şube: 2
Numara: 25479/10448

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Brest-Litovsk'da murahhas Zeki Paşa hazretlerinden bugün aldığım telgrafda Ukrayna Hükûmet-i Cedîdesi tarafından gönderilen iki sivil zâbitin beyanatına göre Ukrayna'nın şimdilik Rusya ittihâd-ı cumhuriyesine dahil bir hükûmet-i cumhuriye şeklinde tamamen teşekkül ettiği ve keza Kırım ile Kürdistan ve sair Kafkas memâlikinin hükûmet-i müstakile olarak ilân edildiği ve Kırım Hükûmeti'nin Ukrayna ile beraber hareket etmek istedikleri Odessa'nın Hamburg gibi serbest şehir ve liman olacağı anlaşılmış olup bu iki zâtdan Kafkas Hükûmet-i mustakillesinin hangi unsurlardan mürekkeb ve hükûmetde gâlib unsur ile hükûmet reisinin ne cins ve kim olduğu ve keza Kırım Hükûmeti'nin mıntıkası ile unsurları ve reisleri Karadeniz filosunun hangi hükûmet malı olduğu ve'l-hâsıl bize mühim olan Kafkas ve Karadeniz Donanmasının teşkilâtı ve siyasetleri ile Kafkas Hükûmeti'nin işgal edilmiş arazimizi tahliye edip etmeyecekleri ve Ukraynalıların vaziyetimiz hasebiyle bizimle istikbalde doğruca te'sis-i münasebat etmek niyetinde olup olmadıkları hakkında etraflı malumât alıp bildirmesini cevaben yazdım. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 18 Kanûn-ı evvel [1]333

Harbiye Nâzırı ve Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2294/11-72

BREST LİTOVSK GÖRÜŞMELERİNE GÖNDERİLEN MURAHHASIN YETKİLENDİRİLMESİ

Berlin'de bulunan Osmanlı Hariciye Nazırı Ahmet Nesimi'nin Brest Litovsk görüşmeleri için kararlaştırılan delege ve hukuk müşavirinin yetki belgeleriyle gönderilmelerini İstanbul'dan talep ettiği

18 ARALIK 1917

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
2585

*Berlin'de bulunan Hariciye Nâzırı Ahmed Nesimi Bey Efendi Hazretlerinden fi
18 Kanûn-ı evvel [1/917 tarihiyle vârid olan talgrafname hallidir.*

Bu sabah Berlin'e vâsıl olduk. Şansölye ile Hariciye nâzırı karargâh-ı umumî-ye azîmet etmiş oldukları gibi Hakkı Paşa hazretleri dahi veliahd hazretlerine mülâkî olarak beraberce karargâh-ı umumiye azîmet etmiş bulunduğundan henüz hiç kimse ile görüşülmedi. Yalnız Münih'de bulunan sefirimizle telefonla görüş-düm. Müşarünileyhin perşembe günü Berlin'e avdeti me'mûl idüğünü söyledi. Şim-di hariciye müsteşarından alınan malumâta nazaran Hariciye nazırı yarın Berlin'e gelecektir. Binâenaleyh Hakkı Paşa hazretlerinin avdetine intizâr etmeksizin yarın Mösyö dö Külman (Richard von Kühlmann) müzâkerâta ibtidâr eyleyeceğim. Mösyö dö Külman Brest Litovsk'a sulh müzakeratına iştirâk etmek üzere azîmet etmesi söylenilmekte ise de bu husus henüz takarrür etmemiştir. Şimdiki hâlde Mösyö Rozenberg (Rosenberg) Brest Litovsk'dadır. Dersaâdet'de iken görüşüldüğü vechle her ihtimal nazar-ı dikkate alınıp icab eden salahiyyetnamelerin ilk posta ile irsâli mercûdur. Hariciye nâzırları müzâkerâta iştirâk etmedikleri takdirde Reşad Hikmet Bey'in murahhas olarak Brest Litovsk'a azîmeti münasib mütâlaa edilmektedir. Hükûmet-i Seniyyece dahi tensîb buyurulduğu takdirde şimdiden icab eden salahiyyetnamenin tastîr ve irsâli muktezîdir. Her hâlde hukuk müşaviri Hrand Bey'in herhangi ihtimal sûret-i pezîr olur ise olsun heyet-i murahhasa maiyetinde bulunması icab eylediğinden lâzım gelen kütüb ve evrakı hâmilin ilk posta ile Berlin'e gelmesi lüzumu tahakkuk etmiştir.

Ahmed Nesimi

HR. SYS, 2294/11-77

İAŞE SIKINTISI ÇEKİLMEYESİ İÇİN ALINAN ÖNLEMLER

Harp dolayısıyla memleketin iâşesinde sıkıntı olmaması amacıyla incir ve üzümün iâşe maddeleri arasına dahil edilerek ihracatının yasaklanması hakkında Harbiye Nezareti'nin talebi üzerine Meclis-i Vükela'da konu görüşülmüş ve bundan böyle sözkonusu ürünlerin ancak üçte birinin ihracatına izin verileceği geri kalan üçte ikinin iç piyasada serbestçe satılması gerektiği hususunda Meclis-i Vükela mazbatası

19 ARALIK 1917

Meclis-i Vükelâ Müzakerâtına mahsus zabıt varakasıdır

Tarih: 4 Rebiülevvel [1]336/19 Kânun-ı evvel [1]333

Kararı

Hâl-ı harb hasebiyle memleketin iâşesinde tabiatıyla meşhûd olan müşkilât-ı mütezâyideyi tahfîf ve ta'dîl zarureti binâen incir ve üzüm mahsüllerinin mevâdd-ı iâşe miyânına idhaliyle men'-i ihrâcî lüzumu Harbiye Nezâreti'nden teklîf edilmesi üzerine iâşeye müteallık umur ile tevaggul etmek üzere teşkîl olunan encümen-i vükelâda mes'ele bi'l-müzâkere 25 Kânunievvel [1]333 tarihinden itibaren İstanbul Gümrüğüne Dersaâdet'e vürûd ettiği kaydedilecek olan incir ve üzümün ancak sülûsü mikdârında ihracâta müsâade olunması ve bu mikdâr haricinde kalacak mahsûlün dahilde serbest sûretde fûruhtu ve şimdiye kadar ihrâcât heyetince muâmelesi yapılmış olan üzüm ve incirin kemâkân serbesti-i ihrâcî teemmül edilmiş ve bu sûret meclisce de bi't-tensîb devâir-i müteallikaya tebligât icrâsı tezekkür kılınmıştır.

[Meclis-i Vükelâ Reisi ve azâlarının imzaları]

MV, 210/109

GAZİLERE SAYGI GÖSTERİLMESİ

Savaş dolayısıyla el veya ayaklarını kaybetmiş olan askerlerin günlük hayatta tramvay, tünel ve trenlerde hak ettikleri ilgi ve hürmeti görmeyerek elemeleri bir kat daha arttığı gözlemlenmiş olduğundan daha hassas davranılması için gazetelerde hissi ve terbiye verici makalelerin yazılması hususunda merkez kumandanlığından matbuata gönderilen yazı

[ARALIK 1917]

Re'sen, 1094

Matbûât-ı Müdüriyeti-i Umumiyesi'ne

Saâdetlü efendim hazretleri

Muharebe dolayısıyla el ve ayakdan mahrum zâbitân ve efrâd-ı askeriye'nin hasbe'z-zarûre dahil-i şehirde dolaşmak mecburiyetinde bulundukları şüphesizdir. Bu arkadaşlarımızın ne elîm bir hâlde yürüdükleri manzûrumuz olmaktadır. Bundan başka tramvay, tünel, şimendüfer ve sair buna benzer mahallerde inerken-binerken ayakda kaldıkları zaman çektikleri sıkıntı elemelerinin bir kat daha artmasını mûcib olmakda ve doğrusunu söylemek lâzım gelirse herkes tarafından lâıyk oldukları hizmet ve muâvenete mazhar olmadıkları da kemâl-i teessür ve teessüfle müşahede olunmaktadır. Her ferdin bu ma'lûl arkadaşların harb sahnelerinin bize ihda ettiği bir hayat birer nişane-i şeref olduğunu idrak edecek seviyede olduğunu iddia etmek de doğru değildir. Bunları da irşad etmek lâzımdır. Zât-ı âlîleri tarafından intihâb buyurulacak muharrirlerimizden birkaçının muhtelif cerîdelerde bu mevzû'a dair birbiri ardınca güzel, hissî, terbiyevî ve bilhassa müşahede-i şahsına müstenid ve umumca nazar-ı dikkati câlib makalât neşri bu vazife-i mühimmenin idrakini teshîl edeceği mütâlaasındayım. Matbûâtın irşadât-ı mütevâliye ile muhtac-ı muâvenet bu zümre-i zî-kıymet haklarında kâdirşinâsâne mukabelede bulunmaları rica ve nâfi netâyic istihsâline muvaffak olacağını ümid ederek takdim-i muhâlasat eylerim. Ol bâbda emr u irâde efendim hazretlerindir.

Merkez kumandanı nâmına

(imza)

HR. MA, 1229/105-1

ASKERÎ SANSÜR TALİMATNAMESİ

Osmanlı ve müttefiklerinin her türlü askeri tertibat, hareket ve askeri sevkiyatına ait bilgilerle düşmanın hareketına dair elde edilmiş olup da askeri makamlar tarafından gizli kalması arzu edilen her türlü bilginin yayınlanmasını yasaklayan askeri sansür talimatı

[1918]

Askerî Sansür Hakkında Talimât

1- Osmanlı ve Müttefik devletlerin tertibât, harekât ve sevkîyat-ı askerîsine müte‘allik olup daha evvel sahâif-i matbûâtta intişâr etmeyen malumât.

2- Osmanlı ve Müttefik devletlerin iâşe umuru, turuk ve vesâit-i nakliye teçhizât-ı askerîyesi, kömür ve petrol madenleri, levazımat-ı askerîye ile alâkadar diğer maâdin ve menâbi‘, liman ve iskeleler inşââtı, telgraf, telsiz-telgraf, telefon hutûtu ve tesisatı, şimendüfer ve dekovil inşââtı, levâzımat ve mühimmât-ı askerîye ile münasebetdâr fabrikalar.

Hulâsa harbin sevk ve idaresine yardımcı dokunan veya dokunacak bi'l-cümle menâbi‘ ve kuvvetler ile te‘sisat ve teşkilât-ı askerîye ve bunlara müte‘allik fotoğraflar.

3- Memâlik-i Osmaniye’de veya Müttefik devletler memâlikinde matbûâta geçmeyen casusluğu müte‘allik ma‘lûmât ile düşmanın âmâl-ı harekât ve tasavvurât-ı askerîyesinden cihet-i askerîyenin mektûm kalmasını arzu ettiği malumât.

4- Askerî kumandanlar ile memurîn-i askerîyenin dahil ve harice seyahatleri. Askerî ve memnû‘ mıntikalarda sârî ve salgın hastalıklara dair malumât.

Memleket dahilinde halkı hükûmete karşı itaatsizliğe veya ihtilâle sevk teşvik edecek mahiyetde veya anâsır-ı muhtelif arasında hüs-nâmîzişi ihlâlâ bâdî olacak şekilde neşriyât.

6- Bilfi‘l hareket-i askerîyeyi idare eden zâbitân ve kumandanların hüviyetleriyle faaliyetleri hakkında düşmanca bilinmesi arzu edilmeyen ma‘lûmâtın neşri.

7- Bu kabîl neşriyâtın provaları kable’t-tab‘ mutlak askerî sansüre gösterilecek ve ancak sansürün müsaadesi ile neşrolunabilecektir. Bunlardan mâadâsı doğrudan doğruya neşrolunabilir.

8- Askerî sansüre tâbi olan mevâd sansüre sevk edilmeksizin neşredildiği sûrette mes’uliyet doğrudan doğruya gazete ve risâleler için müdür-i mes’ulleriyle muharrirlerine kitab ve sair matbûât için sahiblerine teveccüh edecek ve binâenaleyh neşriyâtın mahiyetine göre mes’ulleri Divan-ı Örfî’ye tevdi‘ olunacaktır.

HR. MA, 1221/72-4

BATI TRAKYA TÜRKLERİNİ BULGARLAŞTIRMA ÇABALARI

Bulgarların Batı Trakya'da uyguladığı sindirme ve yok etme politikalarıyla buradaki Türkleri aciz ve azınlık durumuna düşürmeyi hedefledikleri, oysa Bulgarlara karşı harekât içerisinde olan Rum milisleriyle Yunan düzenli birliklerini teslim zorlayanların Batı Trakya milisleri ile Drama ve Kavala Türkleri olduğuna dair Enver Paşa'nın mütalaaları

11 OCAK 1918

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 3
Kısm-ı siyâsî
2. Şube: 610/319

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri
C. 25.11.[13]33- 104700/2624

Bulgarların Garbî Trakya Türklerine tatbik etmekte oldukları işkence ve imhâ siyasetinin tafsîlâtı hakkında arzu-yı devletleri mücebince Milis Kumandanı Fuad Bey vasıtasıyla tedarik ve istihsâl edilen tafsîlât merbûtan takdim olundu. Fuad Bey Bulgar memurîn-i askeriyye ve mülkiyesinin Türklere tecavûze müte'alilik hususâtında nizam ve mâ-fevk mümânaatlarını aslâ dinlemedikleri ve askerî ve mülkî mâ-fevklerin dahi bu hususâtından dolayı ma'iyetlerini muâhaze etmemek itiyâdına mâlik oldukları hakkında şâyân-ı dikkat bir mütâlaa dermiyân etmekte ve Bulgar memurînine sûret-i hususiyyede edilecek hulûlün teşebbüsât-ı resmîyeden daha müsmir ve müessir olacağını bildirmekdedir. Garbî Trakya Türklerinin muhafazaları hususunda bir netice-i amelîyeye vâsıl olabilmek için işbu hususî hulûl tarzından icab ettiği vechile istifâdeye teşebbüs olunmuştur. Şu kadar var ki nüfûz-ı siyasiyye-i Osmanînin gerek Bulgaristan gerek Garbî Trakya üzerinde idâmesi ve Bulgaristan'ın ve Garbî Trakya'yı Bulgarlaştırmak siyasetinin ibtali maksadıyla nezâret-i celîlelerinin müessir ve azimkârâne teşebbüsâtında ısrarı dahi manen ve maddeten netâyic-i azîme te'min edeceğinden teşebbüsât-ı devletlerini teshîlen cem' ve istihsâline çalışacak malumât da peyderpey arz olunacaktır. İlâveten âtiyyü'l-arz mevâddın da teşebbüsât-ı siyasiye miyânına idhali icab etmemekle beraber malumât husûlû zımnında ihâta-i devletlerine arzı mûcib-i fâidde addedildi.

Evvelâ: Radoslavof Kabinesi'ne ekseriyet te'min eden âmil sırf Garbî Trakya Müslümanlarının Devlet-i Aliyye'nin nüfûzuyla ol tarafa etdikleri iltihâk olmuşdur.

Sâniyyen: Harekât-ı harbiyye-i ahîre esnasında hutût ittisâlî üzerinde bırakacak hiçbir kuvveti olmadan Çayağzı istikâmetine kadar ilerlemek mecburiyetinde kalan Onuncu Bulgar Fırkası'nı gerilerinde tecemmu'a başlayan Rum ahâli kuvvetleriyle Yunan kuvâ-yı muntazamasının ikâ' edecekleri felaketden kurtaran ve Yunan kuvâ-yı muntazamasını teslim-i silaha ve Rum ahâli kuvvetlerini dağılmağa mecbur eden kuvvet Bulgarların müsterhamâne istimdâdı üzerine teşkilâtımız tarafından tahrik, techîz ve idare edilen Garbî Trakya milisleriyle bunlara inzimâm eden Drama, Kavala ve havalisi Türkleri olmuştur. Drama ve Kavala Türkleri Yunan hâkimiyetinde oldukları hâlde bi'l-âhare uğrayacakları gayz-ı müntakimâneyi de düşünmeyerek Devlet-i Aliyye'ye merbûtiyetleri namına Bulgar menâfi'ine fedakârâne çalışmışlardır.

Sâlisen: Bundan sonraki vaziyetlerde kıta'ât-ı Osmaniye Trakya'ya vâsıl oluncaya kadar Onuncu Bulgar Fırkası'nın setrine mecbur olduğu geniş cebhe dahilindeki pek buhranlı vaziyeti Bulgarlar lehine tebdîle muvaffak olan yine sâlifü'l-arz Trakya Türk milisleri ve gönüllüleri olmuştur. Bulgarlar bu hidemâtın şükranını milisleri hidemât-ı şâkkada mahv etmek mesleğini ihtiyâr ile ifâyâ başlamışlar ve mısırın bir kilosunun otuz Franga satıldığı ve günde yüzlerce nüfusun açlıktan ölmekte bulunduğu devirlerde milis ailelerinin iâşesine en küçük bir muâvenet ifâ etmek şöyle dursun Trakya'daki teşkilâtımız vâsıtasıyla gayet muntazam olarak cereyan etmekde olan ahâli iâşe tertibâtına ellerinden gelen tas'îbâtı göstermişler ve ahâli nâmına cem' edilen iâne mebâliğini gasb etmişlerdir. Bundan başka Bulgar Hükûmeti'nin gözü önünde her bir muâvenetden mahrûm olarak on yedi bin Rum açlıktan helâk olurken erzakın ancak altınla satın alınabileceği usulünü koymakla Bulgarların Rumlara tatbik etdikleri imha-yı muntazam usulü kendilerine bu derece azîm hidemât-ı siyasiyye ve seyfiyye ifâ eden Türklere de aynı şiddetle tatbik olunmuştur. Bugün on beşinden yukarı sinde olan erkek Rumlar kâmilten Bulgaristan dahiline alınmış, kadınlar ise cebren hidemât-ı şâkkaya sevk olunmakla ve fecî bir kaht içinde öldürölmekdedir. El-ân silah başında bulunan yirmi beş bini mütecâviz Türk milislerinin evlad ü ıyâli de aynı hidemât-ı şâkkada, aynı kaht içinde öldürtölüyor. Hakaret ve şerefsizliğe düçar ediliyor.

Bulgarlar asâkir-i Osmaniye namına yerli ahâlinin ihdâ etdikleri yetmiş bin kilo tütünü ve Yirminci Kolordu'ya aid bir çok eşyayı da müsâdere etmişlerdir. Trakya'daki Bulgar gayesi evvelâ: oradaki Osmanlı nüfûzunu tamamıyla kırmak. Sâniyyen: Türkleri Devlet-i Aliyye'den kat'-ı ümid etdirerek onları Bulgar hükümünü kabule mecbur etmek. Sâlisen: Trakya'nın kesîr ve kavî olan Türkleri ile ikinci derecede kalan Rum unsurunu bir ekalliyet-i âcize derekesine indirmekdir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 11 Kanûn-ı sâni [1]334

Başkumandan Vekîli

Enver

BATIRILAN MİDİLLİ KRUVAZÖRÜ

İmroz Adası'nda bulunan İngiliz donanması üzerine başarılı bir taarruz hareketi düzenledikten sonra dönüş yolunda torpillenen Midilli Kruvazörü'nün batması ve kaybedilen personeli için Sultan Reşat tarafından Alman İmparatoru'na gönderilen tebliğ

[20 OCAK 1918]

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Kısm-ı Mahsus

Taraf-ı şeref-i Padişahîden Almanya İmparatoru hazretlerine keşide buyurulan telgraf-nâme tercümesidir.

İmroz Adası'ndaki İngiliz kuvâ-yı bahriyesiyle mevâzi'-i askeriyesine karşı kemâl-i muvaffakiyetle icra edilen bir taarruz-ı kahramanâneden esna-yı avdetinde maalesef müsâdîf olduğu torpillerin ıhtilâli neticesinde gark olan Midilli Kruvazörü'nün ziyâ'ı haber-i kuduret-eserini amîk bir teessürle ittılâ'-ı haşmetânelerine iblâğ eylerim. İşbu ziyâ' da'va-yı müştarekimizin müdâfaası zımnında şâyân-ı imtisâl bir şecâ'at ve pek âlî bir fıkır-i teşebbüse ibrazından hâlî kalmamış olan cesur mürettebât ile zâbitândan bir kısmının vefatına da bir sebep olması hasebiyle benim ve milletim için bir kat daha mûcib-i teessür olmuştur. Bu vak'a-i müellimeden benim ve milletimin azamî mertebe hisse-yâb-ı teessür olduğumuza itimad buyurmalarını rica ederim.

HR.SYS, 2113/14_19

Galiçya cephesinde siperin içinde uyurken bile el bombasını bırakmayan Türk askeri

“TÜRK SİYASETİ VE RUSYA İHTİLALİ” KONULU MAKALE

Rusya'daki Bolşevik ihtilalinin Rusların İstanbul hayalini yarıda bıraktığı ve Türklere rahat bir nefes aldırıldığı bu sebeple Lenin'i Nobel ödülüne aday gösterdikleri hakkında Journal de Geneve Gazetesi'nde çıkan "Türk Siyaseti ve Rusya İhtilâli" başlıklı makale

21 ŞUBAT 1918

(Geneve)de münteşir (Journal de Geneve) gazetesinin 21 Şubat 1918 tarihli nüshasından

(Türk Siyaseti ve Rusya İhtilâli)

Çarlığın sükûtunun en büyük şevk ve sürûru, en büyük hayalâtı Boğaziçi sahilinde uyandırdığı muhakkaktır. Bu sürûr ve şâdmânı ise şimâl havalisinde necm-i hürriyetin tulû'undan ve Türklerin sevinmesi ise bundan münba'is değildir. Bunlar için bu tebeddül bir korkunç rüyanın nihayet bulmasıdır. Bir rüya ki, kendi pençelerinde sıkılamakta oldukları ganimeti mahv etmeğe mâni olan Moskof beyaz ayısının heyûlâsı ile vücud buluyordu. Bundan böyle büyük Türk'ün kılıcı altında inlemiş olan anâsırın zincirlerini sürüklemekde devam edeceklerini ve Türk derebeylerinin bunların sa'yinden ve emvâlinde müsterihâne istifade edeceklerini Türkler ümid ediyorlar. Binâen alâ zâlik Lorof, Milyokof, Kerenski'nin nezâreti zamanında vukû' bulan Rusya ihtilâlinin ilk saatinde Bâb-ı Âlî'nin dessâs diplomatları bu yeni ahvâlden ne gibi istifade edeceklerini hissetdiler. Talat Paşa bu bâbda beyân-ı mütâlaa ederken, mâdem ki ihtilâlcî Rusya ilhâkdan vazgeçmiştir, buna karşı harbe devam etmek için Türkiyece hiçbir sebep olmadığını mutantan bir sûretde beyân etmiştir. Muhâlif bir fırkanın reisi olan Prens Sabahaddin –bu fırkanın mevcudiyeti reisinin tasavvurâtında kalmıştır- o sırada Petrograd'da başvekîl bulunan Prens Lovof'e irsâl ettiği açık bir mektubda bu fikri te'yid etmiştir. Lovof - Milokof ve Kerenski'nin bu lisanı anlamaz gibi görünmeleri Türkler için ilk me'yûsiyeti teşkil etmiştir. Ma'a hâzâ onlar Brest-Litovsk'da bir ikincisine daha hedef olmuşlardır. İstanbul gazeteleri, bundan böyle meşhur olan bu müzâkerâtı müteheyyicâne bir tarzda selamlamışlardır. Lenin ve Troçki âdetâ fevkalâde şöhretyâb oldukları İstanbul'daki Jermano-Türk Dârulfünûnu bir sene mukaddem İkinci Wilhelm için yaptığı vechile Nobel mükâfâtına Lenin'in nâmzedliğini vaz' eylemiştir.

Türkiye halâs olmuş, Brest-Litovsk Muâhedesinin zîrine vaz'-ı imza eylemek üzere en büyük diplomatı -Talat Paşa'yı- mahall-i mezkûre göndermişti. Artık Türk planı sûret-i kat'iyede karargâr olmuş idi. Ermenistan'ın Türk boyunduruğu

altına avdeti, İstanbul'un nüfûz-ı şahane altında kalması Türkleri hiç olmazsa bu taraftan müsterîh ediyordu. Mısır, Filistin ve İran'ı tahlîs etmeğe artık müsaid kalmak mümkün olacak idi.

Maamâfih Ermenistan'ın Türklere avdeti için Avrupa'nın bî-taraf memleketleri efkâr-ı umumiyesini hazırlamak lâzım idi. Bu son zamanlarda icrâ edilen bazı mihen ve meşakkati hemen unutturmak için Türkiye'nin ba'dehû güzel muâmele edeceğini Maliye Nâzırı Cavid Bey Berlin'de resmen ilân etmiştir. Bunun üzerine Türk muhâfil fırkası yeniden iktisâb-ı hayat ederek Jön Türklerin efkârını tasvîben memâlikin Türklerden gayrı olan anâsırına bir takım güzel vaadlerde bulunmuştur. Bern'deki Türk sefiri programı *Bond Gazetesi* muharrirlerinden birisine izah ile hükûmetinin bir karış toprak bile vermeyeceğini ve memleketde bulunan ahâliyi kendi arzusu dairesinde idare etmek niyetinde olduğunu beyân etmiştir.

Türkler bu tatlı rüyalara tekrar koyularak Çernin ve Von Gulman'ın mahareti sayesinde dört sene harbdan sonra memâlikin işgal olunmuş vilâyâtını Ruslardan ceffe'l-kalem istirdâd etmek zannında bulunmakdalar iken Lenin ve Troçki resmi bir beyânnâme ile -dost ve düşmana karşı- Ermenistan'ın, tekmil Ermenistan'ın Türkiye Ermenistan'ı dahil olduğu halde- istiklâliyet hakkı olduğunu ilân etmişler ve ayn-ı zamanda Mösyö Şahunmiyan [Şaumyan] nâmında bir Ermeni'yi de murahhas olarak Kafkasya'ya i'zâm etmişlerdir.

Rus ihtilâli âmir-i müstakillerinin bu beyânnâmeleri Ermeniler üzerinde derin bir te'sîr hâsıl etmiştir. Binâenaleyh maxsimalistlerin kendi hukuklarına karşı hareket etmek niyetinde olmadıklarını ve hukuk-ı millî şiddetle tasdik edecekleri ve esas itibarıyla olsun Jermano-Türklerin emperyalist tasavvurâtına mukâvemet edecekleri bedîhî idi.

Bu ise Kafkasya'da siyaseten yeni bir unsur teşkil etmekte idi. Fi'l-hakika mebd'e'de (Bolşevikî) hareketi Kafkasya'da gayet itimadsızlıkla telakki edilmiştir. Orada Türkleri Petrograd'dan daha iyi bildiklerinden Türklerle muâhede fikri kabul olunamaz idi. Bâ-husus Rusya'da hüküm-fermâ olan umumi anarşi, en mühim ve yeni bir vak'a husûle getirmiş idi. Kafkasya istiklâliyetini ilân etmiş ve yüksek bir zekâ ve faaliyeti haiz Kafkasya'da olup yan yana imrâr-ı hayat eyleyen Gürcülerle Ermeniler el ele verip mazideki ihtilâfâtı unutarak yek-diğere muâveneti esas addeyleyerek te'sis-i ittihâd eylemişler idi.

Çarizm devrinde Gürcistan'da Rusya aleyhinde hareket kuvvetli idi ve ibtidâ-yı harbde bir çok Gürcüler Rusya'nın düşmanlarına mültefit göründüler fakat hürriyetlerine karşı olan tehlike Rusya cihetinden zâil oldu. Fazla olarak, Karadeniz sahilinin Trabzon'a kadar işgaliyle ittihâd-ı millîlerini Türkiye'nin zararına olarak icrâ etdiler. Gürcüler tahlîs edilen bu havaliyi hiçbir vechile Türklere iâde etmeyeceklerdir. Ve Türklerin Kafkasya'ya vürûdu istiklâliyetlerinin intihâsı olacağını da bilirler. Ermenilerle bir itilâf akdine kendilerini teşvik eden esbâbın bunlardan

tevellüd etdiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Ermeniler de olanca gayretlerini teşkilâta sarf etdiler. İdare-i mülkiye, ahâlinin emr-i iâşesinin te'mini, yetimlere muâvenet, maârif-i umumiyeye muâvenet ve bâ-husus millî bir ordu teşkili bu kavmin zecr ve tazyik altında hiç bir vakit dûcâr-ı me'yûsiyet olmadığını ve Belçikalı bir müverrihin beyân eylediği vechile şarkda garbın medeniyet cadde-i kebîri unvanına lâyık olduğunu isbat etmiştir.

Binâenaleyh Kafkasya'da bir kuvvet mevcuttur ve bu vak'anın ehemmiyeti nazardan dâr tutulmamalıdır. Orada itilâfın müdde'âsını kendi müdde'âsı addeyleyen ahâli mevcuttur. Fakat Almanya'nın dünyanın dört köşesinden muâvenet aradığı ve düşmanlarını tefrikaya düşürmek için entrikalar icrâsından geri durmadığı bir zamanda anlaşılmayan bazı sebebler, şimdiye kadar müttefiklere kuvvetlerini cem' etmeği ihmal ettirmiştir.

Sulh müzâkerâtı için Türk murahhaslarının da Tiflis'e i'zâmı buna atfedilmektedir. Petrograd'la müzâkerâta girişmek üzere diğer murahhaslar Brest-Litovsk'da iken sulh müzâkerâtında bulunmak için bu yeni hey'et-i murahhasanın manası nedir? Türkler Ermeni meselesinde Lenin'in ihtilafını müşahede ettiklerinden Ukrayna ile olduğu vechile münferid bir sulh akd etmek ümidiyle şimdi doğrudan doğruya Kafkasya'ya müracaat etmektedirler.

Buna nâil olarak bu sûretle diğer cebhelerde fazla kuvvete mâlik olmak için bir çok mevâ'idde bulunacakları da muhtemeldir. Fakat bu münferid sulh mümkündür. Gürcülerle Ermeniler müdde'âlarını dost milletlerin müdde'âsından tefrîk etmeyeceklerdir. İngiltere, Fransa ve Amerika hükûmetlerinin beyânât-ı resmîleriyle istiklâliyetleri için hiçbir endişe olmadığını şimdiden bilirler. Bereket versin ki bu hususda Petrograd efkârı müttefiklerin efkârına mutabıktır. Türk siyasiyyûnu ihtilâlcî Rusya'yı iğfal edeceğini ümid ediyor idi. Brest-Litovsk'da buna muvaffak olamadığından Tiflis'de yeni bir hud'a ihzâr etmektedir. Türk siyasiyyûnunun adem-i muvaffakiyeti Alman nukât-ı nazarının adem-i muvaffakiyeti demektir.

HR. MA, 1215/44_5-8

TÜRK ORDUSUNUN ÇEŞİTLİ CEPHELERDE ERİMEYE BAŞLADIĞINA DAİR BİR MAKALE

Cephelerde elde ettikleri başarılarla rağmen aynı anda pek çok cephede savaşan Türk ordularının erimeye başladığına, halkın İttihat-Terakki Fırkası'nın baskısı altında olduğuna dair Lom Liber Gazetesi'nin makalesi

21 ŞUBAT 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Matbûât-ı Umumiye
Müdüriyeti
Aded: 16
21 Şubat 1334

Lom Liber Gazetesi'nin 30 Kanûn-ı evvel tarihli nüshasından:

Türk Ordusu Eriyor -Ordunun esbâb-ı inhilâli- İmparatorluk dâhilindeki fakr u sefâlet

Arz-ı Filistin ve Cezâretü'l-Arab'da itilâf asâkirinin ihrâz etdikleri parlak muvaffakiyetler bugünlerde Türk orduları üzerine nazar-ı dikkati celb etmektedir. Ma'lûm olduğu vechile Osmanlı orduları üç muhtelif gruba taksim olunmuştur. En mühim kısmı Kafkas ve Ermenistan Cebhesi'ni tutan şimâl grubudur. Diğer iki grubdan biri şarkda Cezâretü'l-Arab ve İran Cebhesi ve diğeri ise garbda Filistin ve Suriye cebhelerini müdâfaa etmektedir. Serbest kalan kıta'âtdan bir dördüncü grup teşkil edilmiştir ki bu da Aşağı Tuna havzası ile Çanakkale Boğazı'nda mütehaşşid bulunan fırkalardan ve Anadolu şimendüfer hutûtunu muhafazaya memur kıta'âtdan ibaretdir.

Bu kuvvetlerin mecmû'u, Miralay Repinton'un tahminine göre son zamanlarda elli beş fırkaya bâliğ olmakda idi. Fakat bu hesap hiç şübhesiz mübalağadan ârî değildir. Almanya tarafından Türkiye ordusunun en faalâne tensîk ve ıslâh olduğu zamanlarda yani 1915 senesinin evâhirinde bile mezkûr ordu, her fırkası on bin tüfenk itibarıyla elli iki fırkaya bâliğ oluyordu. Fakat mürûr eden bu iki sene zarfında Osmanlı Ordusu, on beşden elli dörde kadar eli silah tutan efradı silah altına davet eylemesine rağmen bugün mevcudu hadd-i nizâmîsinden pek dûn bulunan kırk yedi fırkadan ibaretdir.

Orduda zabıt ve doktor zâyî'âtı bilhassa pek ağır olmuştur. Mevcudun beşde dördünü teşkil etmektedir. Müşkilpesend olmamakla beraber Türk neferi pek fena beslenmekte ve ip, mukavva demirden techiz olunmaktadır.

Fi'l-hakika tayinât-ı yevmiyesi üç yüz gramlık bir fena ekmek ile soğan ve kuru yemişden ibaretdir. Bundan dolayı Osmanlı Ordusu'ndaki askerî firarîlerinin adedi pek büyük bir yekun teşkil etmektedir. Bilhassa cebhe arkasındaki kuvâ-yı ihtiyâtiye ile harekât-ı askeriye esnasında firarîler gayr-ı kâbil-i ta'dâddır. Ekseriya kuvâ-yı ihtiyâtiyenin tadrîcen erimekte olduğu görülmüşdür. Mesela İstanbul'dan Haleb'e gönderilen bir kuvve-i ihtiyâtiyenin mezkûr şehre vusûlünde sülûsânının yolda kalmış olduğu anlaşılmıştır.

Memâlik-i Osmaniye'de kemâl-i şiddetle hüküm-fermâ olan fakr u sefâlet dinen ve ırkan yek-diğerinden büsbütün ayrı olan bu ahâlîde hissiyât-ı vatanper-verânenin adem-i mevcudiyeti, kadrosu nâ-tamam olan işbu ordunun maneviyâtı üzerinde büyük bir te'sîr icrâ eylemiştir. Alman ve Avusturya asâkiriyle takviye edilmiş olmasına rağmen Osmanlı Ordusu gayr-ı kâbil-i ıslâh bir inhilâl uğramakda ve düvel-i itilâfiyenin darbeleri altında sükût etmektedir. Bilhassa Kafkas Cebhesi'nde bulunan kıta'ât diğerlerinden ziyade ma'rûz-ı meşakkat ve dûcâr-ı inhilâl olmuşdur. Kuvve-i mezkûre mütârekeden beri Rus Ordusuyla hâl-i harbde bulunmamakla beraber firarî askerlerin bıraktıkları boşluk o derece büyüktür ki ahîren mazhar oldukları serbestîyi muhafazaya azmetmiş olan Ermenilere karşı durmağa ancak muktedir olabilmektedir.

Aynı illet-i sâriye ile ma'lûl bulunan Cezîretü'l-Arab Ordusu, Fırat cihetinden Keyfel ve Dicle'den Samarra'ya kadar ilerleyen Ceneral Marshall'ın Hind-İngiliz efradından mürekkeb kuvve-i seferiyesine karşı kemâl-i su'ûbet ve müşkilât ile müdafaâtda bulunmaktadır.

Arz-ı Filistin'de ise Ceneral Von Kressenstein'in Kudüs-i Şerif'in şimalinde icrâ ettiği mukabil taarruz hiçbir netice-i fiiliyeye müncer olmadıktan mâadâ düşmanlarımıza pek büyük zâyî'âta mal olmuşdur. Düşman hîn-i ric'atinde hutût-ı hadîdiyeyi tahrib ettiği hâlde Ceneral Allenby'nin taht-ı kumandasında bulunan düvel-i itilâfiye ordularının ileri harekâtına bir sed çekemediği gibi mezkûr kuvvetlerin Yafa'nın şimalinde Nehru'l-Evca'ya ve şarkda Ceretyu yolu üzerinde bulunan Râcü'z-zabni kadar ric'atine mâni olamamıştır.

Alman matbûâtı Kudüs-i Şerif'in zabtından bahsettiği zaman Türklerin evvelce Gazze'deki kahramanlıklarını der-hâtır ettirmekle iktifa ediyor ve bugünkü hezîmetin büyük bir ehemmiyeti olamayacağını ve Türklerin ric'âtî mahzâ bir mahiyet-i sevku'l-ceyşiyeyi haiz olduğunu ve İngilizlere karşı daha metîn ve emin mevki'ler ahz etmek üzere icrâ edildiğini beyân etmektedir.

Hakikatde ise Kudüs-i Şerif'in zabtı Filistin seferini itmâm eylemiştir. Yeniden başlayan Suriye harekâtı ise Şa[m] şehrinin istihdâf etmektedir.

Bâlâda Osmanlı Ordusu'nun inkırâzından bahsettik. Hükûmet-i mezkûre dahilinde hüküm-fermâ olan buhrân-ı dahilînin derece-i vehâmetini bilenler için inkırâz kelimesi pek ağır değildir.

İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin son kongresinde ahvâl-i memleketi pek parlak olarak gösterdiği ve Türkiye'nin ihyâ ve terakkisi hakkında müttefiki Alman İmparatoru'na bu hususda ibrâz-ı minnetdârî ettiği hâlde hakikat-i hâlin ber-aks olduğu görülmektedir. Fî'l-vâki' memleket-i mezkûrede ne ticaret ne sanâyi ve ne de münasebât-ı hariciye kalmamıştır. Fakat bütün İmparatorluğun ne hâl-i inhitâta uğradıldığını pek güzel gösteren bir şey varsa o da paytahtında görülen ahvâl-i sefihânedir; Alman altınlarının tehâcümü ve mevki'-i iktidarda bulunan fırkanın bütün mevâd üzerine icrâ ettiği ihtikârla elde ettiği muhayyeru'l-ukûl istifade sayesinde İstanbul'da zevk ve sefâhet bir derece-i kusvâyı bulmuştur. Vilâyât-ı sairenin çektiği fakr u sefâlet ile pek garib bir tezâd teşkil etmektedir.

Şübhesiz bu kadar akvâm ve milel-i muhtelifenin efkâr ve menâfi' vâdisindeki ihtilâfı şarklılara mahsus olan mukadderâta inkıyâd fikri ile yek-diğeriyle zıddiyetleri ve İttihad ve Terakki Komitesi'nin memleketde te'sis ettiği cebr ve şiddet politikası sayesinde bugün Türkiye'de bir inkılâbın vukû'u adîmü'l-imkândır. Fakat Türkiye'nin hâl ve vaziyeti gün be-gün kesb-i vehâmet etmekde olduğu ve hâlet-i nez'a geldiğini görmemek kâbil değildir.

HR. MA, 1213/110_1-4

101

İNGİLİZLERİN YENİ BİR SALDIRI HAZIRLIĞI İÇİNDE OLMASI

İngiliz hükûmeti takip ettiği askeri siyaset sebebiyle kaybettiği mevkiini yeniden kazanmak için Türkiye'ye karşı yürüttüğü harekâtını şiddetlendireceği, Suriye'ye büyük bir saldırı hazırlığı içinde olduğu hakkında Bern Sefareti'nden gelen telgraf

1 MART 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
485

Fî 1 Mart [1]918 tarihiyle Bern Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan 509 numaralı telgrafnâmenin hallidir

Bir menba‘-ı mevsûkdan istihbarâtıma nazaran İngiliz Kabinesi ahîren siyaset-i askeriyesi sebebiyle mütezelzil gibi olan mevki‘ini tahkîme muvaffak olarak Türkiye'deki harekât-ı harbiyesini faaliyet ve şiddet-i mümkinine ile yeniden takib ve Suriye'ye büyük bir taarruz icrâsına karar vermiştir. Bu bâbda re'yine müracaat edilen Ceneral Allenby kuvâ-i askeriye-i mevcudesinin kifâyetini ve vaziyet-i umumiye ve mevsimin böyle bir taarruza müsaid bulunduğunu beyân eylemiştir. Fransa Hükûmeti muvâfakatini henüz bildirmemiş ise de kendisinin de büyük bir mikyâsda iştirâki şartıyla muhâlefet etmeyeceği anlaşılıyor. Fermân.

HR. SYS, 2113/15-13

ALMAN-RUS YAKINLAŞMASI

Brest Litovsk Antlaşması'nın yedinci maddesi çerçevesinde olayları değerlendiren "Hindistan Yolu" adıyla İngiltere'nin önünü kesmek için yapılan Alman-Rus ittifakının yorumlanarak değerlendirildiğine dair Journal de Geneve Gazetesi'nde yayınlanan makale

16 MART 1918

Journal de Geneve Gazetesi'nin 16 Mart 1918 tarihli nüshasından

Hindistan Yolu

Brest Litovsk Muâhede'si'nin 7'nci maddesinde Almanya ve Rusya devletleri "serbest ve müstakil olan" Afganistan ve Acemistan hükûmetlerinin istiklâliyet-i siyasiye, tamamîyet-i mülkiye ve iktisadiyesini mütekâbilen muhafaza ve müdâfaayı deruhde eylediklerini beyân etmektedirler. İnkısâma uğramış bir Rusya ile akd edilen bir muâhede-i sulhiyenin bu gayr-ı me'mûl maddesi maksad-ı müsbete ve muayyeneyi istihdâf etmektedir. Bu hedef ve maksad ise Hindistan Yolu'dur.

Geçen asır içinde büyük Britanya'nın yegane meşgalesi Hindistan ile vatan-ı aslî arasındaki münasebât ve münâkalâtda vukû'a gelebilecek bi'l-cümle tehdidât ve te'sîrâtı men' ve izâle etmek idi. Bu fikr-i mahsus ise Türkiye, Mısır ve Rusya'ya karşı İngiliz siyasetinin ittihâz ettiği tavır ve hareketin esas-ı yegânesini teşkil etmiş idi.

Cebelü't-Tarık, Malta, Süveyş, Aden mevkileri Londra-Kalkûta büyük hatt-ı bahrîsinin merhaleleridir. İngiltere mezkûr mevkilere mâlikiyetle iktifa eylememiş onları müdâfaa ve muhafaza zımında lâzım gelen fedakarlığı ihtiyar eylemeğe mecbur kalmıştır. Kırım Muharebesi, Berlin Kongresi, Mısır üzerindeki hâkimîyet, Bağdad demiryolunun inşasına karşı gösterdiği mümâna'at, bütün bu vekâyî, Hindistan Yolu'nun muhafazası için İngiltere'nin icrâ ettiği mübârezenin başlıca hâdisâtını teşkil etmiştir.

Rusya Hükûmeti, Asya'da tevessü' ve istila politikasını takib ettiği müddetce İngiltere Türkiye'yi muhafaza ve Boğazlar'ın mesdûdiyetini te'min ederek kendisini bilhassa müdâfaa eylemeğe cehd ve gayret eylemişti. Fakat Alman hırs ve tama'ı bir şekl-i kat'iyet iktisâb eylemeğe ve Bağdad Hatt-ı Kebîr'i hayalât ve tasavvurât-dan hakikaten müncer olarak şebeke-i hadîdiyyesini uzatmağa başladığı andan itibaren İngiliz siyasetinin tebeddülü bütün sarâhatiyle görüldü.

Berlin Kongresi'nde İngiltere, Bismark ile beraber Çar'a karşı yürüyordu. Yirminci asırda ise İkinci Guillaume'a karşı Çar ile beraber mücadele etmektedir. Hindistan ile İngiltere'nin münasebât ve münâkalâtını taht-ı te'mine almak endişesi itilâf-ı samimiyyenin esasını teşkil eylediği gibi Rus-İngiliz münasebât-ı dostânesinin birinci safhasını vücuda getiren İran ve Afganistan'a dair akd edilen bir itilâf olmuştur. (31 Ağustos 1907 Mukâvelesi)

İngiltere için Hindistan tarîk-i bahrîsini taht-ı hâkimiyetine almak kâfi değildir. Emin ve müsterîh olmak için tarîk-i berrîye dahi sahib olması lâzımdır. Bu sûretle turuk-ı mezkûrenin her iki cihetden de taht-ı tehdidde bulundurulmasına mâni olmakdan İstanbul'a mâlik olan bir Almanya, tarîk-i bahrîyi tehdid eden bir tehlike olduğu gibi Bağdad'a sahib olan bir Almanya tarîk-i berrîye hâkim olacağı şübhesizdir. Bundan dolayı harb-i hâzırda İngiltere'nin yegane maksad-ı haricîsi bir gün Berlin-Bombay hatt-ı müstakbeline tahavvül etmek isti'dâdını gösteren Berlin-Bağdad hattını kat' etmek ümniyesi olmuştur.

İstanbul'a karşı edilen ilk teşebbüs adem-i muvaffakiyetle neticelendi. Irak havalisinde defa-i sâniye olarak icrâ edilen taarruz muvaffakiyet-pezîr oldu. Bağdad'ın zabtı Asya'daki Alman inkişâfına karşı icrâ edilen en mühim ve en ağır darbe olmuştur. O sûretle ki İngiltere Cezîretü'l-Arab'ın çifte burcu olan İran ve Arabistan'a mâlik bulunmaktadır.

Almanların bundan sonra Arabistan ve Bağdad'ı yeniden İngilizlerden istirdâd edebilmeleri fikir ve ümidi pek garib bir bâlâ-pervâzlıktır. Rusya'da Almanya'nın menâfi'ine ziyadesiyle hizmet eden milletlerin hukûku meselesi Arabistan'da, İngilizlere pek muvâfık gelmiştir.

Fakat harb-i hâzırda kendisi için en müdhiş ve vahim olan hengâmda bile yeis ve fütur göstermeyen Alman siyasetinin şâyân-ı hayret bir kuvve-i tahayyüle ve teşebbüs-i dâhiyâneye mâlik olduğunu itiraf etmek mecburiyetindeyiz, fî'l-vâki' bugün Bağdad'ın ziyâ'ından sonra diğer bir sahanın küşâde bulunduğunu görmüştür.

Hindistan tarîk-i bahrîsini bir dest-i kavî ve metîn ile tutan ve bin türlü mihen ve meşakkat ve fedakarî ile Anadolu tarîkini kat' eylemeğe muvaffak olan İngiltere bugün yeni bir tehdid ve tehlike karşısında bulunmaktadır.

Almanya Odessa ve Ukrayna'da yerleşdi. Hükûmet-i müşârunileyhâ Karadeniz havzasında bir hey'et-i müctemi'a-i hükûmât teşkil etmek arzusundadır. Hey'et-i mezkûre miyânında kendi nüfûz ve te'siri altında az çok kalan Türkiye, Bulgaristan, Ukrayna, Gürcistan hükûmât-ı cumhûriyesiyle Romanya'nın dahi bulunması melhûzdur. Bu sûretle Bahr-i Siyah, Bahr-i Baltık gibi bir Alman havzası olacaktır.

İmdi Gürcistan ile Hindistan arasında, gayr-ı kâbil-i ifnâ servet-i tabiiyyesiyle beraber Almanlar tarafından bu kere Türklere bahş edilen bu hayret-efzâ Batum,

şehir ve limanıyla Bombay şehri beyninde Brest Litovsk Muâhedesi'nin 7'nci maddesinde bahsedilen Acemistan ve Afganistan memâliki bulunmaktadır.

Almanya ilk defa olarak İran istiklaliyet ve tamamıyet-i mülkiyesinin muhafız ve müdâfi'î kesilmemiştir. İran hakkında İngiltere ve Rusya beyninde akd edilen itilâf zamanında bile Alman efkâr-ı umumiyesi müteheyyic olmuş ve 1914'den evvel ve sonra İngiltere'nin İran'da ma'rûz kaldığı bi'l-cümle müşkilât Almanya tarafından ikâ' edilmiştir.

Zâten beyne'l-milel bin türlü entrikalara sahne olan İran'da, siyaset-i Kayseriye Almanya menâfi'inden hiç birini tehlikeye vaz' etmeden çarhını tedvîr etmektedir. Havalı-i mezkûrede, Almanya her ne olursa olsun hiçbir zarar ve ziyana ma'rûz değildir. Zira hiçbir şeye mâlik bulunmadığı gibi siyasî, iktisâdî ve manevî nokta-i nazarından menâfi'-i kesîre elde etmesi me'mûldür. Zira Hindistan'ı karışdırmak, oralarda tohum-i inkilâb ve fesad ekmek fikir ve emeli ve İngiltere'ye karşı gerek memleket-i mezkûreden ve gerekse Afganistan'da ikâ'-ı müşkilât eylemek teşebbüsleri bugüne kadar adem-i muvaffakiyetle neticelenmiş olmakla beraber Berlin mehâfilinde hiçbir zaman terk edilmemiştir.

İran'a karşı Rusya'nın takibine mecbur edildiği Keff-i yed siyaseti ve bir muâhede-i beyne'l-mileliyyede Afganistan istiklâliyetinin resmen tasdik ve ilânı bir ehemmiyet-i tâliyyeyi haiz olan vekâyi'den değildir. Asya-yı Vüstâ'da İngiltere ve Almanya beyninde vukû'a gelen bir mübâreze-i aleniyenin mebd'e'i gibi telakki edilmesi lâzımdır.

Âmâl-i istîlâ-cûyânede vüs'at ve şümûlü itibarıyla yek-diğerinin küfvü olan bu iki devlet-i muazzamanın mübârezesi, asr-ı hâzır tarihinde en mühîb ve muazzam vekâyi' sırasına geçecektir.

(Brest Litvosc) Muâhedesi tarih-i mezkûre bir intihâ olmakdan ziyade daha vâsi' ve gayr-ı mahdûd sahalarda bir devr-i cedîd açmakda olduğunu göstermektedir.

HR. MA, 1216/43_4-7

ÖNCELİKLİ OLARAK HASTA ESİRLERİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Bern mukavelenamesi gereği Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında esirlerin değişimine dair görüşmelerde öncelikli olarak sayı ve niteliklerine bakılmaksızın hasta esirlerin değişimlerinin gerçekleşmesi bunun tespiti için ise her iki tarafta İngiliz ve Osmanlı doktorlarının görev alması oluşturulacak listelere göre esir değişiminin gerçekleştirilmesi hakkında.

17 MART 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye
Müdûriyet-i
Umumiyesi

Muhtıra

İngiltere Hükûmeti ile Bern'de akd ve imza edilen mukâvelenâme üç buçuk ay mukaddem tasdik olunmuşdur. İngiltere'ye iade edilecek bin esirin cem'i ve tarih-i hareketleri hakkında Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden henüz malumât alınmamışdır. İngiltere Hükûmeti'nin talebi üzerine Felemenk Sefâreti bu bâbda külli yevm müracaat etmekde olduğundan üserâ-yı mezkûrenin takrîben hangi tarihte İzmir civarında cem' edilecekleri hususuna dair Enver Paşa hazretleriyle müzâkere buyurulacaktır.

*

Harbiye Nezâreti
Üserâ Muamelât Şubesi
Aded
1238
Galata Merkez Rıhtım
Han 17.1. [13]34

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

7.1.[13]34 tarih ve 683 numaralı tezkire-i senâverîye zeyldir.

Kuşada Limanı'nda mübâdele edilecek sivil üserâyı ma'lûl üserâ-yı askeriye-yi hâmil gelecek geminin tahtelbahr taarruzâtından masûn olabilmesi için ittiba' edeceği şerâite dair sebk eden iş'âra cevaben Alman Ateşe Navallığı'ndan mevrûd

cevabî tezkire sûreti leffen takdim kılındı. Keyfiyetin İngiltere Hükûmeti'ne iblâğı ve istifsâr edilen hususata bir an evvel cevab itâsının tesrî' ve te'minine delâlet ile inbâ buyurulması mercûdur. Ol bâbda emr ve irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Harbiye Nazırı

Enver

*

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Memâlik-i Osmaniye ile İngiltere'de bulunan üserâ-yı mülkiye ve askeriye'nin mübâdelesini için İngiltere Hükûmeti tarafından müzâkereye memur edilen Hariciye Nezâreti Müsteşarlarından Lord Newton ve Harbiye Nezâreti Üserâ-yı Harbiye Dairesi Reisi Ceneral Belfield'den müteşekkil İngiliz heyet-i murahhasası ile 2 Kanûn-ı evvel 1917 tarihinde İsviçre Umûr-ı Siyasiye Müdürü Mösyö Ador'un riyâseti altında olarak cereyân eden müzâkerât neticesinde -meriyyeti hükûmet-i seniyyesinin kabul ve tasdikine mu'lin olmak şartıyla- tanzim edilen mukâvelenâmenin bir sûret-i mumziyesi merbûtan arz ve takdim kılındı.

İşbu mukâvelenâmenin esna-yı müzâkeresinde her gün kabul edilen mevâd hakkında muhtelif tarihlerde şifre telgrafnâmelerle arz-ı malumât edilmiş ve ahkâm-ı umumiyesinin Hükûmet-i Seniyyece arzu buyurulan esasata mutabık olarak takrîr ve te'minine muvaffakiyet elverdiği [kadar] izah kılınmış idi. Maa-hâzâ mukâvelenâme-i mezkûr mevâddından bazılarının esbâb-ı mûcibesinin ber-vech-i âtî arzı muvâfık görülmüştür.

Madde 3- Ma'lûlîn-i askeriye'nin hastalıklarının nev' ve derecesine göre aded ve rütbe nazar-ı dikkate alınmaksızın mübadeleleri esası tarafımızdan teklif ve İngiliz murahhaslarına kabul etdirilmiştir.

Zeyl 2- İngilizler yedinde bulunan üserâ-yı Osmaniye adedi bizdeki İngiliz üseraya nisbetle takrîben beş misli fazla olduğu gibi İsviçre Hükûmeti de memleketde maişet darlığı mülâhazasıyla enternementi kabule tarafdâr görünmediğinden ma'lûlînün mübâdelesinde en vâsi emraz listesinin kabulü menfeatimize muvâfık görülmüştür. İsviçre ordusu sertabâbeti tarafından dahi sûret-i mahsusada tavsiye edilen mezkûr liste son defa olarak Almanya ve Fransa Hükûmetleri arasında kabul edilmiş bulunan emraz cedvelindeki esasata müsteniddir. Bu listede enternement için musarrah olan hastalıklar mübâdeleyi icab eden asıl hastalıklar miyânına idhal edilmiş olduğundan bu sûret-i memzuce olarak tabâbet-i mezkûre tarafından derdest-i telfik ve tanzim olan mufassal ve muvazzah cedvelin bilâhare İsviçre Hükûmeti tarafından hükûmet-i âkideyndiplomatik vesâitle tebliği takarrür eylemiştir.

Madde 4- İngilizlerin taht-ı esaretindeki sivil ve asker üserâ-yı Osmaniye'nin Hindistan, Hindçini, Mısır, Malta, Büyük Britanya ve Kanada gibi muhtelif ve yekdiğerlerinden ba'îd mahallerde bulunması ve oralarda üserâmızın ahvâl-i umumiyesini kontrol edecek bî- taraf sefâretlere mensub bî- taraf ve hayırhâh doktorların tedarikindeki müşkilât nazar-ı dikkate alınarak üserâ-yı harbiye arasında hastalıkları dolayısıyla mübâdelesi lâzım gelenlerin tefrîki için her iki memleketin üserâ-yı harbiye garnizonlarında üç doktorun teşekkül edecek tefrîk ve intihâb komisyonlarına Memâlik-i Osmaniye'de iki Osmanlı ve bir İngiliz ve İngiltere'de iki İngiliz bir Osmanlı doktorun azâ tayin edilmesi menafimize muvâfık görülmüşdür.

İşbu komisyonlar mukarreratının ikinci derecede tedkiki usulünün Almanya ve Fransa Hükûmetleri arasında birçok müzâkerât ve ihtilâfata sebebiyet verdiği anlaşıldığından ve mukabil devlet tebaasından bir doktorun komisyonlarda mevcudiyeti ve hastalıkların envâ'ını mübeyyin listelerin mufassalını hasta üserânın tefrîki hususundaki müşkilâtı izâleye kâfi görüldüğünden komisyon mukarreratının kat'î olması tensîb edilmiştir.

Madde 5- İşbu mukâvelenâmenin tasdik ve mevki'-i icraya vaz'ıyla kabul edilen listelere göre hastalıkları ağır esirlerden bir mikdarının mübâdelesi İngiliz murahhasları tarafından teklif edilmiş ve üserâ-yı Osmaniye'nin kesret mikdarına nazaran ilk kafil olarak bin beş yüz Osmanlı ma'lûl esire mukabil bin İngiliz ma'lûl esirin mübâdelesine muvâfakat edilmiştir. Bu ilk kafil miyânında Eyüb Sabri, Zinnun Beylerin bahren ve Reşid Sadi Bey'in İsviçre tarikiyle berren iâdesi İngilizler tarafından taahhüd olunmuştur.

Madde 6- Mübâdele edilen üseranın gerek hatt-ı harbde ve gerek hatt-ı harbin hemen gerilerinde hiçbir vazife-i askeriye ile tavzîf edilmemesi usulden olmağla beraber bu keyfiyet bu madde-i mahsus ile tasrîh edilmiş ve hatt-ı harb tabirinin müttefik devletlerin hatt-ı harblerine de şâmil olacağı esası mütekâbil kabul olunmuştur.

Madde 7- Ordu-yı Osmaninin etıbbâ-yı askeriye hususunda malum olan ihtiyacı nazar-ı dikkate alınarak İngiltere'de esir bulunan etıbbâ-yı Osmaniye'nin bir an evvel ve mümkün olduğu kadar çok mikdarda iâdeleri te'mîn edilmek üzere Kopenhag'da kabul edilmiş olan nisbet yani iki bin esire mukabil bir doktor ve on sıhhiye memurînin üserâ-yı askeriye umûr-ı sıhhiyesinde istihdamıyla fazla kalan mikdarının bilâ- kayd u şart mübâdelesi tarafımızdan teklif edilmiş ve İngilizler ancak bin asker için bir doktor ve beş sıhhiye memurînin ibkâsı muvâfık olacağını ileriye sürdüklerinden Memâlik-i Osmaniye'de bulunan İngiliz üserâdan her bin esire mukabil bir İngiliz doktor ve beş sıhhiye memurînin ve İngiltere tevâbi'indeki üserâ-yı Osmaniye'den her iki bin beş yüz esire mukabil bir doktor ve on sıhhiye memurînin ibkâsı ve mütebâkîsinin iâdeleri hususunda i'tilâf hâsıl olmuş ve bu sûretle takrîben seksen kadar Osmanlı doktorunun avdetleri te'mîn edilmiştir.

Eczacılar memurîn-i sıhhiye miyânında dahil ise de baytarların memurîn-i sıhhiye misüllü mübadelesine İngilizler muvâfakat eylememişlerdir! Esasen İngiltere'de ancak üç Osmanlı baytar mevcut olduğundan bu hususta ısrara mahal görülemedi. İşbu memurîn-i sıhhiyenin bir an evvel avdetlerindeki lüzum ve faide derpîş edilerek bunların ilk kafil miyânında mübadelesi İngiliz murahhaslarına kabul ettirilmiştir.

Madde 8- Sivil üserâ miyânında bulunan kadın ve çocukların ale'l-ıtlâk ve sinn-i askeride bulunanların liste teâtisi sûretiyle mübadeleleri tarafeynce kabul edilmiş ve şu kadar ki vatanlarına dönmek isteyenlere hükûmet-i mahalliye tarafından tebligât icrasıyla yirmi gün zarfında taleb-i azîmet olanlara müsaade edilmesi muvâfık görülmüştür. Mühlet-i muayyene zarfında gitmek arzusunun beyân eylemeyenlerin çıkıp gitmeye icbâr edilmeyecekleri bir fıkra-i mahsusa ile tasrîh kılınmıştır.

Tarafeyn ticaret-i bahriyesine mensub ümerâ ve efrâdın ve memurîn-i mülkiye ile polis ve sâbit jandarmaların sivil ahâli miyanında mübadelesi sûret-i mahsusada tasrîh edilmiş ve bu sûretle İngilizler yedinde bulunan mühim miktarda memurîn-i idariye ve polis ile sâbit jandarmanın istirdâdı taht-ı te'mîne alınmıştır.

Madde 9- Bu madde mübâdele mesarifinin sûret-i tesviyesine mütedâir olup ahkâmı Almanlarla İngilizler arasında evvelce tanzim edilen mukâvelenâme esas ittihâz edilerek takrîr olunmuştur.

Madde 10- İşbu madde beşinci maddede musarrah olan ilk kafilinin sûret-i teşkiline müte'allik olup üserâ-yı Osmaniye'nin iâdelerinde evvel emirde ma'lûlîn-i askeriye ve Eyüb Sabri ve Zinnun beylerin ve memurîn-i sıhhiyenin ve Mısır ve Kıbrıs ve Malta'dan mâadâ mahallerde bulunan memurîn-i sıhhiyenin ve badehu sivillerin ırkâbı menafimize daha muvâfık görülerek bu şekilde teklif edilmiş ve İngilizler de evvel emirde ma'lûlîn-i üserâ-yı askeriye ve memurîn-i sıhhiyenin ve badehu sivillerin mübâdelesini teklif eylediklerinden işbu teklifât mütekâbilen kabul olunmuştur.

Madde 11- Bu madde üserâ karargâhlarının ziyaret ve teftişine aittir. İngiliz murahhasları üserâ karargâhlarında bilâ-kayd u şart ve her tarafa hâmî sefâret memurları tarafından ziyaret ve teftiş edilmesini pek musırran teklif eyledilerse de Toros ile bu silsile-i cibâlin cenûb ve şarkındaki üserâ karargâhlarının harekât-ı askeriye münasebetiyle ecnebiler tarafından ziyaret ve teftiş edilmesine muvâfakat edilemeyeceği izah edilmiş ve netice-i müzâkerâtda mahâll-i Osmaniye'nin yalnız Toros'dan ve silsile-i cibâlin cenûb ve şarkındaki mahallerden mâadâ yerlerdeki üserâ karargâhlarının ziyaret ve teftiş ve İngilizler idaresindeki üserâ karargâhları miyânında arazi-i müstevliyedekiler bi'l-istisnâ mütebâkîlerin hâmîsi sefâret memurları tarafından ziyaret ve teftiş esasları kabul edilerek i'tilâf hâsıl olmuştur.

İngiliz murahhasları tarafından vâki olan teklif üzerine üserâ-yı askeriye karargâhlarının ziyaret ve teftişe müsaid mahallere nakilleri için sarf-ı mesâî edileceği tasrîh olunmuştur.

Madde 12- Fransızlarla Almanlar ve İngilizlerle Almanlar arasında tanzim edilen mukâvelenâmeler esas ittihâz edilerek üserâ karargâhlarında üserâdan mürekkeb ve onlar tarafından müntehib bir komisyon teşkiliyle üserâ arasında daha ziyade zabt u rabtın tevsiki maksadı te'mîn edilmiş ve işbu komisyonların Memâlik-i Osmaniye'de evvelden beri müteşekkil bulunduğu İngiliz murahhaslarına tefhim olunmuştur.

Madde 13- İngiliz murahhasları memâlik-i Osmaniye'de bulunan esir zâbitânın muktezî ilaç paralarının kendilerine tesviye etdirildiği hâlde İngiltere ve tevâbi'inde zâbitân-ı Osmaniye'ye meccânen ilaç verildiğini ileri sürdüklerinden Memâlik-i Osmaniye'de bulunan İngiliz zâbitânına inde'l-hâce verilecek mualecâtın mukabeleten Hükûmet-i Seniyye tarafından meccânen itâsı esas kabul edilmiştir.

İngiltere'de bulunan zâbit namzedlerinin neferât arasında bırakıldığı istihbâr kılındığından bahisle bunların mümtaz bir sûretde iskân ve iaşelerinin te'mîni İngiliz murahhaslarından talep edilmiş ve işbu zâbit namzedlerine neferlere verilen yemeklerden verilmekle beraber ayrı ayrı yerlerde it'âmı ve kendilerine ayrıca ikametgâh tahsisi İngiliz murahhasları tarafından kabul olunmuştur.

Madde 14- Tarafeyne mensub üserâ-yı harbiyenin iâşesine aid bulunan bu madde de üserânın karargâhlar dahil ve haricinde yiyecek ve giyecek ve saire mübâyaa ve tedarikinde mümkün mertebe mazhar-ı teshîlât olacakları hususunun zikri zâten mevcut olan bir usulü te'yidden ibaret olup buna hâmî devlet memurlarının üseraya irsâl ve tevzî' edilmek üzere dahil-i memleketde erzak ve eşya mübâyaa ve memleketlerine iâdeten üserâ taşıyacak vapurların aynı zamanda hâl-i esaretde devam edecek askerlere muhtac oldukları erzak ve eşyayı nakledebilecekleri hakkında bir kayıd ilâve olunmuştur ki İngiliz murahhaslarının bu teklifine müstenid olan kayd-ı mezbûrun kabulünde daima mahzur bir cihet görülmemiş ve bilakis kendilerine mensub üserânın ahvâli umumiyesi hakkında İngiliz murahhaslarınca her vesile ile ve mütezâyid bir kuvvetle izhâr edilen endişenin zevâline hâdim olacağı mülâhazasına teba'iyet edilmiştir.

Tarafeyn memâlikindeki üserâya mahsus mektub ve kolilerin irsâl ve tevzî'ine ve mündericât ve muhteviyatının tedkik ve teftişine ve üseranın seyr u tenezzühüne ve üserâ karargâhlarında memurîn-i ruhâniye tarafından vezâif-i mürettibe-lerinin hüsn-i ifasına ve firar teşebbüsünde bulunacak üserâ hakkında tertib edilecek mücâzâta dair olan 16, 17, ve 18 inci maddeler ahkâmı şimdi[ye] kadar fi'len mer'î olan ve diğer muhâsım devletler arasında mün'akid mukavelat ahkâmıyla da lüzum-ı ifası sâbit bulunan usul ve teamülâta tevsikan ve bazen tevsî'an zikr ve tasrîhden ibaret bulunmuştur.

Madde 21- Ahz olunan hükûmet tarafından mukabele-i bi'l-misl maksadıyla mülkî ve askeri üserâdan bir takımı hakkında vakten mine'l-evkât ittihâz edilen tedâbir-i zecriye hadd-i zâtında bî-günah bir takım kimselere teveccüh etmekde ve bazen bu misüllü tedâbir hemen kontrolüne imkân olmayan istihbarata istinâd eylemekde olmasına mebnî mukabele-i bi'l-misl muamelâtında -Kopenhag mukarrerâtında imtisâlen- isti'cal edilmemesi esas-ı muvâfık-ı ma'delet görülmüş ve bu madde ona göre tanzim ve kabul edilmiştir.

İngiliz delegeleri Memâlik-i Osmaniye'deki İngiliz esirlere mürsel mektub ve paketlerin ve bunlardan bilhassa mekâtibin ashâb-ı yedine vâsıl oluncaya değin hadd-i ma'rûf ve ma'kulden pek efzûn müddetlerle teehhürâta uğradığını ve bu hâle bir çare bulunması hususunda hükûmet-i Seniyyece diriğ-i himmet edilmeyeceği kaviyyen me'mûl bulunduğunu beyân etmeleri üzerine esna-yı müzâkerede Mösyö Ador'a muâvenet etmek üzere hâzır bulunan damadı ve beyne'l-milel Cenevre Salîb-i Ahmer Komitesi Katibi Mösyö Barbey mezkûr komitece mukaddemâ bi'l-münasebe ol bâbda icra edilmiş olan tedkikât neticesinde teehhürat-ı vâkı'anın Viyana ve Peşte ve Sofya'da dahi icra edilmekde olan ve ekseriya pek uzun süren sansür muamelâtından neşet ettiği ve hatta komitece yapılan teşebbüsât sayesinde yalnız Peşte'deki sansür muâmelesinin def'ine muvaffakiyet elverdiğini söylemiştir.

Esasen mürselünileyhleri Memâlik-i Osmaniye'de bulunduğu cihetle teftiş-i mündericâtı münhasıran memurîn-i Osmaniye'ye aid bulunan mekatibin Viyana ve Sofya'da tedkik ve teftiş zaid ve bî-sûd olduğuna ve İngiliz murahhaslarının teehhürat-ı vâkı'anın mümkün mertebe izâlesi talebinde pek ziyade ısrar etmelerine binâen Hükûmet-i Seniyyece muamelât-ı zaide-i mezkûrenin ref'i ve bu sûret mümkün olamadığı takdirde hiç olmazsa tesrî'i zımnında teşebbüsât-ı lâzime icra edileceğine dair beyânâtda bulunulmuş ve bu beyânât-ı mezkûre birinci zeylin üçüncü fıkrasına derc edilmiştir.

Hicaz'dan kaldırılarak İngilizler tarafından Kahire'ye nakledilmiş olan bir takım nisvân ve sibyanın hâl-i mevkûfiyetde bulundurulmaları esbâbı İngiliz heyet-i murahhasasından istifsâr edilmekle beraber bunların hemen memleketlerine iâdesi lüzumu serd ve hatta vatanlarına imkân-ı avdetleri tahakkuk edinceye değin serbest bırakılmaları vücubunda ısrar edilmiş olduğundan İngiliz heyeti bu talebimize muvâfakatı istihsâl ve zeylin dördüncü fıkrasına derci sûretiyle te'mîn edilmiştir.

Müzâkerâtın hemen ekserîsinde İngiliz murahhasları Memâlik-i Osmaniye'de bulunan İngiliz üserânın ahvâl-i umumiyesi şâyân-ı memnuniyet olmadığına dair alınmakta olan haberlerden dolayı İngiltere Hükûmeti'nin pek ziyade endişenâk olduğunu söylemek sûretiyle bizi zımnın muatebeden hâlî kalmamış olmalarına mukabil Osmanlıların ale'l-umum üserâ hakkındaki muamelât-ı merdane ve insaniyetkaranesiyle İngilizlerin muamelât-ı anifaneleri mukayese edilmiş ve İngiltere Hükûmeti Mısır'da ilk kabile-i üserâ-yı Osmaniye hakkında revâ görülen muâmele-i

tahkiriye'nin zikriyle sûret-i şedîdede muâhaze olunmuşdur. Bu cümleden olarak İngiltere'de sivil Osmanlıların karargâhlarda mevkufiyeti esbâbı biraz hararetlice bir lisan ile istîzâh edilmiş ve bittab' ma'kûl esbâb serdine imkân bulamayan murahhaslar tarafından bu bâbda mukni' ve müşbi' bir cevap alınamamıştır.

Bu sûret-i hareketin İngiltere Hükûmeti tarafından muharebe devam ettiği müddetçe bir tedbir-i zecri olarak istimalinde devam edileceği murahhasların tarz-ı ifadelerinden anlaşılmasına ve hukuk-ı düvel ahkâmına ve kavâ'id-i insaniyeye külliyyen mugayir olan şu tarz-ı muâmeleye karşı ma'rız-ı hâcetde sükûn zımnen tasvibi tazammun eyleyeceğine mebnî İngiltere'deki sivil üserâ karargâhlarının işbu mukâvelenâmenin tasdikinden itibaren iki ay zarfında ilgâsı cihetine gidilmediği takdirde Memâlik-i Osmaniye'deki İngiliz siviller hakkında mukabeleten aynı ve-chle muâmele edileceği makam-ı tehdidde beyân ve zeylin altıncı fıkrasıyla ihzâr edilmiş ve Bâb-ı Âlî'nin bu tarz-ı hareketlerimizi bi't-tasvîb inde'l-hâce tehdid-i vakı'ı îkâ'da tereddüd buyurmayacağı kaviyyen me'mûl ve müsterham bulunmuşdur.

İşbu mukavelenâmenin İsviçre hariciye dairesinde ve Mösyö Ador'un riyasetindeki son ictimâda imzasından mukaddem teâtî edilen nutuklardan İngiliz heyet-i murahhasası reisinin nutkunda mezkûr mukâvelenâmenin İngiltere Hükûmeti'nce sūr'at-i mümkin ile tasdik edileceği te'mîn ve Hükûmet-i Seniyye de aynı sûretle hareket edilmesi temennisi izhar edilmiş ve buna mukabil heyet-i mezkûreye ifadât-ı te'mîniyede bulunulmuş olduğundan muvâfık-ı menfaat-i devlet görüldüğü takdirde mukâvelenâme-i hazırın Bâb-ı Âlî'ce bir an evvel tedkik ve tasdiki esbâbının istikmâl buyurulması mütevakkıf-ı himem-i aliyye-i nezâret-penahileridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 31 Kanûn-ı evvel 1917

Heyet-i Murahhasa-i Osmaniye Reisi
(imza)

HR. SYS, 2242/4_80, 3, 12

104

İTİLAFA DEVLETLERİNİN OLUŞTURDUKLARI İHTİYAT ORDUSU

İtilaf devletlerinin Versay Konferansı'ndaki karar gereği İngiliz, Fransız ve İtalyan askerlerinden oluşan büyük bir ihtiyat ordusu teşkil ettikleri hakkında Bern Sefareti'nden gönderilen telgraf

21 MART 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemî
677

Fî 21 Mart [1]918 tarihiyle Bern Sefiri Fuad Beyefendi'den vârid olan 526 numaralı telgrafnâmenin hallidir

Versay İtilâfiyyûn Konferansı'ndaki karar mûcebince teşkil olunan ihtiyât ordusu altmış fırkadan mürekkebirdir. Bu orduya mensub ve İngiliz, Fransız, İtalyan asâkirinden müteşekkil iki yüz elli bin kişi râddesinde bir kuvvet el-yevm Monse-ni Tüneli'nin civarında cem' edilmiş olup İtalyan asâkiri Toren ile Barconecchia beyninde ve İngiliz, Fransızlar Modan havalisindedir ki bunları da Piyave Cebhesi'ndeki Fransız, İngiliz asâkiri olarak son on beş gün zarfında oradan geri alınmış ve şimdi İtalyan Cebhesi'nde yalnız İngiliz topcuları kalmıştır. Modan ve Toren havalisindeki bu asâkirin icab-i hâle göre gerek İtalyan cebhelerine sevkine lâzım bi'l-cümle vesait-i nakliye o civar istasyonlarında hazırlanmış olduğu gibi bu husus-da her türlü tedâbîr şimdiden ittihâz edilmiştir. Ahîren İtalya ve Fransa'nın İsviçre hududlarının gizlice on dört gün kapalı kalmış olması bu harekâtın neticesi olduğu ma'rûzdur. Fermân.

HR. SYS, 2113/15-17

105

GARP HAREKÂTI BAŞARISINDAN DOLAYI ALMAN İMPARATORUNUN TEBRİK EDİLMESİ

İngilizlere karşı yürütülen bizzat Alman İmparatorunun idaresinde yürütülen Garp harekâtının birinci safhasının başarıya ulaşması üzerine Berlin sefaretin-den Padişahın zaferi tebrik telgrafı çekmesinin uygun olacağını bildirildiği

25 MART 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
717

*Berlin Sefiri Hakkı Paşa hazretlerinden fi 25 Mart [1]918 tarihiyle vârid olan
telgrafnâme hallidir*

Garb harekâtı bizzat İmparator hazretleri tarafından idare edilmektedir. Müşârunileyhin İmparatoriçe hazretlerine bir telgrafı bugün neşredilmiş ve bunda İngilizlere karşı muharebe-i taarruziye'nin birinci safhası gâlibâne nihayet bulduğu bildirilmiştir. Taraf-ı eşref-i hazret-i Padişahî'den İmparator hazretlerine bir tebrik telgrafı keşîdesi eğer henüz vukû' bulmamış ise münasib olacağı ma'rûzdur.

HR. SYS, 2113/15-18

Alman İmparatoru II. Wilhelm

İNGİLİZLERİN HİNDİSTAN YOLUNUN TEHDİT EDİLMESİ

Osmanlıların Batum üzerinden Kafkasya'ya Almanların Güney Rusya'ya yönelerek İngilizleri "Orta Asya Yönünden Tehdit" ettiklerine dair Times gazetesi makalesi

31 MART 1918

Bern
Matbûât Daire-i
Osmaniyesi
Numara: 13

20 ila 31 Mart [1]918 matbûât hulâsası

-İngiltere Matbûâtı-

Times, 21 Mart:

"Asya-yı Vüstâ cihetinden tehdîd" sernâmesi altında neşrettiği zîrdeki makalede Türklerin Kafkasya'da ilerlemeleri hasebiyle İngiltere İmparatorluğu için tevellüd eden tehlikeyi izah ediyor:

Türkler yakında Batum'a gireceklerdir. İhtimal ki şu dakikada mezkûr şehri zabt etmişlerdir.

Batum'a girmekle mâverâ-i Kafkas şimendüfer hattının başını ele geçirmiş olacaklar ve bir kere bu şimendüferi elde ettikten sonra Bahr-i Hazar sahilinde isbat-ı mevcudiyet etmekde te'ehhur etmeyeceklerdir.

Bahr-i Hazar sahiline geldikten sonra bahr-i mezkûru geçecekleri ve Asya-yı Vüstâ'daki memâlik-i İslâmiyeye dahil olabileceklerdir. Mâverâ-yı Hazar şimendüferleri kendilerini Merv tarîkiyle Afganistan'ın anahtarı mesâbesinde olan Herat'dan bir iki gün bu'd ve mesafede kâin Köşk şehrine nakl edecek ve orada Türklere vâsi' icrâât sahaları açılacaktır. Bu teşebbüsün kuvveden fi'le îsâli uzun zamanlara ihtiyac hissedecek olursa diğer cihetden İran kapılarının Türk ordularına daha şimdiden küşâde bulunduğunu unutmamalıdır.

Almanlar Cenubî Rusya memâlikini yakında tamamen zabt etmek üzere oldukları gibi Türkler de kendilerine Bolşevikler tarafından terk olunan eyaletleri yakında işgal etmek üzeredirler. Her iki harekât-ı askeriye hitâm bulur bulmaz İran'ın yeniden bir istilaya uğradığını muhakkak göreceğiz.

İran'ın istilasını külliyetli kuvvetler istihdamına hâcet messetmeyecektir. Türklerle Almanlar İran'a dahil olduktan sonra ya Tahran'ı işgal ederek Şah'ı esir edecekler veya Ceneral Marshall ordusunun hatt-ı muvâsalasını kat' için İran hududunu takiben cenuba doğru ineceklerdir. Bu tarzda hareket ettikleri takdirde el-yevm İngiliz-İran Petrol Kumpanyası tarafından işledilmekte olan mühim ve vâsi' petrol menâbi'ine mâlik araziye zabt ve işgal edeceklerdir.

Ma'a hâzâ Türklerle Almanların başlıca maksadları bilhassa Afganistan'a vasıl olarak orada Afganlıları bizim aleyhimize isyana sevk etmek olsa gerektir. Her ne olursa olsun biz bu teşebbüsâta karşı gafil ve ihtiyatsız bulunmamalıyız diyor.

HR. MA, 1215/136

İSTANBUL'DA LEKELİ HUMMAYA KARŞI ALINAN TEDBİRLER

İstanbul'da iki yıldır devam eden bulaşıcı lekeli humma hastalığına yakalanan Osmanlı vatandaşlarının hasta-vefat istatistiği ile alınması gereken tedbirleri ilan eden bildiri

10 NİSAN 1918

İstanbul
Emrâz-ı Sâriye Mücadele
Hey'eti Riyâseti
Aded: 648

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi Cânib-i Âlîsi'ne

Atûfetli efendim hazretleri

Mart mâhı zarfında zuhur eden lekeli humma hastalığı istatistik ve bu hususda bazı tafsilâtı hâvî tanzim kılınan varaka rabten takdim kılınmağla bunun cerâid-i yevmiye ile neşri hususuna delâlet-i aliyyeleri müsterhamdır. Ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 10 Nisan [1]334

İstanbul Emrâz-ı Sâriye Mücadele Hey'et Reisi
[imza]

*

İstanbul
Emrâz-ı Sâriye Mücadele
Hey'eti Riyâseti
Aded: 648

İstanbul Emrâz-ı Sâriye Mücadele Hey'eti Riyâseti'nden:

Mart ayı zarfında ihbârât ve icrâ kılınan taharriyâtla İstanbul ve civarında tahakkuk etdirilen lekeli humma musâblarının yekunu (891) olup (151)i vefat etmiştir. Bu musâblardan (214)ü hânelerinde bırakılmış ve bunlardan (57)si vefat eylemiştir. Nisbet-i vefeyât yüzde 26,6'dır. Diğer (677) musâb hastahanelere nakledilmiş ve bunlardan (94)ü vefat etmiştir. Hastahane vefeyât nisbeti yüzde 13,9'dur. Mart'da lekeli hummadan vefeyât İstanbul'un aynı ay vefeyât-ı umumiyesinin yüzde beşini teşkil ediyor.

Muhtelif anâsıra nazaran musâb ve vefeyât ber-vech-i âtîdir:

İslâm

<u>Kadın</u>		<u>Erkek</u>		<u>Yekun</u>	
Musâb	Vefat	Musâb	Vefat	Musâb	Vefat
157	27	237	46	394	73

Rum

<u>Kadın</u>		<u>Erkek</u>		<u>Yekun</u>	
Musâb	Vefat	Musâb	Vefat	Musâb	Vefat
160	28	165	30	325	58

Ermeni

<u>Kadın</u>		<u>Erkek</u>		<u>Yekun</u>	
Musâb	Vefat	Musâb	Vefat	Musâb	Vefat
36	6	16	2	52	8

Yahudi

<u>Kadın</u>		<u>Erkek</u>		<u>Yekun</u>	
Musâb	Vefat	Musâb	Vefat	Musâb	Vefat
59	7	53	5	112	12

Milel-i saire

<u>Kadın</u>		<u>Erkek</u>		<u>Yekun</u>	
Musâb	Vefat	Musâb	Vefat	Musâb	Vefat
3	0	5	0	8	0

Nüfûslarına nazaran musâb en ziyade Musevilerde ikinci derecede Rumlardadır. Vefeyât en az Musevilerdedir. Bunlarda nisbet-i vefeyât yüzde 11'dir.

Sin itibarıyla on beş yaşına kadar vefeyât nisbeti yüzde ikiyi tecavüz etmiyor. Kırk yaşına kadar yüzde 5-20 ve kırk yaşından sonra yüzde 20-40'dır.

Etfâl Hastahânesi'ne gönderilen ve kısm-ı a'zamı etfâlden ve diğer kısmı kайдından ibaret olan 51 hastadan yalnız Şâire Nigar Hanım vefat etmiştir.

Musâbların kısm-ı a'zamı hastahânelere nakl edilmiş ve yalnız hasta için şerâit-i lâzimeyi haiz bir oda tahsis eden ve bir tabib tedavisi olan ailelerin hastaları hanelerinde bırakılmışdır.

Hanelerinde bırakılanlarla hastahanelere gönderilen hastalar arasında nisbet-i vefeyât hastahanelerin tedavi hususundaki itina ve dikkatlerinin en parlak bir burhanıdır.

En ziyade vukuat zuhur eden mahaller:

İstanbul tarafında: Sirkeci, Kumkapı, Balat, Karagümrük'dür.

Beyoğlu tarafında: Hasköy, Galata, Tatavla, Papasköprüsü'dür.

Üsküdar tarafında: Kuzguncuk, Çengelköy, ve Selamsız'dır.

Esasen fukarâ-yı halk ile meskûn, buralarda vukuatın fazla olması lekeli humma mücadelesinin esas olan sabun, çamaşır ve mahrûkât tedarikindeki imkânsızlıktan ve izdihâmdan ileri gelmektedir. Bir hânedeyahud küçük bir handa 10-40 aile ikamet etmesi ve bunların ihtilâtdan men'î kâbil olamaması ve bu ailelerin hastalığın ilk günlerinde hasta ile alâkadar olmamaları ve vakt ü zamanıyla musâbı ihbar eylememeleri hastalığın kolayca intişârına sebep olmaktadır.

Mücadele nokta-i nazarından ehemmiyet-i azîmesi âşikâr olan bu müşkilât için iki mühim tedbir ittihâzına mecburiyet hâsıl olmuştur:

Birincisi: Humması yirmi dört saatden fazla devam eden her hastanın şübheli addıyla alakadarlarca mücadele etibbâsına ihbar edilmesi.

İkincisi: Daha esaslı tedbir olmak üzere bu şübheli mıntikalarda mücadele etibbâsının sûret-i dâimede taharriyât icrâ ve bulunan şübheli hastaları bile derhal hastahanelere nakletmek ve tathirât yaptırmak ve hasta ile temas edenleri hamamlara sevk eylemektir.

Mart zarfında şübheli mahallelerde bu sûretde sekiz bine yakın hâne taharrî edilmiş ve elli bini mütecâviz bitli ve musâblarla temas etmiş eşhâs hey'etin hamamlarında yıkatdırılmış ve elbise ve çamaşırları da ütuden geçirilmiştir.

Hâl ve vakti yerinde olanlarla zenginlerde vukuat nisbeten pek az olup bunların kısm-ı a'zamı vapur, şimendüfer, tramvay, tünellerde ve bekleme mahallerinde ve umumî mahallerde bit aldıkları yapılan tedkikat neticesinde tebeyyün etmiştir.

İstanbul şehrinin nüfûs-ı umumiyesi nazar-ı dikkate alınırsa hastalık salgın bir şekilde değildir. Şubat ve Mart'da şiddetle tatbik edilen bu takayyüdât ve tedâbîr ile hastalığın Nisan evâsıtından itibaren tenâkusa başlayacağı ve Nisan ve Mayıs ve Haziran aylarında geçen seneki vukuatın nısfına bile bâliğ olamayacağı kanaatindeyiz.

HR. MA, 1216/75

108

FİYATLARDA AŞIRI ARTIŞI VE FAKİRLERE GIDA YARDIMI

Savaşın devamından dolayı ihtiyaç maddelerinde büyük sıkıntı çekilmesi ve gıda fiyatlarındaki aşırı yükseliş sebebi ile aceze ve fukaraya ekmeklik ve yemeklik dağıtabilmek üzere Dâhiliye Nezareti tarafından elli bin kuruşluk ek bir tahsisat talep edildiği ve bu ek tahsisatın verilmesi hakkında Meclis-i Vükelâ kararını gösterir zabıtname

2 MAYIS 1918

Meclis-i Vükelâ
Müzâkerâtına
Mahsus Zabıtname
2 Mayıs [1]334

Hulâsa-i Meâli

Hâl-i harbin devam ve es'arın fevkalâde galâ kesb eylemesi hasebiyle aceze ve zu'afâyâ ekmeklik ve yemeklik tevzî' ve itâ edilmek üzere bin üç yüz otuz üç senesinde tahsis kılınmış olan elli bin liranın tamamen sarf olunduğundan bahs ile bu sene için dahi yine seferberlik tahsisâtından elli bin liranın lüzum-ı itâsına dair

Dahiliye Nezâreti'nden vukubulan iş'âr üzerine sebk eden tebliğe cevaben Maliye Nezâreti'nden vârid olan 25 Nisan [1]334 tarih ve 27 numaralı tezkire mütâlaa olundu.

Kararı

Mezkûr tezkirede beyân olunduğu vech ile bilumum vilâyâtda iâşe fiyatlarıyla ekmek alamayan zu'afâ ve acezenin te'mîn-i iâşeleri zımnında üç yüz otuz dört senesi içinde seferberlik tahsisâtından elli bin liranın itâsı muvâfık görülmüş olduğundan ifa-yı muktezâsı hususunun Dahiliye ve Harbiye ve Maliye Nezâretleri'ne iş'ârı tezekkür kılındı.

[Meclis-i Vükela Azalarının İmzaları]

MV, 212/1

ALMANLARIN FİNLANDİYA'DA HAKİMİYETİ SAĞLAMASI

Alman kuvvetlerinin Finlandiya'da asilere karşı başarı sağlayarak buradaki askeri hareketinin artık tamamlanmış olacağı nazarıyla bakılabileceği ve Finlandiya'da kurulacak yeni hükümetin şekli hakkında Stockholm Sefareti'nden gelen telgraf

4 MAYIS 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
1111

Fî 4 Mayıs [1]918 tarihli Stockholm Sefiri Cevad Beyefendi'den vârid olan 249 numaralı telgrafnâmenin hallidir

Muvaffakiyet-i tâmmе ile tetevvüc eden vekâyi'-i harbiye neticesinde Alman kuvâ-yı askeriyesi Finlandiya kızıl hâssalarının başlıca istinâdgâhlarını zabt ve kıta'ât-ı mühimmesini perişan eylemiş ve binlerce esir, külliyyet üzere top, mühim-mât-ı harbiye alarak düşman bakiyesini Rus hududuna kadar sürmüştür. Ve bu sûretle Cenubî Finlandiya'yı da âsilerden istihlâs eylemiş olduğundan Finlandiya'daki Alman hey'et-i seferiyesine müterettib vezaif-i harbiyeye artık hitâm bulmuş naza-

rıyla bakılabileceği hey'et-i mezkûrenin beyânâtıyla da teeyyüd ediyor. Finlandiya'ya verilecek şekl-i hükûmet hakkındaki neşriyât ve müdde'ayâta gelince medîd ve kanlı mücadelâtdan galib çıkan hükûmet-i meşrû'anın mensub olduğu efkâr-ı umumiye'nin muhafazakâr bir meşrûtiyete müstenid bir kraliyet teşkili tarafdarı bulunduğ rivayet edilmekde ise de memleketde sükûn, intizam-ı idare, hâl-i tabî yeniden zuhur etmezden ve ayân, mebûsân meclisleri teşekkül ve sûret-i muntazamada ictimââta mübâşeret eylemezden evvel kraliyet veya cumhuriyet şekl-i idaresinden birinin tercih ve kabulü hakkında şimdiden karar-ı kat'î ittihâzı müstahîl olduğu salâhiyetdâr mehâfilde iddia olunmaktadır.

HR. SYS, 2113/16-7

İŞGALDEN KURTARILAN YERLERİN AHALİSİNE VERGİ MUAFİYETİ

Düşman istilâsına uğrayıp daha sonra kurtulan yerlerin ahalisinin temettuat ve ağnam gibi bazı vergi ve mükellefiyetlerden muaf tutulması hakkında Şûra-yı Devlet tarafından hazırlanmış kanun layihasının görüşülmek üzere Meclis-i Vükela'ya gönderildiği.

12 HAZİRAN 1918

Şûrâ-yı Devlet
Tanzimat Dairesi
Aded: 36063

Meclis-i Vükelâ Müzakerâtına mahsus zabıt varakasıdır

Harb-i Umûmî esnasında düşman istilâsına ma'rûz olup bi'l-ahire istirdâd olunan mahaller ahâlisinin bazı vergi ve resmlerden muafiyetlerine dair kanun

"Lâyiha"

Tebdilen tebyîz olundu

12 Haziran [1]334

Birinci Madde- Harb-i Umûmî esnasında düşman istilâsına ma'rûz kalıp da bilahere istirdâd olunan mahallerde musakkafat ve arazi vergileriyle küsur mun-

zaması ve bu mahaller ahâlisinden gerek oralarda kalmış olan gerek istilâya uğramamış yerlere ilticâ edip avdet eyleyenlerin temettuât ve ağnam resmleriyle küsur munzaması 1334 senesine mahsus olmak üzere afv edilmiştir.

İkinci Madde- Birinci maddede zikrolunan mahallerin istilânın vukû' bulunduğu sene ibtidâsından istirdâd olunduğu sene nihâyetine kadar taht-ı istilâda kaldıkları müddet zarfında Hazine-i Mâliye'ye aid bi'l-cümle tekâlif tahakkuk etdirilmeyecektir. Senenin duhûlünden sonra istilâya ma'rûz kalmış olan mahallerde o sene için evvelde tahakkuk etdirilmiş ve henüz tahsil edilmemiş olan tekâlifin kaydı terkin olunacaktır.

Üçüncü Madde- Birinci madde mucebince ma'fuviyetden müstefid olacak eşhâsın madde-i mebhûsede muharrer tekâlif ile Hazine-i Mâliye'ye âid sâir bi'l-cümle tekâlifden istilâya takaddüm eden senelere âid olarak medyûn oldukları mebâliğin tahsili 1335 senesi ibtidâsına kadar te'cîl olunmuştur.

Dördüncü Madde- İşbu kanun yevm-i neşrinin ferdâsından itibaren mer'î-yü'l-icrâdır.

Beşinci Madde- İşbu kanunun icrâsına Maliye Nazırı memurdur.

Şûra-yı Devlet Mührü

MV, 249/112

SEFERBERLİK DURUMUNDA OLAN ASKERLERİN ORUÇLARINI ERTELEMESİ

Ramazan ayında açıktan yiyip içmenin seferberlik halindeki askerler haricinde kimse için uygun olmadığı bu konunun Müslümanların dini hislerini rencide edeceği gibi dostu düşmana karşı uygun olmadığından dikkatli olunması hususunda Şeyhülislamlık tarafından gazetelerde yayınlanmak üzere gönderilen beyanname

29 HAZİRAN 1918

Bâb-ı Fetva
Daire-i Meşihat-ı
İslâmiye
Mektubî Kalemi

Matbûât-ı Umumiye Müdüriyet-i Aliyyesi'ne

Atûfetli efendim hazretleri

Melfûf beyânnâmenin evrak-ı havadisle neşrine himmet buyurulması siyâkında tezkire-i hulûsverî terkîm kılındı efendim.

Fî 20 Ramazan 1336 ve fî 29 Haziran 1334

Şeyhülislâm nâmına
Müşteşar
Kâmil

*

Bâb-ı Fetva
Daire-i Meşihat-ı
İslâmiye
Mektubî Kalemi

Müstağnî-i izah ve beyân olduğu üzere işbu şehr-i şerif-i rahmet-elifin millet-i necibe-i İslâmiye'ye pek büyük bir inâyet-i İlâhiye olmasına binâen âmmemü'minîn ve mü'minât taraflarından kadr-i celiline itina ile evkât-ı saireden ziyade muvâzıb-ı ibâdât ve tâat olmaları ehemmiyet-i vacibât-ı dünyevî ve uhrevî mûcib-i feyz ü necât ve saâdet olduğundan herkes şer'an mükellef olduğu ferâiz ve ibâdâta kemâliyle müdâvemet ve şe'âir-i diniye ve âdâb-ı İslâmiye'ye mugayir evzâ'

ve harekâtdan hazer ve mücânebet eylemeleri muktezî olduğu hâlde şu günlerde asâkir ve mücahidînden olmadıkları hâlde esnaf ve tüccardan ve hatta nisvândan bazıları hürriyetin ahkâm-ı diniye ve kanuniye ile mukayyed olduğunu takdir edemeyerek vapurlarda ve tramvaylarda milel-i gayr-ı müslimenin bile ehl-i İslâm'ı rencide etmemek üzere sigara içmedikleri hâlde gizli ibâdâtdan olan şehri siyâma hürmetsizliğe cür'et eyledikleri kemâl-i teessüfle müşahede edilmektedir. Halbuki sefer münasebetiyle evvelce itâ edilmiş olan fetva-yı şerifde muharrer olduğu üzere yalnız hâl-i seferberîde bulunan asâkir-i İslâmiye'nin ba'dehû kazâ eylemek üzere iftar eylemeleri caiz olup bunun haricinde bilâ-özü-i şer'î iftarın kat'iyen rehîn-i cevâz olamayacağına ve istihfâfkârâne hareket mensub olduğu dinde kendini terzîl olduğu gibi beraberinde bulunan İslâmların hissiyat-i İslâmiye ve diniyelerini rencideye bâ'is ve yar ve ağyâra karşı ahlaksızlığa cür'et Dâreyn'de nedâmeti mûcib olacağına binâen şu hâlden tevakkî ve mücânebet olunması mü'minîn ve mü'minâta ehemmiyetle tavsiye olunur.

HR. MA, 1221/113

HİLAL-İ AHMER'İN OSMANLI ESİRLERİNE GÖNDERDİĞİ YARDIM

İngiltere ve Fransa'da bulunan Osmanlı esirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere Hilal-i Ahmer tarafından tahsis edilen meblağın tarafsız bir ülke olan İsviçre tarafından dağıtılması, bu ihtiyaç maddelerinin temini hususunda İngiltere ve Fransa nezdinde gereken girişimlerin sağlanması ve bilgi verilmesi hususunda Hilal-i Ahmer tarafından yazılmış olan tahrirat

2 TEMMUZ 1918

Taht-ı Himaye-i Hazret-i
Mülûkâne'de
Osmanlı Hilâl-i Ahmer
Cemiyeti
Merkez-i Umumîsi
Aded
14/J

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

İngiltere ve Fransa'da bulunan Osmanlı esirlerinin tahakkuk eden ihtiyaçlarının izâlesine cemiyet-i acizânemiz tarafından ötedenberi çalışılmakta ise de vesâit-i hazıra ile sırf üserâ karargâhlarıyla uzakdan muhabereye müstenid bir usul ile bu muâvenetin ifası müşkilât-ı azimeye ma'rûz kalmakta olduğundan üserâ-yı harbi-

yeye mütedâir Bern'de takarrür eyleyen Osmanlı-İngiliz ve Osmanlı-Fransa itilaf-namelerinin müfâdı mucebince Fransa'da ve İngiltere'de bulunan Osmanlı üserâsının İspanyol ve İsveç Hükûmetlerinin mümessilleri tarafından ziyaret edilerek muâvenet-i daireye mazhar olmaları ve bu muâvenetin tanzimi için mümessilin-i mezkûrenin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti ile keyfiyeti müzâkere ve karar altına almaları Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne arz ve iş'âr kılınmışdı. Nezâret-i celîle-i müşâruniley-hâdan ahîren mevrûd 8751 numaralı ve 27.6.[13]34 tarihli tezkirede bu nokta-i nazarın tasvîb ve tervîc olunduğu ve bu bâbda nezâret-i celîlelerine 15.6.[13]34 tarihli ve 8415 numaralı tezkire ve ona müzeyyel diğer bir tezkire ile iş'ârât-ı lazimedede bulunduğ bildirilmekdedir. Cemiyet-i acizânemiz tarafına sûret-i tavassut ve emr-i muâvenetin tesbit ve tanzimi için İsveç ve İspanya Sefâretlerine tebliğ edilmek üzere mevâdd-ı taliye-i atiyenin nazar-ı dikkat-i Nezâret-penâhîlerine arzına müsâra'at olunur:

Fransa'da bulunan Osmanlı esir-i harbleri- ekseriyetle Korsika Adasıyla Be-ziers şehri civarında çiftliklerde ve Pyrémées eyaletlerinde Départements bulunan bin kadar Osmanlı esir-i harbi için emr-i muâvenet bunların mıntikasında bulunan İspanyol konsoloslarının zaman zaman karargâhları ziyaret ve teftiş ile ve ihtiyaç-larının tayini ile tanzim olunabilir. Konsolosların bu bâbda verecekleri malumât Paris'de ve Bern'de bulunan İspanya sefâretleri vasıtasıyla Bern sefâret-i seniyyesi-ne tebliğ olunduğu takdirde üserâyâ li-ecli't-tevzî' veya eşya-yı lâzımenin mübâyaa-sı maksadıyla arzu edecekleri paranın İsviçre'den irsâli mümkün olacaktır. Bittab' konsolosların veya mümessillerinin ziyaretlerinden mütevellid bi'l-cümle masarif cemiyetimiz tarafına üserâyâ vuku bulan irsâlata delâlet eylemekde olan İsviçre'de Bank Federal tarafına tesviye olunacaktır.

İngiliz Hükûmeti elinde bulunan Osmanlı üserâsı Mısır, Hindistan, Kıbrıs, Malta ve Selanik'de bulunmakdadır. Üserâmız en ziyade Mısır ve Hindistan'da mevkûf (Bu iki kıt'anın beherinde yirmi beşer bin kadar esir vardır.) bulunmakda olduğundan gerek Mısır'da ve gerek Hindistan'da üserânın kesret ve üserâ karargâhlarının yek diğerine uzak olması Osmanlı üserasıyla iştigâl eylemek üzere İsveç Hükûmeti tarafından bu memalikde birer memur-ı mahsus bulundurulmasını icab ettirmekdedir. Bittab' İsveç mümessilin-i siyasiyesine mülhak gerek bu memurların gerek Osmanlı üserâsının teftiş ve ziyaretinin icab ettirdiği bi'l-cümle masarif Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafına İsveç Hükûmeti emrine âmâde bulundurulan ve bu teftiş ziyaret-i keyfiyetin kabulünden sonra derhal tevdî' edilecek olan mebâligden tesviye olunacaktır. Mısır ve Hindistan'ın bî-taraf memâlike bu'diyeti ve tahte'l-bahr muharebesinden dolayı münakalatın müşkilâtı dolayısıyla üserânın ihtiyacı tebeyyün eyleyen mevâddın bî-taraf memalikden ahz ve irsâline imkân olmadığından Bern Mukâvelenâme'sinde mezkûr olduğu vechle İsveç Hükûmeti mümessilleri üserâ için iştirâsı icab eyleyen eşyayı mahallerinden mübâyaa edebileceklerdir. Gerek bunun için gerek ziyaret ve teftiş masarifi için gerek karargâhlarda nakdî muâ-

venetde bulunulmasını icab eden üserâya verilecek mebâliğ için (mesela İngiltere Hükûmeti'nden maaş almayan ve Osmanlı ordusunda zâbitândan ma'dûd olan zâbit vekilleri, ihtiyaç içinde bulunan zâbit namzedleri, küçük zâbitân ve hastahânedede bulunan efrâd) İsviçre'de Bank Federal vasıtasıyla İsveç Hükûmeti mümessillerine lâzım gelen mebâliğ gönderilecektir.

İlk defaya mahsus iki yüz bin Frank (İsviçre Frangı) ve bunu müteakib mahiye elli ila altmış bin Frank irsali tasavvur edilmektedir. İhtiyaca kifayet etmediği takdirde bu para tezyîd edilecekse de hastahânelerde bulunan veya sair herhangi bir sebeble muhtac olan efrâddan ve zâbitândan gayrı üseraya şehri para tevzi'i (distribution mensuelle) arzu edilmediğinden bu meblağın şimdilik ihtiyacı te'mîn edeceği zan olunmaktadır.

Mısır'da ve Hindistan'da bulunan üserâ karargahlarından ve hastahanelerinden cemiyet-i acizânemizce malum olanlarının listesi leffen takdim kılınmıştır. Mısır ve Hindistan ile Memâlik-i Osmaniye arasında şimdilik en yakın bî- taraf memleket olan İsviçre'deki İsveç ve Osmanlı sefâretlerinin bu muâvenet ve teftişlerden müstahsil netâyici hâvî malumât raporlarını cemiyet-i acizânemize irsâlde ve sair hususat-ı muhabereyi ifada tavassut eylemelerinin sür'at-i matlûbesi te'mîne en ziyade hâdim olacağı muhakkaktır. Hususat-ı ânifenin İsveç ve İspanya Hükûmâtı'na ve bilâhare Bern Sefâret-i Seniyyesi'ne sür'at-i tebliği ve derhal icraata girişilebilmek üzere neticeden cemiyet-i acizânemize malumât itâsı müsterhamdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

2 Temmuz 1918

Hilâl-i Ahmer [Re]jis-i Sanisi

İmza

*

**CROISSANT ROUGE
OTTOMAN
COMMISSION
DES
PRISONNIERS DE
GUERRE**

CAMPS BES PRISONNIERS DE GUERRE AUX INDES. .

Thayetmyo, Burma, India.

Meiktila, Burma, India.

Rangoon, Burma, India.

Ahmednagar, India.

Colaba war Hospital, Poona, India.

Delhi, India.

Camps India.

Indian troops war hospital, Bombay, India.

Marine Lines war hospital, Bombay, India.

Poona, India.

Sumerpur, Erinpura, Rajputana, India.

Victoria war hospital, Bombay, India.

34th Général Hospital, Deolali, Bombay, India.

Indian Troops war hospital, Marine Lines, Bombay, India.

Bellary, Madras, India.

Poona war hospital, Poona, India.

Lunatic Asylum, Poona.

Station hospital, Raangoon.

Yeroda lunatic Asylum.

Yerowda Asylum, Poona.

Camps des prisonniers de guerre en Egypte

Abbassia Hospital, Cairo, Egypt.

Abbassia Lunatic Asylum

Alexandria Hospital, Egypt.

Infectious Hospital, Abbasaia.

Belbeis, Egypt.

Cairo, Egypt.

Dair el Ballah Hospital, Egypt.

Camps, Egypt.

Egyptian Hospital, Ismailia, Egypt.

Egyptian Hospital, Kantara.

El Ferdan, Egypt.

Heliopolis, Cairo, Egypt.

Kantara, Egypt.

Prisoners of War Hospital, Kantara.

Kasr el Aini Hospital, Cairo.

Kasr el Nil, Cairo, Egypt.

Meady, Egypt.

Matruh, Egypt.

Meheriq, Kharga Oasis.
Mi nia Hospital, Egypt.
Preston Barracks Abbassia, Cairo.
Ras el tin, Alexandria, Egypt.
Red Crescent Hospital, Cairo, Egypt.
Sidi-Bisher, Alexandria, Egypt.
El Shatt, Egypt.
Shousha, Egypt.
Aliens Internement Hospital Camp, Sidi-Bisher, Egypt.

HR:SYS, 2242/2_8-11

SULTAN REŞAT'IN VEFATI VE MEHMET VAHDETTİN'İN TAHTA ÇIKTIĞI

Osmanlı Padişahı Sultan Reşat'ın vefatı ile Mehmet Vahdettin'in tahta oturduğuna dair haberin İstanbul'daki Milli Ajans tarafından Avrupa'daki sefaretlere bildirilmediği hakkında Stokholm Sefareti'nden gelen tahrirat

6 TEMMUZ 1918

Stockholm Sefâret-i
Seniyyesi
Aded 6250/360

[Hulâsa:] Ajans-ı Millî canibinden daire-i ihbârât ve iş'ârâtın tevsî' edilmesi lüzumu hakkında

Hariciye Nâzırı devletli Ahmed Nesîmî Beyefendi hazretlerine

Devletli efendim hazretleri

5 Temmuz 1918 tarih ve 354 numaralı telgrafnâme-i acizîye zeyildir.

Sultan Mehmed-i Hâmis hazretlerinin irtihâl-i cinan etdiklerine ve zât-ı şevket-simât-ı hazret-i Padişahînin taht-ı âlî-baht-ı Osmanî'ye cülûs buyurduklarına dair Dersaâdet'den Ajans-ı Millî tarafından dahi buraya hiçbir iş'âr vukû' bulmamış ve bu büyük vâkı'a-i tarihiye İskandinavya'ya Alman ve Avusturya telgraf ajansları

ma‘rifetiyle Berlin ve Viyana'dan gönderilmiş olan kısa ve sönük telgraflarda bildirilmiş ve bi'n-netice Alman ve Avusturya havadisi bura matbûâtında neşredilmiştir. Bi'd-defa‘ât arz etdiğim vechile Bulgarlar ve Yunanlılar bile memleketlerine aid en ufak ehemmiyetsiz bir hadiseyi kendi telgraf ajansları vasıtasıyla doğrudan doğruya Sofya ve Atina'dan bi'l-cümle bi'taraf memâlike muntazaman ve mütevâliyen bildirdikleri hâlde bütün dünya yalnız Almanya ve Avusturya'dan ibaretmiş gibi memleketimize aid vekâyi‘ ve hâdisât-ı mühimmenin -matbûât-ı medeniye teşkilâtı olmayan bazı hükûmetler gibi- Ajans-ı Millî tarafından Berlin ile Viyana'ya iş‘ârıyla iktifa kılınması bi't-tabî‘ hayırlı bir iş olmuyor. Bir de Almanya ve Avusturya ile esasen müttefik bulunduğumuz cihetle tanıtmak ve hukukumuzu müdâfaa etmek ve aleyhimizdeki neşriyât ve müftereyâtı red ve cerh eylemek için Berlin ve Viyana matbûâtından ziyade bi'taraf ve hatta düşman memâlik efkâr-ı umumiyesine müracaat etmek lâ-büddür. Güneş kadar âşikâr olan bu hakikatin Millî Ajans tarafından ibtidâ-yı harbden beri derk edilmemesi bi't-tabî‘ gayr-ı kabildir. İmdi bu hâle nihayet verdirilerek ba‘demâ dost-düşman, küçük-büyük, bütün memâlik-i ecnebiye telgref ajansları misilli Osmanlı Ajansı'nın da hareket etmesi esbâbının istikmâl kılınmasını ve bunun için Millî Ajans'a fazla kredi te‘diyesi lâzım ise Hükûmet-i Seniyye tarafından bu bâbda fedakârlık icrasında tereddüd edilmemesi muvâfık-ı siyaset olacağı kemâl-i ehemmiyet ve sevk-i hamiyetle ekîden arz ve iş‘âra cür‘et ederim. Ol bâbda emr u fermân hazreti men lehü'l-emrindir.

Fî 6 Temmuz 1918

Stockholm Sefiri

Cevad

HR. MA, 1216/95-27

Gazze Muharebesi'nde ele geçirilen İngilizler

114

BATUM'DA GÜRCÜ VE ALMANLARIN MÜSLÜMAN KÖYLERİNİ BASARAK ZULÜM YAPMASI

Gürcü ve Alman birliklerinin pek çok Müslüman köyünü basarak ateşe verdikleri, tazyik, yağma ve ihrâk ile silah ve malzeme talep ettikleri, halkın dağlara kaçarak saklandıkları, Gürcü ve Ermenilerden beklenen bu muameleye Almanların iştirak etmesinin anlaşılamadığına dair Ordu Kumandanı Şevki'nin telgrafı

7 TEMMUZ 1918

Osmanlı Ordu-yı
Hümâyûnu
Başkumandanlığı
Vekâleti
Şube: 1
Numara: 6055/7121

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Dokuzuncu Ordu Kumandanlığı'nın Şark Ordular Grubu'na yazdığı telgraf-nâme aynen âtiye derç edildi. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 28 Ramazan [1]336 ve fî 7 Temmuz [1]334

Başkumandan Vekili

Enver

*

Zâtidir:

Batum'dan Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne mevrûd () numaralı şifredir.

Dokuzuncu Ordu Kumandanlığı'ndan aldığım telgrafı ber-vech-i âtî aynen arz ediyorum.

4.7.[13]34 harekât 130

Şark orduları Grubu K[umandan]Vekili

Esad

*

Sûret

1- Her gün gözümüz karşısında Gürcü ve Almanlar birçok İslâm köylerini ızrâr ve ihrâk ediyorlar.

2- Bugün Bozcalı ahâlisinden bir ihtiyar bir hoca bir bey nezdime geldiler. Umum ahâlinin bir istimdâd-namesini ve bir nüsha Albayrak gazetesi getirdiler. Hulâsa-i ifade-i şifahileri şudur ki: Gürcüler ve Almanlar İslamları tazyik, yağma ve ihrâk ediyorlar ve silah talep ediyorlar. Artık İslâm ahâlinin dağlara kaçmak deliklerde saklanmaktan bîzâr olduklarını ve umum İslamların imdadına yetişilerek her ne sûretle olursa olsun kurtarılmalarını Osmanlı Hükûmeti'nden ve ordusundan ağlayarak talep ve istirhâm ediyorlar.

3- Bu güne kadar müte'arrız ve gâlib ve hakim bulunan Osmanlı ordusunun taht-ı işgalindeki arazide kalan Hristiyanlara karşı tatbik ve takib eylediği muâmele ve meslek ile Ermenilerin ve Gürcülerin ve bunlara zam[i]meten Almanların şu biçare ve mazlum İslamlara yaptıkları muâmele beynindeki farkdan beşeriyetin hayâ ve nefret etmesi lâzım gelir ne sebebe ve hangi kuvvetin taht-ı tesîrinde olarak şu vahşilere karşı seyirci kalmakta olduğumuzu bir türlü anlayamıyorum. Bu mezâlimin ya askeri veya siyasî bir tedbir ve muâmele ile men'i esbâbının istikmâline inâyet buyurulmasını istirhâm ederim. Mezkûr istimdâdname ile gazetenin ba-posta takdim kılınacağını arz eylerim.

Harekât 2701 Ordu Kumandanı

Şevki

HR. SYS, 2372/1-19

ŞEYH SENUSİ'NİN ARAP DÜNYASINDA İNGİLİZLERE KARŞI MÜCADELE RUHU OLMADIĞINDAN ŞİKAYET EDEN MEKTUBU

Trablusgarp Naibüssaltana ve Veziri Ahmed Şeref Senusi'nin Arap bölgelerinin İngiliz ve müttefiklerine karşı savunulması gerektiğini ifade eden mektubu

[7 TEMMUZ 1918]

Seyyid Senusî-i A'zam'ın mektubu

"Allah'ın kulu ve halifenin nâib ve veziri Ahmed Şerif Senusî'den fâzıl ve edîb, muhterem, âlî-himmet Emir Şekib Arslan Bey'e selâm ve duadan sonra.

Birkaç ay evvel sizden bir mektub aldım, vasıtasızlık yüzünden şimdiye kadar cevabını gönderememişdim. Ancak bugün bî-izn-i Hudâ buna muvaffak oldum. İslâmiyet ve ehl-i İslâm hakkında sebk eden hidemât-ı azimiyenizin medyûn-ı şükrânıyım. Ve daima sizi yâd etmekteyim. Yazdığınız mektub efkâr ve hissiyâtıma tercüman olmakla beraber hakâik-i ahvâl-i hâzırayı da ihtivâ etmekde ve Arablık nâmına safsatalarla vahdet-i İslâmiye'yi parçalayanlara karşı bir hamiyet-i kâtî'a teşkil eylemekdedir. Bu gibi eşhâs bilmeyerek kendi mülklerini tahrib ve böyle nadir bir fırsatı fevt etmekdedirler. Cenâb-ı Hakk'ın nâmına kasem ederim ki Arablar hakkındaki beyânâtınız hakikat-i mahzdır. Fakat ve böyle delicesine hareket edenlerin akıl ve himmetlerine ne oldu? Mısır ahâlisi Arab değil mi? Trablus, Tunus, Cezair ve Fas'da Arablardan başka kimse var mı? Bütün bu havaliye hükümeden kimlerdir? Tabîî İngiltere ve müttefikleri. Arablar bugün insaf etseler her şeyden evvel bu cabbârlara karşı ibrâz-ı adâvet ederler ve onlardan şiddetle intikam alırlar. Ve onların sükût ve izmihlâllerini memnûnâne temâşa ederler. Allah bu mel'ûnları mahvetsin. Fakat garaz insanı kör, sağır eder. Garazkârın gözleri baksa bile kalbine umy târî olur. Ecnebi siyasetine oyuncak olanlara hakikat-ı maklûbeyi tervîc edenlere ve düşmana karşı zelil kalanlara yazıklar olsun! Fakat zulmün savleti berdevam olamaz ve ferdâ her vakit maziye hâkimdir. Cenâb-ı Hak sizi ve sizin gibi milleti tarîk-i savâbda irşad eden emsâlinizi muhafaza etsin."

HR. MA, 1214/39-10

SAVAŞ SIRASINDA HAKSIZ KAZANÇ SAĞLANMASININ ÖNLENMESİ

Savaştan dolayı bütün memlekette ortaya çıkan temel ihtiyaç maddelerinde kıtlık, ticaretin zayıflaması, fiyatların artması, vurgunculuk gibi konular ile ilgili alınacak tedbirler hakkında

29 TEMMUZ 1918

Bâb-ı Âlî
Meclis-i Mahsûs

Esbâb-ı Mucibe Lâyihası

Harb-i hâzırda iâşe-i umûmiye meselesinin ehemmiyeti bir kazıyye-i müteârife hükmünde olduğundan bu bâbda izâhât ve tafsilâta lüzum yoktur. Delâil-i sâireden sarf-ı nazar bi-inayâtillahi teâlâ cebhelerde şecî' ordularımıza galebede izhâr-ı acz eden düşmanlarımızın bütün ümidleri açlık ile kesr-i mukâvemetimize ma'tûf bulunduğunu zikr etmek meselenin derece-i nezâketini ityân için kâfidir. Binâenaleyh bu mesele-i hayâtiyenin şeref ve haysiyet-i milliyemizi halelden vikâye ve şimdiye kadar harb meydanlarında ihrâz ettiğimiz muzafferiyâtı muvaffakiyyât-ı iktisâdiye ile tetvîc edecek sûretde müsâraaten halli derece-i vücûbda görülmek bu yolda bi'l-cümle kuvâ-yı memleketden azamî istifâdenin temini maksadıyla tecârib-i mesbûka delâletiyile teşkilât-ı cedîde ihdâsına teşebbüs edilmiştir. Bizde iâşe işlerinin bidâyet-i harbdan beri geçirmiş olduğu safahâta bir nazar-ı rîc'î atfı bu teşkilâtın lüzum-ı tesisini tavzih ve isbâta medâr olacağı cihetle mûcib-i fâide addolunmuştur: Memleketimizde hükûmât-ı sâirede olduğu gibi muntazam idârî, beledî, iktisâdî teşkilât şubeleri her tarafa şâmil millî bankalar ve zirâî kooperatifler mevcut olmamasından nâşi seferberliğin akeb-i ilânında iâşe-i umûmiye maddesi teşkilât-ı mahsûsaya rabt edilememiş ve muhârebenin ikinci senesinde havâyic-i zarûriyenin kesb-i nedret ve galâ etmeğe başlaması üzerine ilk defa olarak ordu-yı hümâyûn ile muhtâcîn-i ahâlinin temin-i iâşesi için bir kanun ile merkezde bir hey'et-i mahsûsa ve vilâyâtda tâli komisyonlar teşkil ve bilahere bu komisyonlarla cihet-i askeriye beyninde tedâhül-i vezâif vukû'bulması ve hâl-i harb sebebiyle memleketdeki vesâit-i istihsâliye ve nakliyeden kısm-ı mühimminin ordunun elinde bulunması hasebiyle iâşe umûrunun Harbiye Nezâreti'ne merbut bir müdiriyet-i umûmiyeye devri müstelzim-i muhassenât görülerek o yolda bir kararnâme neşr ve ilân ve Meclis-i Umûmî'nin geçen devre-i içtimâiyyesinde cereyan eden müzâkerât-ı medîde neticesinde kararnâme-i mebhûsün-anh ma'lûm olan şekl-i kanûniye ifrâğ olunmuş ve mevâdd-ı iâşeden mâadâ eşya üzerinde ihtikârın men'î için de bir "Men'-i İhtikâr Hey'eti" ihdâs edilmiştir. Sâlifü'z-zikr teşkilât-ı muhtelif-

ye rağmen mevâdd-ı gıdâiyye ve sâir hevâyic-i zarûriyye fiyatlarındaki gala bir nisbet-i fâhişe ile terakkîde devam etmiş ve zer'ıyyâtın seneden seneye tenâkuzu sebebiyle bazı mahallerin iâşesinde pek ziyade müşkilât baş göstermiştir. Vâkı'â mevâdd-ı iâşe üzerinde yapılacak ihtikârın men'î iâşe Müdiriyet-i Umûmiyesi'nin cümle-i vezâifinden ise de münhasıran narh vaz'ı sûretiyle teraffu'-ı fiyatın önüne geçilemeyeceği bi't-tecrübe sâbit olmasına binâen muzâyaka-i umûmiyenin bu tarik ile tehvîn ve tahfifine imkân bulunamamış ve vazifesi mevâdd-ı gıdâiyyeden mâadâ eşyada ihtikârın men'ine ta'alluk eden men'-i ihtikâr heyetince de ittihâz olunan tedâbirin faidesi bittab' mahdûd kalmıştır. Hevâyic-i zarûriyye fiyatlarındaki galânın esbâb-ı asliye ve mühimmesi şunlardır:

İstihsâlât-ı umûmiyenin azalması,

Memâlik-i ecnebiyyeden vukû' bulmakda olan idhâlâtın inkıtâ'ı derecesinde tenâkusu,

Vesâit-i nakliyyenin noksan ve adem-i intizâmı,

Kemiyet-i eşya ile kemiyet-i nükûd beynindeki adem-i tevâzünün Muhtelif hevâyic-i zarûriyye fiyatları üzerindeki tesîrâtı.

İhtikâr

Esbâb-ı mezkûreden istihsâlât maddesi Ticaret ve Ziraat Nezâreti'ne ihrâcât ve vesâit-i münâkale meselesi kısmen iâşe Müdiriyeti'ne ve kısmen cihet-i askeriyyeye âid olub ihrâcât için gerek idhâlât ve gerek ticâret-i umûmiyyeye tahsîs edilecek vesâit-i nakliyyeyi idâreyi sâlifü'l-bahs adem-i tevâzünün tesîrâtını ve esbâb-ı izâlesini ve idhâlâtın tezyîd-i vesâilini tedkik ve te'min ile münhasıran iştigâl edecek hiçbir şube-i idâre mevcûd olmadığı gibi min-cihetin bu adem-i tevâzünün netice-i tabiiyyesi olan ihtikârın teşkilât-ı mevcûde ile men'ine de imkân hâsıl olamadığı bâlâda beyân olunmuştur. İstihsâlâtın tezyidi zürrâ'a mevâdd-ı müstahselesinden mâadâ muhtâc olduğu havâyic-i zarûriyyenin ehven fiyatla ve sûret-i muntazamada sevk ve tevzi' gibi tedâbir-i idâriye ve iktisâdiye ittihâzına ve müttefik ve bî-taraf memâlikden muhtâc olduğumuz mevâddın celb ve idhâli de memleketin ihtiyâcından fazla olduğu tebeyyün edecek eşyânın usûl-i muntazama tahtında ve ta'vîz mukâbilinde çıkarılmasını te'mine ve son iki sebebin izâlesi de şerâit-i iktisâdiyenin şimdiye kadar sebk eden tecâribden istihsâl olunan netâyice göre ıslâhına mütevakıf olmasına ve halbuki yek-diğerine lâ-yenfek bir sûretde merbût bulunan husûsât-ı mezbûrenin muhtelif şubât-ı idâre beyninde inkisâmı iâşe işlerinin matlûb vech ile cereyânına mâni olacağı derkâr ve bâ-husûs harbin idaresi gibi bir emr-i azîm ile meşgûl bulunan harbiye ve esâsen vezâif-i asliyesi kesîr ve ilcâ-yı harb ile vesâiti gayr-i kâfi olan Ticaret ve Ziraat nezâretlerinin bu işlerle münhasıran iştigâl edemeyeceği tabîi bulunmasına binâen bi'l-cümle mevâdd-ı gıdâiyye ve havâyic-i sâirenin idhâl ve nakl ve tevzî husûsâtının ekser memâlik-i mütemeddinede olduğu gibi müstakil bir nezâretin taht-ı idâresinde tevhîdi zarurî görüldüğünden merbût kararnâme lâyihası bu esasa mebnî tanzim olunmuştur.

El-yevm mer'ıyyü'l-icrâ bulunan İâşe Kanunu'nda İâşe Müdiriyeti'nin mü-bâyaa ve tevzi' edeceği mevâd ekmeklik, yemlik, ve yemeklik hububât ile zey-tunyağı gibi muayyen mevâdd-ı iâşeye hasr ve tahsis edilmiş olduğundan iâşe-i umûmiyenin bu sûretle muayyen mevâd ile tanzim ve idaresindeki müşkilât nazar-ı dikkate alınmış ve bu kerre teşkıl olunacak İâşe Nezâreti maksad-ı ihdâsına nazaran havâyic-i umûmiyede bir tevazün ve muâmelât-i iktisâdiyede bir âhenk gayesini istihdâf eylemekde bulunmuş olduğundan ordu-yu hümâyûn ile muhtâcîn-i ahâli-nin ve me'mûrîn-i devlet ile sâir icab edenlerin iâşesi ve halkın teshîl ve tehvîn-i maişetleri zımnında istihsâlât ve icâbât-ı mahalliyenin istilzâm eylediği şekl ve sû-ret dairesinde mevâdd-ı sâire ünvânıyla havâyic-i sâire-i zarûriyyenin tedârik ve itâsıyla mükellef tutulmuş ve ileride sâbık Rusya ve Ukrayna'dan ve Romanya'dan hissemize isabet eden zehâirin nakl ve idhâline imkân husûlü ve istihsâlât ve muâ-melât-ı sâiresinin tanzim ve hüsn-i idâresi hâlinde mevâdd-ı gıdâiyye fiyatlarının hadd-i itidâle ırcâi ve bazı mahallerde tamamen serbesti-i iâşenin iâdesi gibi ah-vâl ve ihtimâlât şimdiden nazar-ı dikkate alınarak İâşe Nezâreti'nin iâşesiyle mü-kellef olduğu mahallerin ayrıca tayin ve tasrihine lüzum görülmediğinden birinci maddede sûret-i umûmiyede muhtâcîn ahâlinin iâşesinden bahs edilmekle iktifâ edilmiştir. Kezâlik muhtâc-ı iâşe görülen sunuf-ı ahâlinin ale'd-derecât tayinine de imkân görülemediğinden madde-i mezkûreye "Devletce lüzum-ı iâşesi taht-ı karara alınacaklar ile..." sûretinde bir fıkra derc olunarak bu hususda hükûmete salâhiyet-i mutlaka bahşolunmuştur.

Şimdiye kadar defâatle tecrübe edildiği ve kavâid-i iktisâdiyenin dahi pek sarîh ve vâzıh bir sûretde tayin ve irâe edildiği üzere istihsâlât-ı umûmiyeyi umûmî bir narha tâbi tutmak sûretiyle havâyic-i zarûriyye fiyatlarında bir kuvve-i nâzıma tesisi ve tesbiti imkânı olmayub inde'l-iktizâ bu gibi kavâide dahi müracaat edil-mekle beraber İâşe Nezâreti'nin en ziyade nazar-ı dikkatde bulunduracağı mevâd miyânında haricden müttetik ve bî-taraf memâlikden muhtac olduğumuz mevâddın icâbât-ı iktisâdiyyeye en muvâfık usûl tahtında ve memleketde ihtiyâcdan fazla ol-duğu tebeyyün edecek eşya mukâbilinde celb ve tedârîki meselesi dahi pek mühim bir mevki' işgâl etmekde ve üçüncü maddeden dahi anlaşıldığı üzere bir mahiyet-i ticâriyyeyi hâiz olan bu kısım muâmelât için nezâret emrine beş milyon liralık bir tahsisât tevdi ve itâ edilmektedir. Meblağ-ı mezbûr bir taraftan hususât-ı mezkû-reye tahsîs edildiği gibi diğer taraftan da dahilde havâyic-i zarûriyyeden ma'dûd olan eşya imâline mahsus sanayi-i muhtelifle ile de iştigâle ve bu sûretle fiyatlarda bir itidâl ve havâyic-i zaruriyede az çok bir vüs'at husûlünde doğrudan doğruya müessir olacak bir usûl te'sis ve ihdâsına medâr olacağı der-kâr bulunmaktadır. Diğer cihetden nezâretin tedârik ve tevzi' edeceği havâyic-i zaruriyeden bazısı-nın istihsâli ve tedârik fiyatları üzerinden memurîne ve aile matbahları ve sâire gibi müessesât-ı şefkatkârâne ile ahâliye tevzi'î onların zararını müeddi olacağı dahi pek tabii olduğundan nezâretin sâlifü'z-zikr sermaye ile icrâ edeceği bu kabil muâmelâtdan mütehassıl fevâidin dahi tamamıyla bu gibi makasıda terk ve tahsisi

ayrıca te'emmül edilmiş ve bu sûretle başkaca bir faide istihsâli de düşünülmüştür. İâşe Nezâretince icra edilecek bu kabil muâmelâtdan dolayı te'diyât ve sarfıya-tın Divân-ı Muhasebât'ça vize muâmelesine tâbi' tutulmayarak ashâbına tesviyesi muâmelât-ı mezkûrenin istilzâm eylediği sûrat ve celb-i itimâd ve hoşnudî için muktezi görüldüğünden nezâretin emrine verilecek sâlifü'z-zıkr beş milyon liranın usul-i muhasebe-i umumiye kanununa tâbi olmayacağı dördüncü maddede zıkr ve tasrih edilmiştir.

Dârü'l-harekât olan menâtık-ı harbiye ile vilâyât-ı müstahlasada iâşe muamelâtının bazı ahvâlde nezâretçe tedvirine imkân olamayacağı derkâr bulunduğu-ndan inde'l-icâb nezâretin bu hususdaki vezâif ve salahiyetinin kısmen veya tamamen cihet-i askeriyece tekrar deruhde olunmasına cevazı mutazammın olmak üzere beşinci madde tanzim olunmuştur.

Bâlâda izah olduğu vechle dahil-i memleketde mevcut berrî ve bahrî vesâit-i münâkalenin tevzi' ve itâsı hususunun taht-ı intizâma alınması hâl-i hâzırda ki muzâyaka ve galânın esbâb-ı asliyesinden olmasına binâen ordu-yı hümayûnun nakliyatı için tahsis olunanlardan mâadâ devlet ve şirket ve efrâda âid bi'l-cümle vesâit-i nakliyenin İâşe Nezâreti'nin emrine itâsını teminen sekiz, dokuz, onuncu maddelerin tertibine lüzûm görülmüştür.

Devâir-i mülkiye ve askeriye ve müessesât-ı devlete muktezi olub mübâyaa ve itâsı İâşe Nezâretince deruhde edilecek mevâdd-ı iâşe ve ibtidâiyyenin ve devâir-i mezkûre tarafından dâhil ve hâricden başkaca tedariki iâşe-i umûmiyeyi sektedâr ve teraffu'-ı fiyatı istilzâm edeceği cihetle bunun memnûiyeti hakkında on üçüncü maddeye bir fıkra-i mahsûsa derc edilmiştir.

İhrâcât Heyeti Hakkındaki Kanun'da ta'dâd olunan ihrâcı memnû' mevâddan harice çıkarılmasına lüzum görülecekler için Meclis-i Vükelâ'dan karar istihsâli muktezî olub bu sûretle her madde için ayrı ayrı Bâb-ı Âlî'den istizân-ı keyfiyet olunması bir takım muâmelât ve te'ehürâtı mucib olacağından ta'vizen celb olunacak mevâddın tesrî' ve teshîl-i idhâlini temin için Meclis-i Vükelâca envâ'ı tayin edilecek eşyanın ihrâcına İâşe Nezâreti me'zun kılınmıştır.

İâşe kanun-ı hâzırı ahkâmınca hubâbât ve erzâkın öşürden mâadâ birinci ve lede'l-iktizâ ikinci mislinin mübâyaaasına İâşe Müdiriyet-i Umûmiyesi salahiyetdâr olub halbuki ikinci mislin istifası için şimdiye kadar icra edilen teşebbüsâtdan istihsâl olunan netâyice nazaran bu usûl ahâlinin ihtiyâcâtını pek ziyade tazyik etmekde ve hele küçük zürre'ı medâr-ı maişetden ve tohumluğundan bile mahrum bırakmakda ve bu ağır mükellefiyetden kurtulmak için mahsûlât ketm ve ihfâ ve envâ'-ı su'-i istimalât ikâ olunmaktadır. Köylünün ikinci misil alınmamak şartıyla birinci misli kemâl-i memnuniyetle bilâ-bedel itâyâ âmâde olduğu bir çok mahallerden vâki' olan mürâcaatdan anlaşılmıştır. Meclis-i Umûmî'nin geçen devre-i içtimâiyesinde cereyan eden müzakerât esnasında Meclis-i Mebûsân azâsından bazı

zevâtın da bir misl hisse-i iâşe ile iktifâ olunması lüzûmunu dermiyân etmelerine mukâbil ordu ve muhtacîn-i ahâlinin temin-i iâşeleri için inde'l-iktizâ ikinci mislin alınması zarurî bulunduğu hükûmetce ityân olunmuş ise de kaçakçılık sebebiyle ek-ser mahallerde ikinci mislin istifâsına maddeten imkân olmadığı tebeyyün etdiğinden birinci misil hisse-i iâşenin ahzıyla bi'l-iktifâ bundan başka alınmasına lüzum görülecek zehâir ve mevâdd-ı sâirenin müstahsil veya tüccârdan bi'r-rıza mübâyaa sûretiyle tedariki münasib görünmüş ve bunun sene-i âtiye zer'ıyyâtını pek ziyade teşvik edeceği vâreste-i izâh bulunmuştur. Şu cihet bilhassa şâyân-ı kayd ve nazardır ki bâlâda beyân olunduğu vechile zürrâ'ın bir misl hisse-i iâşe bedelinin tayini için itilâfkâr davranacakları kaviyyen melhûz bulunduğundan bundan husûle gelecek tasarrufâtın fazla mübâyaaât esmânına kısmen medâr olmak sûretiyle mühim bir faide temin edeceği bedîhîdir.

İâşe kanununda birinci misil olarak mübâyaa edilecek hububâtın fiyatı seferberliğin ilânından evvelki üç senede her kazâda câri olan fiyat-ı vasatînin altı misli ve ikinci misil olarak alınacak hububât fiyatının bunun zı'fı olarak tayin olunacağı tasrih olunmuş ise de hâl-i hâzırda mevâdd-ı gıdâiyye fiyatı harbden evvelki fiyatlara nisbetle yerine göre otuz, kırk hatta yüz misli derecesinde tereffu' etmiş olmasına nazaran fiyatın bu sûretle hesap ve tayini bir esas-ı sahiha müstenid olamayacağından ve esasen müstahsiller ikinci mislin itâsından vâreste kalınca birinci misli için takdir olunacak fiyata hiçbir vech ile itiraz etmeyecekleri derkâr bulunduğundan fiyat takdiri keyfiyetinin nezâretin re'yine bırakılması daha muvafık görülmüştür.

Mevâdd-ı gıdâiyye ve sâir hâvâyc-i zaruriyye üzerinde müstahsiller, tüccar ve mütevassıtlar tarafından ispekülasyon ve her nevi teşebbüsât-ı ihtikâriye icrâsının men'i için on sekizinci madde mucebince İâşe Nezâreti'nden salahiyet-i vâsi'a verilmiştir.

Kararnâme lâyihasının on dokuz, yirmi, yirmi bir, yirmi ikinci maddeleri nezâretçe ittihâz olunacak tedâbir ve mukarrerât hilâfında hareket edenler haklarında tatbik olunacak ahkâm-ı cezâiyyeyi mutazammın olup iâşe Kanunu'nda mevzû' cezaların hasbe'l-hâl teşdîdi zarûrî görünmüştür.

İâşe Nezâreti'nin dâire-i salahiyeti Memâlik-i Osmâniye'nin tarafını şâmil olmasına nazaran bu kadar vâsi' teşkilâtın vücuda getirilmesi vakte muhtâc bulunduğundan bunun ikmâlîne kadar umur-ı câriyeye sekte dâr olmamak üzere teşkilât-ı sâbikanın kısmen veya mecmû'an devamı câiz olacağına dair yirmi beşinci maddenin tedvinine lüzum görülmüştür.

Bâlâda zikr olunan esbâb-ı mücbire ve müsta'cele ve bu sene bazı mahallerde zuhur eden açlık tehlikesinin maâzallâhu teâlâ sene-i âtiyede daha ziyade tevsi'yle hasımlarımızın âmâl ve makâsıd-ı mehînânelerinin tahakkukuna meydan vermemek ve ordu-yu hümâyûnun şimdiye kadar şan ve zafer sahalarında ve efrâd-ı milletin cebhe arkasında ibrâz etdikleri azm ve fedakârînin bundan böyle de

devamını temin eylemek üzere tedâbir-i mesrûdenin mevsim-i zer'in hulûlünden evvel mevki'-i tatbîke vaz'ına lüzum-ı kat'î görülmesine ve icrâsı tasavvur olunan teşkilâtın tedkik ve müzâkeresi için Meclis-i Umûmî'nin celb ve cem'ine vakit müsaid olmadığına ve bu bâbda hissolunan lüzum ve zaruret Kanûn-ı Esâsî'nin otuz altıncı maddesi hükmüne tamamen tevafuk etmekde bulunmasına binâen madde-i mezkûre ile hükûmete bahşolunan salâhiyete istinâden merbût lâyiha'nın kararnâme sûretinde mer'iyeti hususunun arz-ı atabe-i ulyâ kılınması taht-ı karara alınmıştır.

Mazbata

20 Şevval 1336/29 Temmuz 1334

Harb-i Umûmî'nin tevlid ettiği esbâb-ı adîde ilcââtıyla mevâdd-ı gıdaiye ve havâyic-i sâire-i zaruriyenin seneden seneye tenâkus ve fiyatlarının emsâli gayr-i mesbûk bir derecede kesb-i gala etmesinden nâşî emr-i maişetde her tarafca müşâhed olan müzayaka son zamanlarda pek ziyade iştîdâd etmiş ve şu hale karşı şimdiden tedâbir-i âcile ve müessereye tevessül olunmadığı takdirde maazallahü teâlâ âtiyen memleketin açlık tehlikesine maruz kalması melhûz bulunmuş olduğundan muhafaza-i istiklâl ve mevcudiyet gayesiyle dahil olduğumuz şu cidâl-i azîmden kuvve-i mukâvememizin halelden vikâyesi zımnında devâir-i muhtelif beyinde münkasım bilcümle kuva ve vesâitin bir idare-i müstakile altında tevhidî vücûb-ı kat'î tahtında görülerek zer'îyyâtın teksiri ve idhâlâtın tezyidi ve bilcümle havâyic-i zaruriye üzerinde teşebbüsât-ı ihtikâriyenin men'î ve şerâit-i iktisâdiyenin ıslahı elhâsıl emr-i iâşenin tanzim ve te'minine müteallik tedâbirin ittihâzı vazifesiyle mükellef olmak üzere bir İâşe Nezâreti ihdâsı hakkında Makâm-ı Sadâretce tanzim ve meclis-i âcizânemizce ta'dilen tasvîb kılınan kararnâme lâyihasının Kanun-ı Esâsî'nin otuz altıncı maddesiyle bahşolunan salâhiyete istinaden Meclis-i Umûmî'nin içtimâında kanuniyeti teklif edilmek üzere mevki'-i mer'iyete vaz'ı bi't-tezekkür ânifü'l-beyân kararnâme ve esbâb-ı mucibe lâyihası leffen arz ve takdîm kılınmağla kâtibe-i ahvâlde.

[Meclis-i Vükela azâlarının imzaları]

MV, 249/129

VAHDETTİN'İN ORDUYA HİTABI

Sultan Mehmed Reşad'ın vefatı üzerine Padişah olan Mehmed Vahideddin'in Eyüp Sultan türbesinde kılıç kuşanma merasiminde irad ettiği nutuk

[TEMMUZ 1918]

Matbûât Müdüriyeti'ne

Ordu ve Donanma'ma

Ecdad-ı izâmımın eserine tevfikân Resulullah efendimizin alemdarları Ebâ Eyyûb el-Ensârî hazretlerinin türbe-i mübârekelerinde Emîrül-müminîn Ömerü'l-Faruk hazretlerinin kılınclarını mucâhidd fî sebîlillah vezirim Seyyid Ahmed eş-Şerif es-Senusî yediyle kuşandım. Bu vesile-i hasene ile de berrî ve bahrî erkân, ümerâ ve zâbitân ve efrâd-ı askeriyemiz taraflarından hakkımda gösterilen âsâr-ı ihlâs ve muhabbetden cidden mütehassis oldum.

Osmanlılara Hazret-i Ömer'in büyük evsafını nakletmiş olan bu mukaddes kılınca taşıyan ecdad-ı izamım cesur Osmanlı ordu ve donanmalarının başında kelimetullahı i'lâ ile şimdi üzerinde yaşadığımız kıymetli memleketleri fethederek bize miras bıraktılar. İşte bugün yine din uğrunda ve ecdadımızın vedî'ası olan kıymetdar topraklarımızın ve Osmanlılık şanının muhafazası zımında harb ediyoruz. Ben tevfikat-ı Sübhâniyeye güvenerek eslâf-ı izamımın yolunda sebata azm etdim. Mübarek vatanımız için şimdiye kadar pek çok mezâhime katlanmış ve lehü'l-hamd ihrâz olunan muvaffakiyetlerle bunun maddî ve manevî mükafatına nâil olmağa başlamış olan siz asker evlatlarım maksada vâsıl oluncaya kadar fedakârlıkda dâim olunuz. Davamız mukaddes ve meşrû' ve hak yolunda çalışanlara nusret-i İlâhiye mev'ûddur. Sizi her yerde Cenâb-ı Hakk'ın tevfikat-ı Samedânîsine tevdi' eder ve cümlenize selâm ederim.

Mehmed Vahideddin

HR. MA, 1229/77

KARS, ARDAHAN VE BATUM'UN OSMANLI DEVLETİ'NDE KALMASI

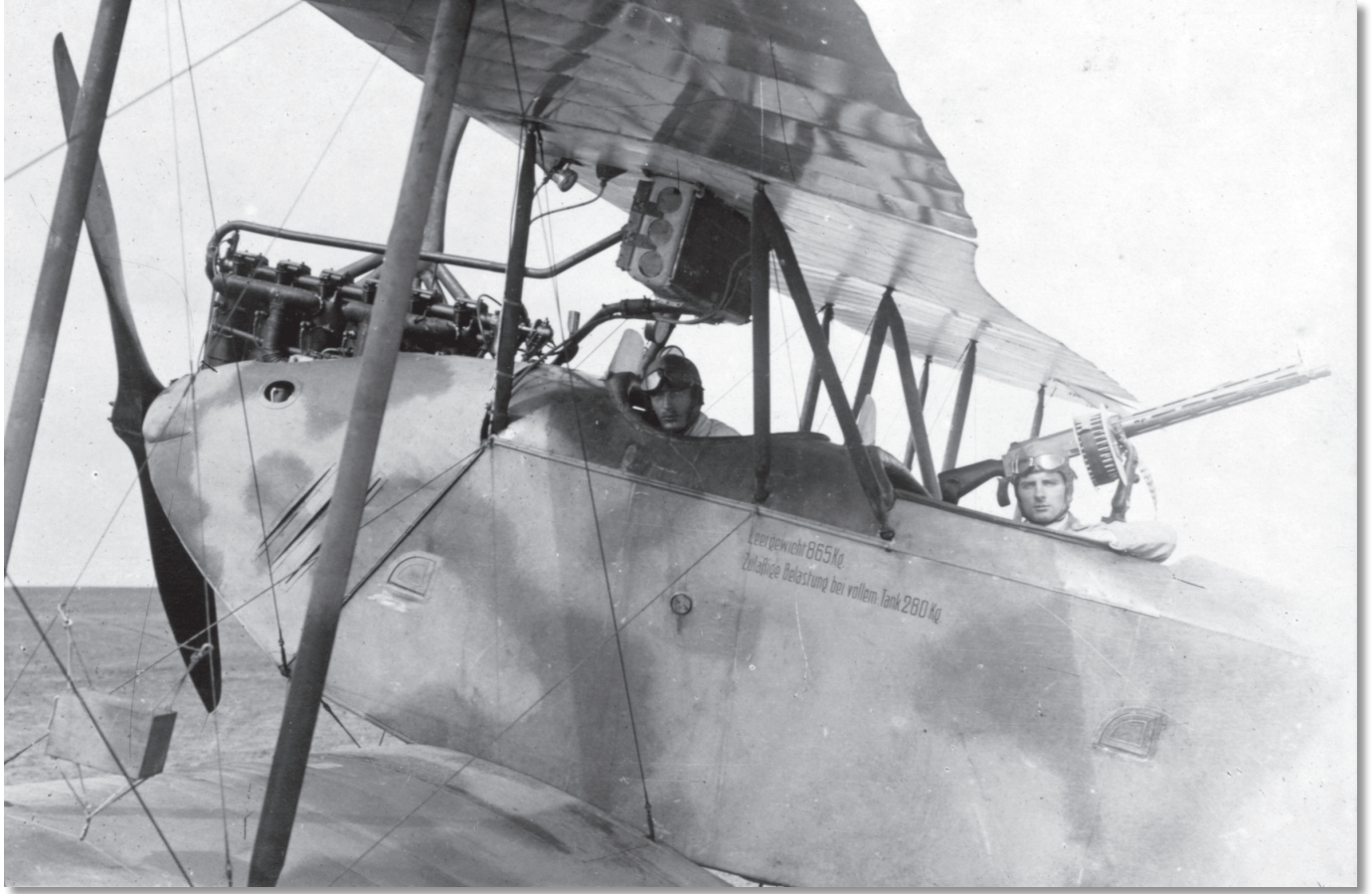
Brest-Litovsk antlaşması gereğince Kars, Ardahan ve Batum sancaklarının yeniden Osmanlı topraklarına katılması hakkındaki halk oylamasının Dolmabahçe Sarayı'ndaki cülus merasiminde Padişaha bildirilmesi hakkında

[TEMMUZ 1918]

"Brest-Litovsk" Muâhedesi mücebince icra kılınan intihâbat-ı umumiye neticesinde Kars, Ardahan ve Batum sancaklarının Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'ye iâde-i irtibâtları hakkındaki ârâ-yı umumiye'yi atebe-i felek-mertebe-i hazreti Padişahîye arz ve aynı zamanda cülûs-ı hümayûn-ı mes'adet-makrûn-ı Hilâfet-penâhî-yi tebrik eylemek üzere mahallî eşraf ve mu'teberân mürekkeb olarak Dersaadet'e vürûd eden hey'et dünkü Perşembe günü Sadriazam Mehmed Talat Paşa hazretleri de hâzır olduğu hâlde Dolmabahçe Sahil-saray-ı âlîsinde huzur-ı mekârim-nüşûr-ı cenâb-ı tâcdârîye kabul buyurulmuştur.

Hey'et-i mezkûre sadr-ı müşârunileyh tarafından zât-ı şevket-simât-ı hazret-i Padişahîye takdim ve şeref-sâdır olan emr u fermân-ı hümayûn-ı mülûkâne üzerine azâ-yı hey'etin hüviyet ve sıfatları mihmandarları Nebil Bey tarafından yegân yegân arz ve tebyîn edilmesiyle her birerleri iltifat-ı cihan-derecât-ı şahane ile tatyîb buyurulduktan sonra Ardahan Murahhası Rasim Bey ve Batum Murahhası tüccar-ı mu'tebereden Bünyad Murad Efendi taraflarından umum nâmına sûretleri zîrde muharrer arıza-i teşekkürîyeler kırâet edilmiş ve bi'l-mukabele zât-ı hazret-i Şehriyârî tarafından ecza-yı memâlik-i Osmaniye'den olup üç asır müddet zîr-i idare-i Devlet-i Aliyye'de yaşayan Kars, Ardahan ve Batum sancakları ahâlisinin bu defa serbest bir sûretde icra edilen intihâbat-ı umumiye neticesinde arzû-yı vicdanîleriyle tekrar mader-i vatana iltihaklarından dolayı hâsıl eyledikleri memnuniyetin derecesi beyân ve bugün zât-ı şahaneleri için pek mesud bir gün olduğu ilâve-i ityân buyurulmak ve selâm-ı mes'adet-encâm-ı pederânelerinin bilumum ahâliye tebliğine hey'et-i mezkûre memur edilmiş ve ahâli-i mahalliye'nin saâdet ve selâmetleri nezd-i hümayûn-ı mülûkânelerinde be-gayet mültezem olduğundan teşkilât-ı idariyenin bir an evvel kemaliyle cümlesinin nâil-i etemm-i adâlet ve mazhar-ı emn ü rahat olmalarının te'mîni başkaca sadr-ı müşârunileyhe irâde ve fermân buyurulmak sûretiyle de haklarındaki hissiyât-ı himayetkârâneleri âsârı te'yid kılınmıştır. Bu sûretle tevâlî iden iltifat-ı cihan-derecât-ı mülkdârîden dolayı heyetce bülend-âvâz ile "padişahım çok yaşa" duası tekrar ale't-tekrar eda edilmiştir.

HR. MA, 1229/99

Birinci Dünya Savaşı'nda keşif ve savaş aracı olarak kullanılan uçaklardan biri

119

PAPA'NIN OSMANLI ESİRLERİNE YARDIM ETMEK İSTEDİĞİ

İngiltere'deki sivil Osmanlı esirlerinden yardıma muhtaç durumda olanların ihtiyaçlarının karşılanması için beş yüz lira gönderileceği, Papa'nın Osmanlı esirlerine yardım etmek istemesi üzerine bunun fevkalade faydalı olacağının değerlendirildiğinin Papa'nın İstanbul'daki temsilcisine bildirilmesi ve esir mübadelesinde Anadolu'ya gelecek Osmanlı esirlerinin Mersin limanına çıkmaları İngiliz esirlerin de Kuşadası'ndan gemiye bindirilmelerinin uygun olduğu ve bu gemilerin denizaltı saldırılarından korunması için gerekli girişimlerin yapılması hususunda Harbiye Nazırı'ndan Hariciye Nezareti'ne gönderilen tahrirat

20 AĞUSTOS 1918

Harbiye Nezâreti
Üserâ Muamelât Şubesi
Aded
10843
Galata Merkez
Rıhtımhan 20.8. [13]34

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

12, 14 Ağustos [1]334 tarih, 8548-1913, 8664-1940 numaralı iki kıt'a tezkiye-i devletleri cevabıdır.

İngiltere'deki sivil üserâmızdan muhtac-ı muâvenet olanların ihtiyaçlarına tevzî' ve sarf edilmek üzere beş yüz lira daha nezâret-i celîlelerine takdim kılınacağından meblağ-ı mezbûrun sûret-i sarfını mübeyyin bir kıt'a cedvelin istihsâlinin te'mîn ve papa hazretleri tarafından üserâmızın terfîh-i ahvâlleri zımnında icrası vaad buyurulan teşebbüsâtın şâyân-ı şükran olacağının da Dersââdet Papa Vekâleti'ne tebliğ buyurulmasını rica ederim.

Ber-mûceb-i itilâf mübâdele edilecek üserâdan zât-ı âlîleriyle müzâkere edildiği vechle Osmanlı esirlerin Mersin'e çıkarılmaları ve İngiliz üserâsının da Kuşadası'ndan vapura irkâb edilmeleri zımnında ittihâz-ı tedâbîr edilmesi için devâir-i aidesine tebligât-ı mukteziye ifa edilmiş olduğu gibi üserâyı getirecek sefinenin tahtelbahr taarruzâtından masûniyetinin te'mîni hakkında cereyân eden muhabere neticesine göre İngiliz ma'lûl ve hasta esirlerin hareket tarihleri karîben arz edilecektir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Harbiye Nazırı

Enver

HR. SYS, 2242/4-90

İTİLAFA DEVLETLERİNİN RUS TOPRAKLARINA ASKER ÇIKARMASI

Londra'daki Rus Sovyet Hükümeti temsilcisi tarafından Alman gazetelerinde hiçbir neden olmadığı halde İtilaf devletlerinin Rus topraklarına asker çıkarmalarının Rus egemenliğine saldırı anlamına geldiğine dair yayınlanan beyanname

4 EYLÜL 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şube-i Mahsusa
Tarih: 4 Eylül
[1]334

Londra'daki Rus Sovyet Hükümeti'nin mümessili Maxim Litvinov tarafından İngiltere matbûâtına 13 Ağustos [1]9[1]8 tarihinde tebliğ olunup bir sûreti ahîren vürûd eden Alman gazetelerinde görülen beyannamenin tercümesidir.

Rus milleti tarafından hiçbir vechile sebebiyet verilmediği hâlde İtilâf Devletleri Rus toprağına asker ihracı sûretiyle Rus arazisine ve Rus milletinin hakk-ı hâkimiyetine tasaddî etmişlerdir. Bu hareketin Ruslar tarafından vâki' taleb üzerine icrâ edildiği İngiliz millete beyân ediliyor bu iddia doğru değildir. Karaya asker ihracı keyfiyetinin sevâhil-i şimaliyedeki mahallî sovyetlerle bi'l-tilâf ihtiyar edilmiş olduğu doğru olsa bile yine muvâfık-ı hakkâniyet görülemeyeceği derkârdır. Çünkü mahallî sovyetler bütün Rusya Cumhuriyeti'nin siyaset-i hariciyesini idare etmek hak ve salâhiyetini haiz değildir. Bu hak ancak bi'l-cümle mahallî sovyetlerinin mümessillerini ihtivâ eden umum Ruslar Kongresi'ne aiddir. Birkaç gün mukaddem beşinci defa olarak in'ikâd eden bu kongre Rusya'nın hâlen harb-i hâzırda idâme-i bî-terâfî etmesine karar vermiştir. Rus toprağında ecnebi asâkirinin mevcudu ise bu bî-terâfîlik ile gayr-ı kâbil-i te'lif olduktan mâadâ Rus Hükümeti Almanların Rusya dahilindeki ileri hareketine karşı protesto etmek hakkında nez' etmek mahiyetini haizdir. Brest Litovsk Muâhedenamesi Rusya'nın muhafaza-i bî-terâfî etmesini müstelzemdir. Vâkı'a bu muâhedenin Rusya'da mazhar-ı teveccüh olmadığı şüpheden ârî ise de bunun ne vakit ve ne sûretle ibtâl edileceği hakkında bir karar itâsı Rus millete aiddir. Fırak-ı muhalifece iltizâm edilen Almanya'ya karşı tecdîd-i muhâsamât siyaseti son umum Ruslar Kongresi'nde Rusya için bâ'is-i şeamet ve Almanya için müstevcib-i muhassenat bir siyaset olmak üzere tavsîf olunarak ekse-

riyet-i uzmâ ile reddedilmiştir. Kongre'nin bu kararı Rus amele sunûfunun kâhir bir ekseriyeti arasında cây-gîr olan âmâl ve efkârın mirât-ı sâdıku'l-beyânıdır. Bir de müdahale-i askeriye-i İngiliz milleti nazarında muhik göstermek için Sovyetlerin hüküm ve nüfuzu zevâl-pezîr olmak üzere bulunduğu iddia ediliyor. Sekiz aydan beri dermiyân edilip durmakda olan bu iddia bugün de kemâ-kân bâtıldır. Mahallî ekalliyetlerin Sovyet Hükûmeti'ni düşürmek için tevessül etdikleri teşebbüsât-ı adîde her defasında akîm kaldığı gibi âtiyen de dûçâr-ı akâmet olacaktır. İngiliz milleti Rusya'da kuvve-i hükûmetin amele ile köylüler yedinde bulunduğunu henüz idrak edememiştir. Sibiry'a da birkaç kasaba sovyetlerinin muvakkaten sükûtu ancak asâkir-i müstahfizeden mahrum kalan Sibiry'daki Çeh-slovak harb esirlerinin müşâreketi sayesinde mümkün olabilmiştir. Çeh-slovaklar gibi silahlarını muhafaza etmelerine müsaade edilmiş olması melhûz olan buradaki Alman üserasının mesela "İl Ofmann"ı muvakkaten zabt etmeleri acaba İngiltere Hükûmeti'nin teveccüh-i âmele-i mazhariyetine bir delil teşkil edebildi mi? Ve'l-hâsıl fi'len müdahaleyi mûcib her gûnâ esbâbın adem-i mevcudiyetine mebnî Rus amele sunûfu yegâne sebeb-i hakikiye-i müdahalenin Düvel-i İtilâfiyece sekiz aydan beri takib edilmekte olan siyasetin yani Sovyetleri ıskât etmek gayesinden ibaret olduğuna hükmetmek mecburiyetindedirler.

HR. SYS, 2291/4-123

İNGİLİZ DESTEKLİ ERMENİ BİRLİKLERİNİN BAKÜ'DE MÜSLÜMAN KÖYLERİNİ BASARAK KATLİAM YAPMALARI

İngilizlerden yardım alan Ermeni Bolşeviklerinin Bakü taraflarında Müslüman köyleri tahrip ve katliam yaptıkları Kafkasya İslam Ordusu'nun ileri hareketi ile bunların Bakü'den çıkarıldıkları hakkında rapor

14 EYLÜL 1918

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
2. Şube
Numara: 5519

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Kafkasya İslâm Ordusu'na mensub kıtaâtımız Kürdamir şimâline vâsıl oldukları zaman Bolşevikler Bakü'den ilerleyerek Müslüman köylerini tahribe başlamışlardır. Azerbaycan kıta'âtının kısmen geriye çekilmeleri üzerine bu tahribât ve kıtâl ziyadeleşmiştir. Bilâhare kıta'âtımızın müdahalesiyle Ermeniler Bakü istikâmetine tard edilmiştir. Bu ordumuz karşısında Ermeni Bolşevikleri bulunmakda olup bunlar da İngilizlerle tevîd-i hareket etmekte ve İngilizlerden kuvâ-yı imdâdiye almaktadır. Bu muharebelerde İngilizlerden bir zâbit ile dört nefer esir edilmiştir. Bakü'deki mezâlimin gitdikce artmakda olduğu Kafkas İslam Ordusu Kumandanlığı'ndan mevrûd 29 Ağustos [1]334 tarihli rapordan anlaşılmağla ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî [8] Zilhicce [1]336 ve fî 14 Eylül [1]334

Başkumandanlık Erkân-ı Harbiye Reisi

Enver

HR. SYS, 2113/16-22

MAKEDONYA CEPHESİNDE ZOR DURUMA DÜŞEN BULGARLARA ALMAN VE AVUSTURYA BİRLİKLERİNİN YARDIMI

Makedonya cephesinde şiddetli çatışmalar olduğu, Çerna mevkiinde firar eden Bulgar kuvvetlerine Alman-Avusturya birliklerinin yardımda bulunacağı

22 EYLÜL 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
2880

*Fî 22 Eylül [1]918 tarihiyle Sofya Sefiri Safa Beyefendi'den vârid olan
telgrafnâmenin hallidir.*

Makedonya Cebhesi'nde birkaç günden beri büyük muharebât vukû' bulmakdadır. Bulgar asâkiri Doyran havasisinde iyi muharebe edip mevkillerini muhafaza etmekde ise de Çerna civarında bulunan üç dört alayın muharebe etmeyerek firar ettiği ve fakat yetişen kuvâ-yı muâvine ile geride teşkil olunan hatda müdâfaada bulunacağını Rusya'dan Varna tarîkiyle kuvâ-yı muâvine olarak Alman askeri getirilmekte olduğunu Avusturyalıların dahi bir mikdar asker göndereceklerini vaad etdikleri ma'rûzdur. Fermân.

HR. SYS, 2113/17-9

ALMANLARIN BAKÜ'NÜN RUSYA'YA AİT OLDUĞUNA DAİR RUSLARLA GİZLİ ANLAŞMA YAPTIĞI

Almanların Brest-Litovsk Antlaşması'na ilave madde imzalayarak Bakü'nün Rusya'ya ait olduğunu tasdik ettiği hakkında Saltanat-ı Seniyye'nin Gürcistan'daki siyasi ve askerî temsilcisi Abdülkerim Paşa'dan gelen şifre telgraf.

22 EYLÜL 1918

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube
Numara

Tiflis'den Başkumandanlık Erkân-ı Harbiye Riyaseti'ne mevrûd 79 numaralı şifredir.

Münhasıran zâta mahsusdur.

Büyük fedakârlıklar ile birçok menâbi‘den te’yiden aldığım malumât-ı kati‘ye ve sahîhaya göre muahharan Brest-Litovsk Muâhedenâmesi'ne ilâve olarak kaleme alınan bir zeyl-nâmede Alman Hükûmeti Rusya Hükûmeti'ne karşı Bakü'nün Rusya'ya aid olduğunu tasdik ve imza eylemiştir. Bakü'nün dünyaları ıtmâ‘ edecek servet-i bî-nihayesi bize muzır böyle hafî zeyl-nâmeleri ibdâ‘ ve icab etdirebileceği bâ-kemal-i ehemmiyet arz olunur.

Fî 21/22 Eylül [1]334

Saltanat-ı Seniyye Gürcistan Mümessil-i Siyasîsi ve Askerîsi

Abdülkerim

HR. SYS, 2372/2-105

124

BULGARİSTAN'IN SULH TEKLİFİNİ BALKAN DEVLETLERİNİN ENGELLEME ÇABASI

Bulgarların İtilaf Devletlerine barış teklif ettikleri haberinin yayılması üzerine bu barışın gerçekleşmesini istemeyen Balkan devletlerinden Sırbistan, Yunanistan ve Romanya diplomatlarının faaliyetleri hakkında Stokholm Sefareti'nin göndermiş olduğu tahrirat

2 EKİM 1918

Stockholm
Sefâret-i Seniyyesi
Aded: 6491-513

[Hulâsa:] Stockholm'da üç Balkan mümessillerinin interviyulları hakkında,
Melfûfu: 9

Hariciye Nâzırı devletli Ahmed Nesimi Beyefendi hazretlerine

Devletli efendim hazretleri

Malinof Kabinesi'nin Mü'teliflerden mütâreke taleb ettiği haberinin buraya vürûdu üzerine Stockholm'daki Sırp Sefiri "Çolak Anşıç" ve Yunan Maslahatgüzârı Rentis ile Romanya Sefir-i sâbıkı Derussi taraflarından interviyu tertib edilerek aynı günde itilâf tarafdârı Dagens Nyheter gazetesiyle neşretdirilmiş olduğunu 29 Eylül [1]918 tarih ve 503 hususî numaralı telgrafnâme-i acizânemle arz etmişdim. İşbu interviyullerin sûret-i mütercemelerini manzûr-ı âlî-i Nezâret-penâhîleri olmak üzere leffen takdim ediyorum. Bulgar müracaatının İtilâf devletleri nezdinde hüsn-i kabul görmesini istemeyen ve bunu ziyadesiyle istirkâb eden bu üç müttetik Balkan diplomatının neşriyât-ı mebhûsesi mütâlaasından müstebân olacağı üzere bilhassa Yunanlı tarafından sarf edilen sözler pek tıflâne ve küstahânedir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 2 Teşrîn-i evvel 1918.

Stockholm Sefiri
Cevad

HR. SYS, 2113/18-12

Filistin cephesinde Birinci Gazze Muharebesi'nde
İngiliz ordusunu mağlubiyete uğratan Türk birliklerinden biri

BULGARİSTAN'IN İTİLAFA DEVLETLERİNE BARIŞ GÖRÜŞMELERİ İÇİN TEKLİF GÖTÜRME SEBEPLERİ

Bulgaristan'ı İtilaf Devletlerine sulh teklifi götürmeye iten sebepleri üzerine Bulgar meclisinde yapılan görüşmelere dair Başbakan Mösyö Malinof'un beyanatı Sofya Sefareti'nden gelen tahrirat

6 EKİM 1918

Sofya
Sefâret-i Seniyyesi
2219-565

Hulâsa: Mütâreke hakkında Sobrania'da cereyân eden mükâlemeye dair.

Hariciye Nâzırı devletli Ahmed Nesimi Beyefendi hazretlerine

Devletli efendim hazretleri

Reis-i nüzzâr Mösyö Malinof Sobrania'nın evvelki gün akdolunan celse-i ha-fıyesinde Bulgaristan'ı itilâf devletleriyle akd-i mütârekeye sevk eden esbâb hakkında ber-vech-i zîr izahatda bulunmuşdur:

"Mevki'-i iktidara geldiğimiz vakit askerin ancak beş günlük iâşesine kifayet edecek zahîresi var idi. Müttefiklerimiz Kanûn-ı sâni'den itibaren parayı ve Şubat'dan sonra da mühimmâtı kesmişlerdi. Ağustos'un on ikisinde Almanya ve Avusturya'ya birer nota göndererek ahvâlin vehâmetini bütün tafsilâtıyla anladım ve muâvenet taleb etdim. Almanya Hükûmeti müracaatımıza ancak Ağustos'un yirmi sekizinde cevap verdiği hâlde Avusturya sükût ile mukabele etdi. Alman Başkumandanlığı Sivastopol'dan on beş tabur asker gönderileceğini söylediği ve Hertling'a dahi her müracaatımıza "muâvenet yoldadır" cevabını verdiği hâlde kuvvetler bir türlü gelemiyor idi."

Malinof bu bâbdaki muhâbere evrakının bir kısmını numara ve tarih zikredererek okumuş ve ordunun hezîmetinin evveliyât ve son safahâtı hakkında meclise itâyı ma'lûmât eylemiş ve bu sırada üçüncü fırkanın ihanet ettiğine hem kendisinin hem arkadaşlarının kâni' bulunduğunu söylemiştir.

Malinof mücmelen arz olunan işbu izahatı verdikten sonra şerâit-i mütârekeyi okumuş ise de bunun birçok yerlerini meskûtün-anh bırakmıştır.

Bunun üzerine Nasyonalist Fırkası rüesâsından Todor Todorof'un "Başvekilin

verdiği izahat Sobraniaca kâfi görülerek meclisin hükûmet tarafından düşmanlarla mütâreke akdetmesi tasvîb olunmuştur. Rûznâmeye geçelim" diye vâki' olan tek-lifi üzerine tenkidât başlamış ve Tonçef demiştir ki: "İctimâ'-ı hafî olduğu cihetle müzâkerâtın zabtına lüzum yokdur. İzahatı kabul ile iktifa etmek icab eder, biz nokta-i nazarımızı teşrîh için davet olunmadık".

Mûmâileyhin beyânât-ı vakıası üzerine nokta-i nazarını söylemesi için kendisine me'zûniyet verilmiş ve Tonçef beyânât-ı âtiyyede bulunmuştur.

"Yapılan mütâreke Bulgar milletine devamlı bir sulh te'min etmediğini, ancak Bulgaristan'ın ittifak-ı murabba'dan çıkıp İtilâf ile teşrîk-i mesâî eyleyeceğini ve binâenaleyh harbe devam edeceğini anlıyorum. Almanların bize para vermediği meselesine gelince Millî Banka'da üç yüz altmış milyon paramız var idi. Bulgar Hükûmeti lüzumu halinde bu paradan istifade edebilirdi. Şerâit-i mütâreke pek ağırdır. Bunu hiçbir Bulgar'ın kabul etmesi mümkün olmadığı meydandadır. Ancak başka istinâd edecek kuvvet olmadığından bu şerâitin kabulü mecburiyetinde bulunuyoruz".

Tonçef'den sonra sözü Çiftçi Fırkası rüesâsından Dragyef alarak Bulgar Ordusu'nun vazifesini îfâ ettiğini fakat müttefiklerin kendilerine terettüb eden vezaifi îfâ etmemiş olmaları hasebiyle Bulgar milletin bu elîm ve feci mütârekeyi kablude muztar olduğunu, bu felaketin avâmil ve müsebbiblerini ve mâzide yapılan hataları şimdi unutarak hükûmete müzâheret edilmesi lüzumunu söylemiştir.

Dragyef'den sonra Radoslavof söz alarak beyânât-ı âtiyyede bulunmuştur:

"Almanlar Kanûn-ı sâni'de değil Kanûn-ı evvel'de de bize karşı taahhüdlerini yapmamağa başladılar. Para meselesinden anlamam. Meseleyi Tonçef'e havale etmişdim. Kanaatim, Almanlar kendi ihtiyaçlarından fazla paraya mâlik olmadıkları cihetle bize para vermediler. Hükûmet bizi müzâherete davet ediyor. Biz de fırka bayraklarını kapayacağız ve yalnız Millî Bulgar Bayrağı altında Bulgar milletin selâmetini düşüneceğiz; lâkin hükûmet hâlâ partizanlık yapmakdan fâriğ değil. Malinof'un ifadâtından anlaşılıyor ki yalnız düşmanlarımızı hoş tutacağız. Halbuki sulh müzâkerâtında Almanların büyük bir âmil olduğunu nazar-ı dikkate alarak onları dilgîr edecek bir şey yapmamamız icab eder. Orduda bazı ihanet olduğunu başvekil de söyledi. Sofya'ya vâki' olan asker hücumu da ihanet-i vakıanın delilidir. Sebeb-i davetimiz mukavelenameyi kabul değil bu bâbda hükûmetin vereceği izahatı istimâ'dır. Binâenaleyh Tonçef'in beyânâtı doğrudur. Almanlar vakt ü zamanıyla bize asker veriyorlardı. Başkumandanlığımız askere lüzum olmadığını ve -eliyle göstererek- muhâlifin de fazla askeri iâşe edemeyeceklerini söylüyorlardı. Berlin'de bir şâyi'a vardı ki o da Bulgarlarda pek çok esliha ve mühimmât olduğu ve ancak bazılarını tecavüz için esliha ve mühimmatlarını tezyid etmek istedikleri keyfiyeti idi. Sâbık Harbiye Nâzırı Ceneral Naydanof ikinci bir harb yapacak derecede mühimmât ve askerimiz olduğunu söylüyordu" demiştir.

Radoslavof'dan sonra Dobritikof "Bugün mütâreke hasebiyle vatan tehlike-
dedir. Fırka hissiyâtından tecerrüd edelim. Hükûmete vatanı kurtarmak için icab
eden maddî ve manevi müzâheret-i milliyeyi verelim. Mes'uliyet aranacak zaman
değildir" demiş ve bunun üzerine Malinof mütârekenin kabulünü teklif etmiş ve
kabul olunmadığı takdirde hükûmetden çekilmeğe hâzır bulunduklarını da beyân
eylemiştir.

Şerâit-i mütâreke -müzâkereye girişilmeksizin- hemen ittihâd-ı ârâ ile kabul
olunmuştur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 1 Muharrem [1]336 ve fî 6 Teşrîn-i evvel [1]918.

Sofya Sefiri
Safa

HR. SYS, 2293/8-6

İTİLAFA DEVLETLERİNİN SELANİK ORDUSUNUN TUNA YÖNÜNDE ASKERİ HAREKAT HAZIRLIĞINDA OLMASI

Selanik ordusunun Tuna yönünde de savaş hareketine hazırlandığı hakkında
Stokholm Sefareti'nin elde ettiği istihbaratı Hariciye Nezareti'ne bildirdiği

15 EKİM 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemî
Aded: 3097

*15 Teşrîn-i evvel [1]918 tarihli Stockholm sefâret-i seniyyesi'nden vârid olan
540 numaralı telgrafnâmenin hallidir*

Selanik Ordusu karîben Tuna cihetinde de harekât-ı harbiyeye hazırlandığı
bura İtilâf mehâfilinden istihbâr eylediğini kendisiyle Sırbistan'dan aşinalığım olan
bir Romanya diplomatı söyledi.

HR. SYS, 2113/18-26

127

AHMET İZZET PAŞA HÜKÜMETİNİN PROGRAMINA DAİR

Dâhili ve harici durumunun çöküntü içinden kurtulabilmesi için barışın bir an önce temininin gerektiği, barışın sağlanmasının akabinde göçe tabi tutulan Osmanlı vatandaşlarının yerlerine döndürülerek mallarının da iadesinin sağlanacağı ve Willson prensipleri çerçevesinde adil bir barışa daima taraftar olduklarına dair Ahmet İzzet Paşa Hükümeti'nin programın gazetelerde neşredilmesi

19 EKİM 1918

Devlet-i Aliyye
Posta ve Telgraf ve
Telefon Nezâreti
Mahrec: Dersaâdet
Numara: 13367

Matbûât Müdüriyeti'ne

İzmir'de Köylü

Kabine'nin Mebûsân'da kırâet olunan programıdır:

Efendiler, mütteliklerimiz Almanya ve Avusturya-Macaristan hükûmetleriyle birlikde Amerika Reisicumhuru'na yapılan sulh teklifini müteâkiben Talat Paşa Kabinesi'nin isti'fâsı üzerine şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî mücebince hey'etimiz mevki'-i iktidâra geldi.

Tarihimizin buhranlı devrinde memleketimizin dâhilî müşkilât ve harici muhâtarât ile mâlî olduğu bir zamanda deruhde-i umûr eden hükûmetimiz kendisini bekleyen vazifenin ağırlığına vâkıf tarihin muhâkeme edeceği mes'uliyetin derecesini müdrik olarak müsta'înen billâh işe başlamıştır. İçinde yaşadığımız tarihi saatlerde bizden âtî için de mufassal programlar talep etmeyeceğinize eminiz. Bugün bizim elimizde yalnız bir düstûr vardır. Harici ve dâhili sulh ve salâhın te'mini.

Sekiz seneden beri teşevvüşât-ı dâhiliye ve hariciyeden mütezelzil olan bina-yı vatanın ortak sükûta ve bilhassa dört seneden beri devam eden şu bâdire-i uzmâda hiçbir kavmin kolay tahammül edemeyeceği elîm mahrûmiyetlere katlanan fedakâr milletin de artık istirahatı ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacı tatmin etmek şimdilik bizim yegâne vazifemizdir. Bi-tevfikihi'l-müte'âl bu vazifenin ifâsı için bütün vüs' ve gayretimizi sarf edeceğiz. Ahvâl-i harbiye ilcââtıyla memleket dahilinde bir mahalden diğer mahalle nakil ve tehcir edilmiş olan vatandaşlarımızın peyderpey me'vâ-yı kadîmlerine avdet etmelerine karar verdik. Ve bunun icrââtına

başladık. Bir iki seneden beri pek büyük ıztırahlara ma'rûz olan bu vatan evladının emvâl-i menkûle ve gayr-i menkûleleri kendilerine iâde olunacak ve satılmış olan eşyalarının bedelleri de te'diye edilecektir. İdarî ve askerî kararlarla teb'îd edilmiş olanların ba'demâ serbest bırakılmalarına karar verdik ve vilâyâta bu yolda tebligât icrâ eyledik. Mahkûmîn-i siyasiye hakkında afv-ı umumî ilân edilmek üzere icab eden lâyiha-i kanuniye tanzim ve meclis-i âlînize takdim olunacaktır. Memleketin selameti ve milletin te'min-i huzur ve saâdeti ancak kanunun mutâ' olmasına ve buna tecavüz edenlerin dûçâr-ı mucâzât olmalarına vâbeste bulunduğundan idare çarhını ihlâl ile müsâvâtsızlıklara, haksızlıklara, adem-i mes'uliyetlere kat'iyen meydan vermeyeceğiz ve bu yoldaki ef'âl ve icrââtımızın hesabını vermek üzere daima muvâcehenize çıkacağız. Ma'a-hâzâ bu bâbdaki icrââtımızda tedricî riâyet mecburiyetindeyiz. Bir şey yapmak tedâbîrini istikmâl etmeden yıkmağa teşebbüs etmeyeceğiz. Sulh-i hariciye gelince hey'etimiz bütün efrad-ı milletin atşân olduğu müsâlemet-i hariciyeyi bir ân evvel te'min için sarf-ı mezîd-i mesâî eylemekdedir.

Amerika Reisicumhuru tarafından ilân edilmiş olan hak ve adl esaslarına müstenid bir sulhu kemâl-i hulûs ile kabul edeceğiz. Mösyö Wilson'un Washington'un mezârında irâde eylediği nutukda dermiyân olunan arazi, hâkimiyet-i milliye, münâsebât-ı siyasiye, itilâfat-ı iktisadiye mesâilinin kendi nüfûz-ı haricîlerini veya rüchân-ı siyasîlerini te'min etmek isteyen milel ve akvâmın menfaatleri esasına nazaran değil doğrudan doğruya alakadâr olan kavim tarafından serbestce kabul olunacak bir şekilde hall ü tesviyesi düstûruna tamamen tarafdârız. Münasebât-ı düveliyede ilk defa olarak hak ve adalet düstûrları kabul ve bi-hakkın tatbik olunursa memleketimizde ecânibin ihtirasât-ı istila-cûyânesinden masûn kalır ve teceddüd ve ıslahât esasları te'min edilerek bilcûme akvâm ve anâsır için yeni bir devre-i refâh ve huzur küşâde edilmiş olur. Hükûmetimiz şimdiden bilâ-tefrik-i cins ve mezheb bi'l-cümle anâsırın hukuk-ı siyasiye-i memlekette istifadelerini serbestî-i inkişâflarını ve idare-i umûr-ı memlekete her sûretle iştirâklerini te'min eyleyecek ve ekalliyetlerin muhafaza-i hukuk için kavânîn-i intihâbiyemizde icab eden ta'dîlâtı teklif edecektir. Vilâyât-ı Arabiye meselesinin makam-ı Hilâfet ve Saltanata râbitaları mahfûz olmak üzere âmâl ve metâlib-i milliyeye muvâfık bir muhtâriyet te'mini sûretiyle halline çalışacağız. İşte efendiler bize itimad ettiğiniz takdirde dakika fevt etmeyerek deruhde eylediğimiz bu büyük ve güç vazifeyi neticelendirmeğe gayret edeceğiz. Muvaffakiyet Cenâb-ı Hak'[dan]dır.

Sözümüzü bitirmeden evvel dört seneden beri muhtelif harb sahalarında vatanın müdâfaası için sabır ve sebat ve fedakarlıkla îfâ-yı vazife etmiş olan berrî ve bahrî kuvvetlerimizin te'mini de lisan-ı hüzn-i şükrân ile yad eder ve şühedâya fâtiha ithâf eyleriz.

Midhat

HR. MA, 1228/1

OSMANLI DEVLETİ'NİN İTİLAFA DEVLETLERİNE SUNMUŞ OLDUĞU BARIŞ TEKLİFİNE ESİR İNGİLİZ GENERALİ TOWNSHEND'İN DE KATILMASI

Osmanlı Devleti'nin İtilaf Devletleri ile yürüttüğü barış görüşmelerine Osmanlı şehzadelerinden biri ile Osmanlı Devleti'nin elinde esir olarak bulunan İngiliz Generali Townshend'in de katıldığı hakkında Sadrazam'ın beyanatı

23 EKİM 1918

Devlet-i Osmaniye
Posta ve Telgraf ve
Telefon Nezâreti
Mahrec: İstanbul
Numara: 15295

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

İzmir'de Cosmos gazetesi

İtilâf-Türkiye arasında müzâkerât müsaid cereyândadır. Bütün nukâtda itilâf olmuşdur. Yalnız bir nokta hâlâ müzâkerededir. Bunda da anlaşılması yakında me'mûldür. Birkaç gün sonra mütâreke akdi emr-i vâki'dir. Müzâkerâta şehzâdele-
rimizden biri, esir Ceneral Townshend iştirâk ediyor. Şehrimizdeki Avusturyalılar
yarın, Almanlar Cumartesi memleketlerine gidiyorlar. Mehâfilimiz Pazar'a kadar
mütâreke akdini bekliyorlar. Sadrazam Kayseri, Bursa metropolidlerini kabûlünde
meziyetlerini, vatanperverliklerini beğendiği Rumlara muhabbet-i mahsusa besle-
diğini onlara mümkün [mertebe] muâvenet [ve] himâyede bulunacağını söylemiş-
dir. Makriköy metropolidi patriğe isti'fâsını vermesini tavsiye, Beyoğlu piskoposu
Siroz metropolidliğine intihâb edilmiştir.

Fî 23 Teşrîn-i evvel [1]334

Ahmed

HR. MA, 1228/43

MONDROS MÜTAREKESİ GÖRÜŞMELERİNDE TÜRK TEMSİLCİLERİN ERMENİLER İÇİN DOĞU ANADOLU'DA YAPILMASI ÖNGÖRÜLEN DÜZENLEMELERİN GİZLİ KALMASI TALEPLERİ

Mondros Mütârekesi görüşmelerinin son celsesindeki toplantıda Osmanlı murahhaslarının Türk istihkâmları, Yunan asker ve gemileri hakkındaki talepleri ile Ermeniler için Doğu Anadolu'da altı vilâyette yapılması öngörülen düzenlemelerin gizli tutulmasını istediklerine dair müzâkereler

30 EKİM 1918

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı Siyasiye
Müdüriyet-i
Umumiyesi
Mühimme Kalemi

Beşinci Celse

1918 senesi Teşrîn-i evveli'nin otuzuncu Çarşamba günü akşamı saat dokuzu çeyrek geçe beşinci defa olarak ictimâ edildi.

Zevât-ı âtiye mevcud idi:

Devlet-i Aliyye tarafından:

Bahriye Nâzırı Rauf Bey, Murahhas

Hariciye Müsteşarı Reşad Hikmet Bey, Murahhas

Erkân-ı Harbiye kaymakamlarından Sadullah Bey, Murahhas

Kâtib Âlî Bey

İngiltere Hükûmeti tarafından:

Bahriye Ferîki Sir Arthur Calthorpe, Murahhas

Bahriye Livası Seymour, Müşavir

Miralay Kâtib Labens, Müşavir

Binbaşî Dixon, Müşavir

Kâtib Mülâzım-ı Sâni Comrode

Verilen müddetin hitâmına binâen yedinci maddenin kabulüne muvâfakat eyledikleri Osmanlı murahhasları tarafından ifade edilmekle Amiral Calthorpe Mütârekenâme mevâddını son defa olarak başdan aşağıya bir kere daha kırâete başladı. Birinci maddeyi okudukdan sonra istihkâmâtın İngiliz ve Fransız asâkirinden mâadâsı tarafından işgal edilmeyeceğine hükûmetinin söz verdiğini beyân ve Çanakka- le ve Karadeniz istihkâmâtında bir mikdar Türk askeri kalmasını, Yunan asâkirinin İstanbul ve İzmir'e duhûllerinden tevakkî olunmasını, Yunan gemilerinin İstanbul'a getirilmeyip bunlardan Bahr-ı Siyah'a imrârı icab edenlerinin geceleyin geçirilmesini sûret-i mültezimânede telgrafla hükûmetine bildireceğini ifade ve mezkûr telgrafnâme-i irâe eyledi. Ba'dehû ikinci ve üçüncü ve dördüncü maddeler kırâet ve kabul olundukdan sonra Amiral Calthorpe Müttefikîn üserâsının İstanbul'a cem' edilmeyip yakın mahallerdeki İtilâf kumandanlarına teslim edilmesi lüzumunu dahi hükûmetine iş'âr edeceğini söyledi. Beşinci, altıncı ve yedinci maddeler kırâet ve kabul edildi.

Amiral Calthorpe İstanbul meselesini ayrıca hükûmetine izah edeceğini ifade ve Hükûmet-i Osmaniye asayiş ve Müttefikîn tebaasının can ve malını muhafazaya muktedir oldukça İstanbul'un kat'ıyyen işgal edilmeyeceğine dâir hükûmetine yazacağı fıkra'yı kırâet etdi.

Ba'dehû on altıncı maddeye kadar kırâet ve hey'et-i murahhasa-i Osmaniye tarafından kabul edildi.

On altıncı madde:

"Hicaz'da, Asir'de, Yemen'de, Suriye'de ve Irak'da bulunan muhafız kıta'ât en yakın İtilâf kumandanına teslim olunacaktır ve Kilikya'daki kuvvetlerin intizamı muhafaza için muktezî mikdarından ma'adâsı beşinci maddedeki şerâite tevfi- kan takarrur etdirilecek vechile geri çekilecektir" sûretinde takarrur etdi ve Amiral Calthorpe Arablar tarafından muhâsara edilen garnizonların İngiliz kumandanına teslim olunmalarını hükûmetine de yazacağını bildirdi.

Müşârunileyh yirminci maddeye kadar kırâet edip hey'et-i Osmaniyece kabul olundu. Rauf Bey müessesât-ı maliye ve ticariyede bulunan bazı Alman ve Avusturyalı mütehassısların Memâlik-i Osmaniye'den ihracları Devlet-i Aliyye'nin muamelât-ı maliye ve ticariyesini sekte-dâr edeceğinden bu misillülerin Hükûmet-i Osmaniye'nin taht-ı mes'uliyetinde olarak bırakılmalarını talep eylemekle amiral keyfiyeti hükûmetine arz edeceğini söyledi.

Yirmi bir, yirmi iki, yirmi üçüncü maddeler kırâet ve kabul edildi. Amiral Calthorpe yirmi dördüncü maddenin şekl-i mu'addelini ber-vech-i âtî okudu:

"Ermeni Vilâyât-ı Sittesinde iğtişâş zuhûrunda mezkûr vilâyetlerin İtilâf kuvvetleri tarafından işgal hakkının mahfûziyeti".

Sadullah Bey Ermeniler bu maddeden istifadelerini temin için mevcut komiteleri vasıtasıyla der-akab faaliyete başlayarak asayişsizlik hissini gösterecek harekâta teşebbüs edeceklerinden buna mahal kalmamak üzere işbu maddenin hiç olmazsa hafî tutulmasını rica etdi.

Reşad Hikmet Bey Taşnaksü[t]yun ve sair ihtilâlcî Ermeni fırkalarının bu maddeden bi'l-istifade Vilâyât-ı Sitte'de ikâ'-ı şerr u şûriş ederek müdahaleye sebebiyet vereceklerini söyledi.

Amiral Calthorpe buna hak vermekle beraber şimdiye kadar birçok gizli muâhedât akdedildiğini ve bu ise Mösyö Wilson'un nazariyâtına muhalif bulunduğunu bildirdi. Reşad Hikmet Bey, Mösyö Wilson'a gizli muâhedât olmamasını insaniyetin nef'i için istediği halde bu maddenin neşri beşeriyetin lehinde değil aleyhinde olacağından bunun hafî kalmasını netice itibarıyla müşârunileyhin nazariyâtına da tevâfuk edeceğini söyledi.

Amiral Calthorpe Vilâyât-ı Sitte'de bulunan milliyetlerin idaresi için bir İngiliz hey'et-i mahsusasının i'zâmnı ve bir de bu maddenin neşri Ermeni ihtilâlcilerini vilâyât-ı mezkûreyi Müttefikler tarafından işgal ettirmek üzere tezyîd-i faaliyete teşcî' edeceğinden bunun gizli tutulmasını hükûmetine iş'âr edeceğini bildirdi. Bu sûretle yirmi dördüncü madde kabul olundu.

Amiral Calthorpe: "Her ne kadar teferruâta aid bir mesele ise de Fransızca ve İngilizce metinler arasında ihtilaf zuhûrunda İngilizce metin mu'teber olacaktır." dedi.

Amiral Calthorpe saatler bazı mahallere göre tahavvül edeceği cihetle Mütâreke'nin saat-i mahallî ile tayinini muvâfık görerek bu sûreti kabul eylediğini ve binâenaleyh 31 Teşrîn-i sâni 1918'de mahallî saat ile vakt-ı zevâlden itibaren derhal muhâsamâtın tatil edileceğini söyledi. Müşârunileyh Mütârekenâme'nin kendi kalemîyle imza edilmesini rica eyledi.

Saat onu üç geçe Mütâreke imza edildi.

HR. SYS, 2305/20-13

Birinci Gazze Muharebesi'ni kazanan Türk alaylarından birinin komutanı ve subayları

130

İSTANBUL'UN TÜRKLERDEN ALINMASINA DAİR BİR İNGİLİZ RAHİBİNİN MÜTALAALARI

Savaşın İtilaf Devletleri tarafından kazanılmış olmasından dolayı İstanbul'un Türklere bırakılmaması gerektiği hakkında yüksek rütbeli bir İngiliz rahibinin Times gazetesinde neşredilen mektubu

26 ARALIK 1918

26 Kanûn-ı evvel 1918

Juguvurt [Gazetesi]

" Türkler İstanbul'da Kalmamalı "

Ma'rûf büyük rütbeli bir İngiliz rahibi " Times " gazetesine âfideki mektubu göndermiştir.

Muhterem muharrir

Almanlar tarafından icra edilen barba[r]lıkları bizden kimse unutamaz. Kütülamâre esirleri hakkında 21 Teşrîn-i sâni tarihli nüshanızda neşriyatınızdan Türklerin de barbarlık icra ettiği anlaşılmıştır. Birçok siyasî ve diplomatların tasavvurun fevkinde olarak diyebilirim ki bütün İngiltere'de İstanbul'un âfisi için verilecek karara kemâl-i tehâlûkle intizâr ediyorlar. Acaba şehir; mahalleleri birçok defalar Hristiyan kanı ile boyayanların ellerinde mi kalacak? Lord Robert Cecil 18 Teşrîn-i sâni'de "Türk Hükûmeti'ni idare için çok şey söylenebilir. Fakat İstanbul'un mutlak bir tarzda Türk olduğunu unutmamalı" demiş. Bu doğrudur, fakat Ermenistan için dahi aynı şey denemez mi? Türkler daima ellerindeki bütün vesâiti isti'mâl ile İstanbul'u Türkleştirmişlerdir. Bu vesâitin en mühimmi ve sonuncusu katliamdır. Ben Oxford ve Peterberry şehirleri sokakları kadar İstanbul'un sokaklarını biliyorum. Hatta son 450 senelik tarihine de vâkıfım. 1895, 1896 kıtâllerinden sonra herkesin zihninde vahşet ve korku tesîrleri henüz mevcut iken ben İstanbul'da idim. Bu kıtâlleri re'yü'l-ayn gören Lord Kier'in verdiği tafsîlatı unutmayacağım. İhtimal 5000 kişi kurban gitmişti. Bir sene evvel dahi öyle bir katliâm icra edilmişti. İstanbul'un mutlak bir sûretle Türk olması şâyân-ı hayret değildir. İstanbul'un henüz Hristiyan sekenesi olduğu şâyân-ı hayrettir. Hepimiz bu kadar zaman süren, Türklere İstanbul'a hakimiyetlerinin esbâbını biliyoruz. Bugün bu esbâb mevcut değildir.

İngiliz siyasîlerinin icra-yı adâlet etmekde sebat edeceklerinden bir lahza şübhe etmem. Fakat son kararı vermezden evvel ekseriyet teşkil eden İngiliz ve Amerikalıların hissiyâtını da nazar-ı dikkate almalı. Fikrimizce, fedakârlıklarımızla, rûhumuzun asaletiyle, namusumuzla bu maharebede kazandığımız şöhreti İstanbul'u Türklere bırakmak için yapılan teşebbüsleri takviye etmekle, lekeleyeceğiz.

Fî 25 Teşrîn-i sâni [1]334

Abd-i Aciz

V. C. Havton

(İşbu mektub sansürce tayyolunduğu hâlde ibkaen derc olunduğundan hakkında takibât icrası İstanbul Muhafızlığı'na iş'âr kılınmıştır.)

HR. MA, 1229/49

MONDROS MÜTÂREKESİ'NİN HARBİYE NEZARETİ'NE AİT OLAN MADDELERİNİN UYGULANMA ŞEKLİ

Mondros Mütârekesi'nin Harbiye Nezâreti'ne ait olan maddelerinin uygulanma şekli, Osmanlı Ordusu'nun nerelerden terhis edildikleri, hangi bölgelerin tahliye edilerek işgal kuvvetlerine terk edildiği ve ne miktar silah ve teçhizatın teslim edildiğine dair cetvelleri ihtiva eden rapor

25 OCAK 1919

Düvel-i İtilâfiye ile mün'akid Mütârekenâme mevâddından Nezâret-i Harbiye'ye aid olanların sûret-i tatbik ve icrasını irâe eder rapordur.

(Maddeler Mütârekenâme maddelerinin numara sırasını takib eder.)

Mütârekenâme, Madde 1

Bu maddenin tatbiki için Nezâret-i Harbiye 1 Teşrîn-i sâni [13]34 tarihinde Bahr-ı Sefid Mevki'-i Müstahkem Kumandanlığı'na, Beşinci Ordu Kumandalığı'na lâzım gelen emirleri vermiş ve torpil tarlalarını müş'ir planları müstashiben bir zâbit İngilizlere mülâki olmak üzere Boğaz haricine gönderilmiştir ve karaya çıkacak Kuvâ-yı İtilâfiye'nin emrine 57 numaralı şirket vapuruyla beş kayık ve yirmi dört bârgir arabası Çanakkale'de hazırlatdırılmışdır.

4 Teşrîn-i sâni [13]34: Mevki'-i Müstahkem'in tarafımızdan tahliyesi ve İngilizler tarafından işgali için teferruâta aid ilk İngiliz teklifâtını Harbiye Nezâreti alıyor, der-akab Beşinci Ordu'ya Mevki'-i Müstahkem'i tahliye etmesi emri veriliyor ve ordu bu tahliyeye başlıyor.

10 Teşrîn-i sâni [13/34: Bilumum tabyalar ve mebânî-i askeriyye İngiliz kıta'âtı tarafından işgal edilmeğe başlanıyor ve Ferik General Kruger erkân-ı harbiyesiyle kaleye geliyor.

10 Teşrîn-i sâni [13/34: Osmanlı Mevki'-i Müstahkem Karargâhı dahi erkân-ı harbiyesiyle ba'de'z-zevâl saat dokuzda kaleden müfârakat ediyor. Bu sûretle Akdeniz Boğazı Nezâret-i Harbiye tarafından bilfi'l Mü'telifin'e küşâd edilmiş ve istihkâmât Mü'telifin tarafından işgal edilmiştir.

Karadeniz Boğazı: Mütâreke'nin akdiyle beraber ahkâmı Karadeniz Mevki'-i Müstahkem Kumandanlığı'na da tebliğ edilmiş ve bittab' Mü'telifin kuvve-i işgaliyesi Çanakkale Boğazı'ndan geçerek gelecekleri için Karadeniz Boğazı'nın işgali Çanakkale Boğazı'nın işgalinden sonra olmuştur.

13 Teşrîn-i sâni [13/34: Karadeniz Mevki'-i Müstahkem Kumandanlığı me'mûren gelen İngiliz miralayı ile tahliye ve işgal mukarrerâtını yaptığını Nezâret-i Harbiye'ye bildirmiştir.

15 Teşrîn-i sâni [13/34: Saat 8 evvelden itibâren İngilizlerle mukannen tertibâtın hepsinin ikmâl edildiği ve karargâhını Paşabahçe'ye naklettiğini Mevki'-i Müstahkem Nezâret-i Harbiye'ye yazmıştır.

15 Teşrîn-i sâni [13/34: İngiliz kuvve-i işgaliyesi gelmemiş ise de iki İngiliz muhribi Büyükdere'ye muvâsalat etmiş ve ondan sonra tadrîcen Kuvâ-yı İşgaliye dahi gelip istihkâmâtı işgal etmişlerdir.

Binâenaleyh Harbiye Nezâreti birinci Mütâreke maddesine aid olan vezâifinden Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarına dâir olan aksâmı Teşrîn-i sâni'nin nısf-ı evvelinde tamamen ikmâl etmiştir.

Mütârekenâme, Madde 4

Üserânın teslimine aid olan bu maddenin dahi Mütâreke'nin akdiyle beraber bilumum ordulara sûrat-i icrası için emir verilmiş ve her tarafda terhisi efrâdımıza tercihen ve hatta bu efrâd karadan yürütülerek üserâ elde mevcut bilumum vesâite müracaat edilerek Mü'telifin'e teslim edilmiştir. Bugünkü vaziyet ber-vech-i zîrdır:

Altıncı Ordu: Hiç esir kalmamıştır. Yalnız 8 nefer Hindli mülteci, 2 zâbit, 156 nefer Tunusî ve Faslı İslâm esir vardır.

Yıldırım Kıta'âtı Müfettişliği: Üserâyı kısmen İskenderun ve kısmen Mersin'de Mü'telifin'e teslim etmiş ve bir kısım Fransız üserâsını da İzmir'e göndermiş ve teslim etmiştir. Binâenaleyh bunun mıntıkasında hiç esir kalmamıştır.

17'nci ve 14'üncü Kolordu: Mıntıkalarında hiç esir kalmamıştır. Yalnız Bursa'da memleketlerine gitmekden imtinâ' eden 2 zâbit, 47 nefer Hindli ve Rus vardır.

İstanbul Muhafızlığı'nda: Yalnız 50 mülteci vardır. (Hindli ve Afganlı)

Birinci Kolordu (Edirne havâlisinde): Esir yokdur.

5, 9, 10 ve 11'inci Kolordu Ahz-ı Askerlerinde: Esir yokdur. Netice olarak arz edilebilir ki Memâlik-i Osmaniye'nin bâlâda zikredilen mıntıkalarında İtilâfçılara mensub üserâdan kitle halinde esir olarak kimsenin kalmadığı alâkadâr makamâtın nezârete verdikleri resmî cevablarla ta'ayyün etmiştir. Fakat hasta olarak, firarî olarak bazı yerlerde münferid üserânın kalmış olması ihtimâlini nezâret derpiş etmiş ve bunun için de pek amîk tahkikât icra etmekte bulunmuşdur.

Mülteci ve İslâm üserâya gelince: Bunlardan İngiliz tâbi'iyetindekilerin memleketimizde kalabileceği ve fakat ellerinden ihticâca sâlih vesâik ahzı Mütâreke Komisyonu'ndaki İngiliz mümessilleri tarafından bildirilmiş ve bu muâmele yapılmakta bulunmuşdur.

Fransız İslâm üserâsının iâdelerini Fransız mümessillerinin taleb etdikleri yine Mütâreke Komisyonu'ndan bildirilmiş ve bu hususda icab edenlere evâmîr-i lâzîme tebliğ edilmiştir. Memleketimizde vefat eden üserânın muhalledfâtı olan 211.000 kûsur Osmanlı kuruşu ile 14 çuval eşya ve evrak 23/1/[13]35'de Mü'telifîn'e teslim edilmiş ve muhalledfâta aid ecnebi paraları ve eşya-yı sâire teslime âmâde bulundurulmuşdur.

Binâenaleyh Nezâret-i Harbiye bu maddeyi dahi vesâitinin müsaadesi nisbetinde kemâl-i sûratle icra etmiştir.

Harbiye Nezâreti:

6 Teşrîn-i sâni [13]34 tarihinde	82	[1]300 tevellüdlülerin
28/11/[13]34 tarihinde	300	[1]309 "
6/1/[13]35 tarihinde	314	[1]316 "

terhisini bilumum kumandanlıklara emretmiştir.

Bu emirlere göre: 22/1/[13]35 tarihine kadar Ordu-yı Osmanî'den 10.000 zâbit, 264.339 nefer terhis edilmiş ve terhisleri yapılan ayrıca 10.000 Arab ve 4.308 Rumelili nefer İtilâfçıların verecekleri vesâite intizâren sevke âmâde bulunmuşdur. Terhis işleri el-ân devam etmektedir.

Harbiye Nezâreti bu terhis mu'âmelâtında gösterilen sûratden daha fazla bir sûratın istihsâline maddeten imkân olmadığını ber-vech-i zîr isbat eder:

1-Dört senelik harb, ticaret-i bahriye sefâininin mikdarını tenzîl etmiş ve kalkanlar da çürük, bozuk bir halde bulunmuşdur.

2-Zaten kabiliyeti az olan tek hatlı şimendüferlerin kabiliyetini yine dört senelik tamirsiz harb mesâisi pek ziyade tenzil etmiştir.

3-Kömürsüzlük bir âmil-i müessir olmuştur.

4-Terhis emrinin neşriyle beraber vesâit-i nakliye müstahdemîninden mürek-
keb teşkilatın idaresi az çok bozulmuştur.

5-Bu halde bulunan vesâit-i nakliye bu müddet zarfında a‘zamî vezâifin
ber-vech-i zîr ifasına mecbur kalmıştır:

a-Ber-mûceb-i Mütâreke arazi tahliyesi

b-Herşeye tercihen üserâ nakliyatı

c-Muhâcirîn nakliyatı

d-Alman ve Avusturya sivil ve askerî efrâdının nakliyatı

uzun kara yürüyüşleri icrası sûretiyle büyük terhis kabilelerinin sevki dahi
bilfi‘l gayr-i mümkündür. Çünkü her tarafda menzil teşkilatı mevcut olmadığından
mesela Kars'dan Ankara'ya bir terhis kabilenin karadan sevki maddeten imkân ha-
ricindedir ve o kabileyi mahva mahkum etmek ve diğer taraftan terhisi büsbütün
batâ‘ete sevk etmek demektir. Nakliyatın bu hâle rağmen Harbiye Nezâreti terhis
tazyikâtındaki hüsn-i niyetini bilfi‘l isbat için terhisi emrolunan sınıflar efrâdının
bir kısmını bi'l-mecburiye vasatî mesafeler dahilinde karadan sevk etmiş veyahud
bu kara sevkıyatı mümteni‘ ise askeri bilfi‘l terhis etmiş, kıt‘alarından ayırmıştır.
Nitekim bugün Dokuzuncu Ordu nakledemediği halde terhis efrâdından bir kısmını
kıt‘alarından ayırarak Batum'a celb etmiştir.

Altıncı Ordu, terhis işlerinde en ziyade müşkilâta uğrayan bir ordudur. Çünkü
bütün nakliyatı Nusaybin'den garba doğru gelen şimendüferle yapmak mecburi-
yetindedir. Bu şimendüferin ise Katıma'dan Arabpınarı'na kadar olan kısmı bizim
menfaatimize İngilizler tarafından tanzim edilmemiştir. Bundan başka bu ordunun
sevk ettiği terhis kabileleri Adana mıntıkasında Fransız, Ermeni efrâdı tarafından
soyulup tahkir edilmektedir. Buna rağmen ordu Urfa civarındaki istasyonlara çık-
arak oradan kara yürüyüşüyle Islahiye'ye gelmek üzere müteaddid terhis kabileleri
tahrik etmiştir. 16/1/[13]35 tarih ve 372 ve 18/1/[13]35 tarih ve 372 numaralı arî-
zalarla makam-ı sâmi-i Sadâret'e bildirildiği vechile Altıncı Ordu'nun terhis edip de
trene intizâr eden efrâdının memleketlerine şimendüferle sevk edilebilmesi İngiliz-
lerin mu‘âvenetine ve Cerablus'dan garba doğru şimendüferlerin İngilizler tarafın-
dan muntazaman işletilmesine tâbidir. Umumî bir sûretde tasvir edilen terhis işleri
hakkında Mü'telifin'in madde ve mevki‘i tasrih ederek bir itirazları varsa delâil ve
erkâm-ı müsbite ile bu itirazlara cevap vermeğe Nezâret-i Harbiye âmâdedir.

İşbu beşinci maddenin fıkra-i ahîresi:

General Wilson'la nezâret-i âcizî arasında halledilmektedir. Bunun da sa-
fahâtı şudur:

1-Erkân-ı Harbiye-i Umumiye'miz tahliye edilecek arazi, terhis ve saire gibi bu mesâil ile alakadar olan hususât az çok ve ikmâli neticesinde ta'ayyün edebilen vaz'ül-ceyşi ve muvakkat-ı hâzırı Kadro İrtibât Zâbiti Kaymakam Murphy'ye vermiştir.

2-15 Kanûn-ı evvel [13]34 tarihiyle General Wilson'dan bu hususa dâir bazı mütâlaât alınmış ve buna 21 Kanûn-ı evvel [13]34 tarih ve 11661 numara ile gayet vâzıh bir cevap verilmiştir.

3-28 Kanûn-ı evvel [13]34'de General Wilson'dan bu hususa dâir yeniden bir mektub alınmış ve bizzat Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reis-i Sânisî 29 Kanûn-ı evvel [13]34 sabahı nâzır paşa nâmına General Wilson nezdine gitmiş, izahât-ı kâfiye itâ etmiş ve 30 Kanûn-ı evvel [13]34'de Daire-i Harbiye'ye gelen İngiliz Erkân-ı Harbiye zâbitânına harita üzerinde Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Birinci Şube Müdiriyyeti tarafından daha vâzıh ma'lûmât verilmiştir.

4-6 Kanûn-ı sâni [13]34'de yine aynı mesele için Osmanlı Harbiye nâzırı ile General Wilson, Erkân-ı Harb Kaymakamı Hanbury, Binbaşı Cameron, Yüzbaşı Nikola Bert muvâceheleriyle muhtelif mesâil hakkında ve bilhassa beşinci maddenin fıkra-i ahîresi hakkında görüşüldü. General Wilson bu bâbda erkân-ı harbiyesine verilen izahât-ı şifahiyenin tamamen talep edilen hususât olduğunu ve meselenin karar hususunun General Milne'e arz edileceğini söylemiştir.

5-General Milne'in vürûdundan sonra ahîren General Wilson'dan mevrûd bir tezkirede işbu husus hakkında yine istişâre edilmek arzusu gösterilmesi üzerine istişâre için 23/1'de teşriflerine intizâr edildiği bildirildiği halde bugüne kadar gelmemişlerdir. Binâenaleyh bu hususda dahi Osmanlı Harbiye Nezâreti vazifesini büyük bir hulûs ile ifa ve ikmâl ve matlûb her bir ma'lûmât ve mukarrerâtı itâ etmiş ve General Milne'den gelecek cevaba intizâr edilmekde bulunmuştur.

Mütârekenâme, Madde 7

Bu madde Harbiye Nezâreti'ne aid ise de icraât kısmı esbâb serdiyle Mü'telifin tarafından sâdır olacaktır. Halbuki şimdiye kadar bu maddeye müsteniden nereleri işgal etdikleri kat'î olarak nezâretçe söylenemez. Ancak Mütârekenâme'nin hiçbir maddesine temas etmediği halde Uzunköprü, Alpullu, Adana ve havalisi bi'l-harb zabt olunmayan İskenderun ve havalisi, bi'l-harb zabt olunmayan ve Irak'dan ma'dûd olmayan Musul vilâyeti havalisi-i şimâliyesi, Arabpınar-Katıma şimendüfer hattı, boğazlarda istihkâmâtıdan ma'dûd olmayan mevâki' (Gelibolu şehri gibi) Mü'telifin taraflarından işgal edilmiş ve daima nezâret Mütârekenâme'ye muhalif olsa dahi Kuvâ-yı İtilâfiye'ye karşı dostâne ve mihmân-nüvâzâne mukabelelerde bulunulmasını mâ-dûn kumandanlarına muhtelif zamanlarda emretmiştir.

Mütârekenâme, Madde 10

26/Kanûn-ı evvel/[13]34 tarihinden itibaren Toros tünelleri muktezî suhûlet ve mu'âvenet gösterilerek tamamen Kuvâ-yı Mü'telife'nin işgaline terk edilmiştir.

Mütârekenâme, Madde 11

İran tamamen tahliye edilmiştir. Mâverâ-yı Kafkas'ın tahliyesi teklifini 11/ Teşrîn-i sâni/[13]34 tarihinde nezâret-i acizî almış ve o günden itibaren tahliyeye devam etmekte bulunmuştur. Bugünkü vaziyet şudur:

a-Batum Mevki'-i Müstahkem Karargâhı 23/1/[13]35'de Batum'dan hareket etmiştir. Vesâit-i bahriye bulunamadığı için Beşinci Fırka Kıta'âtı Batum'dan kara tarîkiyle Trabzon'a yürüyüştedir. 1 Şubat [13]35'de Batum'da malzeme ve saireminin nakliyâtının arkasını almak üzere Menzil Müfettişliği'nden sekiz yüz hastadan ve bahren nakle âmâde terhis efrâdından başka kimse kalmayacaktır.

b-Gürcistan dahilinde bir istihkâm bölüğümüzden başka hiçbir neferimiz yoktur ve bölük şimendüfer nakliyâtının inkıtâ'ından dolayı orada kalmıştır.

c-Üçüncü Fırka son kademesiyle 25/1/[13]35'de Oltu'ya gelmiş bulunacaktır.

e-On İkinci Fırka'nın son kademesi 23/1/[13]35'de Sarıkamış'a muvâsalat etmiş bulunacaktı idiye de ancak İngiliz Kars vali-i askerîsi o havaliyi teslim alacak kuvvete mâlik olmaması sebebiyle tahriren müracaat ederek bir piyade alayıyla bir süvari alayını Kars'da bırakmamızı talep etmiş ve bu talep is'âf olunmuştur.

h-Dokuzuncu ve On Dördüncü Fırkalar kâmilten hudud gerisine çekilmişlerdir. Bu izahâtıdan da müstebân olur ki, Hükûmet-i Osmaniye Kafkas tahliyesinde dahi en büyük sürati iltizâm etmiş ve Mütâreke'nin esnâ-yı akdinde bir ucu Bakü'de bulunan kıta'ât-ı Osmaniye'yi 78 gün zarfında eski hududumuzun gerisine almıştır.

Şedâid-i hava, mesâfât, şimendüferlerin kabiliyeti, Ermeni ve Gürcülerin ihdâs ettikleri müşkilât hesab olunursa bu hususda Harbiye Nezâreti'nin gayret-i masrûfesinin hadd-i kusvâyı bulduğu tebeyyün eder.

Ve bu tahliyeyi Mü'telifin'in talebi vechile yapabilmek için bu kış ortasında sıkı yürüyüşler sebebiyle verilen telefâta bakılmayarak ordu hemen de milyonlar kıymetindeki erzakı yerlerinde terk ederek çekilmiştir. Bu müfredât bilâhare bildirilebilir.

Mütârekenâme, Madde 15

Şark hattı: 16/11/[13]34'de bir Fransız zâbiti kontrole mübâşeret etmiştir. Bu hatta 15/1/[13]35'de tamamen Fransızlar vaz'-ı yed etmişlerdir ve bütün işletme umûrunu da bizzat tedvîre başlamışlardır.

Anadolu hattı: Teşrîn-i sâni [1]334'de Fransızlar gelmiş ve istasyonu işgal etmiştir.

14/1/[13]35'de tekmiî Anadolu hattı direksiyonunu İngiliz zâbitânı işgal etmiş ve bizzat işletme umûrunu tedvîre başlamışlardır.

18/1/[13]35'de İngiliz askeri istasyona gelmiştir. Bilâhare hat boyuna İngiliz kontrol hey'etleri i'zâm edilmiş ve el-yevm ifa-yı vazife etmekde bulunmuşlardır.

İzmir hutûtu: 1/1/[13]35 İngilizlerin bir tezkiresinden İzmir'e murâkîb zâbitler gideceği anlaşılmış ve Nezâret Şimendüfer Şubesi İzmir Osmanlı Komiserliği'ne vazifelerinin teshîlini emretmiştir.

Adana hattı: 30/12/[13]34'de Pozantı'ya kadar bütün Adana hutûtuna tamamen vaz'-ı yed edilmiş ve işletme umûru da İngilizler tarafından tedvîr edilmekte bulunmuştur.

Kafkas hutûtu: 5/12/[13]34'de umum Kafkas hutûtu İngilizlere devr ve teslim edilmiştir.

Mütârekenâme, Madde 16-17

Yemen'e : 6/11/[13]34, 28/11/[13]34, 27/12/[13]34

Asir'e : 6/11/[13]34, 28/11/[13]34, 27/12/[13]34

Hicaz'a : 6/11/[13]34, 27/11/[13]34, 28/11/[13]34, 24/12/[13]34

Trablus'a : 6/11/[13]34, 26/11/[13]34, 27/11/[13]34, 24/12/[13]34, 2/1/[13]35, 15/1/[13]35 tarihleriyle ve vesâit-i muhtelif ile Mütârekenâme ahkâmının tatbiki için emirler verildi. Fakat mâder-i vatanla doğru bir vasıta-i muhâbereye mâlik olmayan buralardaki kumandanlara verilen evâmirin vusûlünde tereddüd hâsıl olunca evâmîr-i ahîrenin Mü'telifin vesâitiyle tebliği rica edildi. Bununla da iktifâ edilmeyerek her birisine ayrı ayrı murahhas ve mes'ul hey'etler gönderildi. Şimdiye kadar Hudeyde'de Said Paşa kumandasındaki bir kuvvetle, Hicaz Kuvve-i Seferiyesi'nin teslim oldukları haberi yine Mü'telifin vasıtasıyla alındı. Diğerleri hakkında henüz bir haber alınmadı ve bu haberin yine İtilâfçıların vermesine intizâr edilmektedir. Çünkü Devlet-i Aliyye'nin oralarla el-ân hiçbir muvâsalası yoktur.

Mütârekenâme, Madde 16 [Fıkra-i Ahîre]

Suriye İngiliz Ordusunun talebi vechile 26/12/[13]34 tarihine kadar tekmiî Adana vilâyeti tahliye edilmiş ve asayiş-i mahallîyenin muhafazası için muktezî mikdar dahi nazar-ı itibara alınmayarak Mü'telifin'in tazyikıyla orada kuvve-i aske-riye nâmına hiçbir şey bırakılmamış ve diğer taraftan Mütârekenâme'de Mü'telifin tarafından Adana Vilâyeti'nin işgali muharrer olmadığı halde işgal edilmiştir.

Mütârekenâme, Madde 19

Memleketimizde bulunan Alman ve Avusturyalı askerlerin memleketlerine esbâb-ı muhtelif sebebiyle sevk edilemeyecekleri anlaşılınca Mü'telifin mümes-silleri bunların Memâlik-i Osmaniye dahilinde enterne edilmelerini 7/12/[13]34 tarihinde 21165/C numaralı tezkire ile teklif etmişler ve bu talepleri icra olunarak İstanbul'a toplanmış olan 801 zâbit ve 9154 nefer Heybeli ve Büyük Adalara nakledilerek enterne edilmiş ve Samsun'dan gelen 67 zâbit ve 1190 nefer de yine Adalara enterne edilmiş ve silahları alınarak depo edilmiş ve depolara İtilâf nöbetçileri ikâme olunmuştur.

Enternmandan birçok müşkilâtın tahaddüs edeceğini nazar-ı dikkate alan Harbiye Nezâreti 12/12/[13]34, 24/12/[13]34 tarihlerinde Mü'telifin nezdinde teşebbüsde bulunarak bunların her halde Almanya'ya nakillerine mu'âvenet edilmesini rica etmiştir ve bu nakliyâta da 26/1'den itibaren başlanmağa teşebbüs olunmuştur.

Mütârekenâme, Madde 20

Bu madde ahkâmı dahi Mü'telifin taraflarından talep vuku' buldukça infaz edilmiş ve her taraftaki depolarda bulunan esliha, mühimmât, techizât ve vesâit-i nakliye hakkında mâ-dûn kumandanlara müracaat eden Fransız ve İngiliz zâbitânına izahât-ı kâfiye itâ etmiş ve etmekde bulunmuştur.

Bu maddeye dâir safahât-ı muâmele ber-vech-i zîr tasnif olunmuştur:

1-Depolarımızın mevâki'i, muhteviyâtı, top mikdarları hakkında umumî malûmât Kaymakam Murphy'ye verilmiştir.

2-Ayrıca her ay nihayetinde umum esliha ve cephane depolarımızın bir mevcud cedveli İtilâfiyyûn'a verilmektedir. Şimdiye kadar 30 Teşrîn-i sâni/30 Kanûn-ı evvel tarihlerine mahsuben iki cedvel verilmiştir.

3-Maçka ve Tophâne'deki silahlarımızın mekanizmalarının alınıp saklatdırılması talep olunmuş ve bu talep tervîc olunarak mekanizmalar sandıklatdırılmakta bulunmuştur.

Bu madde mazmûnunda silahlarımızın müsâdere veya kendilerine teslimi hakkında bir sarâhat mevcut olmadığı halde bu gibi talepler dahi vâki' olmuş ve bunlar da ber-vech-i âtî icra edilmiştir:

1-Rus esliha ve cephanesinin şimendüfer istasyonlarında ve limanlarda cem' ve iddihârı talep edilmiş ve bu talep infaz olunarak iddihârâta başlanılmıştır. 29/12/[13]34 tarih ve 374 numaralı tezkire ile General Wilson'a o tarihe kadar cem' olunan esliha ve mühimmât mikdarı bildirilmiş ve birçok esbâb sevkiyle bu cem' ve iddihârın batî gitmesi hakkında izahât verilmiştir.

2-Cem' olunan Rus eslihasından ber-vech-i âtî mikdarları İngilizler teslim almışlardır:

	Rus Tüfengi	Rus Süngüsü	Makineli Tüfenk	Rus Fişengi	Bomba
Gelibolu'da	8.487	7.817	9	1.100.000	1.750
Dersaâdet'de (birinci defa)	11.600	-	-	1.396.400	-
Dersaâdet'de (ikinci defa)	9.000	-	-	15.000.000	-

3-Adana'da İkinci Osmanlı Ordusu'ndan dahi şunları almışlardır:

22 top	Haleb'e sevk edilerek teslim edilmiştir.
45 makineli tüfenk	

Adana mıntıkasında nakledilemeyerek kalan ve Mü'telifin tarafından vaz'-ı yed edilen muhtelif mevâd:

	Vagon	Aded
Hubûbât	"	33
Otomobil	"	10
Teçhizât	"	20
Avadanlık	"	4
Pamuk ve deri	"	11
Mensucât	"	1
Sıhhiye malzemesi	"	4
Top malzemesi	"	5
Demir travers	"	1
Top cephanesi	"	20
Benzin	"	3
Matbah arabası	"	3
Tayyâre malzemesi	"	8
Esliha ve cepthane	"	1
Portatif baraka	"	1
Palamut kabuğu	"	1

4-Trablus'da bir taburumuzun elinden şu silahları almışlardır:

1 sahra topu

8 makineli tüfenk

Ayrıca taleb etdikleri şu hususât infaz edilmiştir:

1-Esnâ-yı harbde muğtenem İngiliz malzeme-i harbiyesinin bir cedveli kendilerine verildi.

2-Ramis'deki toplar Tophâne'ye nakledilmektedir.

Netice

Ber-vech-i bâlâ tafsilen izah edildiği vechile Harbiye Nezâreti Mütâreke tatbikâtında kendisine aid olan maddeleri vesâitinin müsaadesi derecesinde azamî süratle tatbik etmiş ve etmekde bulunmuşdur. Bu tatbikâtda ta'allül veya batâ'et gibi mühim isnâdâtı nezâret bütün manasıyla red eder. Eğer Mü'telifin mümessilleri nezâret-i âciziye aid hususâtta batâ'et veya ta'allülî madde, zaman ve mekân tasrîh ederek iddia ederlerse bu iddialarına cevap vermeğe nezâret âmâdedir. Eğer bilinmeyerek gösterilmiş bir batâ'et varsa böyle müsbet müdde'iyât ile tezâhür edeceğinden böyle bir münakaşayı nezâret pek ziyade arzu eder. Nezâretin Mütâreke tatbikâtındaki hüsn-i niyetine bir misal olmak üzere 5/1/[13]35 tarihinde tekmîl kumandanlıklara verdiği emrin bir sûreti zîrde mündericdir:

17 Kanûn-ı evvel sabahı Hudeyde'de bulunan İngiliz kıta'âtının Osmanlı askeri tarafından dûçâr-ı taarruz olduğundan Ahilkelek civarlarında bulunan zâbitânın Mütârekenâme ahkâmına münâfi hareket etdiklerinden bahis ve iddia edilerek Dersâadet İtilâf mümessilleri hükûmeti izzet-i istiklâl-i Osmanîyeyi rencide eder tehdid karşısında bulundurulmuşdur. Hükûmet-i Osmaniye Mütârekenâme'yi aynen bilumum kumandanlıklara vesâit-i münasibe ile ta'mim etmiş ve icab etdikçe bu Mütârekenâme'nin izahına müte'allık evâmir de ayrıca tebliğ edilmiş olduğundan Hükûmet-i Osmaniye ta'ahhüd ettiği vezâifi tamamen ifa etmiş demektir. Buna muhalif olarak Mütârekenâme ahkâmı ma'lûm olduğu halde yapılacak münferid harekâtın mütecâsirlerinin menâfi'-i âliye-i vataniyeyi derpîş edemeyerek evâmir-i mu'tiyeye itaat etmemek cürmüyle müttehem olacakları ta'mimen tebliğ olunur.

Harbiye Nâzırı

Enver

*

İlk Raporlar Tarihinden Sonra Mütâreke'ye Muvâfık veya Muhalif Olarak Cereyan Eden Ahvâl

1-Mü'telifin üserâsı tamamen Mü'telifin'e teslim edilmiş ve Memâlik-i Osmaniye dahilinde esir kalmamıştır.

2-Ordumuz Mütâreke'nin ahkâmına tevfiikan tamamen terhis edilmiş ve bugün ancak mevâki'-i muhtelifede dağınık olarak elli bin kişilik bir kuvvetimiz mevcut bulunmuşdur. Halbuki Mü'telifin ber-mûceb-i Mütâreke bu kuvvetin:

piyade	30.000
makinelî tüfenk neferi	4.409
topçu	6.000
süvari	3.033
istihkâm	3.240

telgraf	1.026
tayyâre	516
nakliye	2.718
hizmet	675
sanâyi'	2610
	60.464

ki cem'an 60.000 kişi olmasını kabul etmiş idi. Ayrıca eslihamız da:

sahra ve cebel top	160
vasat çap top	72
ağır top	24
tüfenk	50282
makinelî tüfenk	240

mevcudunda olacak idi. Bu mukarrerâta rağmen kıta'âtımızın takviyesine mevâki'de bulunan Mü'telifin mümessilleri her vesile ile mümâna'at etmişler, firarî ve me'zûn efrâdın dahi silah altına celblerine mâni olmuşlardır.

3-Mütârekenâme'nin on beşinci maddesi mücebince hutût-ı hadîdiyede yalnız İtilâf zâbitleri kontrolör olarak bulunacak iken bu hutût tamamen zabt ve işgal-i askerî altına alınmış ve Müslüman müstahdemîn ekseriyetle kumpanyalardan tard ve teb'id edilmiş ve bazı hatlarda şimendüfer haric ez-memleket imtiyâzına mazhar edilmiş, hutût-ı hadîdiyede Devlet-i Osmaniye'nin hakk-ı hâkimiyeti hemen de tamamen izâle olunmuştur.

4-Mütârekenâme'nin yedinci maddesinden bahsedilerek İzmir, Yunanistan'ın sâha-i işgaline terk edilmiş ve tasavvur edilemeyecek fecâ'at ve şenâ'at Yunanlılar tarafından irtikâb edilmiş ve bunun tafsilâtı İzmir işgaline mahsus dosyada aynen muharrer bulunmuştur.

Ayvalık dahi Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir.

5-İtalya dahi hiçbir karara ve tebliğ-i resmîye müstenid olmadığı hâlde Cenûbî Anadolu'yu işgal etmiştir (İşgal sâhaları haritalarda mer'îdir.)

6-Evvelki raporda Mü'telifin'e teslim edilen esliha ve cephe mikdarları muharrerdi. Bugüne kadar teslimât tadrîcen devam etdi. Neye bâliğ olduğunu Harbiye Dairesi bilir.

[25 Ocak 1919]

HR. SYS, 2305/24_7-12, 19

132

İTİLAFA DEVLETLERİNİN MONDROS MÜTAREKESİ HÜKÜMLERİNİN UYGULANMADIĞINA DAİR ŞİKAYETLERİ

İngiliz ve Fransız komiserliklerinin Mondros Mütârekesi hükümlerinin tamamen uygulanmadığı iddiasına karşılık, bu duruma İtilaf Devletleri subay ve erlerinin iç güvenliği ihlâl eden ve asayiş bozan müdahalelerinin sebep olduğunun bildirilmesi gerektiğini ifade eden Dahiliye Nezâreti tezkiresi

9 ŞUBAT 1919

Dahiliye Nezâret-i Celilesi'ne

Devletli efendim hazretleri

İngiliz ve Fransız Fevkalâde Komiserlikleri Mütâreke ahkâmının el-ân tamamen infaz edilmemiş olduğunu iddia ile envâ'-ı şikâyât ve tazyikâtta bulunmakta olduklarından mezkûr mukavelenâmenin nezâret-i celîlelerine ta'alluk eden aksâmina aid icraât hakkında hemen mufassal bir rapor tanzim etdirilerek müşârunileyhimâyâ li-ecli't-tebliğ serî'an nezâret-i acizîye irsâli hususuna müsaade-i celîle-i nezâret-penâhîleri erzân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Kanûn-ı sâni [1]335 / 22 Ocak 1919

Hariciye Nâzırı

Mustafa Reşid

*

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i
Umumiye
Müdüriyeti

Emniyet-i Umumiye Müdürü Süleyman Hikmet Beyefendi'den Nezâret-i Celîle'ye müzekkire

İngiliz ve Fransız Fevkalâde Komiserlikleri Mütârekenâme ahkâmının el-ân tamamen infaz edilmemiş olduğunu iddia ile envâ'-ı şikâyât ve tazyikâtta bulunmuş olduklarından mezkûr mukavelenâmenin nezâret-i celîlelerine ta'alluk eden aksâmina aid icraât hakkında mufassal bir rapor tanzim etdirilerek müşârunileyhimâyâ li-ecli't-tebliğ irsâli 22 Kanûn-ı sâni [13]35 tarih ve 13296/5 numaralı tezkire ile Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden bildirilmişdi. Mütârekenâme'nin nezâret-i celîlelerine müte'allik mevâddının sûret-i tatbikine müte'allik icraât ile mezkûr mukavelenâme

ahkâmına muhalif olarak düvel-i İtilâfiye zâbitân ve efrâdı tarafından ihtiyar edilip asayiş ve intizam-ı dahilîyi ihlâl eden ve umûr-ı dahiliyeye sarîh bir tecavüz halinde temâdî edegelen müdahalât hakkında tanzim olunan rapor leffen arz u takdim kılındı. Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesiyle İdare-i Umumiye-i Vilâyât ve Kalem-i Mahsus Müdüriyetlerince bu hususda bazı muhaberât cereyan etmesi muhtemel bulunmuş olmakla oralarca da icab eden tedkikât ifa etdirildikten sonra ifa-yı muktezâsı menûr-ı re'y-i âlî-i nezâret-penâhîleridir. Ol bâbda.

9 Şubat [13]35 / [9 Şubat 1919]

DH. EUM. ECB, 22/25

İTİLAĞ DEVLETLERİNİN, OSMANLI HAPİSHANELERİNDE BULUNAN ERMENİ VE RUM TUTUKLULARIN SALIVERİLMESİ HAKKINDA MÜDAHALELERİ

İtilâf Devletleri kuvvetlerinin, Mütâreke'nin 4. maddesince Osmanlı hapishanelerindeki Ermeni tutuklularını serbest bırakmakla yetinmeyip Rum ve Ermeni hükümlülerin tümünü dışarı çıkarmaları üzerine alınması gereken idarî ve kanunî tedbirlere dair Dahiliye nâzırının Sadâret'e sunduğu tezkire

1 MART 1919

Dahiliye Nezâreti
Mebânî-i Emiriye
ve Hapishâneler
İdaresi Müdüriyeti

Huzur-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Fî 23 Kanûn-ı sâni [1]335 tarih ve 9567 numaralı tezkire-i çâkerîye zeyldir:

İtilâf Devletleriyle mün'akid Mütârekenâme'nin dördüncü maddesinde İtilâf Hükûmâtına mensub üserâ-yı harbiye ile Ermeni üserâ ve mevkûfininin İstanbul'da cem' edilerek bilâ-kayd u şart hükûmât-ı mezkûreye teslim olunacağı musarrah ve bunun tatbikince bazı muamelât-ı istisnâiye icrası tabîi ise de İtilâf Kuvâsı vaziyet-i hâzıra-i mahalliyeden bi'l-istifade madde-i mezbûre mazmûnunun tatbikiyle kalmayup sirkat ve katl gibi cinayât mürtekiblerinden mevkûf ve mahkum bulunan Rum ve Ermenilerin hapishâne ve tevkifhânelerden bizzat ihracına teşebbüs eylemişlerdir. İtilâf kuvvetlerinin istisnâen icrasına müteşebbis oldukları şu muamele esasen bir gûne hakka makrûn bulunmamakla beraber icrasında Mütârekenâ-

me'nin zikrolunan dördüncü maddesine ma'tûf olacak bir nokta-i istinâd gösterebilirler ise de maddenin hükmü hîn-i te'âtîdeki ahvâle maksûr olmak ve ondan sonra vuku'a gelecek cerâim erbâbına ve hâdisât faillerine şâmil bulunmamak ahkâm-ı münâzara ve mantık iktizâsından iken şu hâl teşmîl ve idâme edilerek Mütâreke'den sonra cürm ü cinayet îkâ' eden Hıristiyanların hemen kâffesini tevkifhânelerden salıvermek ve buna misal olarak da Edirne Vali-i esbakı Halil Bey'in mahdûmunu mele'-i nâsda katl eden ve cürm-i meşhûd hâlinde derdest olunan katili tevkifhânedен bırakmak gibi ef'âl ile hukuk-ı adalet mütemâdiyen ihlâl olunmaktadır. Şu hâl ilâmâtın adem-i tenfizini ve ahkâm-ı kavânînin tatilini müeddî ve bu hâlin taşraya da teşmîli pek ziyade sû-i tesîrâta ve belki ihlâl-i emniyet ü asayişe bâdî olarak vechen mine'l-vücûh muvâfık görülememektedir. Şimdiye kadar mücrimîn-i siyasiye ile firar ve davete adem-i icabet ve tecavüz-i müddet cerâimini îkâ' eden küçük zâbit ve onbaşı ve neferât hakkındaki afv kanunları birçok kimselerin serbestîsini mûcib olduğu gibi sülûsân-ı müddet-i cezâiyelerini ikmâl edenlerle müsin ve ma'lûl olanların ve salâh-ı hâl kesb eyleyenlerin afvlarının takarruru daire-i afvın daha ziyade tevsî'ine mahal bırakmamıştır. Bundan ilerisine gidilmek ef'âl-i cinâiyenin de tevessü'üne meydan verilmek demek olacağından şuna cevâz gösterilmek muktezî ise de şerâit-i hâzırânın icabâtından olarak ahvâl-i âdiye takarruruna kadar asayiş-i umumîyi ihlâl etmeyecek ve hukuk-ı şahsiye pâymâl olmayacak mahiyeti hâiz bazı cerâim-i hafife erbâbı ile mükerrer olmayan esbâb-ı muhaffefeli cürmlerin fâilleri hakkında memâlik-i mütemeddinede cârî olan ve evvelki tezkire-i acizîde arz u beyân olunan usullerden veya onun makamına kâim olacak diğer şekillerden birinin intihâb ve tayiniyle tatbikât-ı cezâiye hakkında kavânîni cezâiyece ta'dîlât ifası da lâ-büd görülmektedir. Düvel-i Mü'telife memurlarınca ihlâ-yı mücrimîn için sebep olarak, hapishâne ve tevkifhânelerin ahvâl-i müessifesi dermiyân olunmakda olup halbuki memleketin geçirdiği şu birkaç senelik buhrân-ı azîm her şeyi vaz'-ı aslîsinden çıkarmış ve her yüzden fıkdan ve noksân husûle getirdiği gibi hapishânelerce de mûcib-i esef hâlât yüz göstermiş olmakla beraber yine birçok müşkilât ve su'ûbât iktihâm olunarak şu bir-iki sene zarfında terakkiyât-ı ahîreye tevfiikan mebnâni-i cezâiye inşasına başlanılmış ve bu hususda hayli muvaffakiyât istihsâl edilmiştir. Diğer taraftan umumiyetle hapishânelerin ıslâhına ve mahbusînin terfih-i hâline imkân-ı maddî ve malî müsaid olduğu mertebeye sarf-ı gayret olunmaktadır. Hususât-ı meşrûha nazar-ı dikkate alınarak hükûmetin bu bâbdaki teşebbüsât-ı ciddiyesinin bir neticeye iktirânına meydan bırakılması muvâfık-ı nasfet olacağından İtilâf Kuvâsınca teşebbüs olunan ve her sûretle envâ'-ı mehâzîri dâ'î olan şu yoldaki hareketlere nihayet verilmesi ve hapishânelerin tahfîf-i izdihâmı zımnında ma'rûzât-ı mütekaddime-i çâkerânemin mevki'-i fî'le îsâli kemâl-i ehemmiyetle arz olunur. Ol bâbda.

1 Mart [1]335/ [1 Mart 1919]

DH. MB. HPS, 79/39

134

MONDROS HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASINI DENETLEYEN SUBAYLARA YARDIMCI OLUNMASI

Mondros Mütârekesi hükümlerinin ne derece uygulandığını teftişle görevli
Yüzbaşı Levien ile Fletcher'a yardımcı olunmasına dair ilgili makamlara hita-
ben yazılan tavsiye yazısı

5 AĞUSTOS 1919

Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i
Umumiye
Müdüriyeti

Tavsiyenâme

Mütârekenâme ahkâmının derece-i tatbikini teftişe memuren ... mahallere
azîmet edecek olan hâmil-i vesika Yüzbaşı Mösyö F. G. Levien* ve Yüzbaşı Mösyö
A. Fletcher'in*** vazife-i mevdû'asını li-ecli'l-ifa istediği müessesât ve mebânî veya
eşhâs ve bu eşhâsın kendilerini ziyaret etmeleri hususunda mu'âvenet ve teshîlât-ı
lâzıme ibrâzı ve arzu etdiği malûmâtın itâ ve taleb edeceği vesâit-i nakliyenin tedâ-
riki ve esnâ-yı geşt ü güzârında esbâb-ı muhafaza ve istirahatının temini bilumum
memurîn-i mülkiye ve zâbıtaya tavsiye olunur.

8 Mayıs [13]35 / [8 Mayıs 1919]

DH. EUM. SSM, 37/3

* Samsun'a

** Trabzon'a

135

BOLŞEVİKLİK PROPAGANDASI YAPILMASINA İZİN VERİLMEMESİ

Kafkas Cephesi'nde görev yapmış olan subaylardan bazılarının Bolşeviklik fikri ile tanıştıkları ve memleketlerine döndükten sonra memleketin menfaatine olduğu düşüncesi ile propaganda yaptıkları tespit edildiğinden bilhassa Kafkas Cephesi'nde görev yapmış olan subayların iyice araştırılarak Bolşeviklik ve İttihat Terakki Propagandası yapmalarının engellenmesi ve bu durumda olanların Divan-ı Harb'e sevkleri hakkında Dahiliye Nezareti'nin vilayetlere göndermiş olduğu tamim

5 EKİM 1919

Bâb-ı Âlî
DahiliyeNezâreti
Kalem-i Mahsus
4570
Umum: 246

Edirne, Erzurum, Ankara, Aydın, Bitlis, Beyrut, Halep, Hüdavendigâr, Diyarbakır, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Konya, Mamuretülaziz, Van Vilâyetine

Kütahya, İçel, Eskişehir, İzmit, Eskişehir, Bolu, Maraş, Bolu, Canik, Çatalca, Karesi, Kale-i Sultaniye, Menteşe, Teke, Kayseri, Niğde Mutasarrıflığı'na

Şifre

Osmanlı ordusuyla Kafkasya cihetlerinde bulunmuş olan zâbitânın bir kısmı ve bilhassa Enver ve biraderi Nuri sayesinde para kazanmış veya diğer bir suretle müstefid olmuş zâbitler o cihetlerde Bolşeviklik hakkında topladıkları azçok malumât ile memleketlerine avdet ederek el-yevm bulundukları mahallerde Bolşevizm lehinde propaganda yapmakda oldukları ve bu bâbdaki malumât-ı sathiyelerini güya memleketin menâfi'ine hâdim göstererek zahirde bunun neşr u ta'mimi vesilesiyle çalışmakda ve hakikatde ise İttihad ve Terakkîâmâlinehidmetetmekde bulundukları haber alındığından bi't-terhis daire-i vilayetinize gelen zâbitândan bilhassa Kafkas taraflarında bulunmuş olanların ahvâlini hakimane bir suretdetarassud altında bulundurarak insaniyet ve medeniyetin olduğu kadarda İslamiyetinmenfûru olan İttihad ve Terakkîve Bolşevizm fikr-i seffihinin hiçbir suretle intişârına meydan verilmemesi ve bu hususa sarf-ı mesâil edenlerin bi't-tevfik-i delâil-i kanuniyeyihâvî evrak-ı tahkikiyeleriylebirlikde İstanbul Divan-ı Harbine i'zâmları

DH_ŞFR_99_122

136

MÜTAREKE SONRASINDA İSLAM ALEMİNİN OSMANLI DEVLETİ'NİN GELECEĞİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ

Mütâreke'den beri İtilâf Devletlerinin takip ettikleri siyaset ile Arapların gerçek maksatları ve bütün İslâm âleminin Osmanlı Devleti'nin geleceğine ilişkin tavır ve düşünceleri hakkındaki duruma dair Roma Sefiri Galip Kemalî tarafından Sadriazam Ferid Paşa'ya gönderilen yazı

13 NİSAN 1920

Roma: 13 Nisan [1]1920

Aded: 76/40

Gayet mahrem

Hulâsa: Vaziyet-i hariciyemiz hakkında

Sadriazam ve Hariciye Nâzırı fehâmetli devletli

Ferid Paşa Hazretleri'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Vaziyet-i hâzıramızın derece-i vehâmetini idrak müşkil değildir. Ancak fikr-i kâsır-ı âcizânemce tamamen havf ve nevmîdîye kapılarak düşmanlarımızın vâki olacak her türlü bî-rahmâne teklifâtını behemehâl ve gözü kapalı kabul mecburiyetinde hiç de değiliz. Zira evvela müdâfaasına çalışdığımız hukukumuzun her sûretle meşrû'iyeti âşikâr ve Düvel-i İtilâfiye'nin kendi memleketleri dahilindeki vaziyet-i vahime ile ale'l-umum şark mesâilindeki ihtilaf-ı nazar ve menâfi'î gün gibi bedîdârdır.

Sonra da müdâfaa-i nefis emrindeki hareket-i meşrû'ada -zira memleketimizdeki tezâhürât-ı milliye-i Hudâ-pesendâne bundan başka bir şey değildir- pek de yalnız değiliz. Vilâyât-ı Arabiyemizde ahvâlin nasıl inkişâf eyleceğini on altı ay evvelisinden beri Dersââdet'deki İtilâf erkânına izah eylemiş ve kendilerini mutlaka Devlet-i Osmaniye'yi parçalamak siyaset-i meş'ûmesinden tahzîre ve daire-i adl ve insaf ve basirete ircâ'a çalışmış idim. O zamandan beri oralarda tekevvün eden ahvâl ahâli-i mahalliye'nin teşvikât ve iğfalât-ı ecnebiye neticesi olarak iktisâb-ı istiklâl ma'tûf olan emellerinin İngiliz ve Fransızlarca kendi nokta-i nazarlarından sû-i tefsir edilerek o vâsi' kıt'alara adeta vaz'-ı yed edilmek istenilmiş olması mahsulüdür. Zira Arablar'ın maksadı tebdîl-i tabiiyet veya inân-ı esareti başkalarının yedine vermek değil, temin-i muhtariyet veya istiklâliyetdir. Düvel-i müşârunileyhimin Mütâreke'den beri memâlikimizin her tarafında tuttukları meslek-i sakîm ahâli-i

İslâmiyeyi kendilerine ısındırmakdan uzak olarak büsbütün soğutmuşdur. Çünkü tatbikâtdaki bi'l-cümle ef'âl u harekât pâyitaht-ı Saltanat-ı Seniyye'ye varıncaya kadar her tarafda anâsır-ı hâkime-i İslâmiyeyi ekalliyeti teşkil eyleyen ve asırlarca zîr-i cenâh-ı âtîfetimizde kemâl-i sükûn ve refah ile perveriş-yâb olmuş bulunan Hıristiyanlara ezdirmeye ma'tûf olduğunu ve Müslümanları her türlü hukuk-ı insaniye ve medeniyeden mahrum, kanı mübâh, hakk-ı hayatı ma'dûm, inkırâza mahkum bir kitle-i menhûse addeylediklerini göstermiştir.

Zât-ı sâmi-i fahîmânelerine kemâl-i ta'zîm ve ciddiyet ile arz ederim ki, on aydan beridir Avrupa'da pek ciddi bir sûrette takib edebildiğim vekâyi'den âlem-i İslâm'ın her tarafda bu nokta ve nükteyi pek iyi anlayarak dört el ile makam-ı akdes-i Hilâfet-i uzmânın muhafaza-ı şeref ve kudret-i maddiye ve maneviyesinin halelden vikâyesine azmeylemiş olduğunu istintâc eylemekdeyim. Hindistann'daki tezahürât-ı ciddiye'nin derecesi elbet zât-ı sûtûde-sıfât-ı düstûrîlerince bi'l-etraf malûmdur. Şark Meselesi artık Osmanlı muhitinden çıkmış, bir İslâm meselesi halini almıştır. Yalnız Şerif Hüseyin bu bâbda sükûtu ihtiyâr etmekde ve bu hareketinin akıbet-i vahimesini idrâk etmiyor ise İslâm'ın nefret ve gazabına bi-hakkın istihkâk kesb eylemekdedir. Fakat Mısır, Tunus, Cezayir ve Trablusgarb'da lehimizde pek ciddi ve mühim nümâyişler olmuş ve be-tahsis İtalya mehâfil-i resmiye ve efkâr-ı umumiyesi bittab' menâfi'-i siyasiye ve iktisadiye sevkiyle ve âcizâne aylardan beri vâki telkinât-ı mütemâdiye semeresi olarak Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin tamamîyet-i mülkîsi muhafaza edildiği takdirde yalnız şarkda değil, bütün âlemde sulh ve sükûnetin teessüsü temin edilmiş olacağına cidden kâni bulunmuşdur.

Birçok ay kadar evvel Hindistan'dan Muhammed Ali Han riyâseti altında yeni bir hey'et-i meb'ûsenin Londra'ya muvâsalat eylediği malûm-ı seniyyeleridir. Hey'et geçen Mart zarfında Mister Lloyd George tarafından kabul edilmiş ve Hind Müslümanları tarafından "Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin harbdan evvelki hududlar dahilinde ibkâsı"nı delâil-i şer'îyye serdiyle âlem-i İslâm nâmına sûret-i kat'iyede taleb eylemiştir. Mükâleme tafsilâtını hâvi *Moslim Outlook* gazetesi nüshasını leffen huzur-ı âli-i vekâlet-penâhîlerine takdim ediyorum. Bu hey'etin Londra'ya muvâsalatını müte'âkib kendisiyle muhabereye girişerek "dava-yı millîmizin neden ibaret olduğunu düvel-i muzafferinin kendi menâfi'-i hakikiyelerine de muhalif olarak Türkiye'yi taksim ve en münbit ve mühim arazi-i milliyeyi her türlü kavâ'id-i adl ü mürüvvete ve milliyet düstûrlarına muhalif olarak Yunan Hükûmeti'ne ilhâka karar verdiklerini halbuki Türkler millî bir hudud dahilinde tekemmül ve neşv ü nemâdan gayrı bir emel beslemediklerinden en mukaddes ve on asırlık hukuk-ı milliye, diniye ve hayatiyelerinin ayaklar altına alınmasına bi-hakkın razı olamayacakları cihetle sulh-ı âlem nâmına böyle büyük ve emsalsiz bir muâmele-i gad-dârâne meydan verilmemesi ve iki yüz senedir hep tecavüzât-ı ecnebiyeye karşı müdafaâtda bulunan Osmanlı Devleti'nin hudud-ı tabi'îyye ve milliyesi çizildikten sonra onun dahilinde bilâ-tefrîk-i cins ve mezheb yaşayacak bi'l-cümle milletlerin

saâdet ve selâmetini temin eden bir idare-i muntazama ve âdile-i asriye teessüsü için de düvel ve milel-i mütemeddinenin müzâheret-i ciddiye ve samimîyesinin celb ve istikrarı ve Arabistan'a gelince re'y-i âmm usulüyle vilâyât-ı Arabiye'nin de vaziyet-i siyasiyesi tahakkuk etdirilebileceği ve harbden evvelki Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük bir müttehide-i İslâmiye şeklinde ve mahallî muhtariyetler ile makam-ı akdes-i Hilâfet-i uzmâya rabtı ve bu hükûmât-ı müttehidenin tamamiyet-i mülkî ve bî-arafîsi müteselsilen bi'l-cümle Düvel-i Muazzama'nın kefalet ve taahhüd-i kat'îsi altına vaz'ı sûretiyle Şark Meselesi'nin esasında halli ve âlem-i İslâm'ın da tatmini mümkün olabileceği"ni ber-tafsil yazmış ve kendilerine vesâik-i lâzime dahi göndermiş idim.

Hey'et Reisi Muhammed Ali Han'dan aldığım cevabnâmenin bir sûret-i mütercemesini leffen pîşgâh-ı fahîmânelerine takdim ediyorum. Pek mühim olan muhteviyâtı din-i mübînimizin kuvvet ve azamet-i lâhûtîsini bir daha tecellî ettirerek kulûb-ı münkesire-i muvahhidîni münşerih eyleyecek derecede tesliyet ve ümid-bahşdır.

Şu takdirce memleketimizde kimsenin İtilâf düşmanı bulunmadığını İngiltere menâfi'-i hakikiyesinin de bizi bi-eyyi hal ifnâ eylemekde olmadığını ve Türk Milleti'ne milel-i saire misillü adl ü mürüvvet ile muâmele edilerek makûl ve mun-sıfâne bir sulh teklif edildiği dakikada dahil-i memleketde her şeyin hâl-i tabî'ye rücû' eyleyeceğini ve o zaman bütün Osmanlıların yek-dil ve yek-cihet Hükûmet-i Osmaniye'ye müzâhir olarak be-tahsis İngiltere Devleti'ne karşı kalbî ve samimî bir siyaset takibine tarafdâr olacağını ve işte o zaman âlemde silm ü sukûnet-i hakikiye teessüs eyleyebileceğini lâzım gelenlere izah ve bunun esbâb-ı zâhiriyesini temin pek mühim ve büyük bir muvaffakiyet olacağını arz eylerim. Hemen Cenâb-ı Hak muvaffakun bi'l-hayr buyursun. Âmin. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Roma'da bulunan süferâ-yı Saltanat-ı Seniyye'den

HR. SYS, 2035/26-26

BELGE REFERANSLARI / DOCUMENT REFERENCES

Dahiliye Emniyet-i Umumiye Ecanib

DH. EUM. ECB, 22/25

Dahiliye Emniyet-i Umumiye Seyr u Sefer

DH. EUM. SSM, 37/3

Dahiliye İdare-i Umumiye

DH. İ. UM, E-24/1_7-8

Dahiliye Kalem-i Mahsus

DH. KMS, 41/46_1, 3, 13, 14, 20, 31

DH. KMS, 41/46-40

Dahiliye Mebâni-i Emirîye Hapishaneler Müdüriyeti

DH. MB. HPS, 79/39

Dahiliye Şifre

DH. ŞFR, 75/192

DH. ŞFR, 99/122

Hariciye Matbuat

HR. MA, 1174/17	HR. MA, 1198/13
HR. MA, 1174/49	HR. MA, 1198/43
HR. MA, 1175/59	HR. MA, 1198/93
HR. MA, 1176/104_5-7	HR. MA, 1200/3
HR. MA, 1176/35	HR. MA, 1200/50
HR. MA, 1177/16_5-7	HR. MA, 1200/63
HR. MA, 1177/64_8-9	HR. MA, 1200/9
HR. MA, 1179/64_1-22	HR. MA, 1200/92
HR. MA, 1179/87	HR. MA, 1213/110_1-4
HR. MA, 1180/29	HR. MA, 1214/39-10
HR. MA, 1183/49	HR. MA, 1215/136
HR. MA, 1184/9	HR. MA, 1215/44_5-8
HR. MA, 1189/59_9-14	HR. MA, 1216/43_4-7
HR. MA, 1190/52	HR. MA, 1216/75
HR. MA, 1190/82	HR. MA, 1216/95-27
HR. MA, 1191/23	HR. MA, 1221/113
HR. MA, 1191/59	HR. MA, 1221/72-4
HR. MA, 1191/61_1-4	HR. MA, 1228/1
HR. MA, 1191/61_7-8	HR. MA, 1228/43
HR. MA, 1192/24	HR. MA, 1229/103
HR. MA, 1192/47-1	HR. MA, 1229/105-1
HR. MA, 1192/47-2	HR. MA, 1229/49
HR. MA, 1194, 1917.07.09	HR. MA, 1229/77
HR. MA, 1194/38	HR. MA, 1229/99
HR. MA, 1194/59	

Hariciye Siyasi

HR. SYS, 2035/26-26	HR. SYS, 2174/3_85-86
HR. SYS, 2090/10-8	HR. SYS, 2174/3_88, 92
HR. SYS, 2097/9_1-3	HR. SYS, 2213/5-4
HR. SYS, 2102/5-10	HR. SYS, 2242/4_80, 3, 12
HR. SYS, 2112/11_16-17	HR. SYS, 2242/4-90
HR. SYS, 2113/ 9-14	HR. SYS, 2247/37_1-2
HR. SYS, 2113/10-15	HR. SYS, 2247/43-1,
HR. SYS, 2113/10-21	HR. SYS, 2270/7-1
HR. SYS, 2113/11-1	HR. SYS, 2270/7-7
HR. SYS, 2113/12-15	HR. SYS, 2291/4-123
HR. SYS, 2113/13-12	HR. SYS, 2293/6_1-2
HR. SYS, 2113/13-8	HR. SYS, 2293/8-6
HR. SYS, 2113/14-11	HR. SYS, 2294/10-1
HR. SYS, 2113/15-13	HR. SYS, 2294/10-49, 50
HR. SYS, 2113/15-17	HR. SYS, 2294/11-72
HR. SYS, 2113/15-18	HR. SYS, 2294/11-77
HR. SYS, 2113/16-22	HR. SYS, 2294/5_1-6
HR. SYS, 2113/16-7	HR. SYS, 2298/4-57
HR. SYS, 2113/17-9	HR. SYS, 2298/5_118-119
HR. SYS, 2113/18-12	HR. SYS, 2305/20-13
HR. SYS, 2113/18-26	HR. SYS, 2305/24_7-12, 19
HR. SYS, 2113/3_7-8	HR. SYS, 2316/13-56
HR. SYS, 2113/3-2	HR. SYS, 2316/18
HR. SYS, 2113/3-6	HR. SYS, 2316/19_1-2
HR. SYS, 2113/4-2	HR. SYS, 2316/20-1
HR. SYS, 2113/4-4	HR. SYS, 2316/6-1
HR. SYS, 2113/5-13	HR. SYS, 2316/8_1-2
HR. SYS, 2113/5-2	HR. SYS, 2320/5-4
HR. SYS, 2113/6-19	HR. SYS, 2325/1_19-20
HR. SYS, 2113/6-7	HR. SYS, 2325/1-9
HR. SYS, 2113/7_16-18	HR. SYS, 2372/1-19
HR. SYS, 2113/7-20	HR. SYS, 2372/2-105
HR. SYS, 2113/8-11	HR. SYS, 2437/83
HR. SYS, 2113/9_11-12	HR. SYS, 2113/14_19
HR. SYS, 2113/9_8-9	HR. SYS, 2242/2_8-11
HR. SYS, 2133/5	

Haricten Satın Alınan Evrak, Ali Fuad Türkgeldi Evrakı

HSD. AFT, 6/39

Meclis-i Vükelâ

MV, 203/17	MV, 247/47
MV, 206/31	MV, 247/97
MV, 210/109	MV, 249/112
MV, 212/1	MV, 249/129
MV, 244-77, 82	

Kitapta Kullanılan Resimlerin Listesi

1	4. Ordu Komutanı Cemal Paşa, karargâh subaylarıyla birlikte Kudüs'te (sh. 31)
2	Osmanlı 4. Ordu birlikleri Kanal Seferi yolunda (sh. 39)
3	Cemal Paşa ve 8. Kolordu Komutanı Albay Von Kress Kudüs'te bir askeri birliği teftiş ederken (sh. 59)
4	Kanal Seferi için yapılan askeri hazırlık (sh. 85)
5	Eriha'daki ordu karargahında Cemal Paşa, İstanbul'dan ziyarete gelen mebuslarla birlikte (sh. 99)
6	Şehzade Osman Fuad Efendi ve Cemal Paşa Kudüs'te Salahiye Okulu önünde (sh. 111)
7	Kanal Seferi için El Ariş yakınında kurulan ordugah (sh. 125)
8	El Ariş'teki ordugah yanında kurulan Askeri Sahra Hastanesi (sh. 135)
9	El Ariş'te yaralı askerlere ilk müdahalenin yapıldığı Sargıyeri (sh. 147)
10	8. Ordu Komutanı von Kress Paşa ve kurmay heyeti El Ariş'teki ordu karargahında (sh. 157)
11	Kanal Seferine katılan ordunun su ihtiyacı için El Ariş'te açılan kuyunun yanındaki su istasyonu (sh. 169)
12	Avrupa cephelerini ziyaret eden Başkomutan Vekili Enver Paşa, Niş'te müttefik Bulgar ordusu kumandanı ile görüşürken (sh. 179)
13	Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizlerin Filistin cephesinde Türk askerine karşı kullandıkları ve top mermisi isabetiyle paletin kopmasıyla ele geçirilen bir tank (sh. 191)
14	Galiçya cephesinde siperin içinde uyurken bile el bombasını bırakmayan Türk askeri (sh. 201)
15	Alman İmparatoru II. Wilhelm (sh. 221)
16	Gazze Muharebesi'nde ele geçirilen İngilizler (sh. 237)
17	Birinci Dünya Savaşı'nda keşif ve savaş aracı olarak kullanılan uçaklardan biri (sh. 249)
18	Filistin cephesinde Birinci Gazze Muharebesi'nde İngiliz ordusunu mağlubiyete uğratan Türk birliklerinden biri (sh. 257)
19	Birinci Gazze Muharebesi'ni kazanan Türk alaylarından birinin komutanı ve subayları (sh. 267)

İNDEKS / INDEX

- A**
- Abdulhamid II., 122
- Abdülkerim (Saltanat-ı Seniyye Gürcistan SiyasîMümessili), 255
- Abdülmecid Han (Prens), 94
- Acemistan, 108, 211
- Acemistan hükûmeti, 209
- Adalar Denizi, 45, 150
- Adana, 272, 273, 275, 277
- Adana Vilayeti, 127
- Aden, 209
- Adliye ve Mezâhib Nezâreti, 160
- Ador (İsviçre Umûr-ı Siyasiye Müdürü), 213, 217, 218
- Afgan/istan, 92, 93, 94, 95, 99, 209, 210, 211, 222, 223, 271
- Afrika, 36, 94, 137
- Aftonblatt (İsveç gazetesi), 108
- Ağa Han (Hindli), 182
- Ahilkelek, 278
- Ahmed Nesimi Bey (Hariciye Nazırı), 100, 187, 194, 235, 256, 258
- Ahmed Şerif Senusî, 240
- Ajans Reuters, 32, 113
- Ajans-ı Millî, 176, 235, 236
- Akabe-Gazze cebhesi, 98
- Akdeniz Boğazı, 270
- Albayrak (Gazetesi), 239
- Âlem-i İslâm (Almanya'da çıkan aylık mecmua), 92, 94, 166
- Alexandria, 235
- Âliye şehri, 106
- Allenby (General), 206, 208
- Alman/ya, 20, 21, 22, 33, 35, 38, 41, 42, 44, 45, 46, 48, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 63, 65, 69, 70, 71, 73, 74, 85, 87, 88, 89, 92, 93, 94, 98, 99, 100, 105, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 120, 121, 122, 127, 128, 131, 140, 156, 163, 165, 166, 167, 170, 171, 180, 181, 185, 189, 204, 206, 207, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 222, 223, 227, 235, 236, 239, 251, 252, 254, 255, 258, 259, 261, 263, 265, 268, 272, 276
- Alpullu, 273
- Amerika, 23, 33, 96, 97, 120, 127, 136, 141, 142, 145, 171, 186, 190, 200, 204, 261, 269
- Anadolu, 21, 36, 38, 52, 73, 99, 109, 134, 148, 182, 186, 205, 210, 275
- Anadolu Bankası, 21
- Ankara, 127, 272
- Aponi (Macaristan ricâlinden Kont), 140
- Arab/lar, 24 32, 34, 38 98, 99, 130, 131, 210, 240, 265, 271, 287
- Arabpınar, 272, 273
- Archibald Murray (İngiliz Generali Sir), 98
- Arç (Erkân-ı Harb Reisi General), 123
- Ardahan, 248
- Arkhangelsk, 144
- Arnavud, 134, 180, 181
- Arz-ı Filistin, 33, 187, 205, 206
- Asir, 127, 265, 275
- Askerî Ceza Kanunu, 173, 101, 102
- Asya, 35, 36, 38, 49, 51, 53, 54, 93, 94, 99, 109, 209, 210, 211, 222
- Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi, 281
- Atina, 75, 76, 236
- Avlonya, 180
- Avrupa, 24, 33, 36, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 73, 97, 107, 108, 119, 120, 121, 122, 136, 167, 176, 180, 185, 190, 200, 203
- Avustralya, 57
- Avusturya, 21, 35, 38, 41, 42, 47, 55, 83, 87, 88, 89, 97, 100, 104, 105, 109, 113, 114, 115, 121, 122, 123, 127, 140, 166, 180, 181, 183, 185, 206, 235, 236, 254, 258, 261, 263, 265, 272, 276
- Aydın Vilayeti, 127
- Ayvalık, 279
- Azerbaycan, 98, 99, 253

B

- Bâb-ı Âlî, 20, 22, 23, 27, 32, 34, 44, 47, 48, 50, 54, 62, 63, 65, 70, 83, 92, 96, 104, 106, 113, 114, 116, 122, 126, 127, 128, 130, 131, 138, 140, 141, 143, 144, 151, 154, 155, 156, 160, 161, 162, 184, 189, 192, 194, 200, 202, 205, 208, 212, 218, 219, 227, 241, 244, 251, 254, 260, 264
- Bâb-ı Fetva, 230
- Bâbîâli Hazine-i Evrâkı, 155
- Bağdad, 30, 36, 55, 98, 121, 127, 129, 131, 209, 210
- Bahr-i Sefid Mevkii Müstahkem Kumandanlığı, 269
- Bahr-i Siyah, 74, 210, 265
- Bahr-i Baltık, 210
- Bahr-i Hazar, 222
- Bahriye Nezâreti, 44, 46, 87, 88
- Bakü, 26, 253, 255, 274
- Balat, 225
- Balkan, 36, 50, 51, 52, 63, 141, 256
- Bank Federal (İsviçre'de), 232, 233
- Bank-ı Osmanî, 20, 21, 76, 78
- Barbaros (Osmanlı zırhlısı), 45
- Barconecchia, 219
- Baron Sidney Sonnino, 138
- Basra, 94, 98, 129
- Başkumandanlık, 25, 32, 43, 57, 113, 116, 126, 143, 151, 161, 163, 181, 192, 200, 238, 255
- Batavya, 43
- Batum, 210, 222, 238, 248, 272, 274
- Baykal Gölü, 144
- Belçika, 92, 141, 170, 204
- Belfield (Harbiye Nezâreti Üserâ-yı Harbiye Dairesi reisi Ceneral), 213
- Belücistan, 93, 94
- Beni Atiyye Aşireti, 60, 62
- Berlin, 21, 65, 71, 75, 78, 79, 80, 85, 88, 96, 97, 114, 117, 121, 128, 140, 165, 166, 167, 185, 194, 203, 210, 236, 259
- Berlin Kongresi, 209, 210
- Bern, 26, 113, 126, 134, 161, 162, 189, 192, 203, 208, 212, 222, 232, 233
- Besim Ömer (Doktor, Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reis-i sânisî), 23, 26
- Beşinci Kolordu, 271
- Beşinci Ordu Kumandalığı, 269
- Beylerbeyi Hastahanesi, 77, 78
- Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûn, 91
- Beyoğlu, 49, 50, 53, 54, 57, 263
- Beyrut Vilayeti, 127
- Beziers (şehir), 232
- Bicar, 99
- Birinci Depo Alayı (On Beşinci Kolordu'ya bağlı), 64
- Birinci Kolordu, 271
- Birinci Napolyon, 96
- Bismark, 210
- Bitlis Vilayeti, 127
- Bizans, 49, 51, 53, 54
- Boer cumhuriyetleri, 57
- Boğaz/lar, 57, 112, 120, 121, 128, 185, 202, 209, 269
- Bolşevik, 203, 222, 253, 284
- Bolu Mutasarrıflığı, 127
- Bombay, 211, 234
- Bond Gazetesi, 203
- Bonn, 128
- Bosna, 104, 105
- Bozcalı, 239
- Breslau Kruvazörü, 44, 45, 46
- Brest Litovsk, 194, 202, 204, 209, 211, 248, 251, 255
- Brüksel, 48
- Bulgar/istan, 36, 41, 42, 51, 52, 105, 109, 139, 140, 142, 188, 198, 199, 210, 236, 254, 256, 258, 259
- Burma, 233
- Bursa, 263, 270
- Bükreş Sefâreti, 79
- Bünyad Murad Efendi (Batım Murahhası), 248
- Büyük Britanya, 57, 209, 214
- Büyükada, 276
- Büyükdere, 270

C-Ç

Cairo, 234, 235
 Calthorpe (Amiral) , 264, 265, 266
 Camaron (İngiliz Binbaşı), 273
 Canik Mutasarrıflığı, 127
 Cavid Bey (Maliye Nazırı) , 21, 87, 88, 90, 203
 Cebel-i Lübnan, 160, 161
 Cebel-i Tarık, 96, 209
 Cemal Paşa, 85, 91, 97, 98, 106, 107, 160, 161
 Cenevizli, 50
 Cenevre, 27, 35, 139, 163, 164, 180, 200
 Cerablus, 272
 Ceretyu yolu, 206
 Cevad (Stockholm Sefiri), 227, 236, 256
 Cezair, 134, 240
 Cezîretü'l-Arab, 98, 205, 206, 210
 Cherny (Kont), 140
 Cidde, 19
 Cihan Harbi, 51, 97
 Constantinople Ajansı, 119
 Cosmos gazetesi (İzmir'de), 263
 Cumhuriyet, 33, 112
 Çanakkale, 38, 50, 52, 53, 63, 83, 94, 108, 123, 189, 205, 265, 269, 270
 Çar, 210
 Çarizm, 203
 Çarlık, 128, 202
 Çatalca Mutasarrıflığı, 127
 Çayağzı, 199
 Çeh-slovak harb esirleri, 252
 Çekirge âfeti, 160
 Çek-İslav devleti, 121
 Çengelköy, 225
 Çernin (Kont), 114, 203
 Çolak Anşic (Stockholm'daki Sırp Sefiri), 256
 Çoruh vadisi, 99

D-E-F

Dagens Nyheter gazetesi, 256
 Dahiliye Nezareti, 34, 60, 61, 62, 70, 91, 151, 227, 280

Daily Mail Gazetesi, 130
 Daire Eminliği, 76
 Danimarka, 166
 Delhi, 233
 Deli Petro, 50
 Dersaadet, 22, 23, 33, 36, 49, 50, 52, 64, 83, 87, 90, 92, 112, 123, 128, 141, 178, 185, 194, 195, 235, 248, 250, 277, 278, 285
 Derussi (Romanya Sefir-i sâbıkı), 256
 Devlet-i Aliyye, 24, 34, 43, 139, 141, 142, 161, 164, 166, 168, 180, 182, 190, 198, 199, 248, 261, 263, 264, 265, 275
 Dicle, 73, 98, 108, 123, 206
 Divan-ı Harb, 101, 102, 133, 172, 173, 177, 197
 Divân-ı Muhasebât, 244
 Dixon (İngiliz binbaşı ve Mondros Mütârekkesi'nde Müşavir), 264
 Diyarbakır Vilayeti, 127
 Dobruca, 109, 140
 Dokuzuncu Kolordu, 271
 Dokuzuncu Ordu Kumandanlığı, 238, 272
 Dolci (İstanbul'da Papalık Vekili, Monsenyör), 152, 153
 Dolmabahçe Sahil-saray-ı, 248
 Donanma-yı Hümâyûn, 45, 46, 57
 Dostluk Yurdu, 128
 Doyran havalisi, 254
 Dördüncü Ordu Kumandanlığı, 60, 61, 116
 Dragyef (Çiftçi Fırkası rüesâsından), 259
 Drama, 189, 199
 Dresdner Neuste Nachrichten gazetesi, 130
 Dürzi ümerâ ve meşâyih, 60, 62
 Düvel-i İtilâfiye, 130, 252, 269, 285
 Düvel-i Muazzama, 93, 287
 Düvel-i Müttefika, 63
 Düyûn-ı Umumiye, 50, 88
 Ebâ Eyyûb el-Ensârî türbesi, 247
 Edirne, 127, 271
 Egypt, 234, 235
 El-Ariş mevkii, 97
 El-Kible gazetesi, 106
 Elli Üçüncü Osmanlı Fırkası, 113
 Elyas Patras (Antakya Patriği), 160

Enver (Başkumandan Vekili), 19, 40, 89, 92, 98, 118, 122, 123, 124, 129, 151, 153, 193, 199, 212, 238, 250, 253, 284
 Erdinan Vilâyeti, 131
 Erkân-ı Harbiye-i Umumiye, 273
 Ermeni/ler, 21, 36, 99, 98, 121, 202, 203, 204, 206, 205, 239, 253, 265, 266, 268, 272, 274, 281
 Erzincan, 35, 99
 Erzurum Vilayeti, 127
 Esad (Şark orduları Grubu Kumandan Vekili), 180, 181, 239
 Esad Bey (Stockholm Sefâreti Maslahatgüzarı), 154
 Eskişehir Mutasarrıflığı, 127
 Etfâl Hastahânesi, 225
 Exstra Bladet gazetesi, 143, 144
 Eyyipt, 234
 Eyüb Sabri Bey, 214, 215
 Fas, 96, 240, 270
 Feldepat, 68
 Felemenk Sefâreti, 212
 Fırat, 73, 206
 Filistin, 98, 131, 161, 162, 181, 187, 203, 205, 206
 Finlandiya, 227, 228
 Flander, 73, 170
 Frankfurt, 22, 79
 Frankfurter Zeitung gazetesi, 33, 48, 128
 Fransa/sız, 20, 21, 22, 23, 25, 27, 33, 36, 37, 50, 51, 52, 54, 74, 96, 107, 108, 123, 130, 136, 137, 139, 141, 163, 164, 168, 170, 180, 181, 182, 186, 189, 190, 200, 204, 208, 213, 214, 216, 219, 231, 232, 265, 266, 270, 271, 272, 274, 275, 276, 280
 Freie Press gazetesi, 122
 Fremdenbalatt gazetesi, 38
 Fremdenblatt gazetesi, 112
 Fuad (Teşrifât Müdür Muâvini), 62
 Fuad Bey (Bern Sefiri), 27, 189, 219

G

Galata, 49, 57
 Galiçya, 35, 36, 38, 63, 72, 74, 98, 109, 123, 156, 178

Ganâim Kanunu, 65, 69, 71
 Garb cebhesi, 126, 170, 220
 Garbî Sibirya, 144
 Garbî Trakya, 198, 199
 Garbî Trakya Müslümanları, 198
 Gasparri (Kardinal), 152, 153
 Gazete de Lausanne, 20
 Gazze, 113, 116, 117, 118, 163, 164, 131, 206
 Gelibolu, 72, 73, 99, 123, 273, 277
 Genç Türk, 106, 122
 Goben Zırhlısı, 44, 45
 Gongçikof (Rus Harbiye Nazırı), 119
 Gray, 119, 122
 Gümölcine, 48
 Gümüşsuyu Hastahânesi, 77
 Günsberg Fahrî Şehbenderliği, 79
 Gürcistan, 203, 210, 274
 Gürcü, 274
 Gürcüler, 203, 204, 239

H

Hakkı Bey (Miralay), 106, 161, 162
 Hakkı Paşa (Berlin Sefiri), 184, 194, 220
 Haleb, 127, 206, 277
 Haliç, 73
 Halife, 94
 Halil (Altıncı Ordu Kumandanı), 95
 Halil Bey (Hariciye Nazırı), 44, 95
 Hamburg, 21, 78, 193
 Hammarskjöld (İsveç Başvekili Mösyö), 101
 Hanbury (İngiliz Erkân-ı Harb Kaymakamı), 273
 Hanekin, 131
 Hanya, 163, 164
 Harb hazine-i evrâkı, 155
 Harb kaçağı, 65, 66, 70
 Harb Matbûât Karargâhı, 103
 Harb-i Umumî, 33, 52, 92, 94, 141, 142, 228, 246

- Harbiye Nezâreti, 19, 22, 24, 25, 34, 43, 46,
65, 83, 87, 88, 89, 102, 116, 118, 124,
129, 134, 139, 144, 145, 153, 155, 162,
168, 178, 180, 182, 188, 190, 193, 195,
198, 212, 213, 227, 232, 241, 250, 253,
269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276,
278, 279, 280
- Harkof (Kharkov), 144
- Havran-ı Cebel-i Dürûz, 60
- Haydarpaşa, 148, 149
- Hazine-i Mâliye, 229
- Hazret-i Ömer, 247
- Hemedan, 92, 99
- Herat, 222
- Hertling, 258
- Heyet-i Vükelâ, 42
- Heybeliada, 276
- Hristiyan, 21, 50, 116, 138, 239, 268, 282
- Hicaz, 60, 61, 98, 217, 265, 275
- Hilâfet, 24, 27, 34, 35, 92, 93, 94, 95, 262,
287
- Hilâl-ı Ahmer Cemiyeti, 22, 23, 47, 77, 84,
232
- Hind, 27, 28, 93, 94, 99, 176, 186, 206, 209,
210, 211, 214, 232, 233, 270, 271, 286
- Hindçini, 214
- Hollanda, 43
- Hrand Bey (Hukuk Müşaviri), 194
- Hudeyde, 275, 278
- Humma, 225
- Hüdavendigâr Vilayeti, 127
- Hükûmet-i Arabiyye, 106
- Hükûmet-i Osmaniye, 20, 33, 42, 44, 45, 46,
53, 69, 85, 93, 94, 105, 127, 141, 142,
165, 167, 185, 194, 213, 216, 217, 218,
236
- Hüseyin Hilmi Paşa (Viyana Sefiri), 105
- Hüseyin Kâmil Paşa, 24, 27
- Hüseyin Paşa, 27
- I-İ**
- Irak, 28, 40, 41, 109, 163, 164, 210, 265,
273
- İsfahan, 94, 99
- İslahiye, 106, 272
- Îşe, 133, 136, 137, 175, 197, 241, 242, 243,
244, 245, 246
- İbrahim Halil (Müsteşar), 84
- İbrahim Halil Beyefendi (Makam-ı
Müsteşarî Muâvini), 48
- İbrail Şehbender Vekâleti, 75
- İçel Mutasarrıflığı, 127
- İdare-i Umumiye-i Vilâyât Müdüriyeti, 281
- İhrâcât Heyeti Hakkındaki Kanun, 244
- İhtikâr, 132, 133, 207, 242
- İkinci Guillaume, 210
- İkinci Ordu, 277
- İkinci Wilhelm, 202
- İmalât-ı Harbiye Müdüriyet-i Umumiyesi,
71, 72
- İmparatoriçe Maria (Rus Dretnot zırlısı),
45
- İngiliz/ler, 19, 20, 21, 24, 28, 29, 30, 33, 36,
43, 57, 74, 92, 94, 97, 98, 99, 107, 108,
113, 117, 118, 123, 126, 129, 131, 136,
137, 138, 139, 144, 163, 164, 168, 170,
176, 180, 181, 182, 189, 186, 192, 206,
208, 209, 213, 214, 215, 216, 217, 218,
219, 220, 223, 232, 250, 251, 252, 253,
265, 266, 268, 269, 270, 271, 272, 273,
274, 275, 276, 277, 278, 280
- İngiltere, 20, 21, 24, 27, 33, 37, 50, 51, 52,
54, 56, 57, 65, 70, 94, 95, 96, 97, 130,
136, 137, 140, 141, 161, 162, 182, 186,
190, 200, 204, 209, 210, 211, 212, 213,
214, 215, 216, 217, 218, 222, 231, 232,
233, 240, 250, 251, 252, 268, 287
- İran, 36, 49, 94, 98, 99, 123, 130, 131, 185,
203, 205, 210, 211, 222, 223, 274
- İşçemkod (Rus-Japon Cemiyeti Reisi
Mösyö), 144
- İskandinavya, 96, 100, 235
- İskenderiye, 163, 164
- İskenderun, 130, 270, 273
- İspanya, 96, 141, 232, 233

- İstanbul, 21, 30, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 92, 107, 123, 148, 166, 175, 192, 195, 202, 203, 206, 207, 210, 223, 224, 225, 226, 265, 268, 269, 276, 281, 284
- İstihlâk-ı Millî Kadınlar Cemiyeti
Hastahanesi, 77
- İsveç, 100, 232, 233
- İsviçre, 20, 26, 96, 134, 176, 213, 214, 218, 219, 232
- İtalya, 36, 119, 121, 123, 130, 134, 138, 139, 141, 152, 161, 162, 180, 181, 182, 184, 186, 219, 259, 260, 263, 279
- İtilâf devletleri, 36, 110, 120, 121, 130, 140, 186, 251, 256, 258, 265, 269, 271, 273, 275, 276, 278, 279, 281, 282
- İttihad ve Terakki Cemiyeti, 207, 284
- İvlahiye, 109
- İzmir, 130, 189, 212, 261, 265, 270, 275, 279
- İzmit Mutasarrıflığı, 127
- İzvestiya (Sofya'da çıkan askeri gazete), 145
- İzvolsky, 122
- J-K-L**
- Japon, 56, 142, 143, 144, 176, 178, 180
- Jermano-Türk Dârulfünûnu (İstanbul'da), 202
- Jermano-Türkler, 203
- Journal de Geneve Gazetesi, 192, 202, 209
- Jozef (İspanya Kralı), 96
- Jön Türkler, 107, 203
- Juguvurt [Gazetesi], 268
- Kadıköy Buter Hastahanesi, 77
- Kadıköy Hastahânesi, 77, 78
- Kafkas, 38, 72, 93, 109, 123, 156, 193, 203, 204, 222, 274, 284
- Kafkas Cebhesi, 130, 156, 205, 206, 275
- Kafkas Donanması, 193
- Kafkas İslam Ordusu Kumandanlığı, 98, 253
- Kahire, 32, 217
- Kal'a-yı Sultaniye Mutasarrıflığı, 127
- Kaletü'n-Nahl, 97
- Kamil (Cenevre Başşehbenderliği'ne memur Selanik Başşehbenderi), 163, 164, 168, 181, 182
- Kanada, 57, 214
- Kantara, 234
- Kanun-ı Esâsî, 246
- Kapitülasyonlar, 50, 52, 128
- Karaçiçek hastalığı, 137
- Karadağ Hükûmeti, 141
- Karadeniz, 45, 121, 185, 193, 203, 210, 265, 270
- Karahisar-ı Sahip Mutasarrıflığı, 127
- Karesi Mutasarrıflığı, 127
- Kars, 248, 272, 274
- Kastamonu Vilayeti, 127
- Katıma (Nusaybin taraflarında), 272, 273
- Kavala, 75, 199
- Kayseri, 127, 263
- Kazım İzzet Bey (Afgan'daki Osmanlı memurlarından Doktor), 94
- Kazimiye, 129
- Kerenski, 202
- Keyfel, 206
- Kıbrıs, 182, 190, 200, 215, 232
- Kırım, 193, 209
- Kırlikova, 188
- Kıta'ât-ı Osmaniye, 72, 199
- Kızılbad, 131
- Kier (Lord), 268
- Kilikya, 265
- Kirmanşah, 94, 99
- Konya Vilayeti, 127
- Kopenhag, 143, 144, 214, 217
- Kornilof (General), 184
- Korsika Adası, 232
- Kölnishe Zeitung Gazetesi, 72
- Köstence Şehbenderliği, 75
- Kruger (İngiliz General), 270
- Krupp fabrikası, 85
- Kudüs, 33, 61, 116, 127, 131, 138, 152, 153, 206
- Kuleli Hastahânesi, 77
- Kumkapı, 225
- Kuşadası, 212, 250
- Kutulamâre, 37, 63, 72, 98, 99, 108, 123, 268
- Kuzguncuk, 225
- Kürdler, 73, 98, 99, 131, 193

- Kütahya Mutasarrıflığı, 127
 Kütayis, 26
 Lâ France Gazetesi (Bordo'da münteşir), 97
 La Tribune de Ceneve Gazetesi, 106, 190, 200
 Labens (İngiliz Miralay, Kâtib ve Mondros Mütârekesi'nde Müşavir), 264
 Lahey, 32, 43, 80, 130
 Lehistan, 105
 Leipzig şehbenderliği, 78
 Lekeli humma, 224, 225
 Lenin, 202, 203, 204
 Lloyd George, 136, 286
 Lom Liber Gazetesi, 205
 Londra, 20, 112, 113, 129, 137, 141, 176, 180, 185, 209
 Lopiran karyesi, 188
 Lovof (Başvekil, Prens), 202
 Lozan Muâhedesi, 186
 Ludendorff (General Erich Friedrich Wilhelm Ludendorff), 171
 Lyon, 163, 164
- M-N**
- Mâbeyn-i Hümâyûn, 92
 Macaristan, 104, 105, 121, 127, 183
 Maçka, 77, 276
 Madrid Sefâreti, 76, 78
 Makanzen ordusu, 171
 Makedonya, 36, 98, 123, 139, 180, 254
 Makriköy, 178, 263
 Maksimalistler, 184
 Malay, 43
 Malinof, 256, 258, 259, 260
 Maliye Nezâreti, 22, 23, 87, 89, 90, 174, 227
 Malta, 209, 214, 215, 232
 Mamuretülaziz Vilayeti, 127
 Maraş Mutasarrıflığı, 127
 Marshall (General), 206, 223
 Marsilya, 163, 164
 Maruni hey'et-i ruhbanı, 160
 Matbûât Müdüriyeti, 28, 37, 41, 71, 72, 103, 110, 145, 149, 165, 173, 175, 176, 178, 196, 223, 230, 261, 263
- Maxim Litvinov (Londra'daki Rus Sovyet Hükûmeti'nin mümessili), 251
 Mecidi Nişanı, 91
 Mecidiye kruvazörü (Osmanlı gemisi), 45
 Meclis-i Hâss-ı Vükelâ, 88, 90
 Meclis-i Mebusân, 44, 45, 85, 88, 102, 127, 132, 138, 195, 226, 228, 244, 246
 Mecrûhîn İâne Komisyonu, 75
 Mecrûhîn-i Guzât-ı Asâkir-i Osmaniye Komisyonu, 47, 83
 Medine-i Münevvere, 19, 32, 127
 Mehmed Ferruh (Tefrişat Müdürü), 62
 Mehmed Talat (Sadriazam) , 60, 88, 91, 117, 123, 128, 202, 248, 261
 Mehmed Vahideddin, 247
 Mekke, 19, 24, 34, 43, 73, 106, 129
 Melikof (Rus Hariciye Nazırı), 112, 119
 Memâlik-i Mahrûse-i Şahane, 21, 33, 50, 106, 197, 206, 213, 214, 216, 217, 218, 233, 245, 248
 Men'-i İhtikar Heyeti, 133, 172, 177
 Menteşe Mutasarrıflığı, 127
 Menzil Müfettişliği, 274
 Mersin, 250, 270
 Merv, 222
 Mesudiye (Osmanlı zırhlısı), 45
 Mezopotamya cebhesi, 164
 Mısır, 20, 24, 36, 97, 99, 113, 130, 163, 164, 166, 186, 203, 209, 214, 215, 217, 232, 233, 240
 Midilli, 45, 46
 Milan, 134
 Millî Ajans, 37, 130, 131, 236
 Millî Banka, 259
 Millî Bulgar Bayrağı, 259
 Millî Osmanlı Ajansı, 128
 Milne, 273
 Milokof, 202
 Milyokof, 202
 Moltke Zırhlısı, 44, 46
 Monseni Tüneli, 219
 Morgenthau, 33
 Morris (General), 136
 Muhammed Ali Han, 286, 287

Murphy (kaymakam), 276
 Murphy, Kadro İrtibât Zâbiti, Kaymakam,
 273
 Musevî, 33, 116, 131, 138, 225
 Mustafa Reşid (Hariciye Nâzırı), 280
 Musul, 127, 273
 Münih, 78, 194
 Münir Beyefendi (Bâbîâli Hukuk Müşâviri),
 48
 Mütâreke, 266, 270, 271, 272, 273, 274, 275,
 276, 278, 279, 280, 281, 282
 Müttefik devletler, 197, 265, 266
 Müttehid-i Amerika Hükûmeti, 127
 Naci Bey (Sicill-i Ahvâl Müdüriyeti
 memurîninden), 48
 Nadolni (Alman Devleti Maslahatgüzârı
 Mösyö), 94
 Nationel Zeitung gazetesi (Ball'da münteşir),
 35
 Naydanof (Sâbık Harbiye Nâzırı Ceneral),
 259
 Neue Zürcher Zeitung gazetesi, 131
 Newton (Hariciye Nezâreti Müsteşarlarından
 Lord), 213
 Nias (A. Nias) (Osmanlı Bankası'nın İngiliz
 Müdürü), 21
 Nice, 27
 Nieder Maier, 94
 Nigar Hanım (Şair), 225
 Niğde mutasarrıflığı, 127
 Nobel mükâfâtı, 202
 Normandiya, 137
 Nuri Paşa, 284
 Nusaybin, 272
 Nürnberg Fahrî Şehbenderliği, 78

O-Ö

Odessa, 193, 210
 Oltu, 274
 On Altıncı Şube, 155
 On Beşinci Kolordu (Galiçya'da), 64
 On Birinci Kolordu, 271
 On Dördüncü (Fırka), 274
 On İkinci Fırka, 274

Onuncu Bulgar Fırkası, 199
 Onuncu Kolordu, 271
 Ordu-yı Osmanî, 87, 89, 214
 Osman Fuad Efendi (Osmanlı Şehzadesi),
 183
 Osmanî Nişanı, 91
 Osmanischer Lloyd (gazete), 110
 Osmanlı, 19, 21, 25, 26, 28, 30, 33, 36, 40,
 41, 50, 57, 63, 64, 72, 73, 74, 92, 93, 94,
 98, 99, 103, 107, 108, 109, 110, 116, 118,
 122, 123, 124, 129, 134, 136, 145, 150,
 152, 153, 165, 166, 167, 176, 187, 193,
 197, 198, 199, 205, 206, 214, 215, 217,
 218, 231, 232, 233, 236, 238, 239, 247,
 250, 253, 255, 265, 270, 271, 274, 276,
 278, 279, 287
 Osmanlı Bankası, 21
 Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 22, 23, 25,
 231
 Osmanlı-Fransa itilafnamesi, 232
 Osmanlı-İngiliz İtilafnamesi, 232
 Oxford, 268
 Ömerü'l-Faruk (Emîrü'l-müminîn), 247
 Örücüler Kapısı (Çarşı-yı Kebir'de), 177

P-R

Pangaltı Hastahânesi, 77
 Papa, 152, 153, 158, 250
 Paris, 20, 22, 27, 34, 97, 137, 166, 185, 232
 Paşabahçe, 270
 Peşte, 21, 217
 Peterberry, 268
 Petersburg, 53, 119, 184
 Petrograd, 144, 202, 203, 204
 Piyave Cebhesi, 219
 Polonya, 114, 115, 120
 Portekiz, 36, 96, 141
 Pozantı, 275
 Prens Abdülmecid, 93
 Prens Lvov (Rus Liberal Fırkası
 azalarından), 112
 Prens Sabahaddin, 202
 Pürsican, 188
 Pyrémées eyaletleri, 232

- Radoslavof, 198, 259, 260
 Ramis, 277
 Rasim Bey (Ardahan Murahhası), 248
 Rauf Bey (Bahriye Nâzırı ve Mondros Mütârekesi Murahhası), 264, 265
 Re'fet (Batavya Başşehbenderi), 44
 Reichstag, 128, 165, 166
 Ren nehri, 56
 Repinton (Miralay), 205
 Reşad Hikmet Bey, 194, 266
 Hariciye Müsteşarı ve Mondros Mütârekesi Murahhası, 264
 Reşid Sadi Bey, 214
 Revandiz, 99
 Rifa, 97, 98
 Riga, 139
 Robert Cecil (Lord), 268
 Rodos, 134
 Roma Sefâreti, 75
 Romanlar, 121
 Romanoflar, 112
 Romanya, 36, 41, 42, 93, 98, 99, 105, 121, 141, 210, 243, 260
 Roski İnvâlid gazetesi, 143, 144
 Rozenberg (Rosenberg), 194
 Rum, 21, 150, 189, 199
 Rumlar, 150, 151, 199, 225, 263, 281
 Rus/ya, 25, 35, 36, 45, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 73, 74, 92, 94, 95, 99, 103, 108, 109, 112, 114, 115, 119, 120, 112, 121, 123, 124, 128, 131, 139, 140, 141, 144, 145, 146, 154, 156, 178, 184, 185, 186, 193, 202, 203, 204, 206, 209, 210, 211, 227, 243, 251, 252, 254, 255, 270, 276
 Rus-İngiliz münasebât-ı, 210
 Rus-İtalyan Ticaret Odası, 144
- S-Ş**
 Sadaret, 60, 87, 163, 165, 167, 272, 281
 Sadi Efendi, 165, 166
 Sadullah Bey, 264, 266
 Safa (Sofya Sefiri), 254, 260
 Said Halim Paşa (Sadrazam), 60
 Said Paşa (Hudeyde'de), 275
 Sakız, 99
 Saksonyaca, 74
 Salîb-i Ahmer, 25
 Saltanat, 24, 161, 183, 262
 Samarra, 131, 206
 Samsun, 276
 San Giovanni de Mariana, 130
 Sarıkamış, 274
 Seferberlik, 226, 227, 241, 245
 Selamsız, 225
 Selanik, 36, 122, 180, 232, 260
 Serdar Abdülmecid Han (Afgan Prensi), 92
 Seymour (İngiltere Bahriye Livası ve Mondros Mütârekesi'nde Müşavir), 264
 Seyyid Ahmed eş-Şerif es-Senusî, 240, 247
 Sırbistan, 36, 51, 92, 105, 121, 139, 141, 142, 260
 Sibirya, 143, 144, 252
 Sina, 97, 98, 109, 123, 134
 Sirkeci, 225
 Siroz, 189, 263
 Sivas Vilayeti, 127
 Sivastopol, 258
 Siyonistler, 33
 Sobrania, 258, 259
 Sofya, 76, 78, 80, 217, 236, 258, 259
 Sosyalistler, 100, 184
 Sovyet Hükûmeti, 252
 Stockholm, 75, 76, 100, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 156, 187, 235, 256, 260
 Stürgkh (Kont), 104, 105
 Sultan Abdülhamid, 92, 122
 Sultan Mehmed-i Hâmis, 235
 Suriye, 21, 38, 73, 97, 106, 107, 127, 130, 181, 182, 190, 200, 205, 206, 208, 265, 275
 Süleyman Hikmet (Emniyet-i Umumiye Müdürü), 280
 Süveyş, 38, 97, 180, 209
 Şam, 60, 73, 206
 Şark Meselesi, 286
 Şarkî Sibirya, 144
 Şekib Arslan Bey (Emir), 240
 Şerif Abdullah (Mekke Emiri), 32
 Şerif Hüseyin, 286
 Şûrâ-yı Devlet, 101, 102

T

Tahran, 223
 Tahtelbahir, 67, 85, 100, 136, 145, 170, 171, 186, 212, 250
 Taif, 32
 Tank (zırhlı otomobil), 192
 Toranto, 139
 Tarih-i Harb Şubesi, 155
 Taşnaksü[t]yun, 266
 Teke Mutasarrıflığı, 127
 Tevhîd-i Meskûkât Kanunu, 83
 The Graphic gazetesi, 180
 Thoma (Reichstag azâsından bulunan Mösyö Doktor), 165, 167
 Ticaret ve Ziraat Nezareti, 132, 242
 Tiflis, 26, 204, 255
 Times Gazetesi, 33, 222, 268
 Tisa (Kont) , 104, 105
 Todor Todorof (Nasyonalist Fırkası rüesâsından), 258
 Tonçef, 259
 Tophane, 71, 72, 276, 277
 Topkapı Fekarâpver Cemiyeti Tedavihanesi, 77
 Toren, 219
 Toros, 215, 274
 Townshend (General) , 98, 263
 Trablus, 122, 240, 275, 277
 Trabzon, 99, 127, 203, 274
 Trakya, 199
 Troçki, 202, 203
 Tuna, 260
 Tunus, 240, 270
 Türk/ler, 28, 29, 32, 35, 36, 38, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 72, 73, 74, 92, 93, 97, 98, 99, 108, 109, 110, 117, 121, 122, 123, 128, 129, 131, 134, 136, 165, 166, 167, 198, 199, 202, 203, 204, 205, 206, 210, 222, 223, 265, 268, 269
 Türkçe, 25, 74, 180
 Türkistan, 92, 93

Türkiye, 20, 21, 25, 33, 35, 36, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 64, 97, 98, 108, 109, 121, 122, 123, 128, 130, 167, 202, 203, 205, 207, 208, 209, 210, 263, 286
 Türkmen, 93, 93

U-Ü

Ukrayna, 121, 193, 204, 210, 243
 Umum Erkân-ı Harb Hey'eti, 113
 Umum Ruslar Kongresi, 251
 Ural, 144
 Urfa, 127, 272
 Urmiye, 99
 Uzunköprü, 273
 Üçüncü Ordu Kumandanlığı, 124
 Üserâ, 22, 25, 26, 28, 29, 30, 74, 136, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 232, 233, 250
 Üserâ Karargâh Kumandanlığı (Konya), 106
 Üserâ karargâhı (Şeyh Said civarında), 30
 Üsküdar, 173, 225

V-W

V. C. Havton (İngiliz rahibi), 269
 Vallenberg (Mösyö), 100
 Van, 98, 99
 Varna, 76, 254
 Verdo (Miralay), 99
 Verdun, 170
 Versay İtilâfiyyûn Konferansı, 219
 Vilâyât-ı Arabiye, 186, 285
 Vilâyât-ı Sitte, 266
 Vistol nehri, 56
 Viyana, 21, 47, 64, 76, 77, 78, 79, 80, 83, 84, 96, 114, 119, 122, 123, 130, 131, 138, 185, 217, 236
 Vladivostok, 144
 Volf (Miralay), 130
 Volfram madenleri, 68
 Volhinya, 123
 Von Gulman, 203
 Von Kressenstein (General), 206
 Von Makenzen (Feld Mareşal), 98

Von Wassermann (Almanya Sefâreti'nin
maliye müşâviri), 21
Waldermar de Pruse (Alman Prensi), 63
Washington, 262
Wilson (Amerika Reisicumhuru), 95, 100,
119, 120, 121, 262, 266, 272, 273, 276
Wolf Ajansı, 131

Y-Z

Yafa, 116, 206
Yafa Limanı, 33
Yanya Şehbenderliği, 78
Yavuz, 45, 46

Yemen, 265, 275
Yeni Türkiye (gazete), 166, 167
Yıldırım Kıtâ'âtı Müfettişliği, 270
Yirminci Kolordu, 199
Yunan, 45, 51, 142, 150, 151, 199, 236, 256,
265, 279, 286
Yunanistan, 36, 51, 139, 141, 142, 146, 150,
151, 279
Zamk, 69
Zeit gazetesi, 35
Zeki Paşa (Brest-Litovsk'da murahhas), 193
Zinnun Bey, 214, 215
Zor Mutasarrıflığı, 127

